

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

7/2018

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasilány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXX, Index 47 301

Číslo 7/2018 vychází 22. 10. 2018

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Stanoviska

Evropský zatýkací rozkaz	č. 2
Právní pomoc	č. 2
Příkaz k zadržení	č. 2
Příkaz k zatčení	č. 2

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Domovní prohlídka	č. 37
Náklady obhajoby	č. 34
Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací	č. 32
Nepřímý pachatel	č. 36
Odměna ustanoveného obhájce	č. 34
Omyl skutkový	č. 36
Podmíněné propuštění	č. 33
Příprava k trestnému činu	č. 35

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Analogie legis	č. 101
Cena	č. 104
Dědění	č. 105
Dědické právo (právo na pozůstalost) (o. z.)	č. 106
Dědické řízení	č. 108
Dědický nápad (o. z.)	č. 106
Dokazování	č. 94
Incidenční spory	č. 95
Insolvence	č. 96, 97, 108
Obsazení soudu	č. 107
Oddlužení	č. 97, 108
Odpovědnost státu za škodu	č. 99
Odúmrť	č. 105
Pojištění	č. 102, 105
Poplatky soudní	č. 97
Promlčení	č. 99
Přestavek (o. z.)	č. 103
Příslušnost soudu mezinárodní	č. 94
Příslušnost soudu místní	č. 96
Příslušnost soudu věcná	č. 95
Řízení o umoření listin	č. 98
Směnky	č. 98
Uplatňování pohledávky	č. 108
Vlastnictví	č. 100
Zákonný soudce	č. 107
Zdravotní pojištění	č. 101

STANOVISKA

Č. 2

Evropský zatýkácí rozkaz, Příkaz k zatčení, Příkaz k zadržení, Právní pomoc § 190 písm. a) z. m. j. s., § 39 z. m. j. s., § 69 odst. 1 tr. ř., § 76a tr. ř.

I. I když je orgánům činným v trestním řízení známa adresa pobytu v cizině u obviněného, kterému byl již dříve doručen opis usnesení o zahájení trestního stíhání, nebo u osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, ohledně které již bylo vydáno usnesení o zahájení trestního stíhání, avšak opis tohoto usnesení nebyl této osobě doručen, může soudce rozhodující o návrhu státního zástupce vydat příkaz k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. ř. nebo příkaz k zadržení podle § 76a tr. ř. a navazující evropský zatýkácí rozkaz podle § 190 písm. a) zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. m. j. s.“), aniž by předtím byl využit institut právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s.

Tento výjimečný postup soudů lze uplatnit pouze při splnění níže uvedených podmínek a kritérií. U obviněného nebo u osoby podezřelé ze spáchání trestného činu musí existovat některý z důvodů vazby podle § 67 tr. ř. a z okolností případu musí dále vyplývat konkrétní skutečnosti prokazující, že by využití institutů právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s. mohlo ohrozit úspěšné provedení trestního řízení. Tak tomu bude zejména v případech, kdy by využití institutů právní pomoci mohlo iniciovat útěk či skrývání osoby, proti níž se řízení vede, dále v případech, pokud tato osoba zjevně činí opatření ve snaze zabránit doručení předvolání či opisu usnesení o zahájení trestního stíhání nebo činí kroky k zakrytí své trestné činnosti apod. Za odůvodněný případ reálného ohrožení úspěšného provedení trestního řízení je možno považovat i situaci, kdy je sice obviněný kontaktní na známé adrese v cizině, včetně toho, že převezme usnesení o zahájení trestního stíhání nebo předvolání k úkonu trestního řízení, které mu bylo doručeno, ovšem je buď zcela pasivní, nebo na výzvu k dostavení se k úkonu reaguje opakovaně pouze různými omluvami či žádostmi o provedení úkonu cestou právní pomoci, a je tak zřejmé, že i tímto způsobem může ohrozit úspěšné provedení trestního řízení.

II. Podmínku nemožnosti předvolání obviněného uvedenou v § 69 odst. 1 tr. ř. je nutno vykládat ve smyslu § 90 odst. 2 tr. ř., podle něhož obviněný může být předveden i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné

k úspěšnému provedení trestního řízení, tedy nikoli jen z pohledu reálnosti doručení tohoto předvolání (adresa pobytu obviněného v cizině je známa), ale i z hlediska taktického, aby se předvolání realizované podle § 39 a násl. z. m. j. s. nestalo prostředkem varování a útěku obviněného.

č. 2

Obdobně je nutno vykládat podmínky nemožnosti doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání u osoby podezřelé ze spáchání trestného činu a nemožnosti předvolání této osoby uvedené v § 76a odst. 1 tr. ř. (§ 90 odst. 2 tr. ř. *per analogiam*) tak, aby se doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání nebo předvolání realizované podle § 39 a násl. z. m. j. s. nestalo prostředkem varování a útěku osoby podezřelé ze spáchání trestného činu.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, Tpjn 301/2017)

1. Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“), a čl. 13 písm. e) jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu podle § 14 odst. 3 zákona o soudech a soudcích zaujalo stanovisko k řešení otázky, zda je v odůvodněných případech možno, i když je známa adresa obviněného nebo podezřelého v cizině, vydat příkaz k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. ř. nebo příkaz k zadržení podle § 76a tr. ř. ve vztahu k evropskému zatýkácímu rozkazu podle § 190 písm. a) z. m. j. s., aniž by předtím byl využit institut právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s.

2. Tento návrh učinil předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu na základě podnětu nejvyššího státního zástupce ze dne 2. 5. 2017, sp. zn. 1 SL 708/2017, podaného předsedovi Nejvyššího soudu, v němž nejvyšší státní zástupce uvedl, že Nejvyšší státní zastupitelství zjistilo rozdílnou rozhodovací praxi soudů nižších stupňů stran podmínek pro vydání evropského zatýkácího rozkazu podle § 190 z. m. j. s. a podkladového příkazu k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. ř. nebo příkazu k zadržení podle § 76a tr. ř.

3. K vlastní problematice nejvyšší státní zástupce konstatoval, že nejednotnost rozhodování soudů nižších stupňů spočívá v jejich rozdílném přístupu k otázce, zda je před návrhem na vydání příkazu k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. ř. nebo příkazu k zadržení podle § 76a tr. ř. ve vztahu k evropskému zatýkácímu rozkazu podle § 190 z. m. j. s. třeba nejprve postupovat cestou právní pomoci ve smyslu § 39 a násl. z. m. j. s., aby byly splněny podmínky pro jejich vydání. Úvaha o podání podnětu podle § 12 odst. 4 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, byla iniciována sdělením Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 3. 3. 2016, č. j. 4 Nt 15002/2016, že návrh státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze (č. j. 1 KZV 10/2016-61) na vydání

příkazu k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. ř. a evropského zatýkacího rozkazu podle § 190 písm. a) z. m. j. s. byl shledán nedůvodným. K telefonickému dotazu státní zástupkyně mělo být soudcem tohoto soudu sděleno, že je-li adresa obviněného známa, lze vše řešit cestou právní pomoci. Návrhu státní zástupkyně předcházely následující skutečnosti. Občan České republiky, trvale žijící ve Spolkové republice Německo, byl stíhán v České republice pro závažnou majetkovou trestnou činnost (se sazbou trestu odnětí svobody na 5 až 10 let). Před zahájením trestního stíhání byl opakovaně telefonicky kontaktován policejním orgánem za účelem dostavení se do České republiky k podání vysvětlení, účast vždy přislíbil, ale následně se z různých důvodů omluvil. Poté bylo dvakrát zasláno do Spolkové republiky Německo předvolání k podání vysvětlení, které si uvedený občan nevyzvedl. Prostřednictvím své právní zástupkyně požádal, aby byl výslech proveden cestou právní pomoci, neboť do České republiky jezdí velmi zřídka. Z odposlechů telefonu bylo zjištěno, že do České republiky přestal jezdit, neboť se zde obával zadržení, a že kontaktoval svědky, s nimiž konzultoval obsah výpovědí. Po doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému cestou právní pomoci podalo Městské státní zastupitelství v Praze návrh na vydání příkazu k zatčení a evropského zatýkacího rozkazu.

4. Za účelem ověření, zda byl zmíněný případ pouze ojedinělým excesem, nebo zda se státní zástupci setkávají s podobným přístupem soudů častěji, a tedy zda jde o systémový problém vyžadující řešení, byla mezinárodním odborem Nejvyššího státního zastupitelství oslovena krajská státní zastupitelství s dotazem:

– zda jsou u nich a u okresních státních zastupitelství v jejich obvodech podávány návrhy na vydání evropského zatýkacího rozkazu a podkladových příkazů k zatčení podle § 69 tr. ř. nebo příkazů k zadržení podle § 76a tr. ř. i v případech, kdy je adresa obviněného nebo podezřelého v jiném členském státě Evropské unie známa, a

– zda soudy vyhovují návrhům uvedeným výše, a pokud nikoli, z jakých důvodů.

5. Odpovědi krajských státních zastupitelství ukázaly, že kromě Městského státního zastupitelství v Praze se problém s nevydáním evropského zatýkacího rozkazu v obdobné situaci objevil jen v obvodu Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem. Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích však uvedlo, že pokud by se v jejich obvodu vyskytl podobný případ, jaký byl u Městského státního zastupitelství v Praze, s největší pravděpodobností by byl výsledek stejný. V rámci Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem soud odmítl návrh státního zástupce na vydání evropského zatýkacího rozkazu s tím, že nebyl učiněn pokus o doručení usnesení obviněnému, ať už přímo, anebo cestou dožádání o právní pomoc, a učinil tak Okresní soud v České Lípě v řízení vedeném u Okresního státního zastupitelství v České Lípě pod sp. zn. 2 ZT 279/2013. Okresní soud v České Lípě vydal příkaz k zadržení podle § 76a tr. ř. ze dne

18. 9. 2014, sp. zn. 0 Nt 1553/2014, avšak evropský zatýkácí rozkaz sp. zn. 0 Nt 15706/2015 vydal až dne 18. 8. 2015, tedy poté, co státní zástupce podal druhý návrh na jeho vydání, v němž bylo zdůrazněno, že adresa obviněného je neúplná. Podobné případy pak Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem zaregistrovalo také v praxi Okresního státního zastupitelství v Ústí nad Labem (v roce 2015 a v červnu 2016). Z použité argumentace okresního soudu lze citovat následující: „... samotná skutečnost, že se obviněný zdržuje mimo území České republiky, neznamená, že by uprchl nebo že se skrývá, když z obsahu spisu je zřejmé, že mimo území republiky se zdržoval i před zahájením trestního stíhání. Je právem každého občana České republiky opustit zemi, zdržovat se v jiné zemi, pouze je povinen vyrozumět orgány činné v trestním řízení o své doručovací adrese a účastnit se úkonů trestního řízení, kde je jeho účast nezbytná. Adresa obviněného je v současné době známa, na uvedenou adresu lze doručovat. Pokud obviněný odmítá k věci vypovídat, lze konstruovat, že to je právem každého obviněného, byť z vyjádření britské strany plyne, že obviněný tvrdí, že na skutek se vztahuje amnestie, což je vlastně jeho vyjádření k věci. Vzhledem k tomu, že jsem neshledal žádný důvod vazby, nemohl jsem Vaši žádosti vyhovět...“ (viz přípis Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem ze dne 8. 11. 2016, č. j. 1 KZN 1024/2016-7, který nejvyšší státní zástupce připojil v příloze svého podnětu).

6. Rozdílně rozhodoval o návrhu státního zástupce na vydání příkazu k zadržení podle § 76a tr. ř. a evropského zatýkácího rozkazu Okresní soud v Děčíně, když ve věci vedené u Okresního státního zastupitelství v Děčíně pod sp. zn. 1 ZT 328/2011 vydal příkaz k zatčení ze dne 2. 7. 2015, č. j. 0 Nt 2104/2015-3, a následně evropský zatýkácí rozkaz ze dne 23. 7. 2015, sp. zn. 0 Nt 2105/2015, aniž vyžadoval předchozí doručování písemnosti na známou adresu obviněného nebo osoby podezřelé v cizině. S vyhověním návrhu na vydání evropského zatýkácího rozkazu i přesto, že byl v dané věci známý údaj o adrese pobytu obviněného nebo podezřelého v cizině, se v rámci své rozhodovací činnosti, podle přípisů zaslaných Nejvyššímu státnímu zastupitelství, setkala jmenovitě Krajské státní zastupitelství v Ostravě, Krajské státní zastupitelství v Praze, Krajské státní zastupitelství v Brně a Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové.

7. Jak dále uvedl nejvyšší státní zástupce, rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 8 nebylo pouze ojedinělým excesem. I když zatím nejde o rozsáhlý problém, riziko, že podmínka nemožnosti předvolání obviněného nebo osoby podezřelé uvedená v § 69 odst. 1 tr. ř. a v § 76a odst. 1 tr. ř. bude v případě, že se obviněný nebo podezřelá osoba nachází na známé adrese v jiném členském státě Evropské unie, vykládána tak, že je nejprve třeba postupovat cestou právní pomoci, a proto nejsou splněny podmínky pro vydání podkladového příkazu k zatčení podle § 69 tr. ř. nebo příkazu k zadržení podle § 76a tr. ř., a tedy ani evropského zatýkácího rozkazu, nelze podceňovat a je třeba k dané problematice zaujmout jednoznačné stanovisko.

8. K tomu pak nejvyšší státní zástupce sdělil stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství (dále též ve zkratce „NSZ“), které má za to, že nelze přisvědčit závěru, že v případě, když se obviněný nebo podezřelá osoba nachází na známé adrese v jiném členském státě Evropské unie, a to třeba i po dlouhou dobu, je nutné obviněného nebo podezřelou osobu předvolat do České republiky k výslechu cestou právní pomoci nebo požádat jiný členský stát Evropské unie o právní pomoc, spočívající ve výslechu obviněného nebo podezřelé osoby, a teprve v případě, kdy takový pokus selže, je splněna podmínka podle § 69 odst. 1 tr. ř. nebo § 76a odst. 1 tr. ř., že obviněného nebo podezřelou osobu nelze předvolat. V některých případech naopak takový pokus o předvolání nebo výslech obviněného nebo podezřelé osoby cestou právní pomoci může vést ke zmaření úspěšného provedení trestního řízení, protože obviněný nebo podezřelá osoba budou tímto způsobem varováni a mohou uprchnout. Podmínku nemožnosti předvolání obviněného nebo podezřelé osoby podle § 69 odst. 1 a § 76a odst. 1 tr. ř. je proto podle názoru NSZ nutné vykládat ve vztahu k § 90 odst. 2 tr. ř., podle něhož obviněný může být předveden i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména (tedy nikoli pouze tehdy) když se skrývá nebo nemá stálé bydliště. V případě, že je pro úspěšné provedení trestního řízení vhodnější obviněného nebo podezřelou osobu nepředvolávat z jiného členského státu Evropské unie a rovnou ji zajistit, je potom nutné postupovat prostřednictvím vydání podkladového příkazu k zatčení podle § 69 tr. ř. nebo příkazu k zadržení podle § 76a tr. ř. a evropského zatýkacího rozkazu, neboť jinak nelze předvést osobu z jiného členského státu Evropské unie.

9. K tomu NSZ podotklo, že předvolání osoby z jiného členského státu Evropské unie je v podstatě pouhou žádostí o dostavení se, protože dostavení se osoby na předvolání z ciziny je vždy dobrovolné a nelze je vynucovat. Tím spíše pak může být vhodnější nepředvolávat obviněného z ciziny (a v podstatě vyzývat k útěku) a namísto toho rovnou vydat podkladový příkaz k zatčení podle § 69 tr. ř. nebo příkaz k zadržení podle § 76a tr. ř. a evropský zatýkací rozkaz.

10. NSZ dále uvedlo, že rámcové rozhodnutí Rady (EU) ze dne 13. 6. 2002, č. 2002/584/SVV, o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, nestanovuje prioritu právní pomoci před předáním na základě evropského zatýkacího rozkazu. Naopak podle rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. 1. 2013 ve věci C396111 – Ciprian Vasil Raduov „musí být [rozhodnutí Rady (EU) č. 2002/584/SVV] vykládáno v tom smyslu, že vykonávající justiční orgány nemohou odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu vydaného za účelem trestního stíhání z důvodu, že vyžádaná osoba nebyla v členském státě, který vydal evropský zatýkací rozkaz, před jeho vydáním vyslechnuta“, „příčemž povinnost vyslechnout vyžádanou osobu před vydáním evropského zatýkacího rozkazu by (podle Soudního dvora Evropské unie) nutně ohrozila samotný systém předávání stanovený zmíněným rámcovým rozhodnutím, a tím

i vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti, neboť evropský zatýkací rozkaz musí mít, zejména za účelem zabránění útěku vyžádané osoby, určitý účinek překvapení“ (viz odst. 40 odůvodnění rozsudku). Ve smyslu citovaného rozsudku je třeba vykládat nejen vnitrostátní prováděcí úpravu k rámcovému rozhodnutí č. 2002/584/SVV, tedy zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ale celý právní řád, tedy i § 69 odst. 1 tr. ř. a § 76a odst. 1 tr. ř., a tím zajistit, že účinnost evropského zatýkacího rozkazu nebude oslabována. Soudní dvůr Evropské unie totiž v rámci své rozhodovací činnosti dovodil, že rámcová rozhodnutí mají tzv. nepřímý účinek, který spočívá v tom, že vnitrostátní orgány jsou povinny vzít v úvahu všechna pravidla vnitrostátního práva a vykládat vnitrostátní právo eurokonformně, tj. v co největším možném rozsahu podle znění a účelu rámcového rozhodnutí; eurokonformní výklad však nemůže být základem pro výklad vnitrostátního práva *contra legem* [viz rozsudek Soudního dvora Evropské unie (velkého senátu) ze dne 16. 6. 2005 ve věci C 105/03 – Maria Pupino a rozsudek Soudního dvora EU (velkého senátu) ze dne 5. 9. 2012 ve věci C-42/11 – Joao Pedro Lopes Da Silva Jorge].

11. Na podporu svého stanoviska dále NSZ uvedlo, že tezi o přednosti právní pomoci před vyžádáním obviněného z ciziny, resp. vydáním evropského zatýkacího rozkazu a podkladového příkazu k zatčení nebo příkazu k zadržení (v situaci, kdy byla adresa pobytu obviněného v cizině známa) nepřijal Ústavní soud v usnesení ze dne 14. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 3929/12, kde mimo jiné uvedl: „V posuzovaném případě nelze dospět k závěru o tom, že by Městský soud v Praze chyboval, pakliže navzdory stěžovatelově žádosti o pořádání videokonference přistoupil k vydání napadených příkazů k zatčení. Stěžovatelův odkaz na § 202 odst. 1 tr. ř. není případný, neboť přítomností se zde rozumí osobní účast obviněného, nikoli distanční účast na hlavním líčení. Nadto ze samotné skutečnosti, že stěžovatel jako obviněný s orgány činnými v trestním řízení na dálku komunikuje, nikterak neanticipuje závěr o neexistenci obav zmíněných v § 67 tr. ř. To, zda jsou v konkrétním případě splněny podmínky pro vzetí do vazby, je třeba vždy vyhodnocovat v kontextu širšího okruhu okolností.“

12. Zmíněnou tezi nepodporuje ani praxe obecných soudů, které rozhodují „v opačném směru“ o evropských zatýkacích rozkazech vydaných jinými členskými státy Evropské unie. Tak třeba Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 8. 1. 2013, sp. zn. 14 To 203/2012, uvedl: „Jako nedůvodnou musel vrchní soud odmítnout především námitku, že řízení o předání vyžádaného probíhalo předčasně, neboť vyžádaný nebyl žádným z orgánů činných v trestním řízení ve Spolkové republice Německo (dále jen ‚SRN‘) kontaktován v tom směru, že by se měl dostavit na území SRN a tam vypovídat ve věci podezření ze spáchání skutků, které jsou popsány v evropském zatýkacím rozkazu, a jeho osobní svoboda byla omezena na základě jejich požadavku, který orgány činné v trestním řízení v České republice bezvýhradně akceptovaly. K tomu je třeba uvést, že podmínkou vydání evropského

zatýkacího rozkazu není v žádném případě předchozí, ať již úspěšné, či neúspěšné, předvolání vyžadované osoby ze strany orgánů činných v trestním řízení vyžadujícího státu. Evropský zatýkací rozkaz totiž může justiční orgán vyžadujícího státu vydat vždy v těch případech, kdy se dotyčná osoba zdržuje v jiném členském státě Evropské unie (předávající stát), samozřejmě za podmínky, že je třeba vyžádat její předání za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody (viz § 404 odst. 2 tr. ř.). V tomto směru je možno odkázat i na definici evropského zatýkacího rozkazu v ustanovení čl. 1 odst. 1 rámcového rozhodnutí Rady (EU) ze dne 13. 6. 2002, č. 2002/584/SVV, o evropském zatýkacím rozkazu, podle níž evropský zatýkací rozkaz je soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody. Je třeba dodat i to, že předávající stát je povinen vykonat evropský zatýkací rozkaz, pokud nejsou dány taxativně stanovené překážky či důvody, které by předání bránily.“

13. Trestní kolegium Nejvyššího soudu si před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 21 odst. 3 zákona o soudech a soudcích vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky, České advokátní komory a veřejného ochránce práv.

14. Z oslovených připomínkových míst se k návrhu stanoviska vyjádřili: Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Vrchní soud v Praze, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo spravedlnosti, Institut pro kriminologii a sociální prevenci a Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Všechna tato připomínková místa se vyjádřila kladně k návrhu stanoviska bez zásadních připomínek, přičemž tato připomínková místa považují stanovisko za logické a fakticky řešící danou problematiku, takže přispěje ke sjednocení soudní praxe. Stejně tak připomínková místa považují za správné i odůvodnění stanoviska, které je podle jejich názoru přesvědčivé a srozumitelné. Některá z připomínkových míst navrhla určité formulační úpravy v právní větě stanoviska.

15. Poté, po zvážení vyjádření výše uvedených připomínkových míst a v nich uvedených argumentů, zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

16. Zákonná právní úprava institutu evropského zatýkacího rozkazu je obsažena v § 190 a násl. z. m. j. s. a je implementací rámcového rozhodnutí Rady (EU) ze dne 13. 6. 2002, č. 2002/584/SVV, o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, do českého právního řádu. Úprava vyžadování právní pomoci v cizím státu je obsažena v § 39 a násl. z. m. j. s. Úprava příkazu k zatčení a příkazu k zadržení je obsažena v § 69 a § 76a tr. ř.

17. Podle § 190 písm. a) z. m. j. s. se evropským zatýkáacím rozkazem rozumí rozhodnutí soudu České republiky vydané za účelem zatčení a předání osoby z jiného členského státu do České republiky k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody.

č. 2

Podle § 192 z. m. j. s. soudem příslušným k postupu podle dílu 2 hlavy II z. m. j. s. je soud, který vede trestní řízení, a v přípravném řízení soud příslušný podle § 26 tr. ř., pokud není dále stanoveno jinak.

Podle § 193 odst. 1 z. m. j. s. platí, že byl-li vydán příkaz k zadržení, příkaz k zatčení nebo příkaz k dodání do výkonu trestu nebo byly-li učiněny soudem úkony směřující k dodání osoby do výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody a nepodařilo-li se ji ve lhůtě 6 měsíců od vydání příkazu nebo provedení uvedených úkonů zadržet, zatknout, nebo dodat do výkonu takového trestu nebo ochranného opatření, předseda senátu vydá bez zbytečného odkladu evropský zatýkáací rozkaz; v přípravném řízení tak učiní soudce na návrh státního zástupce, který jej podá bez zbytečného odkladu po uplynutí téže lhůty. Lze-li důvodně předpokládat, že se osoba, o jejíž předání jde, zdržuje v jiném členském státě Evropské unie, je možné vydat evropský zatýkáací rozkaz i před uplynutím lhůty 6 měsíců.

Podle § 196 z. m. j. s. se na postup po předání osoby přiměřeně užije ustanovení § 83 z. m. j. s.

Podle § 83 odst. 1 z. m. j. s. osobu, kterou cizí stát vydal, převezme Policie České republiky. Jde-li o vydání k trestnímu stíhání, Policie České republiky ji bez odkladu dodá soudu za účelem postupu podle § 69 odst. 6 věty první, čtvrté a páté a odst. 7 tr. ř., byl-li vydán příkaz k zatčení, nebo policejnímu orgánu za účelem postupu podle § 76a odst. 4 a 5 tr. ř., byl-li vydán příkaz k zadržení. Jestliže je osoba vydávána k trestnímu stíhání na základě žádosti podle § 79 odst. 1 z. m. j. s. podaných více soudy, určí Ministerstvo spravedlnosti po vyjádření dotčených soudů, kterému orgánu má být dodána. Jde-li o vydání k výkonu trestu nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, Policie České republiky bez odkladu dodá osobu nejbližší věznici nebo zařízení pro výkon ochranného opatření.

Podle § 39 z. m. j. s. lze vyžádat právní pomoc v cizím státu po zahájení úkonů trestního řízení a pro účely tohoto řízení.

Podle § 40 odst. 1 z. m. j. s. vyžádání právní pomoci v cizím státu je možné pouze na základě žádosti státního zástupce a po podání obžaloby na základě žádosti soudu. To nevylučuje, aby státní zástupce z vlastního podnětu vyžádal právní pomoc i po podání obžaloby, jde-li o opatření důkazu, který potřebuje k zastupování obžaloby v řízení před soudem. Žádost o právní pomoc předloží státní zástupce Nejvyššímu státnímu zastupitelství, soud Ministerstvu spravedlnosti.

Podle § 43 odst. 1 z. m. j. s. justiční orgán doručuje písemnost v trestním řízení adresátovi v cizím státu na základě žádosti o právní pomoc.

Podle § 43 odst. 2 z. m. j. s. doručení písemnosti v trestním řízení na žádost justičního orgánu cizozemským orgánem je účinné, pokud bylo provedeno v souladu s právním řádem dotčeného cizího státu nebo v souladu s právním řádem České republiky.

Podle § 43 odst. 3 z. m. j. s., umožňuje-li to mezinárodní smlouva nebo tento zákon, může justiční orgán doručit písemnost v trestním řízení adresátovi v cizím státu přímo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb.

Podle § 43 odst. 4 z. m. j. s., nebrání-li tomu předpisy cizího státu, na jehož území je zapotřebí doručit písemnost, může justiční orgán doručit písemnost adresátovi na území tohoto státu přímo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Na žádost justičního orgánu ověří ústřední orgán, zda doručení nebrání předpisy cizího státu, na jehož území má být doručeno, a způsob, jakým se takové doručení v cizím státu provádí.

Podle § 43 odst. 5 z. m. j. s. doručovaná písemnost nesmí obsahovat pohružku donucením.

Podle § 44 odst. 1 z. m. j. s., pokud je v trestním řízení vedeném v České republice potřebná přítomnost osoby, která se zdržuje v cizím státu, doručí jí justiční orgán předvolání postupem podle dílu 1 hlavy I z. m. j. s. Přítomnost této osoby v České republice nelze vynucovat hrozbou použití donucovacích prostředků nebo sankce.

Podle § 69 odst. 1 tr. ř., jestliže je dán některý z důvodů vazby (§ 67 tr. ř.) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet, a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu, vydá v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu příkaz, aby byl obviněný zatčen.

Podle § 76a odst. 1 tr. ř., je-li dán některý z důvodů vazby a nelze-li osobě podezřelé ze spáchání trestného činu doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání a takovou osobu nelze předvolat, předvést nebo bez odkladu zadržet, vydá soudce na návrh státního zástupce příkaz k jejímu zadržení.

Podle § 76a odst. 4 tr. ř. policejní orgán, který podezřelou osobu na základě příkazu zadržel, je povinen jí neprodleně doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání, vyslechnout ji a s protokolem o jejím výslechu a dalším důkazním materiálem předat státnímu zástupci tak, aby státní zástupce mohl případně podat návrh na její vzetí do vazby do 48 hodin od zadržení; jinak musí být taková osoba propuštěna na svobodu.

Podle § 90 odst. 2 tr. ř. může být obviněný předveden i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se skrývá nebo nemá stálé bydliště.

Podle § 62 odst. 1 tr. ř., nebyla-li písemnost doručena při úkonu trestního řízení, doručuje ji orgán činný v trestním řízení do datové schránky. Není-li možné doru-

čit písemnost tímto způsobem, doručuje ji orgán činný v trestním řízení sám nebo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb (dále jen „pošta“) a v případě, že by takové doručení nebylo úspěšné, i prostřednictvím orgánu obce. Doručují-li písemnost soud nebo státní zastupitelství samy, činí tak svými doručovateli nebo orgány justiční stráže. Nelze-li takto písemnost doručit, doručí se prostřednictvím příslušného policejního orgánu. V případech stanovených zvláštními předpisy doručuje orgán činný v trestním řízení prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti nebo jiného stanoveného orgánu.

Podle § 160 odst. 2 tr. ř. opis usnesení o zahájení trestního stíhání je třeba doručit obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci; u obhájce počíná lhůta k doručení běžet od jeho zvolení nebo ustanovení. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání musí být doručen též poškozenému, pokud jsou jeho pobyt nebo sídlo známy a jestliže o to výslovně požádá. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání advokáta je třeba bez odkladu doručit též ministru spravedlnosti a předsedovi České advokátní komory. Opis usnesení o zahájení trestního stíhání příslušníka Policie České republiky, příslušníka Vězeňské služby České republiky, celníka nebo zaměstnance České republiky, zařazeného k výkonu práce v Policii České republiky, Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky doručí Generální inspekce bezpečnostních sborů též řediteli příslušného bezpečnostního sboru.

18. Institut evropského zatýkacího rozkazu (dále též ve zkratce „EZR“) je upraven v § 190 a násl. z. m. j. s. Tímto rozkazem je jednak rozhodnutí soudů České republiky vydané za účelem zatčení a předání osoby z jiného členského státu Evropské unie do České republiky k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, jednak rozhodnutí justičního orgánu jiného členského státu Evropské unie vydané za účelem zatčení a předání osoby do tohoto členského státu Evropské unie k trestnímu stíhání nebo k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody. Evropský zatýkací rozkaz se vydává na stanoveném formuláři a obsahuje náležitosti v něm uvedené. Lze jej vydat pro skutek, za který lze uložit nepodmíněný trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 1 rok nebo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody s nejvyšší délkou trvání nejméně 1 rok, nebo má-li být vykonán nepodmíněný trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené se zbavením osobní svobody v délce nejméně 4 měsíce. Evropský zatýkací rozkaz se nevydává, je-li zde některá z překážek uvedených v § 79 odst. 2 písm. a), c) nebo d) z. m. j. s. Je tomu tak tehdy, lze-li předpokládat uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody kratšího než 4 měsíce nebo pouze jiného než nepodmíněného trestu odnětí svobody, dále pokud vydáním osoby, o jejíž vyžádání jde, by vznikly České republice náklady nebo důsledky zjevně nepřiměřené

veřejnému zájmu na trestním stíhání nebo výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, anebo kdyby vydáním byla osobě, o jejíž vyžádání jde, způsobena újma zjevně nepřiměřená významu trestního řízení nebo následkům trestného činu, zejména s ohledem na její věk, zdravotní stav nebo rodinné poměry.

19. Předpokladem pro vydání EZR je předcházející vydání tzv. „podkladových“ rozhodnutí – příkazu k zadržení, příkazu k zatčení nebo příkazu k dodání do výkonu trestu, anebo učinění úkonů soudu směřujících k dodání osoby do výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody, přičemž ve lhůtě 6 měsíců od vydání těchto příkazů nebo provedení uvedených úkonů se danou osobu nepodaří zadržet, zatknout nebo dodat do výkonu takového trestu nebo ochranného opatření. EZR vydává v řízení před soudem předseda senátu a v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce. Lze-li důvodně předpokládat, že se osoba, o jejíž předání jde, zdržuje v jiném členském státě Evropské unie, je možné vydat evropský zatýkací rozkaz i před uplynutím zmíněné lhůty 6 měsíců. V přípravném řízení soud vyrozumí státního zástupce o způsobu vyřízení jeho návrhu. Pokud návrhu nevyhoví, uvede současně důvody, pro které tak učinil.

20. Jak již bylo výše uvedeno, mezi tzv. „podkladová“ rozhodnutí patří mimo jiné příkaz k zatčení a příkaz k zadržení. Tyto příkazy se řadí mezi tzv. zajišťovací úkony, jejichž účelem je zajistit přítomnost osoby, proti níž se řízení vede, pro účely trestního řízení. Příkaz k zatčení je upraven v § 69 tr. ř. Tento příkaz vydává v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předseda senátu, a to tehdy, je-li dán některý z důvodů vazby (§ 67 tr. ř.) a obviněného nelze předvolat, předvést nebo zadržet, a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu. Příkaz k zatčení musí vedle údajů zajišťujících, že obviněný nebude zaměněn s jinou osobou, obsahovat stručný popis skutku, pro nějž je obviněný stíhán, označení trestného činu, který se v tomto skutku spatřuje, a přesný popis důvodů, pro které se příkaz k zatčení vydává.

21. Příkaz k zadržení je upraven v § 76a tr. ř. Jde o relativně nový institut účinný od 1. 1. 2014, který byl zařazen do trestního řádu v souvislosti s přijetím zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, protože bylo třeba reagovat na nové trendy v oblasti mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech, a na rozdíl od obviněného, kde podle stávající právní úpravy bylo možno vydat příkaz k zatčení (viz výše), nebyl podobný institut upraven u osoby důvodně podezřelé ze spáchání trestného činu, u které již policejní orgán hodlal rozhodnout podle § 160 odst. 1 tr. ř. o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného. Příkaz k zadržení vydává soudce na návrh státního zástupce, je-li dán některý z důvodů vazby (§ 67 tr. ř.) a nelze-li osobě podezřelé ze spáchání trestného činu doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání a takovou osobu nelze předvolat, předvést nebo bez odkladu zadržet. Příkaz k zadržení musí vedle údajů zajišťujících, že osoba, jež má být zadržena, nebude zaměněna s jinou osobou, obsahovat přes-

ný popis důvodů, pro které se vydává. Připojí se k němu opis usnesení o zahájení trestního stíhání. Policejní orgán, který podezřelou osobu na základě příkazu zadržel, je povinen jí neprodleně doručit opis usnesení o zahájení trestního stíhání, vyslechnout ji a s protokolem o jejím výslechu a dalším důkazním materiálem předat státnímu zástupci tak, aby státní zástupce mohl případně podat návrh na její vzetí do vazby do 48 hodin od zadržení; jinak musí být taková osoba propuštěna na svobodu.

22. Mezi předpoklady pro vydání příkazu k zatčení a příkazu k zadržení patří předně existence minimálně jednoho z důvodů vazby uvedených v § 67 tr. ř. Dále je to nemožnost předvolat, předvést nebo zadržet obviněného, a zajistit tak jeho přítomnost u výslechu, a u podezřelé osoby pak nemožnost předvolat, předvést nebo bez odkladu zadržet tuto osobu. U podezřelé osoby je dalším předpokladem nemožnost doručit jí opis usnesení o zahájení trestního stíhání. Pokud jde o osoby zdržující se prokazatelně v jiném členském státu Evropské unie, a nikoli v České republice, pak podmínka nemožnosti předvedení či zadržení (resp. bezodkladného zadržení) je zcela zjevně naplněna. Spornou ovšem zůstává podmínka spočívající v nemožnosti předvolání těchto osob a v nemožnosti doručit podezřelým osobám usnesení o zahájení trestního stíhání, a to právě ve vztahu k institutu právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s., což vyplývá ze zjištěné rozdílné rozhodovací praxe soudů a bylo to i důvodem podání podnětu NSZ k přijetí tohoto stanoviska.

23. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu lze přisvědčit názoru Nejvyššího státního zastupitelství, že rámcové rozhodnutí Rady (EU) ze dne 13. 6. 2002, č. 2002/584/SVV, o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy Evropské unie, nestanovuje prioritu právní pomoci před předáním na základě evropského zatýkacího rozkazu, a že tedy v případě, když se obviněný nebo podezřelá osoba nachází na známé adrese v jiném členském státě Evropské unie, třeba i po dlouhou dobu, není nutné obviněného nebo podezřelou osobu předvolat do České republiky k výslechu cestou právní pomoci nebo požádat jiný členský stát Evropské unie o právní pomoc, spočívající v jeho výslechu. Nelze tedy souhlasit s názorem některých soudů, pokud nevyhověly v tomto směru návrhům státních zástupců, přičemž požadovaly, aby teprve v případě, kdy takový pokus o předvolání či o poskytnutí jiné právní pomoci selže, bude splněna podmínka podle § 69 odst. 1 tr. ř. nebo podle § 76a odst. 1 tr. ř., že obviněného nebo podezřelou osobu nelze předvolat. Takovou prioritu tedy nemůže stanovit a nestanovuje ani náš právní řád, který implementoval citované rámcové rozhodnutí.

24. Je zřejmé, že v případech, v nichž budou výše uvedené skutečnosti týkající se osoby obviněného či osoby podezřelého zjevně vyplývat ze spisového materiálu, může pokus o předvolání nebo o výslech těchto osob cestou právní pomoci vést ke zmaření úspěšného provedení trestního řízení, protože obviněný nebo po-

dežřelá osoba budou tímto způsobem varování a mohou uprchnout. Trestní kolegium Nejvyššího soudu souhlasí s výkladem Nejvyššího státního zastupitelství v tom směru, že podmínku nemožnosti předvolání obviněného nebo podezřelé osoby podle § 69 odst. 1 tr. ř. a § 76a odst. 1 tr. ř. je nutné vykládat ve smyslu § 90 odst. 2 tr. ř., podle něhož obviněný může být předveden i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména (tedy nikoli pouze tehdy) když se skrývá nebo nemá stálé bydliště. V případě, že je pro úspěšné provedení trestního řízení vhodnější nepředvolávat obviněného nebo podezřelou osobu z jiného členského státu Evropské unie, ale rovnou ji zajistit, je nutné postupovat tak, že se nejdříve vydá příkaz k zatčení podle § 69 tr. ř. nebo příkaz k zadržení podle § 76a tr. ř. a na jejich podkladě evropský zatýkácí rozkaz, neboť jinak nelze předvést osobu z jiného členského státu Evropské unie. Takový závěr odpovídá i odborné literatuře (viz DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 884), kde se konstatuje: „Podmínkou předvedení je sice předchozí předvolání, ale v praxi se mohou vyskytnout případy, kdy předvolání není z objektivních důvodů, které jsou shrnuty pod požadavek ‚je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení‘, možné. Zákon fakultativně a demonstrativním výčtem uvádí příklady, že se obviněný skrývá nebo nemá stálé bydliště. Znamená to, že mohou existovat i jiné situace, které lze postavit na roveň uvedeným příkladům. Půjde zpravidla o případy, kdy obviněný zjevně činí opatření ve snaze zabránit doručení předvolání, atd.“

25. Ačkoli se § 90 odst. 2 tr. ř. vztahuje k osobě obviněného, je v případě vydání příkazu k zadržení podle § 76a odst. 1 tr. ř. možné analogicky postupovat i u osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, když usnesení o zahájení trestního stíhání této osoby již bylo policejním orgánem vydáno a jeho opis bude této osobě doručen bezprostředně po jejím dodání policejnímu orgánu, čímž se změní její procesní postavení na obviněného.

26. Ve shodě s názorem Nejvyššího státního zastupitelství pak trestní kolegium Nejvyššího soudu uvádí, že předvolání osoby z jiného členského státu Evropské unie je v podstatě pouhou žádostí o dostavení se, protože dostavení se osoby na předvolání z ciziny je vždy dobrovolné a nelze je vynuocovat. Proto, jak již bylo uvedeno, může být v odůvodněných případech za účelem úspěšného provedení trestního řízení vhodnější nepředvolávat obviněného nebo podezřelou osobu z ciziny a namísto toho rovnou vydat příkaz k zatčení podle § 69 tr. ř. nebo příkaz k zadržení podle § 76a tr. ř., který je podkladem pro následně vydaný evropský zatýkácí rozkaz.

27. Trestní kolegium Nejvyššího soudu tedy k podmínce nemožnosti předvolání obviněného nebo podezřelé osoby uzavírá, že tuto lze považovat za naplněnou v případech, kdy by zcela reálně a na podkladě dosud zjištěných skutečností vyplývajících ze spisového materiálu hrozilo, že využitím institutů právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s. by mohlo dojít k útěku obviněného či podezřelé osoby,

a tím ke znemožnění úspěšného provedení trestního řízení. Jde tedy o nemožnost nikoli fyzickou, ale dá se říci o nemožnost taktickou. Tato nemožnost tak musí být posuzována v kontextu s kritériem úspěšnosti trestního řízení a využití institutů právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s. musí být posuzováno v těchto případech tak, aby se nestalo prostředkem varování a případného útěku obviněného či podezřelého. Nejvyšší soud však na druhé straně důrazně upozorňuje na nezbytnost dodržení všech zákonných podmínek pro vydání příkazu k zatčení podle § 69 tr. ř. nebo příkazu k zadržení podle § 76a tr. ř., zejména tedy na nutnou reálnou existenci vazebních důvodů, které musí soudy důsledně zkoumat před vydáním těchto příkazů. Stejně tak je třeba důsledně prověřit, zda existují reálně podložené obavy, že by využití institutů právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s. mohlo vést k útěku obviněného nebo podezřelé osoby, aby se nevyužití těchto institutů nestalo jakýmsi běžným pravidlem, ale bylo spíše výjimečné – za splnění výše uvedených kritérií.

28. Pokud jde o poslední sporné kritérium spočívající v nemožnosti doručit osobě podezřelé ze spáchání trestného činu opis usnesení o zahájení trestního stíhání, tak je nutno logickým výkladem dospět ke stejnému závěru jako v případě nemožnosti předvolání podezřelé osoby. Existují-li tedy reálně podložené obavy, že by využití institutů právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s. mohlo vést k útěku podezřelé osoby a z tohoto důvodu není tato osoba cestou právní pomoci předvolávána, logicky nebude podezřelé osobě doručován touto cestou ani opis usnesení o zahájení trestního stíhání, neboť by úspěšné doručení mohlo vést ke stejným důsledkům, tedy k útěku podezřelé osoby. Za určité pomocné kritérium lze v tomto případě považovat také platnou právní úpravu doručování v trestním řízení, podle níž § 62 odst. 1 tr. ř. preferuje doručování písemnosti při úkonu trestního řízení, tedy při výsledku obviněného (viz také § 160 odst. 2 věta první tr. ř.) nebo podezřelé osoby (byť samozřejmě vždy nelze písemnost takto doručovat), když opis usnesení o zahájení trestního stíhání musí být osobě podezřelé ze spáchání trestného činu podle § 196 z. m. j. s. ve spojení s § 83 odst. 1 z. m. j. s. a v návaznosti na § 76a odst. 4 tr. ř. doručen neprodleně po jejím dodání policejnímu orgánu, čímž se procesní postavení této osoby změní na obviněného. Pokud tedy vydaný příkaz k zadržení bude úspěšně realizován, bude bezprostředně poté podezřelé osobě doručen opis usnesení o zahájení trestního stíhání, což bude v souladu s § 62 odst. 1 tr. ř. a § 160 odst. 2 větou první tr. ř. Obdobný závěr byl učiněn v odborné literatuře (viz DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, s. 484), kde se konstatuje: „Písemností se rozumí jakýkoli dokument doručovaný v trestním řízení. Je upraveno pořadí, v jakém se tak děje. Orgán činný v trestním řízení doručuje písemnosti především sám, a to v prvé řadě při úkonu trestního řízení...“

29. Trestní kolegium Nejvyššího soudu tedy ze všech výše uvedených důvodů dospělo k závěru, že v případech, když je u obviněného, kterému byl již dříve doručen opis usnesení o zahájení trestního stíhání, nebo u osoby podezřelé

ze spáchání trestného činu, ohledně které již bylo vydáno usnesení o zahájení trestního stíhání, avšak opis tohoto usnesení nebyl této osobě doručen, přičemž adresa pobytu obviněného či osoby podezřelé ze spáchání trestného činu v cizině je orgánům činným v trestním řízení známa, prokazatelně dán některý z důvodů vazby podle § 67 tr. ř., může soudce rozhodující o návrhu státního zástupce vydat (při dodržení ostatních zákonných podmínek) v případech, kdy je to odůvodněno reálným ohrožením úspěšného provedení trestního řízení, příkaz k zatčení podle § 69 odst. 1 tr. ř. nebo příkaz k zadržení podle § 76a tr. ř. a navazující evropský zatýkácí rozkaz podle § 190 písm. a) z. m. j. s., aniž by předtím byl využit institut právní pomoci podle § 39 a násl. z. m. j. s. Trestní kolegium Nejvyššího soudu je toho názoru, že za odůvodněné případy reálného ohrožení úspěšného provedení trestního řízení je možno považovat i takové, kdy je sice obviněný kontaktní na známé adrese v cizině, včetně toho, že převezme usnesení o zahájení trestního stíhání nebo předvolání k úkonu trestního řízení, které mu bylo doručeno, ovšem je buď zcela pasivní, anebo na výzvu k dostavení se k úkonu reaguje opakovaně pouze různými omluvami či žádostmi o provedení úkonu cestou právní pomoci.

30. Trestní kolegium Nejvyššího soudu plně sdílí shora uvedený výklad Nejvyššího státního zastupitelství (a odkazuje na něj) ohledně rozhodovací činnosti Soudního dvora Evropské unie, který dovodil, že rámcová rozhodnutí mají tzv. nepřímý účinek, spočívající v tom, že vnitrostátní orgány jsou povinny vzít v úvahu všechna pravidla vnitrostátního práva a vykládat vnitrostátní právo eurokonformně, tj. v co největším možném rozsahu podle znění a účelu rámcového rozhodnutí. Tomu odpovídá i výklad učiněný v tomto stanovisku trestního kolegia Nejvyššího soudu.

31. Dále trestní kolegium Nejvyššího soudu dodává, že občané Evropské unie mohou v rámci tzv. Schengenského prostoru realizovat plně svá práva a svobody, a to včetně volného cestování, překračování hranic smluvních států, aniž by museli projít hraniční kontrolou, pracovního uplatnění v každém členském státě, možnosti bydlení apod. V rámci tohoto prostoru však bylo nutné vytvořit rovněž právní rámec fungování celého systému a přijmout řadu opatření v zájmu minimalizování rizik spojených s neexistencí hraničních kontrol a k zajištění řádné ochrany občanů jednotlivých členských států Evropské unie, přičemž byla posílena spolupráce těchto států v řadě oblastí, mimo jiné i v oblasti policejní a justiční spolupráce. Za těchto nových okolností tedy bylo třeba zajistit, aby jednotlivé členské státy mohly řádně realizovat svou trestněprávní politiku a uplatňovat principy a účel trestního práva a trestního řízení. V oblasti mezinárodní spolupráce jednotlivých členských států Evropské unie v rámci Schengenského prostoru proto musí mít Česká republika k dispozici účinné nástroje, aby mohla naplňovat účel trestního řízení podle § 1 tr. ř. (náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů). V odůvodněných případech je třeba zachovat možnost použití i přísnějšího zásahu do základních lidských práv – zejména tedy do práva na osobní svobodu, a to právě i za využití evropského zatýkácího rozkazu.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 32

Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací

§ 230 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku

č. 32

„Neoprávněným užitím dat“ ve smyslu § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku je i jejich nedovolené zkopírování na jiný nosič informací za účelem pozdějšího využití pro potřeby pachatele nebo jiné osoby.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2017, sp. zn. 5 Tdo 1085/2017, ECLI:CZ:NS:2017:5.TDO.1085.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. M. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 4. 2017, sp. zn. 6 To 89/2016, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 53 T 7/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. 53 T 7/2015, byl obviněný M. M. uznán vinným pod bodem 1. výroku o vině přečinem neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), a pod bodem 2. přečinem porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku, jehož se podle zjištění soudu dopustil ve spolupachatelství se spoluobviněným J. P. Za to mu byl podle § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložen úhrnný peněžitý trest ve výměře 60 denních sazeb po 1 000 Kč. Pro případ, že by ve stanovené lhůtě nebyl peněžitý trest vykonán, byl podle § 69 odst. 1 tr. zákoníku stanoven náhradní trest odnětí svobody v trvání čtyř měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená obchodní společnost E., spol. s r. o., se sídlem H., B., nyní P., B. – K. P. (dále jen „E.“), odkázána s uplatněným nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Dále byl obviněný M. M. zproštěn obžaloby státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně č. j. 1 KZV 21/2013-107 podle § 226 písm. b) tr. ř. pro další skutek, ve kterém byl spatřován přečin porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi podle § 270 odst. 1, 2 písm. a) tr. zákoníku.

2. Uvedené trestné činnosti se obviněný M. M. (zjednodušeně uvedeno) dopustil pod bodem 1. tím, že jako zaměstnanec obchodní společnosti E., u níž v období od 3. 9. 2007 do 31. 5. 2010 působil na pozici programátor – analytik, neoprávněně užil počítačové programy a data, ke kterým měl přístup, a bez vědomí a souhlasu zaměstnavatele zkopíroval na vlastní nosič informací data uložená v informačním systému QI užívaném obchodní společností E., zejména číselník zboží, číselník obchodních partnerů a obchodní nabídku na dodání zboží, a to v úmyslu získat prospěch obchodní společnosti C. S. spol. s r. o., se sídlem M., B. (dále ve zkratce jen „C. S.“), jejímž byl od 28. 4. 2010 jediným jednatelem a od 18. 5. 2010 jediným společníkem. Skutek pod bodem 2. výroku o vině spočívá v tom, že obviněný M. M. jako programátor – analytik zaměstnaný u obchodní společnosti E. a současně v rozhodném období jako jediný jednatel i společník obchodní společnosti C. S. společně s již odsouzeným J. P., obchodním manažerem obchodní společnosti E. a od 1. 10. 2010 zprostředkovatelem prodeje obchodní společnosti C. S. při zajišťování a sjednávání zakázek pro obchodní společnost C. S. v období od 24. 5. 2010 do 25. 10. 2010 v B. v rozporu s § 44 odst. 1, 2 písm. h) a § 51 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obch. zák.“), využil v hospodářské soutěži informace tvořící obchodní tajemství obchodní společnosti E., a to zejména informace o zákaznících provozujících systém pro automatickou identifikaci označování produktů čárovými kódy, včetně kontaktu na jejich zástupce, o struktuře a cenových relacích jimi objednávaného zboží k provozování těchto systémů a o řešených požadavcích zákazníků. Takto nabídl šesti obchodním společnostem specifikovaným ve skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně odběr zboží a služeb, na podkladě informací tvořících obchodní tajemství společnosti E. je zrealizoval za 339 708 Kč, ve spojitosti s tím a v návaznosti na informace tvořící obchodní tajemství pak zrealizoval další obchodní případy za 846 452 Kč.

3. Proti uvedenému rozsudku podal obviněný M. M. spolu s již odsouzeným J. P. odvolání, o nichž rozhodl Vrchní soud v Olomouci ve veřejném zasedání konaném dne 24. 4. 2017 usnesením pod sp. zn. 6 To 89/2016 tak, že obě podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci podal obviněný M. M. prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

5. Obviněný se dovoláním domáhal přezkumu označeného rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o zamítnutí jeho odvolání, neboť podle jeho přesvědčení spočívá na nesprávném právním posouzení skutku i jiném nesprávném hmotněprávním

posouzení. Měl za to, že v případě bodu 1. výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně nebyly naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Odvolací soud se dostatečně nevyořádal se skutečností, že obviněný měl k datům oprávněný přístup, který poškozená obchodní společnost E. nijak neomezila, ač měla možnosti i prostředky, jak data před přenosem ochránit. Dále poukázal na výpověď svědka K. S., ze které vyplynulo, že obviněný měl neomezený přístup k údajům obsaženým v systému QI, soud proto neměl dospět k závěru, že export dat byl proveden neoprávněně a že šlo o jejich neoprávněné užití. V této spojitosti odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci vedené pod sp. zn. 7 Tdo 731/2015. Uvedl také, že žádný obecně závazný právní předpis ani interní předpis nezakazoval export dat, obviněný data při své práci běžně používal a byl oprávněn jejich export provést. Proto se podle svého přesvědčení nemohl dopustit protiprávního jednání, neboť každý může činit, co není zakázáno. Z těchto důvodů jej měl soud pro tento skutek zprostit obžaloby, protože nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty tvrzeného trestného činu. Za zcela irelevantní považuje úvahy, zda měl důvod k exportu dat.

6. Dále namítl, že skutková zjištění učiněná soudy nižších stupňů nejsou úplná a z provedeného dokazování nevyplývá ani teoretická možnost získání neoprávněného prospěchu z exportu dat. Navíc šlo o data zčásti veřejně dostupná a data dynamicky se měnící, ztrácející na hodnotě uplynutím doby od exportu, tudíž data alespoň z větší části nepoužitelná. Ve svém souhrnu šlo podle jeho přesvědčení o data obchodně zcela nepoužitelná, která se navíc do počítače společnosti C. S. dostala nedopatřením, jak v předchozím průběhu trestního řízení vysvětlil. V uvedeném počítači byla též nalezena v komprimované podobě, což též svědčí o tom, že tato data nijak pro svou další činnost nevyužíval. Dovolatel poukázal též na konkrétní obchodní případy obchodní společnosti C. S., které mu byly kladeny za vinu ve spojitosti s uvedeným trestným činem a jejichž průběh podle něj nenasvědčuje jakémukoliv využití dat a souborů obchodní společnosti E. Odvolací soud dále nesprávně interpretoval pojem „vlastní nosič informací“ a navíc se vůbec nezabýval užitím stažených souborů. Obviněný byl přesvědčen, že byl odsouzen na základě domněnek a spekulací.

7. Obviněný brojil svým dovoláním též proti usnesení soudu druhého stupně o zamítnutí odvolání v té části, jež se týkala skutku pod bodem 2. výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, který byl právně kvalifikován jako přečin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku, a z důvodů v dovolání podrobně rozvedených namítl, že ani v tomto případě nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty uvedeného trestného činu. Obviněný se též domáhal aplikace § 12 odst. 2 tr. zákoníku a principu subsidiarity trestní represe. S touto otázkou se též soudy nižších stupňů prakticky vůbec nevyořádaly. Podle něj měl být ve věci aplikován pouze obchodní záko-

ník, trestní řízení v daném případě bylo zneužito k soukromoprávním zájmům poškozeného.

č. 32

8. Státní zástupce činný u nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání obviněného uvedl, že námitky obviněného týkající se absence znaků přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací jsou relevantními jen s jistou dávkou tolerance. Zcela odmítl tvrzení obviněného, že se data v počítači obchodní společnosti C. S. ocitla nedopatřením, že předmětná data nevyužíval, jakož i to, že byl odsouzen na základě „domněnek a spekulací“. Zcela odmítl námitku obviněného, že k datům měl oprávněný přístup, který nebyl nijak omezen, neboť takový přístup lze získat i oprávněně, např. v rámci plnění pracovních úkolů. Z toho ovšem nevyplývá, že s nimi může volně nakládat. Trestnost jednání vymezeného ve skutkové podstatě § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku spočívá v tom, že pachatel data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací neoprávněně užije, čímž se rozumí jakákoli nedovolená manipulace s nimi. Jde nejen o užití informací, které je v rozporu s právní normou, ale o užití informací učiněné v rozporu se stanoveným účelem, např. bez vědomí či souhlasu oprávněné osoby i jejich nedovolené kopírování na jiný nosič informací. Odmítl proto námitku obviněného, že manipulace s daty musela být výslovně upravena obecně závazným předpisem nebo interním předpisem obchodní společnosti. Dále označil za bezpředmětnou námitku obviněného (zčásti skutkového charakteru), že data nebyla způsobilá k získání neoprávněného prospěchu. Jestliže totiž obviněný neoprávněně užil data pro potřeby vlastního podnikání, pak nepochybně jednal v úmyslu získat minimálně imateriální neoprávněný prospěch, jehož reálné dosažení se však nevyžaduje. Nadto skutková zjištění ve spojitosti s jednáním uvedeným pod bodem 2. výroku o vině potvrzují, že k získání neoprávněného prospěchu dovolatelem skutečně došlo.

9. Dále se vyjádřil k námitkám vztahujícím se k bodu 2. výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně ohledně právní kvalifikace přečinu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku a k argumentaci obviněného, kterou se dovolával aplikace zásady subsidiarity trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

10. Státní zástupce uzavřel, že námitky obviněného, které lze obsahově podřadit pod formálně deklarovaný důvod, byly zjevně nedůvodné. Navrhl proto podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

12. Dovolání lze podat z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o aplikaci norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je aplikace ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně, zásadně se nepřipouští posouzení aplikace těchto norem na skutek prezentovaný dovolatelem, případně na skutek, jehož se dovolatel domáhá vlastní interpretací provedených důkazních prostředků, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně. Dovolání z tohoto důvodu nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Obviněný v rámci svého mimořádného opravného prostředku z velké části napadal skutková zjištění soudu prvního stupně. Ve vztahu k výroku o vině přečinem neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku zejména šlo o řešení otázky, zda měl k datům svého zaměstnavatele oprávněný přístup, zda měl přístup k počítačovému systému nebo nosiči dat v rámci plnění svých pracovních úkolů, který nebyl omezen právním předpisem či interním předpisem ze strany zaměstnavatele, a zda si je mohl volně kopírovat na svá paměťová média či do svých zařízení. Z obsahu podaného dovolání je patrné, že obviněný sice i v tomto směru napadal naplnění formálních znaků trestného činu, a sice znak protiprávnosti, nicméně jeho námitky vycházely z jiného než soudy prokázaného skutkového stavu věci. Soudy obou stupňů důvodně uzavřely, že takové oprávnění obviněný neměl, že to nebylo součástí plnění pracovních úkolů, tedy že tak činil nedovoleně, bez vědomí a souhlasu zaměstnavatele. V tomto směru dovolání není podáno důvodně a užitá argumentace neodpovídá deklarovanému dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

14. Přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku se dopustí, kdo získá přístup k počítačovému systému nebo k nosiči informací a neoprávněně užije data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací. Z uvedených dvou alternativ předmětu útoku podle rozsudku soudu prvního stupně byla v předmětné věci naplněna ta první (počítačový systém). Podle § 230 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku bude pachatel potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neopráv-

něný prospěch. V tomto případě bylo obviněnému kladeno za vinu, že tak činil v úmyslu získat sobě neoprávněný prospěch.

č. 32

15. Ustanovení o přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 tr. zákoníku postihuje v prvních dvou odstavcích pestrou škálu jednání, která souhrnně bývají označována jako kybernetická kriminalita (jež tímto ustanovením ovšem není vyčerpána, postihují ji i následující dva paragrafy trestního zákoníku, jakož i některá jeho další ustanovení). Obecně se skutečně uvádí, že § 230 tr. zákoníku v reakci na mezinárodní požadavky (zejména Úmluvu o kybernetické kriminalitě) chrání důvěrnost, integritu a dostupnost počítačových dat, přitom důvěrnost je chráněna především v odstavci prvním tohoto ustanovení, integrita a dostupnost počítačových dat a systémů v jeho odstavci druhém. Jde o to, že podle § 230 odst. 2 tr. zákoníku se primárně nesankcionuje narušení důvěrnosti dat neoprávněným přístupem k počítačovému systému nebo k jeho části, jak je tomu podle odstavce 1, protože zde nezáleží na tom, zda takový přístup pachatel získal neoprávněně či naopak, zda pachatel již takovým přístupem z jiného důvodu oprávněně disponoval, naproti tomu se postihují různorodá jednání uvedená v písm. a) až d) uvedeného ustanovení, která spočívají především v narušení integrity dat a jejich dostupnosti.

16. Ustanovení § 230 tr. zákoníku navazuje na dřívější § 257a zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, účinného do 31. 12. 2009 (dále ve zkratce jen „tr. zák.“), a to ve skutečnosti pouze § 230 odst. 2 tr. zákoníku (a nikoli i § 230 odst. 1 tr. zákoníku, který byl nově formulován až v trestním zákoníku účinném od 1. 1. 2010). Ustanovení § 257a tr. zák. postihující poškození a zneužití záznamu na nosiči informací bylo zavedeno novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 557/1991 Sb., s účinností od 1. 1. 1992, následně bylo dvakrát novelizováno (výraznější změna spočívající v úpravě formulace návětí, avšak bez věcného posunu, a mírné rozšíření trestnosti v alternativách bylo provedeno zákonem č. 134/2002 Sb., následně v roce 2006 ve spojitosti s úpravou trestu propadnutí věci byla i u tohoto ustanovení rozšířena dikce o jinou majetkovou hodnotu). Po celou dobu existence uvedeného trestného činu od roku 1992 byla trestná i varianta postihující získání přístupu k nosiči informací a neoprávněného užití takových informací – šlo o § 257a odst. 1 písm. a) tr. zák. Rozdíl tehdejší úpravy oproti současné spočíval v tom, že se pro naplnění základní skutkové podstaty ještě žádal tzv. úmysl přesahující objektivní stránku skutkové podstaty (neboli tzv. druhý úmysl, obmysl, *dolus coloratus*), který spočíval v tom, že pachatel musel jednat s úmyslem způsobit jinému škodu nebo jinou újmu nebo získat sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Tento úmysl přesahující objektivní stránku vyžadoval trestní zákon od roku 1992 až do roku 2009 jako znak základní skutkové podstaty, naproti tomu trestní zákoník v tomto směru zpřisnil postih, neboť od 1. 1. 2010 jsou trestná shodná jednání i bez takového úmyslu, který je již okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby v § 230 odst. 3 písm. a). Jinými slovy

pro naplnění formálních znaků základní skutkové podstaty daného trestného činu je nerozhodné, zda pachatel s takovým úmyslem jednal či nikoli, tato skutečnost zvyšuje společenskou škodlivost činu natolik, že zákonodárce takové jednání jen z toho důvodu považuje za typově závažnější, takže tuto okolnost stanovil jako důvod pro zvýšení trestní sazby trestu odnětí svobody v § 230 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku (v původním znění trestního zákoníku šlo o trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty v § 230 odst. 2 tr. zákoníku a trest odnětí svobody na šest měsíců až tři léta v § 230 odst. 3 tr. zákoníku, nyní jsou horní hranice trestu odnětí svobody v obou odstavcích o rok vyšší). Další zpřísnění trestní represe (resp. zpřesnění dikce zákona) lze shledat v tom, že zákonodárce od 1. 1. 2010 nadále rozlišuje mezi daty uloženými na nosiči informací a daty uloženými v počítačovém systému.

17. Přes tyto odlišnosti, zpřesnění a zpřísnění však i nadále podstata jednání v § 257a odst. 1 písm. a) tr. zák. a § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zůstává stejná, totiž že pachatel, který předtím získal přístup k nosiči informací, resp. počítačovému systému, a to ať oprávněně, či nikoli, následně využije tohoto přístupu a informace, resp. data tam uložená, neoprávněně užije. Vůbec se tak od roku 1992 nežádalo, aby současně došlo k poškození dat, jejich pozměnění, znehodnocení apod., postačovalo jejich prosté neoprávněné užití, a to aniž by současně (objektivně) vznikla někomu škoda, újma či naopak prospěch. Již v roce 1992 byl tedy tento trestný čin formulován jako trestný čin formální, a nikoli jako výsledkový, materiální, u něhož závisí jeho dokonání na účinku (v podobě změny na předmětu útoku, tj. jeho porušení či konkrétní ohrožení). Mezi lety 1992 a 2009 bylo navíc pouze zapotřebí, aby k takovému účinku směřoval pachatelův úmysl, aniž by se vyžadovalo, aby reálně nastal, jak již bylo uvedeno.

18. Zákonodárce v roce 2009 nechtěl jednání tohoto druhu dekriminalizovat, zužovat trestnost tzv. kybernetické kriminality, naopak se vydal cestou její kriminalizace, tedy podstatně rozšířil okruh trestných jednání v této oblasti společenských vztahů. O tom svědčí především zavedení nových skutkových podstat v § 230 odst. 1, § 231 a § 232 tr. zákoníku, ale i rozšíření trestnosti jednání dosud postihovaných v rámci § 257a tr. zák., nově upravených v § 230 odst. 2 tr. zákoníku (což dokládá i shora rozvedená pasáž). Vyplyvá to i z důvodové zprávy k tomuto ustanovení trestního zákoníku, podle níž došlo k úpravě a kriminalizaci dalších jednání z důvodu zpracování článků 2 až 11 Úmluvy o počítačové kriminalitě uzavřené v Budapešti dne 23. 11. 2001.

19. Objektem trestného činu, který byl v jednání obviněného shledán, tj. přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, tak není pouhá důvěrnost dat, jejich integrita a dostupnost pro jejich držitele, data jsou chráněna i před jejich neoprávněným použitím, podobně jako tomu bylo ještě podle § 257a odst. 1 písm. a) tr. zák. (k tomu srov. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. Trestní zákon. Komentář.

5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 1455). Dosah § 230 tr. zákoníku (stejně jako § 257a tr. zák.) je dokonce širší, než by napovídalo systematické zařazení tohoto trestného činu mezi trestné činy majetkové, neboť jím nejsou chráněna jen majetková práva, ať ve vztahu k věcem hmotným či nehmotným (ve smyslu současného pojetí věci – srov. zejména § 489 a 496 obč. zák.), ale zprostředkování i celá řada dalších právních statků, jako jsou osobnostní práva, zejména právo na ochranu osobních údajů (např. jde-li o databázi pacientů s jejich diagnózami), autorská práva (např. ke zvukovým či audiovizuálním dílům), ale i hospodářská a obchodní práva, zejména právo na zachování obchodního či bankovního tajemství, know-how, klientely apod. (shodně tamtéž, ale též např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 695), jako tomu bylo v daném případě.

20. Objekt trestného činu je tak širší, než obviněný ve svém dovolání dovozuje. Z toho plyne, že širší je i následek, který se na objektu projevuje a jímž je porušení či ohrožení shora uvedených právních statků. Shora bylo též uvedeno, že § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku nežádá způsobení konkrétního výsledku, tedy účinku, který by se projevil na hmotném (příp. nehmotném) předmětu útoku jako jeho porušení či konkrétní ohrožení. Přečin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku je totiž ryze formální delikt, můžeme jej proto označit za tzv. moderní delikt, oproti „klasickým“ výslednějším trestným činům. Zákonodárce takovou legislativní technikou (jež je v nových zákonících využívána stále hojněji) vyjadřuje svůj odsudek určitých jednání, která považuje za natolik nebezpečná a škodlivá, že je postihuje, aniž by současně požadoval, aby vedla také k nějakému objektivnímu výsledku. Takové trestné činy lze proto označit za abstraktně ohrožovací (takové jsou vlastně všechny pravé omisivní a čistě komisivní delikty). Tak je tomu i v tomto případě, kdy zákonodárce postihuje tzv. bez dalšího neoprávněné užití dat uložených v počítačovém systému nebo na nosiči informací, pokud předtím k nim získal přístup (ať oprávněně, či nikoli). Již samotným takovým jednáním je ohrožen, či dokonce porušen zájem státu na ochraně těchto dat, a to bez ohledu na to, jak s nimi dále pachatel naložil, proč tak činil, co bylo důvodem, motivem či cílem takového jednání [v tomto směru na rozdíl od dřívější úpravy v § 257a odst. 1 písm. a) tr. zák.]. Pochopitelně nejsou zcela bez významu ani další okolnosti činu a promítají se, nejde-li přímo o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, jež jsou uvedeny ve vyšších odstavcích § 230 tr. zákoníku (jako je výše rozvedený úmysl překračující objektivní stránku, který byl v daném případě shledán za naplněný), do hodnocení společenské škodlivosti takového činu ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, a to ve spojitosti s užitím kritérií uvedených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku (srov. k tomu stanovisko č. 26/2013-II. Sb. rozh. tr. a výklad uvedený dále). Mohou být též významné pro výběr druhu trestu a jeho výměru, ať už jako okolnosti charakterizující povahu a závažnost činu ve smyslu § 39 odst. 1, 2 tr. zákoníku, či jako okolnosti obecně přitěžující.

21. Přítom nepřípustným jednáním, které lze subsumovat pod „neoprávněné užití dat“, jež je postihováno v § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, je i jeho nedovolené kopírování na jiný nosič informací (který pak má pachatel ve své dispozici) – shodně ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2309.

22. Uvedený přístup k výkladu tohoto ustanovení zaujímá i recentní judikatura. Tak podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 7 Tdo 731/2015, chrání § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku též před neoprávněným užitím uložených dat, jímž je jakákoli nedovolená manipulace s nimi, pokud nejde o případy uvedené v § 230 odst. 2 písm. b) až d) tr. zákoníku. Za neoprávněné lze přitom považovat takové jejich užití, které je v rozporu s právní normou nebo je činěno v rozporu se stanoveným účelem, popř. bez vědomí či souhlasu oprávněné osoby. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2016, sp. zn. 7 Tdo 932/2016, je předmětem ochrany tohoto přečinu primárně integrita a dostupnost počítačových dat a systémů, ochrana je poskytována počítačovým datům a počítačovým programům před neoprávněnými zásahy, které mohou mít vliv na existenci, kvalitu, správnost dat, a konečně ustanovení chrání i před neoprávněným užíváním uložených počítačových dat. Neoprávněným užitím dat (neboli počítačovou špionáží) je jakákoli nedovolená manipulace s daty uloženými v počítačovém systému nebo na nosiči informací. Neoprávněné bude takové užití, které je v rozporu s právní normou nebo je činěno v rozporu se stanoveným účelem, popř. bez vědomí či souhlasu oprávněné osoby. Shodně či podobně to konstatoval Nejvyšší soud i v dalších usneseních – např. ze dne 19. 8. 2015, sp. zn. 6 Tdo 848/2015, ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1479/2012, nebo ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 6 Tdo 1677/2011, a ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. 5 Tdo 781/2017.

23. Získáním přístupu se zde rozumí takové jednání, které umožní pachateli volnou dispozici s počítačovým systémem nebo nosičem informací a využití jeho informačního obsahu. Získat přístup k počítačovému systému nebo nosiči informací lze neoprávněně, ale i oprávněně. Nezáleží ani na důvodu, který vedl k získání přístupu (může to být náhoda, plnění pracovních úkolů, využití počítače pro zábavu, odcizení nosiče informací atd.). Rozhodující je, že obviněný neměl oprávnění plynoucí ze svolení poškozené obchodní společnosti E. ke kopírování předmětných dat. Lze tak uzavřít, že znak objektu i následku sledovaného přečinu byl v daném případě naplněn již tím, že obviněný jednal způsobem popsaným v § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

24. Rozhodně tak neobstojí tvrzení obviněného, že jednal v souladu s právem a neprovinil se ani proti interním předpisům. Obviněný jednal bez dovození oprávněné osoby, kterou byl jeho tehdejší zaměstnavatel, poškozená společnost E. Obviněný export dat provedl z důvodu své vlastní potřeby a vlastního prospěchu při budoucím podnikání ve společnosti C. S. Jeho vysvětlení potřeby

exportu dat a to, že data nalezená v archivních souborech v počítači společnosti C. S. se dostaly do počítače nedopatřením, soudy nižších stupňů důvodně odmítly. Obviněný exportem dat a v podstatě odcizením databáze svého zaměstnavatele nepochybně porušil jeho práva k nehmotným statkům. Z hlediska současného soukromého práva šlo o nehmotnou věc ve smyslu § 489 a § 496 odst. 2 obč. zák., jejímž vlastníkem byla poškozená obchodní společnost E., která jediná mohla rozhodovat o nakládání s databází včetně jejího rozmnožení kopírováním či exportem do jiného formátu. Jako správný tak lze při zjištěném skutkovém stavu shledat též závěr soudů nižších stupňů, že obviněný užil, tj. zkopíroval data uložená v počítačovém systému na vlastní nosič neoprávněně, neboť neměl svolení zaměstnavatele. Šlo o zneužití přístupu k počítačovému systému, neboť obviněný jako zaměstnanec obchodní společnosti E. bez vědomí a souhlasu zaměstnavatele zkopíroval data z informačního systému v úmyslu je použít pro pozdější podnikání ve stejném oboru činnosti v rámci jím ovládané obchodní společnosti C. S. Data uložená v informačním systému QI, zejména číselník zboží, číselník obchodních partnerů a obchodní nabídku na dodání zboží, lze označit za obchodní tajemství ve smyslu § 17 obch. zák., resp. dnešního § 504 obč. zák., do kterého obviněný zasáhl nepřipustným způsobem, jak zapovídá i § 51 obch. zák., resp. dnes § 2985 obč. zák. o porušení obchodního tajemství, tedy konkrétní skutková podstata nekalosoutěžního jednání [srov. též § 44 odst. 1, 2 písm. h) obch. zák., resp. § 2976 odst. 1, 2 písm. h) obč. zák.]. Správně tak soudy nižších stupňů dospěly k závěru o nedovolenosti jednání obviněného při užití dat.

25. Za nedůvodné považuje dovolací soud i námitky obviněného, že nebyla naplněna subjektivní stránka skutkové podstaty přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací podle § 230 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Soudy nižších stupňů správně dovodily, že obviněný jednal s úmyslem přímým ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, neboť chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Obviněný velmi dobře věděl, že si pořizuje kopii údajů z databáze svého zaměstnavatele a že k tomu nemá oprávnění. Obviněný však při své argumentaci ohledně znaku zavinění vycházel ze zcela jiné verze skutkového děje, než který vzaly soudy nižších stupňů za prokazaný. Takové námitky ale neodpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu, jak bylo rozvedeno shora.

26. Nejvyšší soud se poté vypořádal i s ostatními dovolacími námitkami obviněného, jež se vztahovaly jednak k naplnění všech zákonných znaků přečinu porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248 odst. 1 písm. h) tr. zákoníku, jednak k tvrzené chybné aplikaci zásady subsidiarity trestní represe a principu *ultima ratio* soudy nižších stupňů ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku, přičemž z důvodů v rozhodnutí podrobně rozvedených je pokládal za nedůvodné.

27. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že obviněný M. M. v dovolání vznesl námitky, které zčásti obsahově neodpovídaly uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a proto se jimi nemohl zabývat. Protože se však jeho dovolání částečně opíralo o námitky, které bylo možné tomuto důvodu podřadit, ale Nejvyšší soud je neshledal opodstatněnými, odmítl dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné.

Č. 33

č. 33 Podmíněné propuštění

§ 88 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku, § 331 odst. 1 tr. ř.

Odsouzený, kterému byla zamítnuta žádost podaná podle § 88 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku o podmíněné propuštění po výkonu třetiny trestu odnětí svobody, může podat novou žádost o podmíněné propuštění podle § 88 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, pokud vykonal alespoň polovinu trestu odnětí svobody, i dříve, než uplyne doba šesti měsíců od právní moci předchozího zamítavého rozhodnutí stanovená v § 331 odst. 1 tr. ř., neboť podmínky pro podmíněné propuštění podle § 88 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku nejsou totožné s podmínkami pro podmíněné propuštění vyžadovanými § 88 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Proto nejde o opakování žádosti ve smyslu § 331 odst. 1 poslední věta tr. ř.

(Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 26. 2. 2018, sp. zn. 6 To 59/2018, ECLI:CZ:MSPH:2018:6.TO.59.2018.1)

Městský soud v Praze zamítl jako nedůvodnou stížnost státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 podanou v neprospěch odsouzeného R. H. proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 2. 1. 2018, sp. zn. 16 Pp 213/2017.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6, sp. zn. 16 Pp 213/2017, ze dne 2. 1. 2018, bylo rozhodnuto tak, že podle § 88 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku za použití § 331 odst. 1 tr. ř. se odsouzený R. H. podmíněně propuští z výkonu trestů odnětí svobody v trvání dvou let a šesti měsíců, dvou let a čtyř měsíců, jednoho roku, šesti měsíců a jednoho roku z rozsudku Okresního soudu ve Frýdku-Místku, sp. zn. 4 T 203/2012, ze dne 6. 11. 2014, přičemž podle § 89 odst. 1 tr. zákoníku byla odsouzenému stanovena zkušební doba v trvání pěti let za současného stanovení dohledu nad odsouzeným. Podle § 89 odst. 2 tr. zákoníku bylo odsouzenému dále uloženo přiměřené omezení spočívající v povinnosti podle svých sil nahradit škodu, kterou svým trestným činem způsobil.

2. V odůvodnění napadeného usnesení nalézací soud konstatuje, že odsouzený splnil časovou podmínku, neboť vykonal více než jednu polovinu výměry

uloženého trestu, ve výkonu trestu je poprvé, chová se řádně, plní veškeré své povinnosti, obdržel 14 kázeňských odměn a je zařazen do I. přístupné skupiny vnitřní diferenciacie. V rámci výkonu trestu také studuje vysokou školu. Nalézající soud uzavírá, že odsouzený splňuje předpoklady pro vedení řádného života v budoucnosti. Dále poukazuje na doložené zaměstnání i bydlení, jakož i aktivní zájem o splácení vzniklé škody, když zmiňuje spolupráci s insolvenční správkyň a kontakty s poškozenými. Pokud se týká dobrovolného nastoupení do výkonu trestu, má za to, že s ohledem na postoj k uloženému trestu, jakož i povinnosti splatit vzniklou škodu jsou podmínky pro podmíněně propuštění splněny. Za účelem stanovení podmínky k úhradě škody v rámci podmíněného propuštění uložil i dohled Probační a mediační služby, aby na její plnění dohlížela, a zkušební dobu stanovil na pět let.

II.

Stížnost a vyjádření k ní

3. Proti tomuto usnesení si ihned do protokolu podala stížnost státní zástupkyně, kterou následně odůvodnila, a poukazuje v ní na skutečnost, že všechny podmínky pro podmíněně propuštění nebyly splněny. Především má za to, že o žádosti odsouzeného nemělo být vůbec rozhodováno, neboť byla podána předčasně, když o poslední jeho žádosti o podmíněně propuštění bylo pravomocně rozhodnuto dne 3. 11. 2017, a není tak splněna lhůta šesti měsíců. Vyjma procesního rozměru má státní zástupkyně za to, že nejsou splněny ani hmotněprávní podmínky pro podmíněně propuštění. Poukazuje na dosud neuhrazenou škodu, když odsouzený dle jejího názoru dosud neučinil všechny kroky k její úhradě. Zmiňuje dosud nepravomocně skončené insolvenční řízení a odkazuje i na předchozí rozhodnutí Městského soudu v Praze, podle něhož nelze považovat proces polepšení za dovršený do doby pravomocného skončení insolvenčního řízení. Má za to, že dosud k nápravě odsouzeného nedošlo s ohledem na jeho dosavadní přístup k náhradě škody, a proto se domáhá zrušení napadeného usnesení a zamítnutí žádosti odsouzeného o podmíněně propuštění.

4. Odsouzený následně zaslal velmi obsáhlé vyjádření ke stížnosti státní zástupkyně, v němž opět podrobně vysvětluje všechny své kroky, které učinil, jakož i rozebírá důvody, proč jeho žádost nebyla podána předčasně.

III.

Důvodnost stížnosti

5. Městský soud v Praze jako soud stížnostní v souladu s § 147 odst. 1 písm. a), b) tr. ř. přezkoumal správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které mu předcházelo, a dospěl k závěru, že stížnost státní zástupkyně není důvodná.

6. Především nelze přisvědčit námitce státní zástupkyně stran důvodu procesního postupu nalézacího soudu, neboť s názorem, že odsouzený podal svoji žádost předčasně, stížnostní soud nesouhlasí. Nyní projednávanou žádost podal odsouzený 23. 11. 2017, resp. tento den ji obdržel Obvodní soud pro Prahu 6, a to z důvodů uvedených v § 88 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. O předchozí žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění ze shora uvedeného výkonu trestu odnětí svobody bylo rozhodnuto usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. 2 PP 11/2017, tak, že jeho žádost byla zamítnuta, neboť nebyly splněny podmínky § 88 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku a rozhodnutí nabylo právní moci dne 3. 11. 2017 z důvodu zamítnutí stížností odsouzeného. Odsouzený podal svoji první žádost již po uplynutí třetiny výkonu trestu odnětí svobody, resp. řadu měsíců po uplynutí třetiny výkonu trestu. Nyní však žádá o podmíněné propuštění podle jiného ustanovení, a to z důvodu uplynutí lhůty podle § 88 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Dle názoru stížnostního soudu se v daném případě neuplatní omezení uvedené v § 331 odst. 1 tr. ř., a to byla-li žádost odsouzeného o podmíněné propuštění zamítnuta, může ji odsouzený opakovat teprve po uplynutí šesti měsíců od zamítavého rozhodnutí. Nyní odsouzený požádal o podmíněné propuštění z výkonu trestu z důvodu, že již vykonal polovinu trestu, tedy podle jiného ustanovení, a pokud by bylo § 331 odst. 1 věta třetí tr. ř. aplikováno i v tomto případě, tedy že se vztahuje i na žádost podanou podle jiného ustanovení, bylo by v podstatě vyloučeno u krátkodobých trestů odnětí svobody žádat o podmíněné propuštění jak po výkonu jedné třetiny, tak ale i po jeho polovině.

7. Po přezkoumání spisového materiálu a zjištěných skutečností se stížnostní soud ztotožnil se závěry soudu nalézacího a dospěl k závěru, že žádosti odsouzeného lze vyhovět, neboť podmínky pro podmíněné propuštění lze považovat za splněné. Není pochyb o tom, že odsouzený vykonal více než polovinu uloženého nepodmíněného trestu, přičemž jeho konec má stanoven na 17. 7. 2021. Odsouzený tak formální zákonnou podmínku splňuje. Pokud jde o otázku polepšení, je zřejmé, že v rámci výkonu trestu neměl dosud žádný problém, chová se řádně, nebyl kázeňsky trestán, aktuálně se nachází v I. dostupné skupině vnitřní diferenciacie a v rámci výkonu trestu studuje i vysokou školu. Za dobu výkonu trestu obdržel 15 kázeňských odměn. Hodnocení ze strany věznice lze považovat za pozitivní, program zacházení plní, pohledávky vůči Vězeňské službě má uhrazené a má vytvořeny podmínky pro vedení řádného života. Dle hodnocení věznice je připraven na propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Lze také konstatovat, že odsouzený má zajištěné zaměstnání i bydlení a ve výkonu trestu je poprvé, přičemž u předchozí trestné činnosti se na něho hledí, jakoby odsouzen nebyl. Odsouzený si rovněž uvědomuje následky trestné činnosti, které lituje, a uložený trest přijal, neboť se ihned vzdal práva na odvolání. Pokud se týká prognózy vedení řádného života, i tato je příznivá. Jak již bylo v předchozím usnesení konstatováno, je v případě odsouzeného rovněž nutné postupovat podle § 88 odst. 3

tr. zákoníku a přihlédnout k tomu, zda odsouzený nastoupil do výkonu trestu včas, tedy dobrovolně na základě výzvy soudu, a také zda nějak odčinil škodu, kterou trestným činem způsobil. K otázce nástupu do výkonu trestu se stížnostní soud již vyjadřoval ve svém dřívějším rozhodnutí, kde zcela jednoznačně konstatoval, že byt' byl odsouzený do výkonu trestu dodán a v tuto chvíli vykonává trest i za zločin, v okamžiku dodání do výkonu trestu byl pravomocně odsouzen pouze za přečiny a až v průběhu výkonu trestu byl odsouzen za zločin podvodu. Odsouzenému tedy nelze k tíži přičítat nedobrovolný nástup do výkonu trestu ve smyslu § 88 odst. 3 tr. zákoníku. V otázce náhrady škody však dle stížnostního soudu došlo k pozitivnímu posunu oproti předchozímu rozhodnutí. V současnosti je třeba vzít v úvahu, že insolvenční řízení je pravomocně ukončeno (3. 1. 2018) a došlo ke zrušení konkursu a zproštění funkce insolvenční správkyne. Sám odsouzený tuto skutečnost zmiňoval a je patrná i z insolvenčního rejstříku, přičemž nyní již jsou poukazovány v rámci výkonu trestu konkrétní částky poškozeným, resp. dle exekučních příkazů. Nelze proto setrvávat na závěru, že odsouzený pro úhradu škody neučinil maximum možného. Do ukončení insolvenčního řízení nebylo možné, aby jakoukoli částku sám od sebe poškozeným zaslal. Je třeba také přihlédnout k vyjádřením poškozených, jež jsou založena ve spise a v nichž vyslovili souhlas s podmíněným propuštěním odsouzeného s tím, že za odsouzeným mají nesplacenou pohledávku. Ze spisového materiálu je také patrné, že odsouzený dal pokyn ekonomickému oddělení věznice k poukazování finančních prostředků jednotlivým poškozeným. Stížnostní soud má po zhodnocení všech zjištěných skutečností za to, že nyní odsouzený splňuje i podmínky § 88 odst. 3 tr. zákoníku, když projevil aktivní snahu o úhradu vzniklé škody a lze jej podmíněně propustit z výkonu trestu odnětí svobody, přičemž i úhrada vzniklé škody a její získání bude pro poškozené snáze dosažitelné.

8. Stanovená zkušební doba ve výměře pěti let je přiměřená a dostatečná s ohledem na osobu odsouzeného a vyslovení dohledu probačního úředníka se rovněž jeví jako vhodné vzhledem ke spáchané trestné činnosti. Podmínky podmíněného propuštění byly zpřísněny tím, že bylo odsouzenému ve smyslu § 89 odst. 2 tr. zákoníku uloženo přiměřené omezení (povinnost), aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil, neboť je zřejmé, že svou trestnou činností škodu různým poškozeným způsobil, a byl dokonce zavázán povinností jim škodu uhradit. Bude na něm, aby tento závazek v rámci zkušební doby podmíněného propuštění podle svých sil a schopností plnil, jinak se vystaví možnosti nařízení výkonu zbytku trestu odnětí svobody.

9. Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem stížnostní soud nevyhověl podané stížnosti státní zástupkyne, neboť ji považuje za nedůvodnou, a zcela se ztotožnil s rozhodnutím nalézacího soudu.

Č. 34

č. 34 Odměna ustanoveného obhájce, Náklady obhajoby § 151 odst. 3 tr. ř.

Trestní stíhání, které skončilo v přípravném řízení pravomocným usnesením státního zástupce o jeho zastavení pro nepřítetnost obviněného podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř., a následné soudní řízení o návrhu státního zástupce na uložení ochranného léčení jsou dvě samostatná řízení.

Byl-li obviněnému pro obě tato řízení ustanoven stejný obhájce, je třeba o určení výše jeho odměny a náhrady hotových výdajů rozhodovat samostatně ve vztahu ke každému z těchto řízení.

Právní mocí usnesení státního zástupce o zastavení trestního stíhání totiž skončila obhájci povinnost obviněného obhajovat a o výši jeho odměny a náhrady hotových výdajů v přípravném řízení je podle § 151 odst. 3 tr. ř. příslušný rozhodnout státní zástupce, a nikoliv soud. Předseda senátu je oprávněn rozhodnout pouze o výši odměny a náhrady hotových výdajů tohoto obhájce v řízení před soudem konaném o návrhu státního zástupce na uložení ochranného léčení.

(Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 5. 10. 2016, sp. zn. 13 To 352/2016, ECLI:CZ:KSHKPA:2016:13.TO.352.2016.1)

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ke stížnosti obhájce zrušil usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 11. 8. 2016, sp. zn. 3 Nt 1171/2016, a okresnímu soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným usnesením okresní soud podle § 151 odst. 2, odst. 3 tr. ř. stanovil obhájci JUDr. A. P. odměnu ve výši 1 200 Kč, náhradu za ztrátu času 600 Kč, náhradu hotových výdajů ve výši 1 919,42 Kč, spolu s 21% DPH, tedy celkovou částku 4 500,49 Kč. Naopak obhájci nepřiznal zbývající požadovanou částku.
2. Okresní soud jmenovitě obhájci přiznal odměnu za tři úkony právní služby, totiž za převzetí a přípravu obhajoby včetně první porady s obviněným v Psychia-

trické nemocnici H. B. dne 6. 1. 2016, účast u výslechu obviněného na stejném místě dne 6. 1. 2016 a účast u veřejného zasedání před okresním soudem dne 12. 4. 2016.

II. Stížnost

č. 34

3. Proti tomuto usnesení podal obhájce v zákonné lhůtě stížnost. Odmítl názor, že by za každý z úkonů právní služby náležela odměna jen ve výši jedné poloviny. Nesouhlasí s tím, že by předmětem řízení bylo pouze rozhodování o uložení ochranného léčení, neboť původně byl pod sp. zn. 22 Nt 4241/2015 ustanoven obhájcem obviněnému v rámci trestního stíhání, a teprve následně byly další úkony prováděny v následujícím řízení pod sp. zn. 3 Nt 1171/2016, kde byl rovněž ustanoven obhájcem. Navrhl proto, aby krajský soud napadené usnesení zrušil, a buď věc vrátil okresnímu soudu k novému rozhodnutí, nebo sám obhájci přiznal celkovou částku 5 468,49 Kč.

III. Důvodnost stížnosti

4. Z podnětu podané stížnosti krajský soud přezkoumal napadené usnesení i řízení, které jeho vydání předcházelo, a poté dospěl k následujícím závěrům:

5. Okresní soud především při rozhodování ve věci pochybil, pokud opomněl skutečnost, že obhájce téhož obviněného zastupoval ve dvou zcela samostatných trestních řízeních. Už z podaného návrhu na přiznání odměny přitom bylo patrné, že zmíněný advokát byl obhájcem ustanoven dvakrát, nejprve opatřením pod sp. zn. 22 Nt 4241/2015 v souvislosti s trestním stíháním obviněného pro přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 2 tr. zákoníku, které skončilo rozhodnutím státního zástupce o zastavení trestního stíhání pro nepříčetnost obviněného, a později pod sp. zn. 3 Nt 1171/2016 v řízení o návrhu státního zástupce na uložení ochranného léčení. Obhájce tedy obviněného zastupoval ve dvou samostatných řízeních. První z nich spočívalo v trestním stíhání obviněného a za úkony právní služby by obhájci skutečně náležela odměna v plné výši. Z § 151 odst. 3 tr. ř. však vyplývá, že o výši odměny a náhrady hotových výdajů rozhodne na návrh obhájce orgán činný v trestním řízení, který vedl řízení v době, kdy obhájci povinnost obhajovat skončila. Jestliže trestní stíhání skončilo usnesením státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Pardubicích ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 1 ZT 608/2015, kterým bylo trestní stíhání obviněného zastaveno podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř., pak měl být obhájce upozorněn, že ve smyslu § 151 odst. 3 tr. ř. je příslušný rozhodnout o výši odměny a náhrady hotových výdajů za obhajobu vykonanou v tomto řízení nikoliv soud, ale státní zástupce. Povinnost obhájce

zastupovat obviněného v uvedeném trestním řízení přitom skončila právní mocí usnesení, jímž státní zástupce zastavil trestní stíhání obviněného.

č. 34

6. Samostatně pak měl okresní soud rozhodovat o výši odměny a náhrady hotových výdajů za obhajobu vykonanou obhájcem v řízení o uložení ochranného léčení. V této části by bylo možné souhlasit s argumentací okresního soudu, že za úkony právní služby vykonané v tomto řízení náleží obhájci odměna ve výši jedné poloviny.

7. Protože však v posuzované věci okresní soud nepatřičně rozhodl o vyúčtování odměny obhájce ze dvou samostatně vedených řízení, ačkoliv pro rozhodnutí v prvním řízení byl příslušný rozhodnout ve smyslu § 151 odst. 3 tr. ř. státní zástupce, musel krajský soud napadené usnesení zrušit a poté věc vrátil okresnímu soudu s pokynem, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Obhájce by měl být vyzván, aby samostatně vyúčtoval úkony provedené v jednotlivých řízeních, a poté bude nutné rozhodovat samostatně o výši odměny a náhradě hotových výdajů v každém ze dvou řízení odděleně.

Č. 35

č. 35

Příprava k trestnému činu

§ 20 odst. 1 tr. zákoníku

Přípravou trestného činu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku se rozumí úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu. Pouhou myšlenku spáchat trestný čin, která je beztrestná ve smyslu zásady *cogitationis poenam nemo patitur* (za samotný úmysl spáchat trestný čin se netrestá, resp. myšlenky trestu nepodléhají), nelze považovat za přípravu trestného činu; podobně je tomu zásadně i u projevu myšlenky spáchat trestný čin, není-li již takovýto projev myšlenky sám o sobě trestný. Tím se příprava liší na jedné straně od beztrestného projevu úmyslu spáchat zvláště závažný zločin a na druhé straně od pokusu trestného činu, při němž pachatelovo jednání pokročilo dále než příprava, neboť již bezprostředně směřuje k jeho dokonání.

Projev myšlenky spáchat trestný čin, zejména jde-li o projev verbální, bude výjimečně trestný jako příprava tehdy, pokud pachatel již přistoupil též ke konkrétnímu jednání, z něhož by byla patrná reálnost jeho myšlenky konkrétní trestný čin (např. vraždu) uskutečnit, byť nikoli bezprostředně. Pro vystižení hranice mezi beztrestným vyjádřením úmyslu čin spáchat, které přípravou ještě není, a situací, kdy jde již o vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, a tedy přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, je důležité zhodnocení konkrétních okolností, za nichž k vyjádření myšlenky pachatele a případně jejímu sdělení jiné osobě došlo.

Verbální projev myšlenky spáchat trestný čin může být trestný, je-li jím naplněna skutková podstata některého z trestných činů (*delicta sui generis*), u nichž pro naplnění jejich zákonných znaků není rozhodné, zda pachatel zamýšlí skutečně svou hrozbu uskutečnit (např. nebezpečné vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. 8 Tdo 514/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.514.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce podané v neprospěch obviněného M. K. proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10. 2016,

sp. zn. 8 To 85/2016, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 7 T 9/2016.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 35

1. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 7 T 9/2016, byl obviněný M. K. uznán vinným přípravou zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku k § 140 odst. 2 tr. zákoníku, jehož se měl dopustit skutkem spočívajícím v tom, že v přesněji nezjištěné době od začátku měsíce srpna 2015 do dne svého zadržení dne 22. 10. 2015 připravoval vraždu své bývalé družky Ing. T. Ch. tak, že v průběhu osobních schůzek nebo telefonických rozhovorů z místa svého bydliště v T. n. S., okres B., i odjinud požadoval za úplatu zajištění fyzické likvidace bývalé družky Ing. T. Ch. přinejmenším po P. P. a svém bratru A. K., případně zajištění dalších osob, které by likvidaci realizovaly, nebo kontaktu na takové osoby, přičemž důvod tohoto jednání spočíval ve snaze vyřešit situaci týkající se výchovy syna, nezletilého XXXXX⁹⁾, kterou považoval za nevyhovující s ohledem na rozsah stanoveného styku s nezletilým.
2. Za tuto přípravu zločinu byl obviněný odsouzen podle § 140 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 5 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmi let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s dozorem. Poškozená Ing. T. Ch. byla s nárokem na náhradu škody podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.
3. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 5. 10. 2016, sp. zn. 8 To 85/2016, z podnětu odvolání obviněného podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d) tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu zrušil a podle § 259 odst. 3 písm. a) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného pro výše popsaný skutek podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil obžaloby. Poškozenou T. Ch. s nárokem na náhradu nemajetkové újmy podle 229 odst. 3 tr. ř. odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

II. Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, neboť v závěru o nedostacích přípravy spatřoval nesprávné právní posouzení činu obviněného.
5. V obsahu dovolání nejvyšší státní zástupce vysvětlil důvody, pro které se závěrem odvolacího soudu, jenž v činu obviněného přípravu pro nesplnění podmínek § 20 odst. 1 tr. zákoníku neshledal, neztotožnil. Na rozdíl od něj v jed-

nání obviněného shledal již zcela konkrétní kroky k naplnění obviněným pojatého úmyslu připravit poškozenou o život. Naplňování tohoto úmyslu spatřoval nejen ve vrchním soudem zmíněném shánění osob, které by mohly zločinný cíl obviněného realizovat, ale rovněž v projevech trvajících úmyslu docílit usmrcení poškozené kontaktováním telefonního čísla, které mu sdělil svědek P. P., o němž byl obviněný přesvědčen, že je kontaktní osobou na případného vykonavatele činu. Z provedeného dokazování podle nejvyššího státního zástupce vyplynul cíl obviněného, když po neúspěších v civilním soudním řízení ohledně nezletilého syna začal realizovat svůj záměr na fyzickou likvidaci poškozené již v srpnu 2015, kdy stupňoval své požadavky vůči svědku P. P. Tuto skutečnost považoval za prokázanou nejen jeho výpovědí, ale i záznamy Policie České republiky monitorovaných schůzek mezi svědkem a obviněným i odposlechy telekomunikačního provozu mezi nimi, ale také mezi obviněným a rodinnými příslušníky či mezi jeho rodinnými příslušníky navzájem.

6. Nejvyšší státní zástupce považoval provedenými důkazy za prokázané, a to i ve shodě s odvolacím soudem, že obviněný kromě svědka P. P. požadavek na zajištění osoby pro likvidaci poškozené projevil i před svým bratrem A. K. Důraz kladl na skutečnost, že obviněný disponoval i potřebnými finančními prostředky pro realizaci svého záměru, kdy v odposlechnutém hovoru uváděl, že částka v řádu statisíců korun je pro něj přijatelná. Požadavek na zajištění „nájemného vraha“ představuje nezbytný konkrétní krok směřující k realizaci výše zmíněného zločinného cíle. Konkrétní kroky přesahující rámec pouhé myšlenky a jejího projevu tedy byly podle dovolatele učiněny již tímto postupem a podstatné bylo i to, že obviněný zaslal „prázdnou“ SMS na číslo, které mu předal svědek P. P., právě den poté, co se obviněný dozvěděl, že byl Okresním soudem v Benešově zamítnut jeho návrh na předběžné opatření ohledně výchovy nezletilého syna, z čehož byl velmi frustrován. Za rozhodné nejvyšší státní zástupce považoval, že právě v této době obviněný kontaktoval osobu, která by měla být připravena splnit jeho požadavek na fyzickou likvidaci jeho bývalé družky a matky jeho nezletilého syna. Z toho, že se jednalo o „prázdnou“ SMS, rozhodně nelze usuzovat, že by obviněný od svého úmyslu zosnovat usmrcení upustil, a dovolatel dovozoval, že by jinak jeho jednání postrádalo jakýkoli smysl. Jako nevěrohodné sám vyhodnotil vysvětlení obviněného, že tak učinil proto, aby si ověřil, že kontakt, který mu dal svědek P. P., je i nadále funkční. Podle státního zástupce by nemělo smysl prověřovat funkčnost spojení na údajného „nájemného vraha“, pokud by obviněný neměl v úmyslu docílit usmrcení poškozené, ale naopak ověření funkčnosti kontaktu na potenciálního „nájemného vraha“ poté, co se dozvěděl o svém neúspěchu v civilním řízení. Tato okolnost je podle něj dokladem, že obviněný neupustil od svého záměru nechat usmrtit poškozenou, ale počal podnikat další konkrétní kroky k tomuto cíli v podobě ověření získaného kontaktu.

7. Nejvyšší státní zástupce vyjádřil přesvědčení, že projevy obviněného nelze označit za pouhé vyslovení zavrženíhodných myšlenek, ale že se již jednalo o konkrétní promyšlené úkony, kterými byly vytvářeny podmínky pro spáchání trestného činu. V tomto směru shledal závěr o existenci přípravy ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku plně v souladu s nálezem Ústavního soudu ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 491/04, podle kterého je k přípravě trestného činu nezbytné, aby vedle myšlenky či projevu úmyslu spáchat trestný čin bylo bez pochybností prokázáno i další konkrétní jednání, kterým jsou vytvářeny podmínky pro spáchání konkrétního trestného činu. Dovolatel zdůraznil, že takové právně významné jednání již v posuzované věci zjištěno bylo, a tudíž se o přípravu, byť zřejmě prozatím minimálně rozvinutou, jedná.

8. K povaze vrchním soudem uvedených příkladů z některých rozhodnutí Nejvyššího soudu, o něž se v rámci své argumentace opíral, dovolatel uvedl, že ta popisují rozvinutější přípravná jednání, avšak nelze z nich dovodit, že by znaky přípravy nemohlo naplnit i jednání méně rozvinuté, protože příprava trestného činu coby nejranější vývojové stadium trestné činnosti není definována vzdáleností od dokonání či množstvím nebo počtem dosažených podmínek ke spáchání deliktu. Naopak je obecně definována již jako „pouhé“ úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, aniž by zákon zároveň stanovil jakékoliv požadavky na kvalitu těchto hledisek. Požadavek na zajištění vykonavatele zločinu, následné opatření kontaktu na potenciálního vraha, navíc ve spojení s ověřením kontaktu na „nájemného vraha“ – jsou nepochybně předpoklady pro realizaci zločinného záměru v podobě objednání vraždy, přičemž pro účely uplatnění § 20 odst. 1 tr. zákoníku nesejde na tom, jak vzdálená eventuálnímu dokonání tato příprava byla. Malá rozvinutost přípravy má vliv toliko na posouzení závažnosti přípravy či následně pro výměru trestu, což koneckonců učinil i nalézací soud, když aplikoval § 58 odst. 5 tr. zákoníku o mimořádném snížení trestu odnětí svobody. Rozvláčnost jednání obviněného lze podle nejvyššího státního zástupce vysvětlit tím, že svůj postup vázal na vývoj probíhajících občanskoprávních sporů ohledně péče o syna. „Prázdná“ SMS, odeslaná za použití SIM karty dodané policií na kontaktní číslo jí rovněž dodané, však rozhodně nebyla projevem pasivity obviněného či jeho rezignace na realizaci úmyslu zorganizovat zavraždění poškozené, ale evidentně dalším krokem k provedení tohoto úmyslu. Ačkoliv šlo „pouze“ o prověření funkčnosti kontaktu na potenciálního „nájemného vraha“, šlo o krok konkrétní, a proto je nutné dovodit názor, že jednáním obviněného skutková podstata přípravy zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku k § 140 odst. 2 tr. zákoníku naplněna byla.

9. S ohledem na popsané skutečnosti nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 10. 2016, sp. zn. 8 To 85/2016, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušené roz-

hodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc Vrchnímu soudu v Praze, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Pokud by Nejvyšší soud shledal, že je v posuzované věci nutno rozhodnout jiným způsobem než předpokládaným v § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř., vyjádřil i pro tento případ souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání.

10. Ve vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce, které bylo v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. zasláno obviněnému i jeho obhájci, obviněný s poukazem na jednotlivé části odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí uvedl, že dovolatel nepřipustně polemizuje se skutkovými závěry o tom, že posuzovaný čin byl do jisté míry vyprovokován jednáním P. P. a policejních orgánů, a tudíž k této jeho části nelze přihlížet. Zdůraznil, že odvolací soud své právní závěry učinil na podkladě vlastního doplněného dokazování, na jehož základě oproti soudu prvního stupně pozměnil skutková zjištění, z nichž v žádném případě (stejně ani ze skutkových zjištění soudu prvního stupně) nevyplývá, že obviněný věděl o tom, že použité telefonní číslo je kontaktem na případného vykonavatele činu. Rovněž nikdy nebylo prokázáno a ani v rozsudcích soudů výslovně uvedeno, že by byl z jeho strany vysloven požadavek na zajištění „nájemného vraha“, nýbrž lze dovodit pouze to, že podle obviněného by bylo lepší, kdyby bývalá družka nebyla. Pokud nebyl obviněným nikdy vysloven požadavek na zajištění „nájemného vraha“, jím vyjadřované neurčité myšlenky by podle stávající judikatury ještě nevykazovaly znaky přípravy k trestnému činu vraždy. Pro přípravu by bylo nutné, aby byl „nájemný vrah“ alespoň kontaktován a obviněný s ním zahájil jednání směřující k realizaci konkrétního záměru. K ničemu takovému však v posuzované věci nedošlo. Z faktu, že obviněný odeslal prázdnou SMS, nebylo-li prokázáno, že by takový postup byl předem sjednán, a nešlo o předem domluvený kód, který má signalizovat určitý postup, nelze dovodit závěr, k jakému dospěl soud prvního stupně i nejvyšší státní zástupce v dovolání.

11. Podle obviněného bylo významné, že použil SIM kartu až po uplynutí avizované doby její funkčnosti, jakož i to, že žádné další kroky ani opakované pokusy o realizaci telefonního hovoru či SMS komunikace již nepodnikal a žádné aktivity nevyvíjel ani dříve. Pokud dovolatel odkázal na náleze Ústavního soudu ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 491/04, činil tak opět nikoli s ohledem na skutková zjištění učiněná soudy v projednávané věci, ale na podkladě vlastní verze, v níž si důkazy sám dovolatel vyhodnotil. Jelikož z konstantní judikatury jak Ústavního, tak i Nejvyššího soudu (konkrétně z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2010, sp. zn. 4 Tdo 249/2010, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 8 Tdo 162/2009, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. 7 Tdo 264/2013), na kterou přílehavě upozornil a odkázal i odvolací soud, je zřejmé, že příprava zločinu vraždy musí vykazovat určité konkrétní jednání

a kroky směřující k realizaci vražedného záměru, které však v posuzované věci zcela absentují, obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce odmítl.

č. 35

III. Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

13. Nejvyšší státní zástupce dovolání opřel o důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který dopadá na případy, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Podle něho podané dovolání je určeno k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, jestliže spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečnostech podle norem hmotného práva, nikoliv z hlediska procesních předpisů. Východiskem pro zjištění existence dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je popis skutku obsažený v tzv. skutkové větě výroku o vině.

14. Na podkladě v dovolání uplatněných námitek Nejvyšší soud po zjištění, že dovolatel vytýkal jako nesprávné závěry odvolacího soudu, že zjištěný skutek nenaplnuje znaky přípravy trestného činu vraždy podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku, shledal, že jde o námitky právní povahy, a proto zkoumal, zda je dovolání důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

15. Z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí i podané obžaloby plyne, že se týkaly skutku, který spočíval v tom, že obviněný v přesněji nezjištěné době od začátku měsíce srpna 2015 do dne svého zadržení dne 22. 10. 2015 připravoval vraždu své bývalé družky Ing. T. Ch. tak, že v průběhu osobních schůzek nebo telefonických rozhovorů z místa svého bydliště v T. n. S., okres B., i odjinud požadoval za úplatu zajištění fyzické likvidace bývalé družky Ing. T. Ch. přinejmenším po P. P. a svém bratru A. K., případně zajištění dalších osob, které by likvidací realizovaly, nebo kontaktu na takové osoby, přičemž důvod tohoto jednání spočíval ve snaze vyřešit situaci týkající se výchovy syna, nezletilého XXXXX*), kterou považoval za nevyhovující s ohledem na rozsah stanoveného styku s nezletilým. Soud prvního stupně v něm ve shodě s podanou obžalobou shledal přípravu zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku, která podle tzv. právní věty měla spočívat v tom, že úmyslně vytvářel podmínky

pro spáchání zvlášť závažného zločinu, zejména v jeho organizování k tomu, aby jiného úmyslně usmrtil s rozmyslem.

16. Soud prvního stupně svůj odsuzující výrok odůvodnil na podkladě závěrů učiněných v rámci provedeného dokazování, podle jehož výsledků shledal, že je třeba vycházet zejména z výpovědi P. P., jehož věrohodnost nic nezpochybnilo, a ze záznamů telekomunikačního provozu, na jejichž základě dospěl ke skutkovému zjištění slovně vyjádřenému v tzv. skutkové větě výroku o vině svého rozsudku. Jelikož soud prvního stupně neměl pochybnosti o tom, že jednání obviněného vykazuje znaky přípravy ke zločinu vraždy, zvažoval, zda je lze kvalifikovat ve shodě s obžalobou jako přípravu vraždy s rozmyslem podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku, anebo jako přípravu vraždy v její základní skutkové podstatě podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Na základě vlastních úvah dospěl k závěru, že z popsaného jednání obviněného, jímž se snažil skrze P. P. a svého bratra A. K. zajistit osobu, která by zrealizovala likvidaci poškozené, je zjevné, že obviněný zvažoval všechny okolnosti činu a musel si uvědomovat i jeho možné důsledky, přesto na svém úmyslu setrval. Protože shledal, že toto jednání obviněného odráží neúctu a lhostejnost k lidskému životu, a to po předchozí rozumové úvaze, zjištěné jednání právně kvalifikoval jako přípravu vraždy s rozmyslem podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku. Dovodil, že obviněný již vytvářel podmínky zejména organizováním a snahou o zajištění osoby, která by usmrtila poškozenou, což svědčí o jeho přímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Za usvědčující skutečnost považoval i to, že obviněný disponoval dostatečným množstvím finančních prostředků, z nichž by mohl případného nájemného vraha zaplatit. Míru a stadium, do níž příprava k činu dospěla, soud prvního stupně zohlednil při ukládání trestu, když aplikoval § 58 odst. 5 tr. zákoníku o jeho mimořádném snížení (srov. str. 17 až 19 rozsudku soudu prvního stupně).

17. Odvolací soud, jenž rozsudek soudu prvního stupně přezkoumával na podkladě odvolání obviněného, posoudil úplnost provedeného dokazování, v němž shledal dodržení pravidel spravedlivého procesu, zejména při použití operativně pátracích prostředků, a při neexistenci tzv. opomenutých důkazů nezjistil nedostatky v procesních postupech. Sám zopakoval při veřejném zasedání některé důkazy, zejména přečetl záznamy Policie České republiky zachycující obsah monitorovaných schůzek mezi obviněným a svědkem P. P. a část záznamů odposlechů telekomunikačního provozu včetně záznamů telefonických rozhovorů mezi obviněným, jeho matkou a bratrem. Na základě takto doplněného dokazování odvolací soud potvrdil správnost skutkových okolností vymezujících čin obviněného, na rozdíl od soudu prvního stupně však shledal, že nenaplnjuje znaky přípravy ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku.

18. Podle odvolacího soudu na základě výsledků plynoucích z provedeného dokazování je možné vyvodit pouze to, že obviněný nejméně od srpna 2015 do října

2015 si vážně pohrával s myšlenkou na odstranění své bývalé družky, a za tím účelem převzal dne 31. 8. 2015 od P. P. telefonní číslo a SIM kartu. Jeho služeb využíval jako soukromého detektiva ke sledování pohybu poškozené proto, že se snažil získat do své výchovy syna, neboť se domníval, že jeho bývalá družka jako matka má s ohledem na své tendence aplikovat na výchovu syna okultní vědy, jimiž se zabývala. Svěřil se mu se svou myšlenkou na „konečné řešení“. Přitom od něj převzal telefonní číslo a SIM kartu, údajně jako kontakt na nájemného vraha s tím, že budou funkční pouze 7 až 10 dnů, neboť s touto legendou mu je P. P. předal. Dne 21. 10. 2015 v 18:31 hodin obviněný na takto převzaté telefonní číslo odeslal prázdnou SMS, o jejímž doručení byl operátorem obratem vyrozuměn. O další kontakt se již nepokusil a následující den, tj. 22. 10. 2015, byl zatčen a bylo proti němu zahájeno trestní stíhání (srov. str. 7 až 8 rozsudku soudu druhého stupně). Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že obviněný v době od srpna do října 2015 zvažoval možnost svůj konfliktní vztah s poškozenou T. Ch. vyřešit tím, že ji nechá usmrtit najatou osobou, i s tím, že slova o „odstranění“ poškozené obviněný užíval i v obsahu telefonních rozhovorů, jež v inkriminované době vedl se svým bratrem A. K., který sám nevyklučoval možnost, že to obviněný myslí vážně. Obavy vedly bratra k tomu, že on sám bez toho, aby jej obviněný o to žádal, obviněnému předal e-mailovou adresu s nepravdivým tvrzením, že jde o kontakt na osobu, která mu vyjde vstříc, ačkoli fakticky tuto stránku založil on sám, aby měl kroky obviněného pod kontrolou. Odvolací soud tyto tendence u obviněného přisuzoval jeho zoufalé snaze domoci se úpravy rozsahu styku s nezletilým synem, což se mu ani soudní cestou nedařilo.

19. Při uvedených skutkových závěrech, které se nelišily od těch, k nimž dospěl soud prvního stupně, odvolací soud však neshledal v jednání obviněného znaky přípravy ke zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku, neboť jemu za vinu kladené jednání ještě přípravy nedosáhlo. Vycházel pro tento závěr zejména z toho, že obviněný žádné osobě neposkytl jakékoli údaje o tom, kdo má být obětí činu, nedomlouval se na ceně za realizaci vraždy a žádného „nájemného vraha“ sám ani prostřednictvím jiné osoby neoslovil. Jeho jediným jednáním bylo to, že před jinými osobami o takové možnosti hovořil. Jeho osobní aktivity tedy zůstaly v rovině verbálních prohlášení a odeslání prázdné SMS dne 21. 10. 2015 na telefonní číslo, které převzal 31. 8. 2015 od P. P. jako kontakt na osobu, která je schopna za úplatu obstarat „konečné řešení“. Před tímto datem ani po něm obviněný žádné další kroky směřující k objednání vraždy poškozené neučinil.

20. Podle Vrchního soudu v Praze nelze pomíjet fakt, že předmětnou SMS obviněný odeslal až v době, kdy podle informací, které obdržel od P. P., měl být tento telefonní kontakt již neaktivní, když v době deseti dnů od 31. 8. 2015, kdy mělo být číslo funkční, je obviněný ke kontaktování domnělého nájemného vraha nevyužil. Za nevyvrácenou odvolací soud považoval obhajobu obviněného,

že dne 21. 10. 2015 odesláním prázdné SMS pouze zkoušel, zda jej svědek P. P. neobelhal tvrzením, že jde o speciální kartu s omezenou dobou funkčnosti, a zdůraznil, že po odeslání prázdné SMS, když zjistil, že uvedené číslo je stále aktivní, nic dalšího nečinil. Nedošlo z jeho strany ke komunikaci s kýmkoliv, kdo by se vydával za údajného nájemného vraha, nevyužil ani e-mailovou adresu získanou od bratra, o níž si rovněž měl myslet, že je kontaktem na osobu, která by likvidaci poškozené mohla zajistit. Obviněný tak až do svého zadržení dne 22. 10. 2015 nepodnikl žádné faktické kroky směřující k realizaci vražedného úmyslu, který neorganizoval, ani jinou srovnatelnou formou nevytvářel podmínky pro spáchání takového činu, ale zůstával jen v rovině nekonkrétních úvah a myšlenek na „krajní řešení“ sporu s poškozenou, o čemž svědčí mimo jiné i to, že v zaznamenaném telefonickém rozhovoru s matkou dne 29. 8. 2015 uvedl, že „... až se nebude moci nadechnout, tak potom to vyřeší rázně a definitivně, ale pořád věří v nějakou dohodu normální cestou...“.

21. Za rozhodnou odvolací soud považoval v celé projednávané věci roli P. P., jenž byl tím, kdo obviněnému (za součinnosti s policií, která obviněného monitorovala) předal telefonní kontakt na údajného vraha, ačkoli obviněný jej o jeho obstarání neupomínal, nýbrž primárním zájmem obviněného (podle obsahu odposlechů) bylo sledování poškozené pomocí GPS. Zdůraznil i to, že se obviněný dokonce zdráhal nabízený kontakt převzít, když mu bylo P. P. sděleno, že tímto okamžikem ukončí sledování poškozené.

22. Ze všech uvedených skutečností odvolací soud dospěl k závěru, že nebylo s potřebnou mírou jistoty prokázáno, že by obviněný svůj verbálně deklarovaný úmysl obstarat osobu, která by za úplatu usmrtila poškozenou, začal reálně naplňovat. Podle odvolacího soudu úvahy obviněného slovně vyjadřované, aniž by došlo ke konkrétnější realizaci uvedených úvah, k přípravě zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku nestačí. Na podporu tohoto závěru odvolací soud srovnával okolnosti, které jsou obviněnému M. K. v této věci kladeny za vinu, s těmi, v nichž již bylo i Nejvyšším soudem v jiných trestních věcech o přípravě podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku ve vztahu k zločinu vraždy rozhodnuto. Poukázal tak na skutkové okolnosti uvedené např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. 8 Tdo 162/2009, ze dne 10. 4. 2013, sp. zn. 7 Tdo 264/2013, či ze dne 29. 3. 2010, sp. zn. 4 Tdo 249/2010. Posouzením tam popsaných skutkových zjištění a jejich srovnáním dovodil, že soudy za přípravu k trestnému činu vraždy považují z hlediska rozsahu a konkrétnosti kroků spočívajících ve vytváření podmínek k usmrcení jiného podstatně aktivnější jednání, které již vyvolává konkrétní nebezpečí pro společnost.

23. S přihlédnutím ke všem zjištěným okolnostem posuzovaného případu vyplývajícím z výsledků provedeného dokazování dospěl Vrchní soud v Praze k závěru, že v této věci nebylo prokázáno, že obviněný svůj verbálně deklarovaný úmysl obstarat si osobu, která za úplatu usmrtí poškozenou, začal také reálně

naplňovat, a to ani na základě kroků učiněných dne 21. 10. 2015, které sice svědčí o jeho bezostyšnosti a amorálnosti, ale nejsou natolik konkrétní, aby je bylo možné hodnotit jako přípravu vraždy. Výslovně uvedl, že obviněný se svým jednáním, kdy začal poptávat osoby k realizaci vraždy, sice přiblížil přípravě zvláště závažného zločinu vraždy, ale jemu za vinu kladené jednání ještě znaky vymezené v § 20 odst. 1 tr. zákoníku nenaplnjuje. Z těchto důvodů odvolací soud obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř. zprostil.

24. Nejvyšší soud na základě podaného dovolání i uvedených úvah odvolacího soudu shledal, že zásadní skutečností, která je v této věci významná a rozhodná, je právní posouzení, zda se na základě zjištěných skutkových okolností jedná o přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, jak uzavřel soud prvního stupně či tvrdí nejvyšší státní zástupce v dovolání, anebo o ni za daných skutkových okolností ještě nešlo, i když obviněný o možnosti takového záměru hovořil.

25. Přípravou podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku se rozumí takové jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku), zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, přípravou je jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu.

26. Formální podmínky pro možnost u zločinu vraždy usuzovat i o vývojovém stadiu přípravy jsou splněny, protože je v § 140 odst. 4 tr. zákoníku výslovně uvedeno, že příprava je trestná.

27. Příprava je prvním relevantním stadiem trestné činnosti, nevykazuje ještě povahu jednání, které charakterizuje skutkovou podstatu uvedeného zvláště závažného zločinu, ale jen vytváří úmyslně podmínky pro spáchání takového zvláště závažného činu, čímž vyvolává zatím jen vzdálené nebezpečí, že nastane následek, který je znakem skutkové podstaty zvláště závažného zločinu (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 3/1952 Sb. rozh. tr.). Přípravné jednání může spočívat i v takové formě útoku, která svým charakterem nedosahuje ještě intenzity jednání bezprostředně směřujícího k dokonání zamýšleného zvláště závažného zločinu, vytváří však objektivní podmínky pro následné uskutečnění takového záměru (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 44/1964 Sb. rozh. tr.).

28. Příprava k zvláště závažnému zločinu je v trestním zákoníku vymezena jednak obecně jako úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, jednak zde jsou příkladmo vypočítávány jednotlivé typické způsoby přípravného jednání, organizování zvláště závažného zločinu, opatřování nebo přizpůsobování prostředků a nástrojů k jeho spáchání, spolčení, srocení, návod, pomoc. Může to však být jakékoli jiné úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, jako např. odstranění překážek bránících jeho spáchání, obhlídka budoucího místa spáchání zvláště závažného zločinu, vyhledání spo-

lečníků k spáchání zvláště závažného zločinu. Příprava je jednáním úmyslným, při němž úmysl musí zahrnovat všechny skutečnosti, které tvoří znaky toho konkrétního způsobu přípravy, o němž se jedná, současně však je v úmyslu zahrnuto i zaměření přípravy k spáchání individuálně určitého zvláště závažného zločinu. Nevyžaduje se však detailní promyšlenost a konkretizace připravovaného útoku na zájem chráněný trestním zákoníkem, neboť postačí, aby se čin jevil pachateli dostatečně určitým, např. co do předmětu útoku, místa spáchání, času, způsobu jednání, užitých prostředků apod. (srov. SOLNAR, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. Základy trestní odpovědnosti: podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, 2003, s. 326–327).

29. Právě proto, že příprava je značně vzdálena dokonání činu, je třeba zvláště pečlivě zkoumat nebezpečnost činu pro společnost, resp. jeho společenskou škodlivost. Přísněji trestná pak bude obvykle příprava trestného činu jiné osoby nežli činu vlastního, neboť v takovém případě pachatel přípravy opouští vládu nad během události a svěruje ji do rukou jiné osoby, jejímu nejistému rozhodnutí. Zásadně je třeba přihlížet k tomu, do jaké míry se pachatel přiblížil k pokusu a jakou závažnost měla příprava jako článek v trestném podniku, jak byla obtížná, jak byla zorganizována, kolik osob na ní bylo zúčastněno, jak pevně rozhodnutí pachatele z toho vyplývá též v souvislosti s jeho pohnutkou a jak účinné prostředky volil k uskutečnění s přihlédnutím k individuálním rysům každého pachatele (srov. SOLNAR, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. Základy trestní odpovědnosti: podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, 2003, s. 327).

30. Jestliže je příprava takto zákonem vymezena, pak je nutné ji oddělit či odlišit od takového jednání, které ještě nedospělo ke konkrétní realizaci přípravného jednání, ale jde jen o projev úmyslu spáchat trestný čin, který předchází přípravě, ale ještě její hranice nedosáhl, a proto není ještě trestným činem. Pouhou myšlenkou spáchat trestný čin, která je beztrestná ve smyslu zásady *cogitationis poenam nemo patitur* (za samotný úmysl spáchat trestný čin se netrestá, resp. myšlenky trestu nepodléhají), nelze považovat za přípravu trestného činu; podobně je tomu zásadně i u projevu myšlenky spáchat trestný čin, není-li již takovýto projev myšlenky sám o sobě trestný. Tím se příprava liší na jedné straně od beztrestného projevu úmyslu zvláště závažný zločin spáchat a na druhé straně od pokusu trestného činu, při němž pachatelovo jednání pokročilo dále než příprava, neboť již bezprostředně směřuje k jeho dokonání.

31. Právě vystižení této hranice mezi tím, zda jde o vyjádření úmyslu čin spáchat, které přípravou není, a situací, kdy jde již o vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného činu, kdy se již jedná o přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, bývá problematické. Záleží na tom, jak dalece taková forma vyžaduje postižení, neboť nelze čekat, až se pachatel o čin pokusí nebo ho dokoná, a na druhé straně „...“ postižení přípravy nesmí být příliš široké, neboť by postihovalo i jednání ještě v poměru k dokonání dosti nevyhraněná a umožňovalo by konání

trestního řízení a zejména nadužívání zajišťovacích prostředků jako vazby i v případech, jejichž přípravná povaha nebude v dalším řízení prokázána...“ (srov. SOLNAR, V. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 253).

č. 35

32. Pojetí úmyslu samo může být těžko postiženo jako trestný čin. Projev úmyslu trestný čin spáchat nebývá postihován. „Požadavek na projevení vůle není jen schematickou snahou po dosažení důkazu, po objektivizaci jednání. Za jeho pomoci totiž lze identifikovat subjektivní stránku zamýšleného činu, která jinak vede k trestnému následku. Pokud tuto označíme, pak ještě musíme specifikovat míru vážnosti projeveného úmyslu, protože jen vážný úmysl obsahuje potřebnou míru pravděpodobnosti naplnění činu, a tím i nebezpečnosti a trestnosti. Není-li takového projevu, míra nejistoty je tak vysoká, že ohrožuje samotnou podstatu spravedlivého výkonu trestního práva, a proto se k této fázi zpravidla nepřihlíží“ (srov. SOLNAR, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. Základy trestní odpovědnosti: podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, 2003, s. 323).

33. Z uvedeného vyplývá, že je vždy nezbytné zkoumat podrobně ze všech uvedených hledisek konkrétní skutečnosti, za nichž k vyjádření myšlenky pachatele a případně jejímu sdělení jiné osobě došlo, jakými dalšími souvislostmi bylo doprovázeno, z jakých důvodů následně nedošlo k realizaci takového jednání apod. Zákon vymezuje přípravné jednání poměrně široce a je na judikatuře, aby toto široké vymezení dané „úmyslným vytvářením podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu“ náležitým způsobem konkretizovala. Pokud zákon stanoví meze, odkdy je možné určitě jednání kvalifikovat jako přípravu zvlášť závažného zločinu, nelze je překračovat. Pouhý úmysl, byť veřejně vyslovený, spáchat zvlášť závažný zločin, jehož příprava je trestná, není jeho přípravou, pokud za takto vysloveným úmyslem nenásledují kroky natolik konkrétní, aby z nich bylo možné identifikovat, že se jedná o přípravu k určitému trestnému činu (srov. nález Ústavního soudu ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 491/04).

34. O přípravu by se totiž za daných okolností mohlo jednat pouze tehdy, pokud by obviněný přistoupil ke konkrétnímu jednání, z něhož by byla patrná realita jeho myšlenky usmrtit poškozenou a záměr ji uskutečnit. Pouhý verbální projev myšlenky spáchat trestný čin totiž není zpravidla trestný, pokud jím není naplněna skutková podstata některého trestného činu (*delicta sui generis*), jako je tomu např. u trestného činu nebezpečného vyhrožování podle § 353 tr. zákoníku apod., u nichž pro naplnění jejich zákonných znaků je nerozhodné, zda pachatel zamýšlí skutečně svou hrozbu realizovat. Nemusí se tudíž jednat o projev myšlenky spáchat trestný čin, neboť úmysl pachatele se omezuje pouze na hrozbu a nezahrnuje její realizaci (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 239–240).

35. Nejvyšší soud s ohledem na takto naznačená kritéria posuzoval v přezkoumávané věci, v níž měla spočívat příprava vraždy v organizátorství, a to zosnováním, konkrétně zjištěné skutečnosti a souvislosti, bez nichž se závěr o tom, zda se

již jednalo o přípravu, neobejde, protože právě posouzení činu pachatele je v takovém případě závislé na důsledném vyhodnocení všech konkrétních okolností, za nichž zosnování probíhalo, a to z hledisek, které jsou rozhodná pro organizátorství, které je obecně vymezeno v § 24 odst. písm. a) tr. zákoníku.

36. Organizování je tu však formou přípravy a spočívá v jednání účastníka, který spáchání zvláště závažného zločinu zosnoval nebo řídil (organizátor). „Organizátor je odpovědný za všechny činy, které řídil nebo zosnoval a které v důsledku toho byly spáchány jinými osobami. Po subjektivní stránce je třeba, aby spáchání těchto činů bylo ze strany organizátora zamýšleno, alespoň *cum dolo eventuali*. Pouhá nedbalost v tom směru nestačí. Tím méně je organizátor odpovědný za činy, které nejsou vůbec zahrnuty jeho zaviněním. Přitom nemusí organizátor znát všechny osoby, které se budou podílet na trestné činnosti, musí však znát charakter trestné činnosti, která má být provedena“ (SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. Základy trestní odpovědnosti: podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, 2003, s. 380).

37. U zosnování musí jít o konkrétní činnost, která vede k iniciování dohody o spáchání trestného činu, ale i ve vymyšlení a vypracování plánu jeho spáchání, vyhledání osob, zajišťování jejich vzájemného styku atd.

38. V posuzovaném případě bylo proto nutné posoudit jak subjektivní vztah obviněného, tak i závažnost konkrétního jednání, které obviněný sám realizoval a jež bylo objektivně prokázáno. Podkladem pro řešení uvedené právní otázky bylo jen skutečně prokázané chování obviněného, a nikoliv to, co údajně zamýšlel, resp. co podle své obavy (např. bratr obviněného) nebo z vlastní aktivní iniciativy (P. P.) podnikali či co mimo konkrétní požadavky obviněného konaly jiné osoby.

39. V tomto směru je třeba zdůraznit, že výsledkům provedeného dokazování neodpovídají některé argumenty nejvyššího státního zástupce rozvedené v dovolání, v nichž uváděl své vlastní úvahy odvíjející se od jeho vlastního hodnocení provedených důkazů, zejména výpovědi svědků P. P. a A. K. a záznamů telekomunikačního provozu a telefonních odposlechů (dílem extenzivního, dílem přehlížejícího a pomíjejícího některé informace a skutečnosti vyplývající z těchto důkazů), z nichž dovozoval, že fyzickou likvidaci své bývalé družky stejně jako po svědku P. P. obviněný požadoval i po svém bratru A. K., že disponoval potřebnými finančními prostředky pro realizaci svého záměru a především tyto kroky obviněného dával do přímé spojitosti s výsledkem civilního soudního řízení ve věci péče o nezletilého syna, když jiný důvod pro jednání obviněného spočívající v kontaktování telefonního čísla prostřednictvím obdržené SIM karty a prázdné SMS neshledal. Zejména pak dovolatel zcela nepodložené a selektivně dával do přímé souvislosti zaslání prázdné SMS s výsledkem řízení o jeho návrhu na vydání předběžného opatření, když výslovně uvedl, že „obviněný zaslal „prázdnou“ SMS na číslo, které mu předal svědek P. P., právě den poté, co se dozvěděl, že byl

Okresním soudem v Benešově zamítnut jeho návrh na předběžné opatření ohledně výchovy nezletilého syna, přičemž z tohoto negativního výsledku byl velmi frustrován, což je zřejmé z komunikace, kterou vedl s různými osobami; právě v této době tedy kontaktuje osobu, která by měla být připravena splnit jeho požadavek na fyzickou likvidaci jeho bývalé družky a matky jeho nezletilého syna“. Následně dovolatel přistoupil k hodnocení věrohodnosti obhajoby obviněného s tím, že „jeho vysvětlení, že tak učinil proto, aby si ověřil, že kontakt, který mu svědek P. P. předtím předal, je i nadále funkční, je naprosto nevěrohodné – pokud by neměl v úmyslu docílit usmrcení poškozené, nemělo by smysl prověřovat funkčnost spojení na údajného ‚nájemného vraha‘ ... ověření funkčnosti kontaktu ... poté, co se dozvěděl o svém neúspěchu v civilním řízení, je dokladem, že obviněný neupustil od svého záměru nechat usmrtit poškozenou...“.

40. Z uvedeného je tedy zřejmé, že státní zástupce částečně nepřipustně soudy provedené důkazy podrobil vlastnímu hodnocení a rozvedl polemiku s nimi způsobem, který nekoresponduje s tím, co z výsledků provedeného dokazování vyplynulo. Zjištění plynoucí z provedeného dokazování jím byla částečně modifikována, což je postup, který je v rozporu se zásadou, že hodnocení samotného obsahu důkazů je ve výlučné kompetenci obecných soudů, které důkazy provedly, neboť hodnocení provedených důkazů a vyvozování závěrů z tohoto procesu v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů je jednou ze základních povinností i výsostným právem obecných soudů (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 1. 2. 1994, sp. zn. III. ÚS 23/93, či usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 269/03, a další).

41. Pokud však dovolatel uvedeným způsobem zdůrazňoval škodlivost a nebezpečnost činu obviněného, pominul hodnotit, do jaké míry se na jednání obviněného, jež mělo spočívat v přípravě trestného činu, podílela aktivita svědka P. P., která vedla k použití agenta podle § 158c odst. 4 tr. ř. a nabídce možnosti využití SIM karty s údajným kontaktem na osobu, jež by měla být v požadavcích obviněnému nápomocna. Odvolací soud tuto skutečnost zvažoval, a když po procesní stránce v ní neshledal vady, oddělil postupy těchto jiných osob od těch, které konal sám obviněný.

42. Nejvyšší soud se ztotožnil se závěry odvolacího soudu, protože v přezkoumávané věci bylo třeba odlišit, co bylo záměrem a konkrétním jednáním obviněného a co a do jaké míry bylo podmíněno aktivitou svědka P. P. K jeho podílu na celém případě je třeba uvést, že obviněný jej v březnu 2015 kontaktoval s požadavkem na službu spočívající ve sledování své bývalé družky T. Ch. a zdokumentování toho, co se s jejich synem děje, v době, kdy je jmenovaná v práci a dítě hlídá chůva, zejména se zaměřením na situace, kdy dítě např. spadne z houpačky nebo v nestřeženém okamžiku vběhne do vozovky apod. Když se domluvili na spolupráci, proběhlo postupně asi deset až patnáct schůzek, kde řešili princip sledování družky pomocí GPS. Na přelomu května a června 2015 P. P. monitoroval

na žádost obviněného pohyb jeho nezletilého syna. Začátkem srpna mu obviněný řekl, zda by nemohl najít někoho, kdo zajistí „konečné řešení“. Po tomto setkání P. P. kontaktoval dne 18. 8. 2015 policejní orgány, které na základě jeho sdělení požádaly o návrh na vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1 tr. ř., k jehož vydání došlo hned následujícího dne 21. 8. 2015. P. P. dohodl s obviněným schůzku na den 31. 8. 2015, na niž mu bez předchozího opětovného (vyjma asi tři týdny starého) požadavku předal předmětnou SIM kartu s legendou o její omezené časové (sedmi- až desetidenní) platnosti a s tím, že „je to nově koupená SIM karta, na kterou budete volat, a na obalu je napsané číslo, na které máte volat ... pak končí, ... za půl roku už bude hluchá“. Obviněný dne 21. 9. 2015 zaslal prázdnou SMS na předmětné telefonní číslo, a přestože se o žádný další kontakt nepokusil ani nevydal žádné instrukce, nezjišťoval jakékoliv skutečnosti, které by vedly ke konkrétnímu organizování „likvidace“ poškozené, byl dne 22. 9. 2015 zadržen Policií České republiky.

43. Z uvedeného je zřejmé, že podíl P. P. na konkrétních krocích obviněného je výrazný, a lze též dovodit, že kromě této osoby to již byli jen rodinní příslušníci obviněného (matka a bratr), kteří o sdělování obviněného stran možnosti zbavit se bývalé družky věděli. Ze záznamů telefonních rozhovorů obviněného s jeho bratrem a matkou, případně z rozhovorů mezi jeho bratrem a matkou navzájem vyplývá, že se s nimi bavil o tom, že by bylo pro všechny nejlepší, kdyby „T.“ nebyla, a že má od nějakých lidí nějaké nápady na řešení. Z těchto rozhovorů není ani zřejmé, že by jeho jednání směřovalo k tomu, aby výslovně někoho konkrétního najal a sdělil mu své požadavky provedení činu (srov. č. I. 275, 277, 290 verte, atd.).

44. S poukazem na všechna tato z obsahu spisu plynoucí zjištění Nejvyšší soud přisvědčil úvahám odvolacího soudu, že i když nasazení agenta a odposlechy obviněného byly učiněny v souladu s trestním řádem, je zřejmé, že vývoj celé situace tím byl poznamenán, a proto Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná, že meze ingerence Policie České republiky do průběhu jednání, které je posléze kriminalizováno, Ústavní soud konstruoval především v nálezu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. III. ÚS 597/99, a nálezu ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. III. ÚS 291/03, zásadně tak, že „je nepřipustným porušením čl. 39 Listiny, pakliže jednání státu (policie) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání apod.). Nepřipustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání. Je nepřipustné, aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoli formou pomáhaly“. Podobně se k ingerenci policie do skutkového děje staví i judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále „ESLP“), podle něhož „aby nešlo o zakázanou provokaci, musí policejní agenti pouze sledovat probíha-

jší jednání, ke kterému by došlo i bez jejich přispění“ (viz zejména rozhodnutí ESLP ve věci Teixeira de Castro proti Portugalsku, č. 25829/94, rozsudek ze dne 9. 6. 1998, či Ramanauskas proti Litvě, č. 74420/01, rozsudek velkého senátu ze dne 5. 2. 2008). Obdobně ustálená judikatura Nejvyššího soudu za nepřipustnou policejní provokaci považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 11 Tdo 730/2015, a odkazy tam uvedené).

45. I v této trestní věci je třeba brát v úvahu podíl policie na činu obviněného s tím, že není možné, aby někdo byl odsouzen za čin, který spáchal proto, že k němu byl policistou podněcen, naveden, přesvědčen, donucen nebo přemluven. V přezkoumávané věci lze usuzovat na to, že policisté již tím, že obviněnému přímo předali kontakt na nekonkrétní a neurčitou osobu, bez jakýchkoliv dalších podmínek nebo požadavků ze strany obviněného, v něm podněcovali úmysl spáchat konkrétní trestný čin, který nebyl ze strany obviněného konkrétně formulován, a tedy šlo již o větší angažovanost policie než jen o vytvoření možnosti pro obviněného spáchat trestný čin (například tím, že u něj poptá prodej zakázaného předmětu). S ohledem na zadržení obviněného policejními orgány den následující potom, co poslal na policii přidělený kontakt prázdnou SMS, aniž by učinil jakékoliv další kroky k tomu, aby se domohl kontaktu s osobou, které měl údajně SMS zaslat, šlo již jen o aktivní jednání policisty, protože z výsledků provedeného dokazování není možné uzavřít, že by přípravu trestného činu obviněný organizoval i bez přispění policie.

46. Nejvyšší soud tak tak za to, že dovolatel ve svých úvahách dostatečně nezvážil, že policie v přezkoumávané věci jen nevytvořila zcela běžné podmínky pro spáchání trestného činu, ale její podíl byl v této věci větší, neboť podle výsledků provedeného dokazování již podstatněji směřovala k podněcení zájmu obviněného spáchat konkrétní trestný čin s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat jeho trestní stíhání.

47. Vrchní soud v Praze na rozdíl od dovolatele vystavěl své závěry na úvahách plynoucích z výsledků provedeného hodnocení důkazů nebo na okolnostech, které přímo z provedeného dokazování vyplynuly, a shledal, že šlo o nekonkrétní a neaktivní či neintenzivní jednání obviněného. Zvažoval proto pro své právní úvahy, na rozdíl od nejvyššího státního zástupce, jen to, co soudy skutečně zjistily, a shledal, že čin obviněnému kladený za vinu ještě znaky přípravy k vraždě podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku nevykazuje. Jeho úvahy nepostrádají objektivitu, jsou logické a mají návaznost nejen na teorii vymezená obecná pravidla, ale jsou v souladu i se stávající rozhodovací praxí Nejvyšší soudu v obdobných projednávaných věcech.

48. Na základě těchto skutečností je jak pro subjektivní, tak i objektivní hledisko posuzování toho, zda jednání obviněného pokročilo již do stadia přípravy trestného činu, podstatné, že obviněný byl veden zejména snahou získat syna do své výchovy. Tento důvod se stal motivem jím sdělovaných úvah o tom, že by se chtěl poškozené zbavit, a proto lze říci, že jeho cíl, pokud takový skutečně měl, byl podmíněn tím, zda získá prostřednictvím soudních sporů, jež vedl, vliv na výchovu syna, o kterou mu zejména šlo. V posuzované věci jednání obviněného, které bylo bez pochybností prokázáno, spočívalo vedle pojetí úmyslu, tj. myšlenky na usmrcení poškozené, v tom, že tuto myšlenku verbálně projevil jednak před svými rodinnými příslušníky (matkou a bratrem), jednak před P. P. Tento svědek záměr obviněného oznámil Policii České republiky, která zahájila kroky směřující jak k ochraně poškozené, tak k dopadení a usvědčení obviněného. Byl to rovněž svědek P. P., jenž obviněnému dne 31. 8. 2015 SIM z vlastní iniciativy (v daný den šlo o iniciativu P. P. na popud policejních složek, neboť obviněný jej o zprostředkování kontaktu na „nějakou důvěryhodnou osobu“ žádal o několik týdnů dříve) předal kartu s tvrzením, že tato bude funkční pouze maximálně 10 dnů a jejím prostřednictvím může obviněný kontaktovat osobu, která zajistí likvidaci poškozené.

49. Posoudíme-li, že se mělo podle obžaloby jednat o zosnování jednání k vraždě, pak nelze z uvedených skutečností dovodit závěr, že by to byl obviněný, kdo inicioval dohodu na spáchání trestného činu, obviněný ani nevymyslel, jak se má postupovat (takové kroky činil P. P.), ani nevypracoval žádný plán jeho spáchání. Pro takové jednání není ve výsledcích provedeného dokazování dostatek podkladů, protože nebylo zjištěno, že by obviněný výslovně P. P. k čemukoliv instruoval, ale vyjádřil jen svou myšlenku a naznačil obecné sdělení, že disponuje dostatečnými finančními prostředky. Takové chování je třeba stále považovat za projev úmyslu, protože to, že sdělil jmenovaným svědkům svůj záměr, byl požadavek na fyzickou likvidaci poškozené za úplatu jednáním, jež nelze považovat za vytváření konkrétních podmínek pro to, aby byl tento čin jinou osobou spáchán. Právě v případě zosnování je třeba, aby pachatel jednal již ve vztahu ke konkrétní osobě. Nebylo nutné, aby ji znal, ale bylo významné, aby taková osoba byla reálně alespoň určena. Je třeba souhlasit s odvolacím soudem, a nikoliv s argumenty užitými v dovolání, že nepostačuje ani pro přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, že až po době šesti týdnů od chvíle, co obviněný obdržel SIM kartu, k níž měl údaje od P. P., na tuto odeslal prázdnou SMS. Podle učiněných a popsaných skutkových zjištění obviněný tuto kartu poprvé aktivně použil až dne 21. 10. 2015, kdy již SIM karta měla být podle tvrzení P. P. neaktivní. Z tohoto úkonu, ač se za ním mohlo skrývat cokoli, není možné dovozovat žádné závěry, neboť obviněný byl následující den zadržen policií. Rozhodně však tento akt v uvedené chvíli, kdy prázdnou zprávu odeslal, není dostatečným podkladem pro závěr o tom, že hodlal přikročit ke konkrétnějším a zásadnějším krokům ve směru likvidace své

bývalé družky. Spojovat tento úkon obviněného s negativním výsledkem soudního řízení (jak činí nejvyšší státní zástupce v dovolání), by bylo jen pouhou spekulací, a nikoliv objektivním skutkovým závěrem. Nebylo proto možné usuzovat na to, že SIM kartu obviněný chtěl skutečně použít ke kontaktování případného „nájemného vraha“. Lze tak považovat za správný závěr Vrchního soudu v Praze, že jej k tomuto jednání vedla pouze zvědavost, zda P. P. mluvil pravdu a zda SIM karta již skutečně po uplynutí jím uvedené doby nebude funkční. V tomto chování obviněného z uvedených důvodů nelze spatřovat „konkrétní jednání, kterým jsou vytvářeny podmínky pro spáchání konkrétního trestného činu“ (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. II. ÚS 491/04).

50. Jiné skutečné kroky, vyjma pokusu o aktivaci SIM karty po uplynutí doby její domnělé funkčnosti (aniž by jejím prostřednictvím učinil jakýkoli další úkon ve smyslu snahy o realizaci svého záměru), obviněný nepodnikl. Faktické jednání nevyvinul, ani když zjistil, že telefonní kontakt je stále aktivní (obdržel prostřednictvím operátora automatické oznámení o doručení), a tudíž využitelný. Rovněž stejně neurčitě a neiniciativně si počínal i v případě falešné e-mailové adresy zřízené jeho bratrem ke kontrole dalšího počínání obviněného. Navíc je třeba mít na paměti, že kromě těchto aktivit druhých osob obviněný sám žádné vlastní kroky k realizaci myšlenky na „konečné řešení“ ve vztahu k poškozené nečinil.

51. Význam pro závěr o tom, že obviněný v rámci svého úmyslu zbavit se poškozené skutečně neosnoval konkrétní čin jiné osoby, a to ani ve formě přípravy, má i to, že kromě svého bratra, matky a P. P., po nichž však realizaci činu výslovně přímo nepožadoval, nikomu neuvedl jméno ani jiné identifikační údaje potenciální oběti zločinu, nespecifikoval žádné podrobnější údaje nezbytné pro to, kdy a jak má být čin proveden, a s konkrétním požadavkem neoslovil ani osobu, o níž se mohl domnívat, že je přímo nájemným vrahem. Je třeba oddělit konkrétní vlastní aktivity obviněného od toho, do jaké míry byly podníceny zájmem policie (viz shora body 45. a 46.).

52. Při uvážení všech těchto okolností zůstalo vlastní jednání obviněného pouze u pojetí úmyslu a jeho slovního projevu navenek. Lze říci, že ustrnulo v pojetí a projevu myšlenky či spíše přání zbavit se poškozené, v níž viděl překážku pro vlastní péči a výchovu syna, na němž lpěl a o jehož výchovu v rukou poškozené měl zcela zjevně pro její inklinaci k okultním vědám, které podle obviněného též fakticky praktikovala, důvodné obavy. Výsledky provedeného dokazování bez toho, aniž by jim byl podsouván jiný význam, než jaký samy o sobě nesou, nebylo jednoznačně prokázáno, že obviněný připravoval tím, že by ji organizoval, vraždu bývalé družky ve smyslu § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku. Nelze mít za objektivně prokázané, že jeho výše popsané jednání přerostlo v úmyslné vytváření podmínek ke spáchání zvláště závažného zločinu vraždy (např. vytipování

pohybu oběti a místa a času spáchání činu, předání jejích fotografií nájemnému vrahovi, stanovení způsobu usmrcení, opatření zbraně apod.).

53. Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce shledal neopodstatněným. Odvolací soud v potřebné míře posoudil všechny rozhodné skutečnosti vztahující se k závěru o tom, že se nejedná o přípravu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku, neboť jednání obviněného nezáleželo v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu vraždy podle § 20 odst. 1 k § 140 odst. 2 tr. zákoníku. Jednání obviněného není trestným činem, a zcela důvodně byl proto zproštěn obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř.

54. Protože Nejvyšší soud z výše rozvedených důvodů shledal závěry soudu druhého stupně na základě výsledků provedeného dokazování správnými a toto rozhodnutí mohl učinit bez dalšího doplnění dokazování pouze na základě obsahu spisu a napadených rozhodnutí, rozhodl tak, že dovolání nejvyššího státního zástupce jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

č. 35

*¹⁾ Byl použit pseudonym ve smyslu § 8a tr. ř.

Č. 36

č. 36**Omyl skutkový, Nepřímý pachatel**

§ 18 odst. 1 tr. zákoníku, § 22 odst. 2 tr. zákoníku

Sloužilo-li pachateli fungování společnosti s ručením omezeným jako celek k páčání jeho podvodné trestné činnosti, z níž profitoval, a pokud ke spáchání některých dílčích útoků využil osob činných v této společnosti, které neznaly ani nepředpokládaly jako možnou skutkovou okolnost, která je znakem trestného činu (v tomto případě podvodu), a nejednaly tedy ve smyslu § 18 odst. 1 tr. zákoníku úmyslně, nýbrž konaly v dobré víře v negativním skutkovém omylu, potom pachatel k provedení činu jako jeho nepřímý pachatel podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku užil jiné osoby, která nejednala zaviněně.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017,
sp. zn. 8 Tdo 420/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.420.2017.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. B. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 7 To 428/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 7 T 223/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 19. 7. 2016, sp. zn. 7 T 223/2015, byl obviněný M. B. (dále jen „obviněný“, příp. „dovolatel“) uznán vinným, že

v B., v době od 10. 5. 2011 do 10. 1. 2012, po uzavření Dodatků ke smlouvě významného zákazníka, neoprávněně odčerpal uvedeným poškozeným subjektům z jejich zákaznických účtů u T-Mobile připsané bonusové body a tyto použil pro svoji potřebu, konkrétně k nákupu různého zboží (mobilních telefonů zn. Samsung, HTC, Nokia, iPhoneů, USB modemu, SIM karet) prostřednictvím e-shopu T-Mobile, které bylo následně zasláno do sídel poškozených, kde si toto zboží vyzvedl osobně nebo k tomuto převzetí pověřil obchodního zástupce společnosti O., s r. o., přičemž poškozené subjekty uvedl v omyl tím, že věděl, že není schopen zajistit pravidelně se opakující službu spočívající v optimalizaci tarifů poškozených subjektů, jak se zavázal činit podle smluv o poskytování služeb uzavře-

ných mezi společností O., s. r. o., jejímž byl jednatelem, a poškozenými subjekty, přičemž v sedmi popsaných případech způsobil jmenovaným poškozeným škodu v celkové výši 460 902,50 Kč.

2. Jednání obviněného soud prvního stupně právně kvalifikoval jako přečin podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Za tento přečin a sbíhající se zločin podvodu podle § 209 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Brně za dne 26. 10. 2015, č. j. 7 T 3/2014-1137, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 22. 3. 2016, č. j. 4 To 361/2015-1264, a sbíhající se přečin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1 tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 11. 3. 2015, č. j. 4 T 25/2014-276, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 16. 6. 2015, č. j. 4 To 143/2015-325, a sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jímž byl uznán vinným trestním příkazem Městského soudu v Brně ze dne 28. 12. 2012, č. j. 9 T 233/2012-35, ve spojení s usnesením Městského soudu v Brně ze dne 21. 10. 2014, č. j. 9 T 233/2012-149, mu soud uložil podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku souhrnný trest odnětí svobody v trvání čtyřiceti osmi měsíců, pro jehož výkon jej podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařadil do věznice s dozorem, a podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu patnácti měsíců. Současně podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušil výroky o trestech z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 26. 10. 2015, č. j. 7 T 3/2014-1137, z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 11. 3. 2015, č. j. 4 T 25/2014-276, a z trestního příkazu Městského soudu v Brně ze dne 28. 12. 2012, č. j. 9 T 233/2012-35, jakož i všechna další rozhodnutí na tyto výroky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Nakonec soud rozhodl o náhradě škody, když podle § 228 odst. 1 tr. ř. stanovil obviněnému povinnost zaplatit sedmi ve skutkové větě výroku o vině konkretizovaným poškozeným částku, jejíž výše je zde rovněž uvedena.

3. V další části výroku svého rozhodnutí soud prvního stupně podle § 226 písm. b) tr. ř. obviněného zprostil obžaloby za jednání zde popsané (jedná se o čtyři útoky stejného charakteru jako sedm útoků uvedených ve výroku o vině), v němž bylo podanou obžalobou spatřováno spáchání útoků pokračujícího zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, neboť soud dospěl k závěru, že v návrhu označený skutek není trestným činem. Podle § 229 odst. 3 tr. ř. soud jednotlivé poškozené, jimž měla být tímto jednáním obviněného způsobena škoda, odkázal s jejich nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Proti odsuzující části tohoto rozsudku podal obviněný odvolání, které Krajský soud v Brně usnesením ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 7 To 428/2016, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 36

5. Obviněný se s rozhodnutím odvolacího soudu neztotožnil a prostřednictvím svého obhájce proti němu podal dovolání, v němž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť měl za to, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

6. Dovolatel svou prvou námitku zaměřil na subjektivní stránku posuzovaného skutku, který se – podle jeho názoru – nepodařilo soudu nalézacímu jakkoliv prokázat. V tomto směru zdůraznil, že úmysl nelze mít prokázáný jen proto, že jeho podnikatelské záměry nedopadly tak, jak on sám předpokládal. Rovněž není možné tvrdit, že byl-li v minulosti odsouzen za obdobnou trestnou činnost (rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 26. 10. 2015, č. j. 7 T 3/2014-1137), automaticky to znamená, že skutek, pro který byl odsouzen napadeným rozsudkem, prováděl vědomě v přímém úmyslu spáchání trestného činu podvodu.

7. Poté obviněný soudům vytkl jejich závěr, že se dopustil podvodu i vůči společnosti H. T., s. r. o. Připomněl svědeckou výpověď J. H., z níž vyplývá, že tento svědek za jmenovanou společnost celou dobu jednal pouze se svědkem M. U., dovolatel prý o tomto jednání vůbec nevěděl. Položil proto otázku, zda může být pachatelem trestného činu, když naplnění znaků dané skutkové podstaty nebylo způsobeno jeho jednáním.

8. Následně obviněný poukázal na již uvedený rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 7 T 3/2014, kterým byl odsouzen v téměř stejné věci. Zde soud rozhodl o jeho zproštění všude tam, kde byla mezi společností O., s. r. o., a zákazníkem podepsána smlouva, a to i v případě, že smlouva nebyla plněna. V takových případech šlo o civilní spor, a proto soud odkázal poškozené na řízení ve věcech občanskoprávních. Dovolatel zdůraznil, že v posuzovaném případě byly prokazatelně podepsány smlouvy se všemi poškozenými. Vztah mezi nimi a společností obviněného byl tedy smluvní povahy. Skutečnost, že spol. O., s. r. o., své služby řádně neposkytla, je prohrěškem pouze na úrovni civilního práva, jenž postrádá dostatečnou společenskou škodlivost, aby byl řešen v trestním řízení. Věc měla být proto v souladu s principem *ultima ratio* projednána u civilních soudů. Vzhledem k rozdílnosti rozhodování v totožném případě navíc soudy porušily zásadu předvídatelnosti soudních rozhodnutí.

9. V závěru svého podání dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 7 To 428/2016, a věc mu vrátil zpět k novému projednání.

10. Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“) se v souladu s § 265h odst. 2 tr. ř. k podanému dovolání písemně vyjádřila. Úvodem v obecné rovině popsala kritéria naplnění dovolacího důvodu

podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., aby v návaznosti na to konstatovala, že dovolatel uvedeným podmínkám obsahem své argumentace dostál. Následně se jednotlivě věnovala každé z námitek, které obviněný v podaném dovolání uplatnil, avšak neshledala je opodstatněnými.

11. Státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27. 10. 2016, sp. zn. 7 To 428/2016, a aby tomuto soudu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání v této trestní věci je podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, tedy obviněným prostřednictvím obhájce, jak ukládá § 265d odst. 1 písm. b) a odst. 2 tr. ř., a to v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. Splňuje též všechny obsahové náležitosti předepsané v § 265f odst. 1 tr. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., posoudil Nejvyšší soud dále otázku, zda obviněným uplatněný dovolací důvod lze považovat za důvod uvedený v citovaném ustanovení zákona, jehož existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

14. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V rámci takto vymezeného dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoli šlo o jiný trestný čin, nebo se o trestný čin vůbec nejednalo. Vedle těchto vad lze vytýkat též nesprávné zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva. Již ze samotné dikce tohoto zákonného ustanovení je zřejmé, že opravňuje Nejvyšší soud k přezkoumání otázek hmotněprávních (ať již práva trestního, či jiných právních odvětví), nikoliv však procesních. Proto v jeho rámci v zásadě nelze napadat proces dokazování jako celek ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a v návaznosti na to ani rozporovat skutková zjištění, která soudy obou stupňů na základě provedeného dokazování učinily. Z nich je dovolací soud naopak povinen vycházet a pouze v jejich rámci může zvažovat právní posouzení skutku. V opačném by totiž suploval činnost

soudu druhého stupně (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. IV. ÚS 564/02, usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, aj.). Zásah do zjištěného skutkového stavu lze připustit pouze výjimečně, a to z důvodu ochrany ústavně garantovaných práv a svobod, zejména ve smyslu dodržení pravidel spravedlivého procesu. Nejvyšší soud je na základě čl. 4, 90 a 95 Ústavy České republiky povinen v rámci řízení o dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení základní práva dovolatele porušena, a pokud se tak stane, je tato skutečnost vždy podkladem pro zrušení napadeného rozhodnutí.

15. Námitky (ne)naplnění subjektivní stránky posuzované trestné činnosti typové do kontextu citovaného dovolacího důvodu zapadají, v tomto konkrétním případě ovšem nelze přehlédnout, že dovolatel je uplatnil vycházející spíše ze své verze skutkového děje než z konečných zjištění soudů nižších instancí. Nejvyšší soud sice danou dovolací výhradu za relevantně uplatněnou považoval, při jejím věcném posouzení však striktně vycházel ze soudy učiněných skutkových závěrů. Podle nich si byl obviněný již v okamžiku uzavírání smluv s poškozenými velice dobře vědom, že svým smluvním závazkům nemůže dostát, jelikož on, resp. společnost O., s. r. o., nedisponovala žádným technickým aparátům, jenž by provádění slíbených čtvrtletních optimalizací v potřebném rozsahu umožňoval. To vyplynulo zejména ze svědecké výpovědi a také z e-mailové komunikace se svědkem S. G. Skutečně navíc žádné průběžné optimalizace (s občasnou výjimkou těch prvotních při uzavírání smluv) po celou dobu „podnikání“ obviněného prováděny nebyly, přičemž po odčerpání předmětných bonusových bodů byla ve většině případů jakákoliv další komunikace s poškozenými subjekty ukončena. Z právě uvedených i dalších indicií soudy shledaly, že nešlo o pouhé podnikatelské selhání, nýbrž o promyšlenou majetkovou trestnou činnost. Stejně přesvědčivě dovedly též úmyslné zavinění dovolatele, a to způsobem, o kterém nemá ani Nejvyšší soud žádné důvodné pochybnosti. V podrobnostech pak zcela postačuje odkázat na strany 15 a 16 odůvodnění rozsudku nalézacího soudu.

16. Pokud obviněný namítal, že pro závěr o naplnění subjektivní stránky by soudy neměly brát v úvahu jeho předchozí odsouzení, bylo by sice možné v obecné rovině mu přitakat, ale v tomto specifickém případě nikoliv. Ve věci proti němu vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 7 T 3/2014 se totiž jednalo o téměř identickou trestnou činnost, bezprostředně předcházející spáchání skutků posuzovaných v tomto případě. Fakticky šlo o první část pokračujícího jednání spočívajícího v tom, že poškozené osoby pod různými záminkami – obvykle pod slibem optimalizace jejich tarifů – přiměl k podpisu smlouvy významného zákazníka (se společností T-Mobile) anebo dodatku k ní, a to s jediným cílem: (neoprávněně) odčerpání bonusové body z jejich zákaznických účtů a ty pak použít pro svou potřebu. Podstata jeho trestné činnosti v obou zmíněných kauzách tak byla naprosto stejná, pouze způsob páchaní se v průběhu doby proměnil. Přímý podvodný úmysl, který byl v této trestní věci spolehlivě prokázán i celou řadou

jiných důkazů, je proto nadále podporován též odsouzením za jeho předchozí, ve značné míře totožné jednání.

17. V určitém rozporu se svou předešlou argumentací ovšem dovolatel na rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 7 T 3/2014, sám poukazoval, když zdůrazňoval, že soud jej v dané trestní věci zprostil obžaloby ve všech případech, kdy byla uzavřena smlouva mezi společností O., s. r. o., a poškozenými subjekty, které v návaznosti na to odkázal s jejich nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. Tímto se obviněný domáhal stejného právního posouzení dílčích skutků, které jsou předmětem tohoto řízení a u nichž jej stejný soud (i přes existující smlouvy s poškozenými) uznal vinným. K tomu lze jen stručně zopakovat, že u jednotlivých útoků odsuzující části výroku výše citovaného rozsudku sp. zn. 7 T 223/2015 bylo spolehlivě prokázáno naplnění všech znaků objektivní i subjektivní stránky trestného činu podvodu ze strany dovolatele (k subjektivní stránce srov. výše). Tuto okolnost je třeba považovat za rozhodující bez ohledu na to, že se soudu v předchozí trestní věci, ve vztahu ke konání stejného charakteru, spáchání trestného činu obviněnému prokázat nepodařilo. Jen na okraj je možno k danému tématu dodat, že Nejvyšší soud, jakkoliv si je vědom toho, že není oprávněn v tomto dovolacím řízení hodnotit správnost rozhodnutí sp. zn. 7 T 3/2014, přesto si neodpustí označit jej, resp. jeho zprošťující výrok, za problematický. Skutkové okolnosti zakládající vinu dovolatele v této věci, tj. v případech, kdy byly podepsány smlouvy o provádění optimalizací, totiž nemohly neplatit ani pro jeho předchozí jednání, které se stalo předmětem předcházející trestní věci.

18. Odkazem na rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 7 T 3/2014, popisovala obhajoba obviněného vztah mezi společností O., s. r. o., a jejími poškozenými klienty jako vztah smluvní povahy, přičemž neplnění podepsaných smluv mělo být řešeno v rovině práva civilního. S poznámkou o nedostatečné společenské škodlivosti posuzovaného jednání se dovolatel domáhal aplikace principu *ultima ratio* a s ním související zásady subsidiarity trestní represe. Ani s tímto názorem se ale Nejvyšší soud nemohl ztotožnit, neboť zákonné podmínky pro tento postup nebyly splněny. Klíčovým ustanovením je v daném směru § 12 odst. 2 tr. zákoníku, jenž zakotvuje, že trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Dále je vhodné citovat § 13 odst. 1 tr. zákoníku, podle něhož je trestným činem protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

19. Jednání, jež se stalo předmětem tohoto trestního řízení, lze ve stručnosti charakterizovat tak, že obviněný se smluvně zavázal provádět pravidelnou optimalizaci mobilních tarifů poškozených podnikajících osob, přitom ovšem věděl, že uvedenou službu nebude moci poskytnout a ani tak prokazatelně učinit ne-

chtěl. Jediným jeho cílem bylo vylákání odměny v podobě bonusových bodů ze zákaznického účtu svého klienta, které následně bez odpovídajícího protiplnění použil pro vlastní potřebu. Takový čin nejen že vykazuje znaky protiprávnosti ve smyslu § 13 odst. 1 tr. zákoníku, naplňuje též jednoznačně i skutkovou podstatu trestného činu podvodu, neboť dovolatel uváděl poškozené v omyl v (úspěšně) snaze se na jejich úkor majetkově obohatit, a způsobit jim tím škodu. Podmínka protiprávnosti a trestnosti činu tedy byla splněna. Nejde již proto o věc civilní, nýbrž trestní.

20. Při úvahách o společenské škodlivosti je nutno vzít v potaz několik faktorů. Konání dovolatele bylo soustavné, déletrvajícím, promyšlené a poměrně sofistickované. Doba jeho páchaní přesáhla jeden rok s tím, že období rozhodné pro tuto trestní věc činilo sedm měsíců. V průběhu této doby obviněný využil různé strategie, jak poškozené oklamat a odečíst jejich bonusové body ve svůj prospěch, aby nakonec k tomuto účelu založil obchodní společnost a zaměstnal nemalé množství osob, které se na trestné činnosti (zřejmě nevědomky) podílely. Již toto samo o sobě svědčí a vysoké společenské škodlivosti, kterou ještě zvyšuje množství jednotlivých útoků a škoda v této věci přesahující 460 000 Kč. Nadto je obviněný osobou opakovaně soudně trestanou. S přihlédnutím ke všem uvedeným skutečnostem nelze k závěru o nedostatečné společenské škodlivosti posuzovaného jednání dospět ani s maximální možnou mírou tolerance. Naopak je potřeba jasně konstatovat, že jakékoliv jiné řešení než trestněprávní by nebylo dostatečné a zcela by se minulo účinkem.

21. Závažnější pochybení nižších soudů shledal Nejvyšší soud jen při právním posouzení těch dílčích útoků, v nichž jménem společnosti O., s. r. o., nevystupoval přímo obviněný, ale některý z obchodních zástupců u této korporace činných. Soudy se sjednotily na závěru, že v případech, kdy smlouvu s poškozenými sjednal a podepsal obchodní zástupce jmenované společnosti jednající v dobré víře, nebyl dán podvodný úmysl (obviněného) od samého počátku. Zcela však opomínuly otázku tzv. nepřímého pachatelství. Přitom § 22 odst. 2 tr. zákoníku stanoví, že pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která ... nejednala zaviněně. Již na první pohled je tedy zjevné, že citované ustanovení velice přílehavě dopadá právě na posuzovaný případ. Bylo totiž bez důvodných pochybností prokázáno, že fungování společnosti O., s. r. o., včetně činnosti osob, které se na jejich aktivitách nějakým způsobem podílely, jako celek (tj. od prvotního oslovení klientů přes podpisy smluv až k vyzvednutí odměny v sídlech poškozených) sloužilo obviněnému k páchaní jeho trestné činnosti a že on byl také tím, kdo ze zmíněného podvodného jednání profitoval. Dalo by se proto říci, že ke spáchání některých dílčích útoků využil osob, které ve smyslu § 18 odst. 1 tr. zákoníku neznaly ani nepředpokládaly jako možnou skutkovou okolnost, která je znakem trestného činu (v tomto případě podvodu), a nejednaly tedy úmyslně, nýbrž konaly v dobré víře v negativním skutkovém omylu. Jednání obchodních

zástupců jménem společnosti O., s. r. o., tedy rozhodně nemohlo svědčit o nedostatku podvodného úmyslu dovolatele na samém počátku daného protiprávního jednání, a podle názoru Nejvyššího soudu tudíž nemělo být (stran některých dílčích útoků) důvodem pro zproštění obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř.

22. Uvedené pochybení však nemohl Nejvyšší soud z důvodu absence dovolání nejvyššího státního zástupce v neprospěch obviněného napravit. Každopádně v tomto světle posuzoval další dovolací námitku týkající se dílčího skutku pod bodem 5. výroku o vině, vztahující se k poškozené společnosti H. T., s. r. o. S ohledem na právní názor, který v předchozím odstavci vysvětlil, ji (jako všechny ostatní vznesené výhrady) považoval za zjevně neopodstatněnou. Dovolací soud ani nepřijal argumentaci obviněného, že šlo o samostatné trestné jednání svědka M. U., neboť nic takového ze skutkových zjištění soudů nižších instancí neplyne. Naopak ty hodnotily všechny zúčastněné obchodní zástupce jako osoby jednající v dobré víře. Nadto lze připomenout i výpověď jednatele poškozené společnosti, svědka J. H., podle něhož si balíček s mobilními telefony nevyzvedával M. U., nýbrž jiný zástupce společnosti O., s. r. o. Pokud dovolatel tvrdil, že jej svědek M. U. podvedl, a on na něj proto podal trestní oznámení, nemohl Nejvyšší soud přehlédnout, že obviněný se v rámci své obhajoby opakovaně snažil přenést svou vinu i na jiné osoby, na něž rovněž podával trestní oznámení (konkrétně také na svědky MUDr. J. T. a L. P.). Tuto jeho verzi skutkového děje však nalézací soud po důkladném hodnocení provedených důkazů vyvrátil.

23. Nejvyšší soud dovolání obviněného jako celek podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, neboť shledal, že je zjevně neopodstatněné.

Č. 37

č. 37

Domovní prohlídka

§ 82 odst. 1, § 83 odst. 1 tr. ř.

V příkazu k domovní prohlídce a jeho odůvodnění musí být označen byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení, včetně prostor k nim náležejících, a to tak, aby i s přihlédnutím k účelu tohoto úkonu nemohlo dojít k pochybnostem o jejím rozsahu a k záměně. Zákonnost příkazu soudce k domovní prohlídce a použití protokolu o domovní prohlídce jako důkazu proto nezpochybňuje sama o sobě skutečnost, že část nemovitých věcí, jichž se nařízená domovní prohlídka týká, je u příslušného katastrálního úřadu zapsána na jiném listu vlastnictví než ta část nemovitých věcí, která je ve vlastnictví osoby, u níž je domovní prohlídka vykonávána, jsou-li navíc tyto části nemovitých věcí součástí obydlí ve smyslu § 82 odst. 1 tr. ř.

(Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 26. 5. 2016, sp. zn. 1 To 16/2016, ECLI:CZ:VSOL:2016:1.TO.16.2016.1)

Vrchní soud v Olomouci zamítl jako nedůvodné odvolání obviněného Bc. M. V. proti rozsudku Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 18. 6. 2015, sp. zn. 69 T 3/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Brně – pobočky ve Zlíně ze dne 18. 6. 2015, č. j. 69 T 3/2015-75, byl obžalovaný Bc. M. V. uznán vinným přečinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, kterého se dle skutkových zjištění nalézacího soudu měl dopustit tím, že nejméně od počátku roku 2013 do 14. 5. 2014 ve S., okr. Z., v místě svého bydliště, a to zejména v kuchyňce v prvním nadzemním podlaží svého domu, ve skleníku za domem a v přilehlém hospodářském stavení bez povolení k zacházení či licence, tedy v rozporu s § 4 a § 24 zákona č. 167/1998 Sb., tzv. indoor metodou pěstoval rostliny konopí, přičemž vypěstoval do různých stadií růstu nejméně 346 rostlin konopí, z nichž sušením získal nejméně 14,47 g marihuany obsahující od 1,1 do 14,8 % THC, kterou užíval pro svoji potřebu.

2. Za toto jednání byl odsouzen podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců. Podle § 81 odst. 1, § 82 odst. 1 tr. zákoníku mu byl výkon trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou let. Podle § 70 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku mu byl uložen rovněž trest propadnutí věci zajištěných při domovní prohlídce v bydlišti obžalovaného, a to rostlinného materiálu a vybavení pěstitry.

č. 37

II. Odvolání

3. Rozsudek krajského soudu byl napaden odvoláním obžalovaného, odůvodněným jeho obhájcem, které směřuje do výroku o vině a trestu. Odvolatel nepopírá svoji vinu, spočívající v pěstování konopí pro vlastní potřebu, ovšem neztotožňuje se s právní kvalifikací svého jednání a s rozsahem, který mu je kladen za vinu. Předně má výhrady ke zhodnocení jeho námitky nepřipustnosti důkazu – provedené domovní prohlídky, nařízené Okresním soudem ve Zlíně dne 28. 4. 2014, č. j. 0 Nt 15/2014-46. Tímto příkazem byla nařízena domovní prohlídka rodinného domu na adrese S., ulice N. V., okres Z., včetně prostor k uvedenému domu náležejících, zapsáno u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Z., katastrální území S., obec S., okres Z., vlastnické právo: M. V., bytem S., N. V. Na základě uvedeného pak byla provedena prohlídka i hospodářských budov (skleníku a kůlny), nacházejících se za rodinným domem obžalovaného. Soud nevzal v potaz, že tyto budovy se nenachází na nemovitostech obžalovaného, nýbrž na pozemku p. č. ..., zapsáno u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Z., na LV, katastrální území S., obec S., okres Z., vlastnické právo: spoluvlastnictví I. J. a B. J., každý o velikosti podílu ideální poloviny. Policejní orgán tak dle odvolatele prohlídkou skleníku bez platného příkazu k prohlídce bezdůvodně zasáhl do vlastnického práva jiných osob. Odvolatel se nemůže ztotožnit se závěrem soudu, dle kterého nelze po soudu objektivně požadovat, aby měl v době rozhodnutí o povolení prohlídky přesné informace o majetkových právech k objektům, v nichž má být prohlídka provedena. Obžalovaný má za to, že seznam vlastníků nemovitostí je veden online bezplatnou formou v rejstříku zveřejněném na internetových stránkách Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního, kdy tento je kdykoliv k nahlédnutí a který je založen na zásadě formální publicity. Není tedy ani možné, aby byl soud v době rozhodování o povolení prohlídky nemovitosti v dobré víře, že nemovitost je ve vlastnictví obžalovaného. Odvolatel dále uvádí, že principem námitky není ani tak fakt, že obžalovaný nebyl vlastníkem nemovitosti, ale skutečnost, že příkaz k prohlídce byl formulován popisem nemovité věci, která má být předmětem prohlídky, a to zejména listem vlastnictví katastru nemovitostí, a policie si zcela nepřipustným způsobem vyložila rozsah oprávnění extenzivně i na parcelu vedlejší,

kde byla umístěna další hospodářská stavení. Odvolatel má tak za to, že soud by k takto provedenému úkonu, jakož i k důkazům, zajištěným v přičinné souvislosti s provedením nezákonného úkonu, neměl přihlížet, neboť se svou povahou jedná o nepřipustný úkon a nezákonné zajištění důkazů.

č. 37

4. Při úvahách o trestu soud výslovně uvedl, že přihlédl k rozsahu, v němž se obžalovaný pěstováním zabýval. V podstatě se tak úvaha soudu o trestu omezovala na skutečnost, kterou je právě množství vypěstovaného materiálu. Množství vypěstovaného konopí tedy mělo zásadní vliv zejména na úvahu o uložení trestu. Vzhledem k tomu, že úvaha o trestu byla založena na nezákonně zajištěném důkazu – příkazu k domovní prohlídce, trpí rozsudek vadou. Soud se pak nevypořádal ani s námitkou, že materiál, který byl u něj zabaven, byl primárně určen pro léčebné účely, a nikoliv ke zneužití jako omamné látky. Závěrem navrhl, aby Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací rozsudek soudu I. stupně dle § 257 odst. 1 tr. ř. zrušil a sám ve věci rozhodl o zastavení trestního stíhání ve smyslu § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř.

III.

Důvodnost odvolání

5. Odvolací soud zjistil, že rozsudek krajského soudu byl napaden odvoláním, které podala osoba oprávněná [§ 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.], v zákonem stanovené lhůtě (§ 248 odst. 1 tr. ř.), které po obsahové stránce splňuje náležitosti na něj kladené (§ 249 odst. 1 tr. ř.). Nebyly tedy zjištěny důvody pro jeho vyřízení způsobem upraveným v § 253 tr. ř. Bylo proto k jeho projednání nařízeno veřejné zasedání. V něm odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek, jakož i řízení, které mu předcházelo, a to ve světle odvolacím prostředkem napadených výroků a namítaných vad. Řídil se přitom také § 254 odst. 3 tr. ř., podle kterého je-li odvolání podáno proti výroku o vině, přezkoumá se v návaznosti na vytýkané vady také výrok o trestu, jakož i další výroky mající ve výroku o vině svůj podklad. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že je to v zásadě odvolatel, kdo svým odvoláním, v němž vymezí, které výroky napadá a jaké vady mu vytýká, určí rozsah přezkumné povinnosti odvolacího soudu.

6. V řízení, které rozsudku předcházelo, neshledal odvolací soud žádné podstatné vady spočívající v porušení ustanovení trestního řádu, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obžalovaného na obhajobu, jestliže by mohly mít vliv na správnost a zákonnost rozsudku. Neshledal tedy důvody pro zrušení napadeného rozsudku podle § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. Ve stručnosti lze poukázat na to, že trestní stíhání bylo zahájeno zákonem předpokládaným způsobem, že obžalovaný byl poučen o svých právech a obhájci obžalovaného bylo umožněno realizovat jeho právo ve smyslu § 41 tr. ř. Žádná pochybení nenastala ani při objasňování a následném provádění důkazů. Byla dodržena

také zásada obžalovací, když bylo rozhodnuto o skutku, ohledně něhož došlo k zahájení trestního stíhání.

7. Krajský soud postupoval při objasňování věci tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jeho rozhodnutí (viz § 2 odst. 5 tr. ř.). Tyto důkazy pak následně hodnotil v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř., tedy podle vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jak jednotlivě, tak v jejich souhrnu. Odůvodnění rozsudku pak odpovídá § 125 tr. ř., neboť je v něm vysvětleno, které skutečnosti vzal soud za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů. Z odůvodnění je také patrné, jak se vypořádal s obhajobou obžalovaného. Z těchto důvodů by bylo možno v zásadě v otázkách skutkových zjištění na odůvodnění napadeného rozsudku odkázat. V této souvislosti je třeba konstatovat, že dikce § 259 odst. 3 tr. ř. zakládá vázanost odvolacího soudu skutkovými závěry soudu nalézacího, od kterých se může odchýlit pouze v případě, pokud provedl v odvolacím řízení některé, pro skutkové zjištění podstatné, důkazy znovu nebo provedl důkazy, které v hlavním líčení provedeny nebyly. Soudu I. stupně přitom nelze ve vztahu k důkazům provedeným v rámci hlavního líčení vytknout, že by se při jejich hodnocení dopustil nějakých logických pochybení, že by k některým z nich nepřihlédl nebo že by některé vytrhával ze souvislosti apod.

8. Na tomto místě je nutno reagovat na námitku opravného prostředku o nezákonném zajištění důkazu, a to domovní prohlídky.

9. Podmínky domovní prohlídky jsou v trestním řádu obsaženy v hlavě IV. oddílu pátém. Podle § 82 odst. 1 tr. ř. domovní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Náležitosti příkazu k domovní prohlídce přitom obsahuje § 83 odst. 1 tr. ř., podle kterého nařídit domovní prohlídku je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. V neodkladných případech tak může namísto příslušného předsedy senátu nebo soudce (§ 18 tr. ř.) učinit předseda senátu nebo soudce, v jehož obvodu má být prohlídka vykonána. Příkaz k domovní prohlídce musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Doručí se osobě, u níž se prohlídka koná, při prohlídce, a není-li to možné, nejpozději do 24 hodin po odpadnutí překážky, která brání doručení.

10. Příkaz k domovní prohlídce je ve své podstatě rozhodnutím svého druhu (jde o rozhodnutí, proti němuž není přípustná stížnost). V příkazu musí být mimo obecných náležitostí (§ 134 tr. ř.) uvedeno, kde má být vlastní prohlídka realizována. Jde o uvedení bytu či domu včetně prostor k němu náležejících, a to tak, aby nemohlo dojít k záměně a aby byl tak určen i rozsah domovní prohlídky. Dále musí příkaz obsahovat i účel domovní prohlídky s poukazem na povinnost majitele nebo osoby bydlení užívající strpět provedení úkonu.

11. Podle § 84 tr. ř. vykonat domovní prohlídku (nebo prohlídku osobních nebo jiných prostor a pozemků) lze jen po předchozím výsledku toho, u koho nebo na kom má být takový úkon vykonán, a to jen tehdy, jestliže se výsledkem nedosáhlo ani dobrovolného vydání hledané věci nebo odstranění jiného důvodu, který vedl k tomuto úkonu. Předchozího výsledku není třeba, jestliže věc nesnese odkladu a výsledek nelze provést okamžitě. Na základě příkazu soudce Okresního soudu ve Zlíně ze dne 7. 4. 2014, č. j. 0 Nt 1509/2014-9, kterým byla nařízena prohlídka rodinného domu včetně prostor k němu náležejících, byla dne 14. 5. 2014 provedena domovní prohlídka v místě bydliště obžalovaného. Vlastní prohlídce předcházela výsledek obžalovaného poté, co byl seznámen s důvody domovní prohlídky. V rámci výpovědi se vyjádřil jak ke skleníku, tak i přilehlým hospodářským budovám. Obsah této výpovědi jednoznačně svědčí o tom, že obžalovanému byl rozsah domovní prohlídky, vymezený příslušným příkazem soudce, znám. Tato výpověď nenavádí k tomu, že by při domovní prohlídce mohlo dojít k záměně prostor podrobených vlastní prohlídce. Je možno také říci, že pojem rodinný dům včetně prostor k němu náležejících je pojmem poměrně širokým a při jeho výkladu je nutno klást důraz na faktický stav bydlení či užívání prostor v době úkonu, a to na základě jakéhokoliv právního titulu. Jde tedy nejen o otázku vlastnickou, ale i bydlení či užívání na základě existujících rodinných vztahů ke zmiňovaným objektům. Zde lze odkázat na údaje samotného obžalovaného, podle kterých, i když evidentně namítané prostory se nacházely na pozemcích evidenčních čísel uvedených na osoby odlišné od obžalovaného (I. J. a B. J.), které však v době úkonu již byly po smrti (když I. J. zemřel dne 18. 2. 1995 a B. J. dne 13. 1. 1996), tyto v rámci existujících rodinných vztahů užíval pouze obžalovaný. Nemohlo tedy dojít k situaci namítané odvolatelem, a to že by vykonáním domovní prohlídky bylo zasazeno do vlastnických práv jiných osob než obžalovaného (tyto byly po smrti a objektivně bylo prokázáno, že prostory neužíval nikdo jiný než obžalovaný).

12. Na odpovídající závěry skutkové navazují závěry právní, a to jak v rovině naplnění znaků objektivní stránky činu, tak v rovině subjektivní stránky. Úvahy nalézacího soudu jsou obsaženy v napadeném rozsudku na str. 6 a odvolací soud se s nimi jako se správnými ztotožnil, a proto na ně odkazuje.

13. Odvolací soud nepřisvědčil ani námitce odvolatele, že uložený trest je nepřiměřený. Odvolání obžalovaného jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítl.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 94

Č. 94

Příslušnost soudu mezinárodní, Dokazování

čl. 5 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001, § 122 odst. 1 o. s. ř.

K posouzení splnění podmínek mezinárodní příslušnosti českých soudů ve smyslu nařízení Brusel I nemusí soud provádět dokazování při jednání postupem podle § 122 odst. 1 o. s. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5535/2015, ECLI:CZ:NS:2017:30.CDO.5535.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 8. 2015, sp. zn. 93 Co 136/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhá žalobou podanou dne 23. 12. 2014 dodání náhradního plnění (102 ks kompletních ojníc č. ID 2-4V-8120-004 včetně dokumentace) za vadné zboží dodané žalovanou dle uzavřené smlouvy.
2. Žalovaná ve vyjádření nepopřela, že se žalobkyní uzavřela smlouvu, rozporovala však mezinárodní příslušnost českých soudů, kterou žalobkyně dovozovala z čl. 7 bodu 1 písm. a) a b) nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení Brusel I bis), publikovaného v Úředním věstníku Evropské unie L351/1 dne 20. 12. 2012, neboť zboží bylo fakticky dodáno do sídla žalobkyně. Žalovaná tvrdila, že ve smlouvě nebylo obsaženo ujednání o místě dodání zboží, přičemž v takovém případě je nutné postupovat dle čl. 31 písm. c) Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, publikované pod č. 160/1991 Sb., na základě kterého spočívá povinnost dodat zboží v umožnění kupujícímu nakládat zbožím v místě, kde má prodávající své místo podnikání v době uzavření smlouvy.
3. Obvodní soud pro Prahu 9 jako soud prvního stupně v usnesení ze dne 5. 6. 2015, č. j. 52 C 248/2014-71, konstatoval, že mezinárodní příslušnost lze založit ve smyslu čl. 7 nařízení Brusel I bis, tj. dle místa dodání zboží, přičemž ze žalobkyní předložených listin plyne, že zboží bylo fakticky dodáno do jejího sídla

v České republice, což ani žalovaná nerozporuje (její námitka vychází z tvrzení, že místo dodání nebylo ve smlouvě ujednáno).

4. Městský soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 18. 8. 2015, č. j. 93 Co 136/2015-97, k odvolání žalované napadené usnesení potvrdil, jelikož shodně se soudem prvního stupně konstatoval, že předmětem řízení jsou závazky fakticky splněné na území České republiky, a proto jsou dle čl. 7 bodu 1 písm. a) a b) nařízení Brusel I bis k řízení příslušné soudy České republiky.

II. Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu podala žalovaná dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení otázky, zda lze rozhodnout o mezinárodní příslušnosti soudu na základě důkazů, které nebyly soudem provedeny. Přípustnost dovolání žalovaná dovozuje ze skutečnosti, že se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (konkrétně rozsudku ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. 32 Cdo 1893/2011, a usnesení ze dne 19. 8. 2002, sp. zn. 22 Cdo 624/2002), když rozhodl na základě důkazů, které nebyly nikdy provedeny. Vzhledem k tomu, že soudy nižšího stupně založily svá rozhodnutí na základě žalobcem předložených, avšak k důkazu neprovedených listin, které měly dokazovat dodání zboží do sídla žalobce, rozhodly v hrubém nesouladu s výše citovanou judikaturou Nejvyššího soudu. Soudy měly nejprve provést důkazy postupem podle § 122 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a na nařízeném jednání měla být žalované dána příležitost vyjádřit se řádně k navrženým důkazům, čím by bylo zaručeno její právo na spravedlivý proces. Dovolatel rovněž doplnil, že závazky ze žalované kupní smlouvy byly splněny ve Slovenské republice a plnění závazků v České republice se týkalo jiné smlouvy, než která je předmětem řízení (smlouvy o přepravě).

6. Žalobkyně ve svém vyjádření předně uvedla, že dovolání není přípustné, jelikož napadené usnesení řeší otázku příslušnosti soudu, a nejedná se tedy o rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí. Poukázala rovněž na skutečnost, že dle § 103 o. s. ř. soud kdykoli za řízení přihlíží k tomu, zda jsou splněny podmínky řízení, je proto zřejmé, že tak činí od okamžiku zahájení řízení až do jeho skočení, a tuto činnost tedy může, resp. musí činit již před nařízením jednání. Soudy proto při rozhodování o své příslušnosti nikterak nepochybily, pokud otázku posuzovaly na základě doposud předložených tvrzení, aniž o tom prováděly dokazování.

III. Přípustnost dovolání

7. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval přípustností dovolání.
8. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.
9. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.
10. Dovolání je přípustné pro posouzení možnosti rozhodnout o mezinárodní příslušnosti soudů na základě skutečností, které nebyly dokazovány postupem dle § 122 o. s. ř., neboť tou se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi dosud nezabýval. Námitka žalobkyně ohledně nepřípustnosti dovolání není v tomto ohledu relevantní, jelikož rozhodnutím odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, nemusí být pouze rozhodnutí „ve věci samé“ (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, uveřejněné pod č. 80/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

IV. Důvodnost dovolání

11. Dovolání není důvodné.
12. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (nařízení Brusel I bis), publikované v Úředním věstníku Evropské unie L351/1 dne 20. 12. 2012, je podle čl. 66 odst. 1 použitelné jen na řízení zahájená dne 10. 1. 2015 a později. Vzhledem k tomu, že předmětné řízení bylo zahájeno dne 23. 12. 2014, je nezbytné pravomoc českých soudů v daném sporu posoudit podle nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“), publikovaného v Úředním věstníku Evropské unie L 12/1 dne 16. 1. 2001.
13. Nejvyšší soud předně uvádí, že na předmětnou věc lze vztáhnout ustanovení čl. 5 bodu 1 nařízení Brusel I (jehož znění je totožné se zněním čl. 7 bodem 1 nařízení Brusel I bis, dle kterého posuzovaly mezinárodní příslušnost soudy

nižšího stupně). Příslušnost totiž nemůže být založena čl. 24 nařízení, neboť žalovaná v prvním vyjádření ze dne 12. 2. 2015 vznesla námitku nedostatku pravomoci, k ujednání o příslušnosti (pravomoci) soudu mezi účastníky ve smyslu čl. 23 bodu 1 nařízení Brusel I nedošlo a příslušnost (pravomoc) soudu podle sídla žalované (článek 2 bodu 1 nařízení Brusel I) v daném případě rovněž nepřichází v úvahu, když žalobkyně podala žalobu u českého soudu, přestože žalovaná je společností se sídlem na Slovensku.

14. Podle čl. 5 bodu 1 nařízení Brusel I platí, že osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn;

b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:

– v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno,

– v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytovány,

c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a).

15. Podle § 122 odst. 1 o. s. ř. dokazování provádí soud při jednání.

16. Ve vztahu k výkladu „místa dodání“ Nejvyšší soud ve shodě se soudy nižšího stupně a s ohledem na rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 2. 2010, ve věci C-381/08, Car Trim GmbH proti KeySafety Systems Srl., předně uvádí, že výraz „pokud nebylo dohodnuto jinak“ obsažený v čl. 5 bodu 1 písm. b) nařízení Brusel I nasvědčuje tomu, že se smluvní strany mohou dohodnout na místě plnění závazku pro účely použití tohoto ustanovení. Autonomie hraničních určovatелů stanovených v čl. 5 bodu 1 písm. b) nařízení Brusel I vylučuje použití pravidel mezinárodního práva soukromého členského státu příslušného soudu, jakož i hmotného práva, který by bylo na jeho základě použitelné (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 2. 2010, ve věci C-381/08, Car Trim GmbH proti KeySafety Systems Srl., bod 53). Mohou přitom existovat situace, ve kterých smlouva neobsahuje žádné ustanovení, jež by bez odkazu na použitelné hmotné právo odráželo vůli stran, pokud jde o místo dodání zboží. V takových situacích je třeba vzhledem ke skutečnosti, že pravidlo o soudní příslušnosti stanovené v čl. 5 bodu 1 písm. b) nařízení Brusel I má autonomní povahu, toto místo určit v závislosti na jiném určovateli, který respektuje genezi, cíle a systematiku nařízení, přičemž „místo dodání“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. b) první odrážky nařízení Brusel I nejlépe odpovídá místo, kde zboží bylo nebo mělo být fyzicky předáno kupujícímu v konečném místě jeho určení (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 25. 2. 2010, ve věci C-381/08, Car Trim GmbH proti KeySafety Systems Srl., body 57–60). Pokud tedy nelze místo dodání určit na smluvním základě bez odkazu na hmotné právo použitelné na smlouvu, je tímto místem místo fyzického předání zboží, na

základě něhož kupující nabyl nebo měl nabýt oprávnění skutečně s tímto zbožím nakládat v konečném místě určení prodeje (rozsudek Soudního dvora ze dne 9. 6. 2011, ve věci C-87/10, Electrosteel Europe SA proti Edil Centro SpA., bod 26, obdobně viz i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3689/2011).

17. S ohledem na fakticitu konceptu „místa dodání“ je relevantní zabývat se dovolatelkou vznesenou námitkou týkající se způsobu dokazování dané skutečnosti. Požadavky na rozsah dokazování v rámci přezkumu mezinárodní příslušnosti ve smyslu nařízení Brusel I již posuzoval Soudní dvůr v rozsudku ze dne 28. 1. 2015, ve věci C-375/13, Harald Kolassa proti Barclays Bank plc, kde konstatoval, že rozsah kontrolních povinností vnitrostátních soudů při přezkumu mezinárodní příslušnosti je sice aspektem vnitrostátního práva, které nařízení Brusel I nemá za cíl sjednocovat, použitím vnitrostátních pravidel nicméně nesmí být ohrožen užitečný účinek nařízení Brusel I (rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 1. 2015, ve věci C-375/13, Harald Kolassa proti Barclays Bank plc, bod 60). Povinnost provést již v tomto stadiu řízení podrobné dokazování v souvislosti s relevantními skutečnostmi týkajícími se jak příslušnosti, tak věci samé, by se přitom mohla dotknout věci samé. V rámci přezkumu příslušnosti podle nařízení Brusel I tak není namísto provádět podrobné dokazování v souvislosti se spornými skutečnostmi, které jsou relevantní jak pro otázku příslušnosti, tak pro existenci uplatněného nároku. I když tedy platí, že v případě, kdy jsou žalobcova tvrzení zpochybněna žalovaným, není vnitrostátní soud, jemuž byla věc předložena, povinen provádět dokazování ve stadiu určování příslušnosti, je třeba upřesnit, že cíl spočívající v řádném výkonu spravedlnosti, na němž je nařízení Brusel I založeno, i náležitý respekt pro autonomii soudce při výkonu jeho funkce vyžadují, aby soud, jemuž byla věc předložena, měl možnost posoudit svou mezinárodní příslušnost ve světle všech informací, které má k dispozici, včetně případných tvrzení žalovaného (rozsudek Soudního dvora ze dne 28. 1. 2015, ve věci C-375/13, Harald Kolassa proti Barclays Bank plc, body 63 a 64).

18. Námitka dovolatelky, že soudy rozhodly o mezinárodní příslušnosti na základě listin, které nepřečetly k důkazu při jednání, jak to předpokládá § 122 odst. 1 o. s. ř., tak není důvodná, jelikož ve smyslu nařízení Brusel I má mít vnitrostátní soud možnost posuzovat svou mezinárodní příslušnost ve světle všech informací, které má k dispozici. Dokazování skutečností zpochybnovaných žalovaným není nezbytné, stačí, pokud má soud možnost mezinárodní příslušnost posoudit ve světle všech informací, včetně tvrzení žalovaného. Vnitrostátní pravidla soudu sice musí umožnit, aby posoudil otázku mezinárodní příslušnosti ve smyslu nařízení Brusel I s ohledem na všechny informace, které k tomuto účelu potřebuje, a to případně i na základě výslechu účastníků řízení (rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 3. 2016, ve věci C-94/14, Flight Refund Ltd proti Deutsche Lufthansa AG, bod 63), resp. dokazování obecně. Pokud nicméně má soud rele-

vantní informace k dispozici, nelze po něm požadovat, aby již ve fázi posuzování mezinárodní příslušnosti provedl podrobné dokazování. Soudy nižšího stupně tak postupovaly správně, pokud při posuzování mezinárodní příslušnosti vyšly z dostupných informací předložených oběma stranami bez toho, aby již v tomto stadiu řízení prováděly dokazování postupem dle § 122 odst. 1 o. s. ř.

č. 94

19. Pokud dovolatelka poukazuje na rozpor s judikaturou Nejvyššího soudu, konkrétně s rozsudkem ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. 32 Cdo 1893/2011, a usnesením ze dne 19. 8. 2002, sp. zn. 22 Cdo 624/2002, pomíjí, že uvedená rozhodnutí se netýkají dokazování skutečností rozhodných pro posouzení mezinárodní příslušnosti, resp. pravomoci českých soudů. Nad rámec uvedeného je nezbytné poukázat na skutečnost, že ve smyslu § 114 o. s. ř. podmínky řízení, mezi které se řadí i pravomoc soudů, zkoumá předseda senátu po zahájení řízení, přičemž zákon předpokládá, že soudce bude na základě podané žaloby (návrhu na zahájení řízení) zkoumat podmínky řízení ještě předtím, než přistoupí k dalším přípravným úkonům, tedy než žalovaného (jiné účastníky) vyzve k vyjádření, popř. provede přípravu jednání podle § 114a, 114b nebo 114c (viz DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 774–775). Ani v kontextu vnitrostátního práva tak právní úprava nepředpokládá pro stanovení pravomoci (resp. dalších podmínek řízení) automatické nařízení jednání a dokazování rozhodných skutečností.

20. Lze proto uzavřít, že dovolání není důvodné, jelikož soudy postupovaly v intencích výše citované judikatury Soudního dvora, pokud vycházely z dostupných informací (včetně případných tvrzení žalované) bez toho, aby tvrzené skutečnosti podrobily dokazování postupem dle § 122 odst. 1 o. s. ř.

21. Nejvyšší soud, vědom si své povinnosti podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie obrátit se na Soudní dvůr EU v případě, že v řízení před ním vyvstane otázka výkladu aktů přijatých orgány EU, zkoumal, zda taková povinnost vznikla i v projednávané věci. S ohledem na skutečnost, že výše uvedený závěr lze učinit na základě shora citované judikatury Soudního dvora k nařízení Brusel I, představuje rozsah přezkumu skutečností rozhodných pro stanovení mezinárodní příslušnosti *acte éclairé*, a Nejvyššímu soudu tím pádem nevznikla povinnost k předložení předběžné otázky ve smyslu rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, ve věci 283/81, Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità.

22. Konečně námitka nesprávného skutkového zjištění stran obsahu smlouvy, plnění, z níž má být předmětem tohoto řízení, dovolacímu přezkumu nepodléhá (srov. § 237 o. s. ř.).

23. Protože dovolání není důvodné ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud jako soud dovolací dovolání žalované bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.) zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 95

č. 95

Příslušnost soudu věcná, Incidenční spory

§ 104a odst. 7 o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 235 IZ

Účastníci řízení a soudy jsou vázáni usnesením o věcné příslušnosti nadřízeného soudu. Tato vázanost se ovšem promítá výlučně v posouzení procesní otázky řešené výrokem (§ 159a odst. 1 a 4 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013), tedy v posouzení, který soud je věcně příslušný k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni. Je naopak vyloučeno, aby nadřízený soud rozhodující o věcné příslušnosti v režimu § 104a o. s. ř. formuloval jakýkoli závazný právní názor k otázce, jak má být meritorně posouzen žalobou uplatněný nárok, nebo aby (dokonce) soud, jemuž byla věc postoupena jako soudu věcně příslušnému, nebo účastníci řízení vydávali závěry, jež nadřízený soud přijal pro účely odpovědi na otázku, který soud je v prvním stupni věcně příslušný k projednání a rozhodnutí věci, za závazný právní názor při následném rozhodování takto určeného věcně příslušného soudu o žalobou uplatněném nároku.

Odpůrčí nárok podle insolvenčního zákona neztrácí tuto svou povahu jen proto, že k jeho projednání a rozhodnutí byl rozhodnutím nadřízeného soudu závazně určen jiný (než zákonem předepsaný) soud prvního stupně. I takový nárok nepochybně má (musí) být v meritorním rozhodnutí poměřován úpravou obsaženou v § 235 a násl. insolvenčního zákona.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 4123/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.CDO.4123.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 4. 2014, sp. zn. 47 Co 94/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Krajského soudu v Praze (dále jen „insolvenční soud“) dne 28. 1. 2013 a vedenou pod sp. zn. 33 ICm 244/2013 se žalobci [a) L. & F. s. r. o. (dále též jen „dlužník“) a b) Mgr. M. C. jako insolvenční správkyň žalobce a)] domáhali vůči žalovanému (L. České republiky, s. p.) toho, aby určil, že označené

smlouvy [28 smluv uzavřených mezi žalobcem a) a žalovaným v době od 23. 12. 2010 do 24. 2. 2011] jsou neplatné (eventuálně neúčinné) a aby uložil žalovanému „vydat“ do majetkové podstaty dlužníka částku 4 202 760 738 Kč s příslušenstvím (tvořeným zákonnými úroky z prodlení).

č. 95

2. Usnesením ze dne 18. 9. 2013, č. j. 33 ICm 244/2013, 101 VSPH 289/2013-264 (KSPH 37 INS 23802/2012), rozhodl Vrchní soud v Praze (jako nadřízený soud), že k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni jsou v části týkající se zaplacení („vydání“) plnění z neplatných (eventuálně neúčinných) smluv věcně příslušné okresní soudy, a potud postoupil věc k dalšímu řízení Okresnímu soudu v Hradci Králové (dále jen „okresní soud“).

3. Rozsudkem ze dne 19. 12. 2013, č. j. 15 C 391/2013-341, okresní soud (v postoupené části) zamítl žalobu (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

4. Okresní soud dospěl k závěru, že žaloba o zaplacení požadované částky je předčasná, když právním důvodem žaloby (ve smyslu skutečností, na nichž se zakládá) je pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu o neplatnosti právního úkonu nebo o jeho neúčinnosti (a soupis majetkové podstaty). Proto také řízení nepřerušil (do pravomocného skončení incidenčního sporu vedeného u insolvenčního soudu).

5. K odvolání žalobců i žalovaného (u toho jen proti výroku o nákladech řízení) Krajský soud v Hradci Králové usnesením ze dne 9. 4. 2014, č. j. 47 Co 94/2014-475:

[1] Určil, že soudkyně Mgr. M. Š. není vyloučena z projednávání a rozhodování věci vedené u okresního soudu pod sp. zn. 15 C 391/2013 (první výrok).

[2] Zrušil rozsudek okresního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Odvolací soud dospěl po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu k následujícím závěrům:

[1] Námitka nedostatku věcné legitimace žalobkyně b) není důvodná. Insolvenční soud povolil reorganizaci dlužníka usnesením ze dne 30. 1. 2013, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-B-125, a dlužník je v průběhu reorganizace dlužníkem s dispozičním oprávněním. Žalobu o určení neplatnosti právního úkonu tak ve smyslu § 231 odst. 2 věty druhé zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) [ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále též jen „v rozhodném znění“)], mohou podat jak dlužník, tak insolvenční správce. Odpůrčí žalobu pak může podat pouze insolvenční správce. U žaloby na vydání plnění poskytnutých podle neplatných nebo neúčinných právních úkonů jde o nároky natolik svázané s určovací částí žalob, že i potud je dána aktivní legitimace žalobkyně b). O úmyslu zákonodárce co do souvislosti řízení o určení a řízení o plnění svědčí i novela insolvenčního zákona provedená s účinností od 1. 1. 2014 [jde o zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpad-

ku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů], která zakotvila (v § 239 odst. 4) právo insolvenčního správce požadovat odpůřčí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkovra právního úkonu i toto peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění.

[2] Nebyl důvod zamítnout žalobu pro předčasnost.

[3] U neplatnosti právního úkonu není právním důvodem pohledávky rozhodnutí insolvenčního soudu o této neplatnosti, nýbrž bezdůvodné obohacení žalovaného vzešlé z neplatných smluv. Skutečnost, že v době podání žaloby na plnění není ještě deklarována neplatnost smluv, nemůže vést k zamítnutí žaloby na plnění. Naopak je namístě přerušit řízení o žalobě na plnění dle § 109 odst. 1 písm. b) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“). Při zamítnutí žaloby by hrozilo promlčení pohledávky na vrácení bezdůvodného obohacení [§ 107 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“)].

[4] U neúčinnosti právního úkonu připouští insolvenční zákon od 1. 1. 2014 souběh žaloby o určení neúčinnosti se žalobou na plnění. Jakkoli novelizované znění insolvenčního zákona nelze uplatnit na žalobu v této věci, je z něj zřejmý úmysl zákonodárce vyjádřit spojitost těchto žalob. I zde je tedy namístě přerušit řízení o žalobě na plnění dle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. do právní moci rozhodnutí o neúčinnosti právních úkonů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti druhému výroku usnesení odvolacího soudu (a to zjevně jen v rozsahu týkajícím se té jeho části, kterou odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé) podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení těchto právních otázek:

[1] Otázky závaznosti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2013.

[2] Otázky dvoufázovosti uplatnění právních následků neplatných či neúčinných úkonů podle insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 (a v návaznosti na to vedení dvou sporů).

[3] Otázky počátku běhu promlčecí lhůty nároku na vydání plnění z neplatného nebo neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty dlužníka.

[4] Otázky předčasnosti žaloby na vydání plnění z neplatného nebo neúčinného právního úkonu dle insolvenčního zákona, dokud není pravomocně rozhodnuto o neplatnosti nebo neúčinnosti dotčeného právního úkonu.

[5] Otázky, zda je důvod přerušit řízení, je-li zde jiný důvod pro zamítnutí žaloby.

8. Podle dovolatele jsou otázky ad [2] až [5] dovolacím soudem neřešené. Otázka ad [1] závisí na dovolacím soudem vyřešené právní otázce, která má být dovolacím soudem posouzena jinak. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř., a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

9. K jednotlivým otázkám argumentuje dovolatel následovně:

Ad [1] (K závaznosti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2013)

Přímo z výroku usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2013 vyplývá, že případným hmotněprávním důvodem nároku „na zaplacení“ je až pravomocný výrok o určení neplatnosti nebo neúčinnosti předmětných právních úkonů. Odvolací soud tohoto závěru Vrchního soudu v Praze (že tvrzený nárok „na zaplacení“ dosud nevznikl, jelikož jeho vznik je podmíněn pravomocným rozhodnutím o neplatnosti nebo neúčinnosti předmětných právních úkonů) nedbal, ač pro něj byl závazný s přihlédnutím k § 11 odst. 1 věty druhé a třetí o. s. ř.; potud dovolatel poukazuje na závěry formulované k závaznosti usnesení o věcné příslušnosti v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2296/2013 [jde o usnesení uveřejněné pod číslem 69/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 69/2014“), které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Potud dovolatel dále dovozuje i rozpor napadeného rozhodnutí s § 135 odst. 2 o. s. ř. (v kontextu s § 159a o. s. ř.), poukazuje na závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2012, sp. zn. 26 Cdo 3053/2011, a v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 587/2005.

Ad [2] (K „dvoufázovosti“ uplatnění právních následků neplatných či neúčinných úkonů podle insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013)

10. Dovolatel poukazuje na dikci § 233 odst. 1 a § 239 odst. 4 insolvenčního zákona, v rozhodném znění, a na další rozhodnutí Vrchního soudu v Praze i Vrchního soudu v Olomouci, jakož i na rozhodnutí některých insolvenčních soudů prvního stupně (Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci a Městského soudu v Praze) a s tím, že jde o rozhodnutí souladná se závěry Vrchního soudu v Praze o dvoufázovosti řízení, obsaženými v (jeho) usnesení ze dne 18. 9. 2013. Z literatury pak na podporu téhož cituje z díla KOTOUČOVÁ, J. a kol. Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 512. K tomu shrnuje, že z dosavadní rozhodovací praxe označených soudů i z odborné literatury „jasně vyplývá“, že podmínkou pro uplatnění nároků z neplatného (či neúčinného) právního úkonu je existence pravomocného rozhodnutí insolvenčního soudu o neplatnosti (či neúčinnosti) právního úkonu (což odvolací soud nerespektoval).

11. K tomu dovolatel dodává, že si je vědom závěrů obsažených v usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne

9. 2. 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009 [jde o usnesení uveřejněné pod č. 68/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 68/2011“)], kde ale poukazuje na to, že šlo o výklad úpravy podle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“). Stejně tak si je vědom toho, že v rozsudku ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011 [jde o rozsudek uveřejněný pod č. 60/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 60/2014“)], se Nejvyšší soud přihlásil k závěrům obsaženým v R 68/2011 jako k použitelným i pro insolvenční řízení.

12. S tímto závěrem Nejvyššího soudu (z R 60/2014) dovolatel nesouhlasí, k čemuž s přihlédnutím k dikci § 2 písm. a), § 159 odst. 1 a 2, § 160 odst. 1, § 231 odst. 2, § 233 odst. 1, § 237, § 239 odst. 1 a § 294 odst. 4 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) dovozuje, že nejde o incidenční spor.

13. Potud dovolatel poukazuje i na názor obsažený v usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2009, sp. zn. I. ÚS 2489/09 (které je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – dostupné na webových stránkách Ústavního soudu), a tam zmíněný odkaz na článek WINTEROVÁ, A. Incidenční spory. Bulletin advokacie číslo 4, ročník 2003 (dále jen „Winterová“) [kde se uvádí, že vymáhání nároků úpadce správcem konkursní podstaty není incidenčním sporem]. Dovolatel připouští, že předmětné usnesení se týkalo sporu o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky dle § 23 odst. 2 ZKV, podotýká však, že Ústavní soud se vyjádřil i k ostatním incidenčním sporům, když uvedl:

„U incidenčních sporů však nikdy nejde o rozsudek na plnění (rozsudek nemůže být exekucním titulem), neboť je jim řešen jenom základ, tj. zda se uspořádání práv a povinností ve zvláštním řízení sporného práva týká, či nikoliv. V souladu s tím je předmětem odporového sporu určení pravosti (existence) nebo neexistence pohledávky, její výše nebo pořadí (Winterová, str. 12–17). Odporový spor tedy nesměřuje k samotnému plnění, ale pouze k určení, zda bude sporná pohledávka v rozvrhu uspokojována, či nikoliv.“ (Posledně citovanou větu dovolatel zvýraznil.) Dovolatel míní, že s výše řešeným souvisí i závěr obsažený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011 (jde o rozhodnutí uveřejněné v časopise Soudní judikatura, č. 9, ročník 2014, pod č. 110) [o tom, že cílem § 231 insolvenčního zákona je pouze zajistit, aby otázka platnosti právního úkonu, jež je určující pro příslušnost majetku dlužníka do jeho majetkové podstaty nebo pro identifikaci závazků dlužníka, nebyla v průběhu insolvenčního řízení účelově vytěšňována (určovacímí žalobami podle § 80 písm. c) o. s. ř., podávanými u obecných soudů) mimo rámec procedur nastavených insolvenčním zákonem k řešení těchto otázek].

14. Následně se dovolatel vrací (s poukazem na § 9 odst. 4 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013, § 11 odst. 1 a § 104a o. s. ř.) k otázce závaznosti rozhodnutí o věcné příslušnosti soudu, k čemuž cituje z usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. I. ÚS 1317/12, závěr, že proti rozhodnutí vrchního sou-

du o věcné příslušnosti není možné podat žádné opravné prostředky, a z nálezu Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 904/08 (jde o nálezy uveřejněné pod č. 118/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), názor, že proti usnesení o věcné příslušnosti je přípustná ústavní stížnost. Přitom proti rozhodnutí o věcné příslušnosti soudu nebylo podáno dovolání ani ústavní stížnost. Na tomto základě dovozuje, že usnesení Vrchního soudu v Praze o věcné příslušnosti brání zkoumání otázky věcné příslušnosti v dovolacím řízení. Zároveň je (dle dovolatele) zřejmé, že rozhodovací praxe Nejvyššího soudu na straně jedné (R 60/2014) a Vrchního soudu v Praze a Vrchního soudu v Olomouci na straně druhé je odlišná, respektive si vzájemně odporuje.

15. Dovolatel uzavírá, že právní posouzení otázky dvoufázovosti uplatnění následku neplatného či neúčinného právního úkonu odvolacím soudem je nesprávné a v rozporu s právním názorem Vrchního soudu v Praze a Vrchního soudu v Olomouci.

Ad [3] (K počátku běhu promlčecí lhůty nároku na vydání plnění z neplatného nebo neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty dlužníka)

Dovolatel potud namítá, že právní názor odvolacího soudu, že při zamítnutí žaloby (pro předčasnost) by hrozilo promlčení pohledávky na vrácení bezdůvodného obohacení (§ 107 obč. zák.), odporuje závěrům vysloveným v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2013 (o tom, že dokud neplatnost právního úkonu nebude zjištěna pravomocným rozhodnutím insolvenčního soudu, nevznikne v insolvenčním řízení ani povinnost vydat bezdůvodné obohacení). K případné neúčinnosti pak opět zdůrazňuje, že ta je založena teprve rozhodnutím insolvenčního soudu. Dovolatel dále uvádí, že je mu znám obsah rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 29 Odo 963/2006 (jde o rozsudek uveřejněný pod č. 110/2008 Sb. rozh. obč.), o promlčitelnosti práva uplatnit neúčinnost právního úkonu dle § 14 odst. 1 písm. a) ZKV nebo dle § 15 ZKV, pro poměry neúčinnosti podle insolvenčního zákona však má tuto otázku (pro výsledek sporu zásadní) za neřešenou dovolacím soudem.

Stejně tak nebyla dosud řešena (dle dovolatele) otázka, zda návrh na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je občanskoprávním vztahem, na nějž se aplikuje § 107 obč. zák.

Ad [4] (K předčasnosti žaloby na plnění)

Z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2013 podle dovolatele plyne, že odvolací soud posoudil nesprávně i otázku předčasnosti žaloby. K tomu se dále dovolává názorů obsažených v (jímž označených) rozhodnutích insolvenčních soudů prvního stupně.

Ad [5] (K přerušení řízení)

16. Potud dovolatel namítá, že není důvod přerušovat řízení, když je namísto žaloby zamítnout, jelikož žalovaná částka představuje plnění ze synallagmatických závazků, jež má být podmíněno vrácením (poskytnutím) plnění druhou smluvní stra-

nou. K tomu dovolatel poukazuje na závěry formulované k vrácení oboustranných plnění v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 33 Odo 1615/2006, v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3008/2007, nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1632/2011.

III. Přípustnost dovolání

č. 95

17. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

18. Nejvyšší soud se nejprve zabýval tím, jaký vliv na řízení měla okolnost, že usnesením insolvenčního soudu ze dne 22. 4. 2014, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-529, došlo k přeměně reorganizace dlužníka v konkurs (jehož účinky trvají). K tomu budiž řečeno, že s přihlédnutím k obsahu spisu je zřejmé (aniž by bylo nutné zkoumat na tomto místě povahu sporu), že účastníci řízení se místo dlužníka stala insolvenční správkyň dlužníka.

19. Pro obecný spor (za nějž danou věc považuje dovolatel) by platilo, že prohlášením konkursu na majetek dlužníka se řízení ve vztahu k dlužníku přerušilo (§ 263 insolvenčního zákona, ve znění účinném k 22. 4. 2014). Podání insolvenční správkyň dlužníka ze dne 13. 6. 2014 (č. l. 534-536) však je svým obsahem návrhem na pokračování v řízení, na základě něhož by se jmenovaná stala (v souladu s § 264 odst. 1 insolvenčního zákona v tehdejší znění) účastnicí řízení místo dlužníka. Kdyby mělo jít o incidenční spor (byť projednávány u jiného než insolvenčního soudu), pak by týž závěr (že účastníci řízení se místo dlužníka stala insolvenční správkyň dlužníka) plynul z toho, co na dané téma uvedl Nejvyšší soud v usnesení ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2151/2008, uveřejněném pod č. 24/2010 Sb. rozh. obč. (totiž že incidenční spory, jichž se účastní dlužník, se prohlášením konkursu na majetek dlužníka nepřerušují a na jeho místo bez dalšího nastupuje jeho insolvenční správce). Srov. k tomu dále např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3193/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2556/2011, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sen. zn. 29 ICdo 73/2014.

20. Nejvyšší soud proto jako s (jedinou) žalobkyní dále jednal s insolvenční správkyň dlužníka.

21. Dále Nejvyšší soud zkoumal přípustnost dovolání v dané věci.

22. Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. vypočtených v § 238 o. s. ř.).

23. Podle § 237 o. s. ř. pak platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

24. Dovoláním napadený výrok je rozhodnutím odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí. Dovolání v dané věci je pak přípustné podle § 237 o. s. ř. k zodpovězení všech dovolatelem položených otázek, když otázky ad [1] a [3] až [5] jsou dovolacím soudem dosud neřešeny a otázka ad [2] nebyla zčásti řešena (v poměrech založených tím, že požadované peněžité plnění bylo rozhodnutím nadřízeného soudu přikázáno k projednání a rozhodnutí jinému věcně příslušnému soudu (než insolvenčnímu soudu, jenž rozhoduje o tvrzené neúčinnosti právních úkonů dlužníka).

IV.

Důvodnost dovolání

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. V hranicích právních otázek vymezených dovoláním činí Nejvyšší soud k jednotlivým právním otázkám následující závěry.

Ad [1] (K závaznosti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2013)

Podle § 104a odst. 7 o. s. ř. usnesením Vrchního nebo Nejvyššího soudu o věcné příslušnosti jsou účastníci řízení a soudy vázáni.

Dle § 159a o. s. ř., nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení (odstavec 1). V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány (odstavec 4).

Ustanovení § 167 odst. 2 o. s. ř. pak určuje, že není-li dále stanoveno jinak, užije se na usnesení přiměřeně ustanovení o rozsudku.

27. V této podobě platila citovaná ustanovení v době vydání usnesení Vrchního soudu v Praze (18. 9. 2013) a později nedoznala změny; s tou výjimkou, že § 159a odst. 4 o. s. ř. se s účinností od 1. ledna 2014 v § 159a o. s. ř. posunulo (nyní jde o odstavec 3).

28. V intencích předmětných ustanovení pak platí, že účastníci řízení a soudy jsou vázáni usnesením „nadřízeného soudu“ (k nesprávnému zaměňování s pojmem „odvolací soud“ srov. stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 1996,

Plsn 1/96, uveřejněné pod č. 48/1996 Sb. rozh. obč.) „o věcné příslušnosti“ (§ 104a odst. 7 o. s. ř.). Srov. k tomu R 68/2011, R 69/2014 nebo i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. 29 Cdo 1934/2009 (ústavní stížnost proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. III. ÚS 3419/2010).

29. Tato „vázanost“ se ovšem promítá výlučně v posouzení procesní otázky řešené výrokem (§ 159a odst. 1 a 4 o. s. ř., v rozhodném znění), tedy v posouzení, který soud (zde okresní soud) je „věcně příslušný“ k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni. Je naopak vyloučeno, aby nadřízený soud rozhodující o věcné příslušnosti v režimu § 104a o. s. ř. formuloval jakýkoli závazný právní názor k otázce, jak má být meritorně posouzen žalobou uplatněný nárok, nebo aby (do konce) soud, jemuž byla věc postoupena jako soudu věcně příslušnému, nebo účastníci řízení vydávali závěry, jež nadřízený soud přijal pro účely odpovědi na otázku, který soud je v prvním stupni věcně příslušný k projednání a rozhodnutí věci, za závazný právní názor při následném rozhodování takto určeného věcně příslušného soudu o žalobou uplatněném nároku.

30. Budiž řečeno, že obdobnou problematikou „závaznosti“ rozhodnutí nadřízeného soudu o věcné příslušnosti se Nejvyšší soud v minulosti zabýval při posuzování povahy sporů vzniklých na poli práva konkursního (podle zákona konkursu a vyrovnání). Zákon o konkursu a vyrovnání (ve znění účinném do 31. 12. 2007) totiž (oproti insolvenčnímu zákonu) neobsahoval taxativní výčet sporů vyvolaných konkursem, a v některých případech tak nadřízené soudy svými rozhodnutími předurčily k rozhodnutí ve sporu (jako věcně příslušný soud prvního stupně) okresní soud, ačkoli správně měl věc rozhodovat v prvním stupni (jako spor vyvolaný konkursem) krajský soud. Přitom posouzení, zda jde o spor vyvolaný konkursem (podle zákona konkursu a vyrovnání), mělo (má) vliv na s tím související procesní otázky.

31. V rozsudku ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněném pod č. 41/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 41/2011“), totiž Nejvyšší soud uzavřel, že ač byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen (s účinností od 1. 1. 2008) insolvenčním zákonem, s přihlédnutím k § 432 odst. 1 insolvenčního zákona se pro konkursní a vyrovnací řízení zahájená před účinností tohoto zákona (a tudíž i pro spory vedené na jejich základě) použijí dosavadní právní předpisy (tedy vedle zákona o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007, i občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2007).

32. Ve výše již zmíněném usnesení sp. zn. 29 Cdo 1934/2009 Nejvyšší soud vyšel z toho, že jde o spor vyvolaný konkursem (o odpůřci žalobu podle § 16 ZKV), pro nějž se uplatní občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2007, i když vzhledem k závaznému soudnímu rozhodnutí o věcné příslušnosti projednával spor v prvním stupni jiný soud, než který je k rozhodování o tomto typu sporů povolán (jako věcně příslušný) zákonem (o oně věci takto rozhodoval v prvním stupni okresní soud). Z tohoto závěru vyšel i rozsudek Nejvyššího sou-

du ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1940/2011, uveřejněný pod č. 116/2012 Sb. rozh. obč. Tam Nejvyšší soud uzavřel, že povaha sporu (to, zda jde o spor vyvolaný konkursem) předurčuje i podobu (rozhodné znění) občanského soudního řádu, podle kterého soud v této věci postupuje (R 41/2011), bez zřetele k tomu, který soud byl určen (rozhodnutím nadřízeného soudu) v prvním stupni k jejímu projednání. Ke stejnému závěru se Nejvyšší soud přihlásil např. též v usnesení ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3710/2013.

33. V témže duchu lze uzavřít pro poměry práva insolvenčního, že odpůří nárok podle insolvenčního zákona {jenž se uplatňuje odpůří žalobou, k níž je legitimován výlučně insolvenční správce, a který se v době podání původní žaloby (28. 1. 2013) řadil [podle § 159 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona] mezi incidenční spory} neztrácí tuto svou povahu jen proto, že k jeho projednání a rozhodnutí byl rozhodnutím nadřízeného soudu závazně určen jiný (než zákonem předepsaný) soud prvního stupně. I takový nárok nepochybně má (musí) být v meritorním rozhodnutí poměřován úpravou obsaženou v § 235 a násl. insolvenčního zákona.

34. Rozhodnutí nadřízeného soudu (jenž k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni určí závazně, leč nesprávně, okresní soud) se promítá v procesní rovině věci potud, že okresní soud (jenž nemá žádný vliv na chod insolvenčního řízení a na zveřejňování soudních rozhodnutí a jiných písemností v insolvenční rejstříku) z povahy věci nemůže postupovat způsobem předepsaným pro incidenční spory vedené u insolvenčního soudu především § 160 až § 162 insolvenčního zákona (jako primární procesní předpis v takovém případě užívá občanský soudní řád). V žádném případě tím však není předepsáno, jak má být uplatněn nárok posuzován v hmotněprávní rovině (není vyloučeno, že „okresní“ soud žalobě vyhoví s poukazem na to, že byla naplněna některá ze skutkových podstat neúčinnosti plynoucí z insolvenčního zákona).

35. Poukaz dovolatele na usnesení Nejvyššího sp. zn. 26 Cdo 3053/2011 a 22 Cdo 587/2005 je v dotčených souvislostech nepřipadný, jelikož ta se zabývala otázkami účinků dříve vydaných „rozhodnutí o věci samé“ (mezi něž nepatří rozhodnutí nadřízeného soudu o věcné příslušnosti). O žádný rozpor v judikatuře Nejvyššího soudu nejde.

36. Dovolání tudíž potud není důvodné.

Ad [2] (K „dvoufázovosti“ uplatnění právních následků neplatných či neúčinných úkonů podle insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013)

37. Nejvyšší soud v R 60/2014 při výkladu insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 (pro věc rozhodném) jednoznačně formuloval závěr, že posouzení žalobou uplatněného nároku (jako celku) coby nároku vzešlého z neúčinného právního úkonu dlužníka nepřekáží, že žalobce se žalobou domáhal jak vyslovení neúčinnosti jím označeného právního úkonu, tak (současně) zaplacení částky, jež v důsledku takového úkonu ušla (podle žaloby měla ujít) z majetku (majetkové podstaty) dlužníka. Na tomto závěru nemá důvod cokoli měnit ani

na základě (nesouhlasné) argumentace obsažené v tomto dovolání. Důvod připustit dovolání pro tuto otázku byl dán jen proto, že oproti situaci rozebírané v R 60/2014 v této věci již v důsledku rozhodnutí nadřízeného soudu (usnesení Vrhelního soudu v Praze ze dne 18. 9. 2013) došlo k rozdělení původně společně uplatněných odpůřících nároků [tak, že u insolvenčního soudu se pod sp. zn. 33 ICM 244/2013 projednává žaloba o určení neplatnosti (eventuálně neúčinnosti) označených smluv, kdežto žaloba o zaplacení („vydání“) plnění z těchto smluv se dále vede u okresního soudu v této věci]. Ani toto umělé rozdělení odpůřících nároků mezi dva rozdílné soudy prvního stupně (krajský soud na straně jedné a okresní soud na straně druhé) však nemění ničeho na závěru, že zaplacení částky, jež v důsledku neúčinného právního úkonu ušla (podle žaloby měla ujit) z majetku (majetkové podstaty) dlužníka, se lze domáhat (rovněž coby odpůřícího nároku) současně s vyslovením neúčinnosti takového právního úkonu.

38. Budiž dodáno, že cituje-li dovolatel na podporu svého názoru z usnesení Ústavního soudu, pak přehlíží, že ten se vyjadřoval (jak patrně přímo z citované pasáže) k „odporovým“ sporům (tedy ke sporům o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky), a nikoli ke sporům z „odpůřících“ nároků.

39. Dovolání tak ani potud není důvodné.

Ad [3] (K počátku běhu promlčecí lhůty nároku na vydání plnění z neplatného nebo neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty dlužníka)

S přihlédnutím k odpovědi na otázku ad [2] ztrácí význam odpověď na otázku ad [3] (ta by měla význam, jen kdyby žaloba o požadované plnění nebyla podána současně s včasnou žalobou o určení neplatnosti (eventuálně neúčinnosti) právního úkonu.

Ad [4] (K předčasnosti žaloby na plnění)

S přihlédnutím k odpovědi na otázku ad [2] je zjevné, že žaloba na plnění není předčasná.

Ad [5] (K přerušení řízení).

40. Vzhledem k tomu, že předmětný nárok je (byl) uplatněn souběžně ze dvou právních důvodů (z titulu neplatnosti eventuálně neúčinnosti předmětných smluv) a že žaloba o vydání plnění z neúčinného právního úkonu nemá synallagmatickou povahu (srov. § 285 odst. 4 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2013), neobstojí ani dovolatelovy námitky proti přerušení řízení (podle pokynu odvolacího soudu v napadeném rozhodnutí). Je rovněž zjevné, že nemožou-li být rozdělené odpůřící nároky projednány souběžně, je namístě, aby okresní soud vyčkal výsledku řízení o vyslovení neplatnosti (eventuálně neúčinnosti) předmětných smluv.

41. Dovolání tak ani potud není důvodné.

42. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu též nepodávají.

43. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 96

č. 96

Příslušnost soudu místní, Insolvence

§ 105 o. s. ř., § 85 odst. 1 o. s. ř., § 11 odst. 1 o. s. ř., § 7 IZ, § 7b odst. 1 IZ

Ve věcech, v nichž se místní příslušnost soudu odvozuje (ve smyslu § 85 odst. 1 o. s. ř.) od obecného soudu, v jehož obvodu má bydliště (a nemá-li bydliště, v jehož obvodu se zdržuje) fyzická osoba, která podává návrh, jímž se příslušné řízení zahajuje [jak je tomu (ve shodě s § 7b odst. 1 insolvenčního zákona) i v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem dlužníka – fyzické osoby, která není podnikatelem], vychází soud (pro účely posouzení místní příslušnosti) z těch údajů, jež taková osoba o svém bydlišti (respektive místu, kde se zdržuje) sama uvede v návrhu na zahájení řízení. Nevyjdou-li v řízení (v době, kdy je soud oprávněn otázkou místní příslušnosti zkoumat) najevo skutečnosti, jež zpochybňují údaj o bydlišti osoby, která podala návrh na zahájení řízení (respektive o místu, kde se taková osoba zdržuje), není soud povinen sám „vyšetřovat“ (ujišťovat se), zda jej takový navrhovatel o svém bydlišti informuje pravdivě.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sen. zn. 29 NSČR 94/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.NSCR.94.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 2015, sp. zn. KSHK 35 INS 33039/2014, 3 VSPH 692/2015-A.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. V řízení zahájeném u něj 8. 12. 2014 na základě insolvenčního návrhu dlužníka J. H. Krajský soud v Hradci Králové (dále též jen „insolvenční soud“) vyslovil usnesením ze dne 27. 1. 2015, č. j. KSHK 35 INS 33039/2014-A-4, svou místní nepřislušnost (bod I. výroku) a určil, že po právní moci usnesení bude věc postoupena Městskému soudu v Praze jako soudu místně příslušnému (bod II. výroku).
2. Insolvenční soud vyšel z toho, že dlužník uvedl jako adresu svého bydliště adresu uvedenou v záhlaví tohoto usnesení (v P. 12) a tu má zapsanu i v centrální evidenci obyvatel. V návrhu dlužník poznamenal, že je z důvodu operace hospitalizován na dva měsíce v H. K., kam se i stěhuje, neuvedl však žádnou konkrétní

adresu v obvodu insolvenčního soudu. Hospitalizace pak nezakládá pobyt subjektu na určité adrese (nelze ji srovnávat s bydlištěm).

3. Na tomto základě pak insolvenční soud uzavřel – vycházejí z § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z § 11 odst. 1, § 85 odst. 1, § 85a, § 87, § 88 a § 105 odst. 1 a 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“) – že dlužník měl v době zahájení insolvenčního řízení bydliště v obvodu působnosti Městského soudu v Praze, který je soudem místně příslušným k projednání a rozhodnutí věci. Insolvenční soud není soudem na výběr daným podle § 87 o. s. ř. ani nejde o případ výlučné místní příslušnosti jiného soudu dle § 88 o. s. ř.

4. K odvolání dlužníka Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 12. 5. 2015, č. j. KSHK 35 INS 33039/2014, 3 VSPH 692/2015-A-11, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

5. Odvolací soud – vycházejí z § 7a písm. a) a § 7b odst. 1 insolvenčního zákona a z § 11 odst. 1 věty první, § 14, § 84, § 85 odst. 1 a 2, § 85a a § 105 odst. 2 o. s. ř. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

[1] Nestanoví-li zákon jinak, je místně a věcně příslušným soudem v insolvenčních věcech krajský soud, v jehož obvodu má dlužník – fyzická osoba, která není podnikatelem, ke dni zahájení řízení bydliště. Bydlištěm se rozumí místo pobytu, ve kterém se dlužník zdržuje s úmyslem zdržovat se tam trvale; tento pojem (však) nelze ztotožnit s pojmem „trvalý pobyt“, který slouží k evidenčním účelům a je využíván při doručování. Občanský soudní řád dává při určování místní příslušnosti přednost skutečnému bydlišti, tj. místu, kde má fyzická osoba svůj byt, rodinu, popř. kde pracuje, jestliže tam také bydlí.

[2] V posuzovaném případě bylo insolvenční řízení na majetek dlužníka zahájeno u insolvenčního soudu, přičemž dlužník neuvedl jinou adresu (než uvedenou v záhlaví tohoto rozhodnutí) ani v insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení, ani v odvolání; na této adrese také přebírá poštu. Z ničeho tedy neplyne, že by se skutečně bydliště dlužníka nacházelo jinde (nic takového dlužník ani netvrdí).

[3] Podal-li dlužník insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení prostřednictvím insolvenčního soudu proto, že byl hospitalizován v nemocnici v H. K., není tím založena místní příslušnost insolvenčního soudu. Tuto příslušnost nezakládá ani nejasné tvrzení dlužníka, že se bude v červnu 2015 stěhovat do H. K. Obecným soudem dlužníka je tudíž Obvodní soud pro Prahu 4, který patří do obvodu Městského soudu v Praze.

[4] Insolvenční soud proto postupoval správně, když dle § 105 odst. 2 o. s. ř. ještě předtím, než začal jednat o věci samé, vyslovil svoji místní nepřislušnost a rozhodl o postoupení věci Městskému soudu v Praze jako soudu místně příslušnému.

[5] Námitka „podjatosti“ Městského soudu v Praze pak není důvodná.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 96

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, konkrétně otázky, zda Krajský soud v Hradci Králové je místně příslušným k projednání a rozhodnutí věci. Dovolatel namítá, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.
7. V mezích ohlášeného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:
- [1] Insolvenční soud vydal usnesení o své místní nepříslušnosti, aniž dovolatele předtím vyrozuměl o svých pochybnostech v tomto směru. Přitom měl v takovém případě vyzvat dovolatele, aby doplnil svá tvrzení o tom, kde se zdržuje.
- [2] Místo trvalého pobytu (v P.) je pouze evidenčním údajem ve smyslu správního práva a nelze je ztotožňovat se skutečným pobytem.
- [3] Kdyby k tomu byl soudem vyzván (což se nestalo, ač v insolvenčním řízení jde o běžnou praxi), doplnil by korespondenční adresu a adresu na území H. K., kde se zdržuje. Dovolatel nebyl právně zastoupen a nebylo mu zřejmo, co je myšleno usnesením insolvenčního soudu. Oba soudy pak chybovaly, jestliže dovolatele nevyzvaly k „odstranění vad“, případně jej nepoučily o tom, jaké důsledky bude mít nepředložení rozhodných skutečností ohledně místní příslušnosti.
- [4] Odvolací soud se blíže nezabýval námitkou podjatosti Městského soudu v Praze.

III. Přípustnost dovolání

8. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř., a v poměrech insolvenčního řízení jsou dovolatelem předestírané právní otázky dovolacím soudem neřešené.

IV. Důvodnost dovolání

9. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní nor-

mu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

10. Insolvenční řízení v dané věci bylo (dle obsahu spisu) zahájeno 8. 12. 2014, kdy insolvenčnímu soudu došel dlužníkův insolvenční návrh.

11. Podle § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

12. Dle § 7b odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka (odstavec 1).

13. Jelikož insolvenční zákon nedefinuje „obecný soud dlužníka“ ani blíže neupravuje další otázky místní příslušnosti soudu, v intencích § 7 insolvenčního zákona se uplatní (přiměřeně) § 11, § 84 a násl. a § 105 o. s. ř.

14. Podle § 11 o. s. ř. řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné podle zákona zkoumat nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu (odstavec 1). Je-li místně příslušných několik soudů, může se řízení konat u kteréhokoliv z nich (odstavec 2).

Dle § 85 odst. 1 o. s. ř., nestanoví-li zákon jinak, je obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje.

Z § 105 o. s. ř. se pak podává, že místní příslušnost zkoumá soud jen do skončení přípravného jednání podle § 114c. Neprovedl-li tuto přípravu jednání, zkoumá soud místní příslušnost jen předtím, než začne jednat o věci samé, nebo rozhodl-li o věci samé bez jednání, jen před vydáním rozhodnutí; to neplatí, jde-li o platební rozkaz, elektronický platební rozkaz nebo evropský platební rozkaz. Později ji soud zkoumá pouze tehdy, nebyla-li provedena příprava jednání podle § 114c, a jen k námitce účastníka, která byla uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Při zkoumání místní příslušnosti se nepřihlíží k přípravě jednání, jednáním a jiným úkonům provedeným před věcně nepřislušným soudem a k rozhodnutím vydaným věcně nepřislušným soudem (odstavec 1). Vysloví-li soud, že není příslušný, postoupí věc po právní moci tohoto usnesení příslušnému soudu nebo ji za podmínek § 11 odst. 3 předloží Nejvyššímu soudu (odstavec 2).

15. Ve věcech, v nichž se místní příslušnost soudu odvozuje (ve smyslu § 85 odst. 1 o. s. ř.) od obecného soudu, v jehož obvodu má bydliště (a nemá-li bydliště, v jehož obvodu se zdržuje) fyzická osoba, která podává návrh, jímž se příslušně

řízení zahajuje [jak je tomu (ve shodě s § 7b odst. 1 insolvenčního zákona) i v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem dlužníka – fyzické osoby, která není podnikatelem], vychází soud (pro účely posouzení místní příslušnosti) z těch údajů, jež taková osoba (zde dlužník – insolvenční navrhovatel) o svém bydlišti (respektive místu, kde se zdržuje) sama uvede v návrhu na zahájení řízení (zde v insolvenčním návrhu). Nevyjdou-li v řízení (v době, kdy je soud oprávněn otázku místní příslušnosti zkoumat) najevo skutečnosti, jež zpochybňují údaj o bydlišti osoby, která podala návrh na zahájení řízení (respektive o místu, kde se taková osoba zdržuje), není soud povinen sám „vyšetřovat“ (ujišťovat se), zda jej takový navrhovatel (zde dlužník – insolvenční navrhovatel) o svém bydlišti informuje pravdivě (srov. obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5761/2016).

16. Je-li z návrhu na zahájení řízení (zde z insolvenčního návrhu) patrné, že podle udávaného bydliště (respektive místa, kde se daná osoba má zdržovat) není soud, u kterého byl návrh na zahájení řízení podán soudem místně příslušným k projednání a rozhodnutí věci, není to důvodem k odstraňování vad takového návrhu (jak se mylně domnívá dovolatel), respektive k tomu, aby se soud (lhostejno, zda v insolvenčním nebo jiném řízení) ujišťoval (utvrzoval ve správnosti údaje) o bydlišti nebo místu, kde se osoba, která návrh podala, zdržuje.

17. Odpovídající (správnou) reakcí soudu je v takovém případě vydání rozhodnutí o tom, že není místně příslušný k projednání a rozhodnutí věci a o následném postoupení věci (po právní moci usnesení o místní nepřislušnosti) místně příslušnému soudu (§ 105 odst. 2 o. s. ř.).

18. V dané věci dlužník označil jako své bydliště v insolvenčním návrhu adresu v P. Současně přičinil poznámku tohoto znění:

„Z důvodu operace v nemocnici H. K. a dvouměsíční hospitalizaci podávám prostřednictvím Krajského soudu v Hradci Králové. Dále se nyní stěhuji do H. K.“
Obsah tohoto sdělení potvrzuje i doplnění odvolání podaného dlužníkem proti usnesení insolvenčního soudu (A-6). Ani v něm (nebo v jiném podání v době do vydání dovoláním napadeného rozhodnutí) dlužník neoznačil jiný údaj o svém skutečném bydlišti v době zahájení insolvenčního řízení [v době, kdy insolvenčnímu soudu došel jeho insolvenční návrh (§ 11 odst. 1 věta druhá o. s. ř.)]. Výše citované sdělení pak nepotvrzuje, že by v době zahájení insolvenčního řízení (8. prosince 2014) dlužník měl bydliště v H. K. nebo že by se v té době v H. K. zdržoval s úmyslem zdržovat se zde trvale (slovně ohlášený záměr přestěhovat se do H. K. naopak potvrzuje, že ke dni zahájení insolvenčního řízení nebyl H. K. místem bydliště dlužníka nebo místem, kde se dlužník tehdy zdržoval s úmyslem zdržovat se zde trvale).

19. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž správné.

20. K námitce, že se odvolací soud nezabýval dovolatelem tvrzenou podjatostí „soudu“, jemuž se věc postupuje (Městského soudu v Praze), budiž dodáno, že

jde o námitku právně bezcennou (bezvýznamnou). Nemůže totiž nic změnit na tom, že ve smyslu zákonných kritérií plynoucích z § 7b odst. 1 insolvenčního zákona a z § 85 odst. 1 o. s. ř. nebyl Krajský soud v Hradci Králové insolvenčním soudem, v jehož obvodu se ke dni zahájení insolvenčního řízení nacházelo místo bydliště dlužníka (nebo místo, kde se dlužník zdržoval s úmyslem zdržovat se zde trvale), ani na tom, že takovým soudem naopak je Městský soud v Praze. Otázka vyloučení soudců soudu, který je místně příslušný k projednání a rozhodnutí věci v prvním stupni (Městského soudu v Praze), je řešitelná postupy dle § 12 o. s. ř.

21. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se ze spisu též nepodávají. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 97

č. 97 Poplatky soudní, Insolvence, Oddlužení

§ 11 odst. 2 písm. q) zákona č. 549/1991 Sb. ve znění do 31. 12. 2011

Dlužník s dispozičními oprávněními je osvobozen od soudních poplatků v řízeních o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, až od okamžiku, kdy insolvenční soud zjistil jeho úpadek (od rozhodnutí o úpadku dlužníka).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 33 Cdo 2055/2015, ECLI:CZ:NS:2017:33.CDO.2055.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. 15 Co 427/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Brně usnesením ze dne 31. 7. 2014, č. j. 20 C 2/2012-108, zastavil pro nezaplacení soudního poplatku řízení o žalobě ze dne 2. 12. 2011, kterou se žalobce O. M. domáhal vůči žalovaným [1) J. K. a 2) E. K.] zaplacení částky 2 857.328 Kč s příslušenstvím.

2. Usnesením ze dne 21. 1. 2015, č. j. 15 Co 427/2014-125, potvrdil Krajský soud v Brně rozhodnutí soudu prvního stupně. Konstatoval, že žalobce žádal o přiznání plného osvobození od placení soudních poplatků, s tím, že usnesením ze dne 18. 7. 2013, č. j. 15 Co 190/2013-65, změnil odvolací soud usnesení soudu prvního stupně ze dne 26. 2. 2013, č. j. 20 C 2/2012-47, jimž bylo žalobci přiznáno osvobození od soudních poplatků z jedné poloviny. Poté, co byl vyzván k zaplacení soudního poplatku ze žaloby výzvou respektující přiznané osvobození – se žalobce opět domáhal přiznání osvobození od placení soudních poplatků zcela, ovšem neúspěšně. Naposledy byl žalobce vyzván k uhrazení soudního poplatku dne 24. 3. 2014; poplatek ve lhůtě ale nezaplatil. Odvolací soud uzavřel, že soud prvního stupně správně zastavil řízení podle § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, neboť o žádosti žalobce o osvobození od soudních poplatků již bylo pravomocně rozhodnuto, žalobce na výzvu soudní poplatek nezaplatil a v další žádosti o přiznání osvobození netvrdil žádné nové skutečnosti. K námitce, že žalobce je osvobozen od soudních poplatků podle § 11 odst. 2 písm. o) zá-

kona o soudních poplatcích, odvolací soud uzavřel, že řízení ve věci není řízením insolvenčním, a proto na ně nedopadá označené ustanovení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 97

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal dovolání JUDr. J. S., insolvenční správce žalobce. Předpoklady přípustnosti dovolání podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), spatřuje dovolatel v tom, že otázka, od kterého okamžiku je dlužník, který na sebe podal insolvenční návrh, osvobozen od soudních poplatků, nebyla dosud vyřešena v rozhodovací praxi dovolacího soudu. V rovině právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) prosazuje dovolatel názor, podle něhož již okamžikem podání dlužnického insolvenčního návrhu (okamžikem zahájení insolvenčního řízení) se (původní) žalobce stal dlužníkem s dispozičními oprávněními, a tedy osobou ze zákona osvobozenou od soudního poplatku. Není proto správný názor odvolacího soudu, že na povinnost (původního) žalobce zaplatit soudní poplatek z návrhu na zahájení řízení nemá vliv zahájení insolvenčního řízení dne 26. 5. 2014. Dovolatel má za to, že podle § 229 odst. 3 písm. a) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), bylo nutno od 26. 5. 2014 pohlížet na O. M. jako na dlužníka s dispozičními oprávněními ve vztahu k majetkové podstatě, do níž nepochybně patří i pohledávka, jejíž zaplacení se v tomto řízení domáhá. Přestože soud prvního stupně zastavil řízení pro nezaplacení soudního poplatku usnesením ze dne 31. 7. 2014, tj. v době, kdy O. M. nebyl dlužníkem s dispozičními oprávněními, je třeba zohlednit, že v době po vydání tohoto usnesení se jím stal. Tato skutečnost nastala předtím, než dovoláním napadené usnesení nabylo právní moci.

III.

Přípustnost dovolání

4. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. čl. II části první zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

5. Nejvyšší soud se nejprve zabýval tím, zda dovolatel je (coby osoba odlišná od původního žalobce) osobou subjektivně oprávněnou k podání dovolání.

6. Jak v dovolání přílehavě uvádí dovolatel, usnesením ze dne 18. 2. 2015, č. j. KSBR 38 INS 14330/2014-A-16 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), zjistil Krajský soud v Brně úpadek původního žalobce, prohlásil konkurs na majetek žalobce a insolvenčním správcem žalobce ustanovil dovolatele. Usne-

sení nabylo právní moci dne 11. 3. 2015. Napadené usnesení odvolacího soudu bylo doručeno zástupcům účastníků řízení (původního žalobce a žalovaných) s procesní plnou mocí dne 5. 2. 2015 a téhož dne nabylo právní moci. V řízení, jež se přerušilo rozhodnutím o úpadku původního žalobce (§ 140a odst. 1 insolvenčního zákona), tedy po (při) současném rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek původního žalobce bylo možné pokračovat za podmínek plynoucích z § 263 a § 264 insolvenčního zákona [srov. v obdobných souvislostech při výkladu § 14 odst. 1 písm. c) zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 558/2001, uveřejněné pod č. 43/2004 Sb. rozh. obč.].

7. Dovolání podané insolvenčním správcem původního žalobce lze z obsahového hlediska mít (současně) za návrh na pokračování v řízení a dnem, kdy dovolání došlo soudu (3. 4. 2015), se tedy insolvenční správce stal účastníkem řízení (žalobcem) místo O. M. Odtud plyne, že insolvenční správce je osobou subjektivně oprávněnou k podání dovolání.

8. V rovině objektivní přípustnosti dovolání pak platí, že dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

9. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť směřuje proti usnesení odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, a napadené rozhodnutí závisí na otázce, od kterého okamžiku je dlužník s dispozičními oprávněními osvobozen od placení soudních poplatků v řízeních o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být z tohoto majetku uspokojeny. Tato otázka nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena a její řešení bylo určující pro rozhodnutí odvolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Dovolání není důvodné.

11. Nejvyšší soud přezkoumal rozhodnutí odvolacího soudu v napadeném rozsahu (§ 242 odst. 1 o. s. ř.), vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.).

Z obsahu spisu vyplývá, že:

- žalobu o zaplacení částky 5 687.144 Kč podal O. M. dne 6. 12.2011,
- podáním ze dne 2. 12. 2011 požádal O. M. o osvobození od soudních poplatků,
- usnesením ze dne 21. 8. 2012, č. j. 20 C 2/2012-38, zastavil soud prvního stupně řízení pro částečné zpětvzetí žaloby v rozsahu částky 2 829.816 Kč,
- usnesením ze dne 26. 2. 2013, č. j. 20 C 2/2012-47, nepřiznal soud prvního stupně O. M. osvobození od placení soudních poplatků,

- O. M. byl následně vyzván k zaplacení soudního poplatku ve výši 142 870 Kč usnesením soudu prvního stupně ze dne 5. 3. 2013, č. j. 20 C 2/2012-48,
- usnesením ze dne 18. 7. 2013, č. j. 15 Co 190/2013-65, změnil odvolací soud usnesení soudu prvního stupně ze dne 26. 2. 2013 tak, že přiznal O. M. osvobození od soudních poplatků z jedné poloviny,
- dne 16. 8. 2013 podal O. M. insolvenční návrh spojený s návrhem na své oddlužení,
- opětovný návrh O. M. na přiznání plného osvobození od soudních poplatků zamítl soud prvního stupně usnesením ze dne 8. 11. 2013, č. j. 20 C 2/2012-84,
- usnesením ze dne 16. 1. 2014, č. j. 15 Co 456/2013-92, potvrdil odvolací soud usnesení soudu prvního stupně ze dne 8. 11. 2013,
- usnesením ze dne 5. 5. 2014, č. j. KSBR 38 INS 22735/2013-A-7, odmítl Krajský soud v Brně insolvenční návrh O. M.,
- dne 26. 5. 2014 podal O. M. nový insolvenční návrh.

12. Dovolatel prosazuje názor, že O. M. jako dlužník s dispozičními oprávněními byl již od podání insolvenčního návrhu osvobozen od placení soudních poplatků, a tedy nebyl důvod, aby soud řízení zastavil pro nezaplacení soudního poplatku z návrhu na zahájení řízení (ze žaloby).

13. Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích (ve znění účinném do 31. 12. 2011 – srovnej čl. VI. zákona č. 404/2012 Sb., čl. IV. zákona č. 293/2013 Sb., čl. II. zákona č. 87/2015 Sb.), osvobozuje od soudních poplatků insolvenčního správce nebo dlužníka s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku [§ 11 odst. 2 písm. q) – nyní § 11 odst. 2 písm. n)], a dlužníka a insolvenčního správce v insolvenčním řízení [§ 11 odst. 2 písm. r) – nyní § 11 odst. 2 písm. o)].

14. Přijetím zákona č. 255/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, bylo správcí konkursní podstaty (§ 8 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) přiznáno osvobození od soudních poplatků „v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do konkursní podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku“. Smyslem tohoto osvobození bylo umožnit správcí konkursní podstaty účinně realizovat pohledávky a jiná majetková práva úpadce (srovnej důvodovou zprávu k vládnímu návrhu zákona č. 255/2000 Sb.). Až do účinnosti zákona č. 217/2009 Sb. (19. 7. 2009) to byl pouze insolvenční správce, který byl osvobozen v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku. Nově bylo přiznáno osvobození od soudních poplatků i dlužníku s dispozičním oprávněním [srovnej § 11 odst. 2 písm. r) zákona č. 549/1991 Sb. – „od poplatku se osvobozují ... insolvenční správce nebo dlužník s dispozičními oprávněními v řízení o nárocích, které se týkají majetku patřícího do majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majet-

ku“]. Podle zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 217/2009 Sb. (D. Změna zákona o soudních poplatcích, K bodům 1. a 2.) “zá-sah v textu § 11 odst. 2 písm. r) odstraňuje dosavadní nepřesnost zákona a poskytuje potřebné poplatkové úlevy i dlužníku s dispozičním oprávněním, který usiluje o sanační způsob řešení svého úpadku”.

č. 97

15. Podle § 229 podst. 3 insolvenčního zákona (ve znění účinném v době zahájení druhého insolvenčního řízení na majetek původního žalobce (26. 5. 2014), jež později nedoznalo změn, nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

- a) dlužník v době do rozhodnutí o úpadku,
- b) dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku,
- c) insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,
- d) dlužník v době od povolení reorganizace a
- e) dlužník v době od povolení oddlužení.

16. Jestliže úmyslem zákonodárce bylo postavit na roveň insolvenčního správce a dlužníka s dispozičním oprávněním, který usiluje o sanační způsob řešení svého úpadku, tj. oběma přiznat osvobození od soudních poplatků ke stejnému okamžiku, potom – se zřetelem k tomu, že insolvenční správce je do funkce instalován (jako v insolvenční věci původního žalobce) zásadně až v souvislosti se zjištěným úpadkem – není rozumného důvodu přiznat dlužníku s dispozičním oprávněním postavení subjektu osvobozenému od soudních poplatků dříve než insolvenčnímu správci. Rozhodujícím okamžikem je tedy okamžik, kdy je zjištěn úpadek (hrozící úpadek) dlužníka.

17. Nemůže být proto správný závěr, že podle § 11 odst. 2 písm. g) zákona o soudních poplatcích (v rozhodném znění) je dlužník osobně osvobozen od soudního poplatku [coby osoba s dispozičními oprávněními ve smyslu § 229 odst. 3 písm. a) insolvenčního zákona] též v době od zahájení insolvenčního řízení na jeho majetek do rozhodnutí o úpadku. Tento úsudek podporuje tam, kde je insolvenční řízení zahájeno insolvenčním návrhem dlužníkova věřitele, též § 205 odst. 2 insolvenčního zákona (v rozhodném znění), z něž se podává (podle toho, jak vymezuje obsah majetkové podstaty), že předtím, než v taktu zahájeném řízení nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, respektive před okamžikem, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, by řízení o pohledávce vymáhané dlužníkem (coby žalobcem) nebylo možné pro účely aplikace § 11 odst. 2 písm. q) zákona o soudních poplatcích (v rozhodném znění) označit za řízení o nároku, který se týká „majetku patřícího do majetkové podstaty“ nebo která „má být uspokojen z tohoto majetku“.

18. Do rozhodnutí o zjištění úpadku na dlužníka dopadá standardní režim § 138 odst. 1 o. s. ř.

19. Jak rovněž správně uzavřel odvolací soud, je pojmově vyloučeno, aby byl dlužník s dispozičními oprávněními osvobozen podle § 11 odst. 2 písm. r) zákona č. 549/1991 Sb., neboť žaloba o zaplacení 2 857.328 Kč s příslušenstvím není projednávána „v insolvenčním řízení“.

20. Z toho, co je shora uvedeno, je zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) nebyl uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto dovolání žalobce zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

č. 97

Č. 98

č. 98

Řízení o umoření listin, Směnky

§ 185m o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 185r o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013, § 185q o. s. ř. ve znění do 31. 12. 2013

Soud je povinen zabývat se před vydáním usnesení o umoření listiny nejen včasnými přihláškami a námitkami, nýbrž musí vzít v úvahu i přihlášky a námitky podané sice až po uplynutí lhůt uvedených v § 185m odst. 2 a 3 o. s. ř., došlé však soudu dříve, než o návrhu na umoření rozhodl.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 29 Cdo 571/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.571.2015.1)

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatele zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 18 Co 46/2014, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dne 25. 9. 2013 podal navrhovatel u Městského soudu v Brně návrh na umoření dvou směnek vlastních, vystavených M. Ch. na řad navrhovatele, a to směnky s datem vystavení 7. 7. 1999, znějící na směnečný peníz 200 000 Kč, splatné 15. 8. 1999, a směnky s datem vystavení 9. 7. 1999, znějící na směnečný peníz 72 000 Kč, splatné 26. 7. 1999 (dále též jen „sporné směnky“). V návrhu (mimo jiné) uvedl, že v řízení vedeném u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 17 Cm 53/2002 se domáhá po M. Ch. zaplacení sporných směnek, jejich prvopisy však nemůže soudu předložit, neboť je ani „po usilovném a pečlivém hledání nemá k dispozici, tedy lze usuzovat, že směnky jsou ztraceny“. Směnky přitom navrhovatel ani „vědomě nepostoupil třetí osobě nebo osobám“.

2. Městský soud v Brně usnesením ze dne 15. 10. 2013, č. j. 60 U 2/2013-17, odkazuje na § 185i, § 185j, § 185m a § 185o zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), vyzval toho, kdo má sporné směnky u sebe, aby se ve lhůtě dvou měsíců od vydání tohoto usnesení přihlásil u soudu a podle možností směnky předložil nebo aby podal proti návrhu na umoření směnek námitky. Současně zakázal, aby podle umořovaných směnek bylo placeno, a upozornil navrhovatele, že nepodá-li další návrh na umoření sporných směnek nejpozději do jednoho měsíce po uplynutí lhůty stanovené k podání přihlášek nebo námitek,

soud řízení zastaví. Usnesení bylo M. Ch. doručeno (do vlastních rukou) dne 23. 10. 2013.

3. K dalšímu návrhu navrhovatele usnesením ze dne 7. 1. 2014, č. j. 60 U 2/2013-24, Městský soud v Brně (vzhledem k tomu, že nebyly podány žádné přihlášky ani námitky) prohlásil podle § 185r odst. 1 o. s. ř. sporné směnky za umořené.

4. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 13. 8. 2014, č. j. 18 Co 46/2014-31, k odvolání M. Ch. usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. Odvolací soud sice shledal postup soudu prvního stupně předcházející vydání usnesení o umoření sporných směnek správným (odpovídajícím § 185i a násl. o. s. ř.), přihlédl však k tomu, že výstavce směnek uplatnil v podaném odvolání námitky, jimiž zpochybnil správnost údajů tvrzených navrhovatelem (o tom, že sporné směnky nebyly převedeny na třetí osobu a že došlo k jejich ztrátě). Přestože námitky proti umoření sporných listin, pokračoval odvolací soud, byly vzneseny až po uplynutí dvouměsíční lhůty stanovené v ediktu, soud musí i takto uplatněné skutečnosti vzít při rozhodování o umoření v úvahu. Z § 185q o. s. ř. totiž jednak žádné omezení – co do možnosti zabývat se v řízení o umoření rovněž námitkami uplatněnými až po uplynutí uvedené lhůty – neplyne, jednak se zřetelem k zásadním účinkům usnesení o umoření na práva majitele listiny je zde „zcela eminentní zájem, aby rozhodnutí o umoření co nejvíce odpovídalo objektivní skutečnosti“.

6. Protože námitkami, jimiž výstavce směnky zpochybnuje jak právní zájem navrhovatele na umoření sporných směnek, tak i skutečnost, že tyto listiny byly ztraceny, je nezbytné se „za účelem zjištění skutkového stavu věci“ zabývat, přičemž k (nově) namítaným skutečnostem dosud nebylo provedeno žádné dokazování (§ 213 odst. 4 o. s. ř.), odvolací soud (aniž by nařizoval jednání) usnesení soudu prvního stupně podle § 219a odst. 2 o. s. ř. zrušil a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a dále otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel namítá, že usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Konkrétně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že v rozporu se závěry, jež Nejvyšší soud formuloval v usnesení ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2748/2006 (jde o rozhodnutí uveřejněné pod č. 48/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 48/2008“), rozhodl (s odkazem na § 219a odst. 2 o. s. ř.) o odvolání proti usnesení soudu prvního stupně bez nařízení jednání. Navrhovateli navíc nebylo odvolání (obsahující námitky výstavce směnek) ani doručeno, neměl tedy vůbec povědomost o jeho obsahu a nemohl se k vzneseným námitkám vyjádřit.

9. Odvolací soud dále podle dovolatele nesprávně vyložil § 185q o. s. ř., když dovodil, že soud musí vzít v úvahu i námitky došlé po uplynutí dvouměsíční lhůty určené v ediktu, tedy i námitky uplatněné až ve včas podaném odvolání proti usnesení soudu o umoření sporných směnek. Odvolacím soudem zastávaný názor by podle dovolatele ve svých důsledcích vedl k tomu, že vydání ediktu s určením lhůty k předložení umořované listiny nebo vznesení námitek by ztratilo jakýkoliv význam.

III.

Přípustnost dovolání

10. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2. části první čl. II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

11. Dovolání navrhovatele proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (dovoláním otevřeně) otázky procesního práva (zda se soud při rozhodování o umoření směnky musí zabývat opožděně vznesenými námitkami), jež v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla zodpovězena.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Podle § 185m o. s. ř., zjistí-li soud, že listina, jejíž umoření bylo navrženo, nebyla vystavena nebo že není ztracena ani zničena, návrh zamítne (odstavec 1). Jinak soud vydá rozhodnutí obsahující výzvu, aby se ten, kdo má listinu, přihlásil do jednoho roku od vydání usnesení u soudu, který usnesení vydal, a podle možnosti předložil listinu nebo aby podal proti návrhu námitky. Toto usnesení se vyvěsí na úřední desce soudu (odstavec 2). Je-li umořována směnka nebo šek, stanoví soud v usnesení podle odstavce 2 lhůtu dvou měsíců a současně zakáže, aby podle umořovaných listin bylo placeno (odstavec 3). Lhůta podle odstavce 3 se počítá, není-li umořovaná listina ještě splatná, od prvního dne její splatnosti.

Jestliže je umořovaná listina již splatná, počítá se tato lhůta ode dne vyvěšení usnesení.

13. Podle § 185q o. s. ř. soud přezkoumá přihlášku toho, kdo má listinu, a zjistí jeho námitky. Zjistí-li, že listina není ztracena nebo zničena, návrh zamítne.

14. Ustanovení § 185r o. s. ř. pak určuje, že uplynula-li lhůta podle § 185m odst. 2 nebo 3 a nedojde-li k zamítnutí návrhu, prohlásí soud k dalšímu návrhu listinu za umořenou (odstavec 1). Není-li další návrh podle odstavce 1 podán do jednoho měsíce od uplynutí lhůty uvedené v § 185m odst. 2 nebo 3, soud řízení zastaví. Na tento následek je nutno navrhovatele upozornit v usnesení podle § 185m odst. 2 nebo 3 (odstavec 2).

15. Nejvyšší soud již v R 48/2008 vysvětlil, že v usnesení obsahujícím výzvu podle § 185m odst. 2 o. s. ř. (v tzv. ediktu) se rozlišují přihláška k umoření navržené listiny a námitky proti návrhu na umoření listiny. Přihlášku může podat jen ten, kdo má listinu u sebe (ve své držbě) nebo kdo to alespoň tvrdí (a kdo listinu předložil soudu nebo je alespoň připraven tak na výzvu soudu učinit). Každý, kdo nemá listinu ve svém držení, může podat námitky, jestliže popírá správnost údajů navrhovatele o ztrátě nebo zničení listiny nebo jestliže tvrdí, že jsou tu jiné (další) okolnosti, které brání tomu, aby listina byla soudem prohlášena za umořenou.

16. K tomu Nejvyšší soud (tamtéž) dodal, že došlo-li k přihlášce, soud po jejím přezkoumání návrh zamítne, neboť „objevení se“ listiny samozřejmě brání tomu, aby bylo rozhodnuto o jejím umoření, které by ji zbavilo právních účinků (srov. § 185s o. s. ř. o účincích usnesení o umoření listiny). V případě, že byly podány pouze námitky (aniž by listina byla nebo mohla být soudu předložena), soud provede dokazování o tvrzeních v námitkách obsažených; zjistí-li z těchto důkazů, že listina nebyla ztracena ani zničena, návrh na její umoření zamítne. Návrh na umoření listiny soud zamítne podle § 185q věty druhé o. s. ř. nejen tehdy, byla-li listina řádně (důvodně) přihlášena, ale i v případě, že bylo na základě uplatněných námitek dokazováním zjištěno, že se k umoření navržená listina ve skutečnosti neztratila a ani nebyla zničena (srov. shodně též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 21 Cdo 819/2014).

17. V poměrech dané věci z obsahu spisu plyne, že listiny navržené k umoření (dosud) nikdo v řízení nepřihlásil, výstavce směnky však vznesl proti umoření listin námitky; učinil tak (až) v odvolání, které podal proti usnesení, jímž soud prvního stupně prohlásil sporné směnky za umořené.

18. Z výše citovaného § 185m o. s. ř. se podává, že soud – je-li listinou navrženou k umoření směnka (popř. šek) – v ediktu (usnesení) stanoví k podání přihlášky umořované listiny nebo námitek proti umoření lhůtu dvou měsíců, běžící ode dne splatnosti směnky (šeku), popř. jestliže již splatnost nastala, ode dne vyvěšení ediktu (usnesení) na úřední desce soudu (§ 185m odst. 3 a 4 o. s. ř.). Teprve po uplynutí této lhůty může soud (nebyly-li žádné přihlášky či námitky podány, nebo je soud neshledal důvodnými) vydat na základě dalšího návrhu navrhovatele

(učiněného podle § 185r odst. 2 o. s. ř. nejpozději do jednoho měsíce od uplynutí lhůty uvedené v § 185m odst. 2 nebo 3 o. s. ř.) usnesení, kterým prohlásí listinu za umořenou (§ 185r odst. 1 o. s. ř.). Právě ve vymezení časového rámce, v němž lze (po vydání ediktu) podat další návrh na umoření a následně rozhodnout o umoření listiny, přitom spočívá smysl a význam lhůty stanovené v ediktu (usnesení) vydaném podle § 185m odst. 2 o. s. ř.

č. 98

19. Jiné účinky zákon s (marným) uplynutím uvedené lhůty nespojuje (srov. v daných souvislostech zejména znění § 185m, § 185q a § 185r o. s. ř.), přičemž tak nečiní, oproti mínění dovolatele, ani v případech opožděně podaných přihlášek k umoření navržené listiny nebo opožděně uplatněných námitek zpochybňujících správnost navrhovatelova tvrzení o ztrátě či zničení umořované listiny. Přijetí opačného závěru – podle něhož soud nesmí (přestože o navrhovaném umoření dosud nerozhodl) přihlížet ke skutečnostem či důkazům (uplatněným po uplynutí lhůty určené k podání přihlášek či námitek), jejichž prostřednictvím má být objasněno, zda umořovaná listina byla vskutku ztracena či zničena – by ve svých důsledcích vedlo k popření účelu sledovanému umořovacím řízením, jímž je vydání usnesení, kterým dojde k nahrazení (skutečně) ztracených či zničených listin potřebných k uplatnění práva (k tomu srov. zejména úpravu obsaženou v § 185i a § 185s o. s. ř. a účinky, jež zákon přiznává vydanému usnesení o prohlášení listiny za umořenou).

20. Lze proto uzavřít, že soud je povinen zabývat se před vydáním usnesení o umoření nejen včasnými přihláškami a námitkami, nýbrž musí vzít v úvahu i přihlášky a námityky podané sice až po uplynutí lhůt uvedených v § 185m odst. 2 a 3 o. s. ř., došlé však soudu dříve, než o návrhu na umoření rozhodl. Jestliže na jejich základě budou soudem zjištěny skutečnosti odůvodňující závěr, že umořovaná listina nebyla ve skutečnosti ztracena nebo zničena, není žádného (zákoného, natož rozumného) důvodu, pro který by měla být taková listina i přesto prohlášena za umořenou (srov. shodně v odborné literatuře též dílo DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, s. 1391, nebo KOVAŘÍK, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 471–472). Jinak řečeno, i pro rozhodnutí o návrhu na umoření (ať již bude soudem podle § 185q o. s. ř. návrh na umoření zamítnut, nebo podle § 185r odst. 1 o. s. ř. listina prohlášena za umořenou) je vždy určující skutkový stav v době vydání takového rozhodnutí (viz § 154 odst. 1 a § 167 odst. 2 o. s. ř.).

21. Přesto závěr odvolacího soudu, podle kterého je třeba rozhodnout v projednávané věci o námitkách, jež proti umoření sporných směnek vznáší M. Ch., neobstojí.

22. Z obsahu spisu je totiž zřejmé, že M. Ch. – ač byl jako směnečný dlužník od počátku řízení jeho účastníkem (k tomu srov. § 94 odst. 2 a § 185k o. s. ř.) – uplatnil námityky proti umoření sporných směnek až po vydání usnesení soudu

prvního stupně, kterým byly směnky prohlášeny za umožněné (učinil tak až v odvolání proti tomuto rozhodnutí). Řízení o umožnění listin upravené v § 185i a násl. o. s. ř. přitom není – jak se podává z § 205a odst. 2 o. s. ř. a v něm obsaženého odkazu na § 120 odst. 2 o. s. ř. – vyloučeno z režimu neúplné apelace (viz § 205a odst. 1 a § 211a o. s. ř., v právní teorii pak srov. shodně např. WINTEROVÁ, A. Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie číslo 4, ročník 2001, s. 8 a násl.).

23. Pro danou věc z výše řečeného plyne, že skutečnosti nebo důkazy, které nebyly výstavcem směnky uplatněny před soudem prvního stupně (skutečnosti obsažené v podaných námitkách), mohly být způsobilým odvolacím důvodem jen v případech uvedených v § 205a odst. 1 o. s. ř. (o takovou situaci přitom zjevně nejde); ke skutečnostem nebo důkazům, které byly v odvolacím řízení uplatněny v rozporu s tímto ustanovením, pak již nemohl odvolací soud při zjišťování skutkového stavu přihlížet (k tomu srov. v judikatuře např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1681/2004, v odborné literatuře pak např. DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, s. 1638 a násl.).

24. Řízení před odvolacím soudem je nadto postiženo (dovolatelem vytykáno) zmatečností vadou uvedenou v § 229 odst. 3 o. s. ř., ke které Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

25. O zmatečností vadu ve smyslu § 229 odst. 3 o. s. ř. jde totiž i tehdy, jestliže odvolací soud projedná odvolání proti usnesení soudu prvního stupně „ve věci samé“ a rozhodne o něm bez nařízení odvolacího jednání, aniž jde o postup dovolený úpravou obsaženou v § 214 odst. 2 a 3 o. s. ř. (srov. shodně důvody R 48/2008).

26. Ze spisu je přitom patrné, že v projednávané věci rozhodl odvolací soud napadeným usnesením o odvolání M. Ch. bez nařízení jednání, ačkoli předmětem odvolacího řízení bylo rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, o odvolání nebylo rozhodnuto některým ze způsobů uvedených v § 214 odst. 2 písm. a), b) nebo d) o. s. ř. a účastníci se podle obsahu spisu práva účasti na projednání věci nevzdali a ani s rozhodnutím věci bez nařízení jednání nevyslovili souhlas. Uvedeným nesprávným postupem proto odvolací soud odňal účastníkům řízení možnost jednat před soudem.

27. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 99

č. 99 **Odpovědnost státu za škodu, Promlčení**

§ 22 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb., § 36 zákona č. 82/1998 Sb., § 32 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

Vznikla-li škoda až po doručení nezákonného rozhodnutí ve smyslu § 22 zákona č. 58/1969 Sb., začíná běžet promlčecí doba až od okamžiku vzniku škody.

(Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 31 Cdo 4835/2014, ECLI:CZ:NS:2017:31.CDO.4835.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 6. 2014, sp. zn. 68 Co 198/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou, doručenu soudu dne 13. 3. 2013, se žalobkyně domáhá náhrady škody spočívající ve vynaložených nákladech na zapsání změny obchodní firmy do obchodního rejstříku, na změnu propagačních a obalových materiálů a na soudní poplatky, právní zastoupení a náhradu nákladů protistrany v řízení o ochraně před neoprávněným užíváním obchodní firmy. Důvodem vzniku škody byla skutečnost, že žalobkyně byla dne 18. 11. 1992 zapsána do obchodního rejstříku pod obchodní firmou D. s. r. o. Následně však proti ní podala žalobu na ochranu proti neoprávněnému užívání firmy jiná společnost s tím, že byla pod obchodní firmou D. s. r. o. zapsána do obchodního rejstříku dříve než žalobkyně. Městský soud v Praze v důsledku toho žalobkyni nařídil, že musí svou obchodní firmu změnit, což žalobkyně provedla.
2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 10. 1. 2014, č. j. 15 C 59/2013-87, žalobu o zaplacení náhrady škody ve výši 368 717,50 Kč s příslušenstvím zamítl.
3. Soud prvního stupně vyšel z následujících skutkových zjištění. Obvodní soud pro Prahu 1 povolil usnesením ze dne 18. 11. 1992 zápis žalobkyně do obchodního rejstříku pod obchodním jménem D., s. r. o., usnesení téhož dne nabylo právní moci. Dne 6. 11. 2008 byla k Městskému soudu v Praze podána žaloba

na ochranu proti neoprávněnému užívání obchodní firmy. Žalobkyně byla společnost D., s. r. o. (zapsaná do obchodního rejstříku dne 17. 4. 1992), žalovanou společnost D., s. r. o. (nynější žalobkyně). Rozsudkem ze dne 24. 9. 2010 byla žalovaná, nynější žalobkyně, uložena povinnost změnit firmu doplněním nejméně o jedno víceslabičné slovo a podat u příslušného rejstříkového soudu návrh na změnu zápisu firmy do obchodního rejstříku. Vrchní soud v Praze následně uvedený rozsudek potvrdil rozsudkem ze dne 21. 11. 2011. Dovolání a ústavní stížnost byly odmítnuty.

4. Soud prvního stupně věc posoudil podle zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, a dospěl k následujícím právním závěrům. Případná nesprávnost postupu Obvodního soudu pro Prahu 1 při zápisu žalobkyně do obchodního rejstříku by se projevila v nezákonnosti vydaného rozhodnutí. Odpovědnostním titulem proto nemůže být nesprávný úřední postup, ale pouze nezákonné rozhodnutí, a to v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu (soud prvního stupně odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1466/2011, a na další judikaturu). Nárok na náhradu škody způsobené rozhodnutím nelze uplatnit, dokud pravomocné rozhodnutí, jímž byla způsobena škoda, není pro nezákonnost zrušeno příslušným orgánem. V posuzovaném případě lze však rozhodnutí, kterým byl povolen zápis žalobkyně do obchodního rejstříku, v části týkající se obchodního jména, považovat za nezákonné, neboť nezákonnost takového rozhodnutí vyplývá z povinnosti změnit obchodní jméno uložené později žalobkyni.

5. Soud prvního stupně se dále zabýval námitkou promlčení. Nezákonné rozhodnutí nabylo právní moci dne 18. 11. 1992, od stejného dne počala běžet objektivní desetiletá promlčecí lhůta podle § 22 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb. Objektivní promlčecí lhůta uběhla dne 18. 11. 2002, žaloba byla podána dne 13. 3. 2013, tedy opožděně, soud ji proto zamítl.

6. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným usnesením zrušil zamítavý rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

7. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Ztotožnil se s právním závěrem soudu prvního stupně, že pokud postup rejstříkového soudu vyústil ve vydání rozhodnutí o zápisu do obchodního rejstříku, lze zvažovat pouze odpovědnost státu z titulu nezákonného rozhodnutí. Rovněž přisvědčil závěru, že byť uvedené usnesení nebylo výslovně zrušeno, je možno je posoudit jako nezákonné, když v řízení před Městským soudem v Praze byl vydán rozsudek, kterým byla žalobkyni uložena povinnost změnit zapsanou firmu.

8. Odvolací soud se však odchýlil od soudu prvního stupně při posouzení námítky promlčení. Aplikoval na posuzovaný případ zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád). Uvedl, že podle

§ 36 zákona č. 82/1998 Sb. se odpovědnost podle tohoto zákona vztahuje na škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána ode dne účinnosti zákona č. 82/1998 Sb., a na škodu způsobenou ode dne účinnosti zákona nesprávným úředním postupem. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí ze dne 18. 11. 1992 lze považovat za nezákonné až k datu 10. 1. 2012, kdy nabyl právní moci rozsudek Městského soudu v Praze ukládající žalobkyni povinnost změnit firmu, je třeba postupovat podle zákona č. 82/1998 Sb. Rovněž tvrzená škoda vznikla žalobkyni až v souvislosti s řízením o žalobě na ochranu před neoprávněným užíváním firmy, tedy po účinnosti zákona č. 82/1998 Sb.

9. Odvolací soud vyšel z § 32 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. a uvedl, že nárok na náhradu škody se promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dověděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Pokud lze za zrušující rozhodnutí považovat rozsudek Městského soudu v Praze, který nabyl právní moci dne 10. 1. 2012, pak začala tříletá promlčecí lhůta běžet od tohoto dne. Uplatnila-li žalobkyně nárok u soudu dne 14. 3. 2013, učinila tak včas. Lze přisvědčit i odvolací námítce žalobkyně, že promlčecí lhůta nemohla začít běžet v době, kdy škoda ještě ani nemohla vzniknout. Odvolací soud proto rozsudek soudu prvního stupně zrušil, neboť byla chybně posouzena námitka promlčení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná v celém rozsahu dovoláním, ve kterém vymezila následující dovolací důvody:

11. Odvolací soud nesprávně určil zákon, kterým se má posuzovaný nárok řídit. Podle § 36 zákona č. 82/1998 Sb. se odpovědnost podle tohoto zákona vztahuje na škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána ode dne účinnosti zákona č. 82/1998 Sb. Škoda způsobená rozhodnutími, která byla vydána před účinností zákona č. 82/1998 Sb., se řídí dosavadními předpisy. Za nezákonné rozhodnutí odvolací soud považoval usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. 11. 1992. Přesto v rozporu s výslovným zněním zákona dospěl k závěru, že na posuzovaný případ je namíste aplikovat zákon č. 82/1998 Sb. Tuto úvahu odvolací soud opřel o skutečnost, že usnesení ze dne 18. 11. 1992 bylo „zrušeno“ rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 24. 9. 2010, přičemž za rozhodující pro určení, který zákon na posuzovaný případ dopadá, považuje odvolací soud právě zrušující rozhodnutí ze dne 24. 9. 2010. Taková úvaha je však podle dovolatelky zcela nesprávná a odporuje § 36 zákona č. 82/1998 Sb., z něhož jednoznačně vyplývá, že rozhodným je datum, kdy bylo vydáno rozhodnutí, které škodu způsobilo – tedy rozhodnutí, které má být v konkrétním případě odpovědnostním titulem. Za odpovědnostní titul přitom nelze považovat rozhodnutí zrušující, ale rozhodnutí zrušované. Byť odvolací soud uvedl, že za „analogicky zrušené“ považuje

usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. 11. 1992, za odpovědnostní titul, který zavínil vznik škody, označil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 11. 2011. Uvedená otázka nebyla podle žalované v judikatuře Nejvyššího soudu dosud řešena.

12. Odvolací soud podle žalované pominul existenci objektivní promlčecí lhůty. V § 22 odst. 1 a 2 zákona č. 58/1969 Sb. je stanovena tříletá subjektivní promlčecí lhůta, běžící ode dne, kdy se poškozený dověděl o škodě, a desetiletá objektivní lhůta, běžící ode dne doručení – oznámení – nezákonného rozhodnutí. Běh těchto lhůt je na sobě navzájem nezávislý, uplynutím jedné z těchto lhůt, lhotejno které, se právo ze zákona promlčuje. Pokud odvolací soud dospěl k závěru, že nárok není promlčen, zcela pominul marné uplynutí objektivní desetileté promlčecí lhůty, běžící ode dne 19. 11. 1992, a jeho rozhodnutí je nesprávné. Žalovaná odkazuje na rozpor uvedené úvahy odvolacího soudu s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 1482/2012.

13. Pro úplnost žalovaná uvádí, že v podstatě shodnou právní úpravu obsahuje i zákon č. 82/1998 Sb., a to v § 32 odst. 1 a 2. Z napadeného usnesení je přitom zřejmé, že odvolací soud zcela pominul § 32 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb. a opeřoval pouze se subjektivní promlčecí lhůtou, nikoliv s objektivní.

14. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že podle jejího názoru odvolací soud věc právně posoudil správně, a to i ohledně otázek namítaných žalovanou v podaném dovolání. Pokud jde o režim zákona, kterým se věc řídí, není s ohledem na fakticky shodnou úpravu promlčení v § 22 odst. 1 a 2 zákona č. 58/1969 Sb. a v § 32 odst. 1 a 2 zákona č. 82/1998 Sb. podstatné, podle které právní úpravy bude věc posouzena. Počátek a délka objektivní a subjektivní promlčecí lhůty i důsledky situace, kdy je podmínkou uplatnění nároku zrušení nezákonného rozhodnutí, jsou v obou úpravách řešeny shodně, pouze za použití mírně odlišných formulací. Na vyřešení uvedené otázky tedy rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí.

15. Totéž lze podle žalobkyně uvést *mutatis mutandis* i ke zpochybnění úvah dovolacího soudu o odpovědnostním titulu. Odvolací soud nikde neuvedl, že by odpovědnostním titulem byl zrušující rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 11. 2011, pouze od jeho právní moci odvozuje okamžik, od kdy lze považovat rozhodnutí ze dne 18. 11. 1992 za nezákonné. Žalovaná tedy polemizuje se závěry, které odvolací soud nikdy nevysslovil a na nichž své rozhodnutí nezaložil – i v této části se tedy podle žalobkyně jedná o nepřípustnou dovolací námitku.

16. K posouzení námitky promlčení žalobkyně zdůrazňuje, že žaloba o změnu obchodní firmy na ni byla podána až dne 6. 11. 2008, žalobkyni byla pochopitelně doručena ještě později, a první náznak, že by žalobkyně mohla být nucena vynaložit výdaje v souvislosti se změnou obchodní firmy, tak žalobkyně obdržela až přibližně šest let po údajném uplynutí objektivní promlčecí lhůty. Nutnost vynaložení nezbytných výdajů bylo možno s jistotou odvozovat až od vydání rozhodnutí odvolacího soudu, tedy ke dni 21. 11. 2011, výdaje pak byly vyna-

loženy na změnu obchodní firmy ode dne 22. 5. 2012. Ani objektivní promlčecí lhůta se neuplatňuje bezvýjimečně, ale platí pouze pro případy odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím, které bylo zrušeno (žalobkyně odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2011, sp. zn. 28 Cdo 479/2009). V daném případě ke zrušení rozhodnutí nedošlo a „pro zrušení analogické by bylo třeba konstruovat nepřipustnou analogii v neprospěch“ žalobkyně. Ústavní soud v nálezu ze dne 28. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 642/05, jednoznačně dovodil, že promlčecí lhůta je vázána na vymahatelnost nároku a jeho uplatnitelnost u soudu. Z logiky věci tak nemůže uplynout, pokud reálně není možno nárok uplatnit. Po žalobkyni nebylo možno požadovat, aby ke dni 18. 11. 2002 uplatnila potenciální a zcela neurčitý nárok, o jehož vzniku a výši se s určitostí dověděla až o přibližně deset let později. Žalobkyně dále uvádí, že „námitka promlčení je v daném případě v evidentním rozporu s dobrými mravy, s ohledem na výše zmíněnou nemožnost dřívějšího uplatnění nároku“. Je třeba zohlednit výjimečné okolnosti, kdy škoda vznikla později než s odstupem deseti let od doručení nezákonného rozhodnutí.

III.

Připustnost dovolání

17. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

18. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínek § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. a § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto zabýval jeho přípustností.

19. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

20. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Otázka, která právní úprava se na posuzovaný případ použije, vymezená žalovanou jako dovolací důvod, nezakládá přípustnost dovolání. Na vyřešení této otázky rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí, neboť právní úpravy zákona č. 82/1998 Sb. a zákona č. 58/1969 Sb. řeší posuzovanou otázku promlčení nároku na náhradu škody prakticky totožně, a právní závěry učiněné podle obou právních úprav by proto byly shodné. Nejvyšší soud se však uvedenou otázkou

přesto musel zabývat (srov. odst. 31 níže), aby mohl na věc aplikovat správný právní předpis a aby věc mohl právně posoudit.

22. Dovolání je přípustné pro řešení otázky počátku běhu objektivní promlčecí lhůty ve vztahu k okamžiku vzniku škody (srov. odst. 12 tohoto usnesení), neboť tuto otázku, dovolacím soudem již řešenou, je namíste posoudit jinak, než jak byla posouzena v dosavadní judikatuře Nejvyššího soudu (viz níže).

č. 99

IV.

Důvodnost dovolání

23. Tříčlenný senát č. 30 Nejvyššího soudu dospěl v otázce počátku běhu objektivní promlčecí lhůty k právnímu závěru, který je odlišný od dosavadní judikatury dovolacího soudu (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3266/2008, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2014/2013). Předložil proto věc velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009, uveřejněný pod číslem 96/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

24. Podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.

25. Podle § 22 odst. 1 a 2 zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, se právo na náhradu škody podle tohoto zákona promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě. Je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí, slovy zákona, „doba“ ode dne doručení (oznámení) zrušujícího rozhodnutí (odst. 1). Nejpozději se toto právo promlčí za deset let ode dne, kdy poškozenému bylo doručeno (oznámeno) nezákonné rozhodnutí, kterým byla způsobena škoda; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví (odst. 2).

26. Podle § 32 odst. 1 a 2 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), se nárok na náhradu škody podle tohoto zákona promlčí za tři roky ode dne, kdy se poškozený dozvěděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Je-li podmínkou pro uplatnění práva na náhradu škody zrušení rozhodnutí, běží promlčecí, slovy zákona, „doba“ ode dne doručení (oznámení) zrušovacího rozhodnutí (odst. 1). Nejpozději se nárok promlčí za deset let ode dne, kdy poškozenému bylo doručeno (oznámeno) nezákonné rozhodnutí, kterým byla způsobena škoda; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví (odst. 2).

27. Podle § 36 zákona č. 82/1998 Sb. se odpovědnost podle tohoto zákona vztahuje na škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána ode dne účinnosti zákona, a na škodu způsobenou ode dne účinnosti zákona nesprávným úředním postupem. Odpovědnost za škodu způsobenou rozhodnutími, která byla vydána přede dnem účinnosti zákona, a za škodu způsobenou přede dnem účinnosti zákona nesprávným úředním postupem se řídí dosavadními předpisy.

28. Podle § 106 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), se právo na náhradu škody nejpozději promlčí za tři roky, a jde-li o škodu způsobenou úmyslně, za deset let ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla; to neplatí, jde-li o škodu na zdraví.

29. Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou, zda na posuzovaný případ aplikovat zákon č. 82/1998 Sb., nebo předchodí právní úpravu obsaženou v zákoně č. 58/1969 Sb.

30. Podle právního posouzení věci odvolacím soudem jde v případě žalobkyně o škodu způsobenou rozhodnutím o zápisu obchodní firmy do obchodního rejstříku. V případě škody způsobené rozhodnutím je podle § 36 zákona č. 82/1998 Sb. rozhodným okamžikem pro určení aplikovatelného právního předpisu vydání nezákonného rozhodnutí – v posuzovaném případě tedy den 18. 11. 1992, kdy bylo vydáno rozhodnutí o zápisu do obchodního rejstříku, od kterého žalobkyně odvozuje vznik škody (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4887/2010). Odpovědnost státu za škodu je tedy nutno v této věci posuzovat podle zákona č. 58/1969 Sb., neboť rozhodnutí, které mělo způsobit vznik škody, bylo vydáno přede dnem 15. 5. 1998. Je přitom nerozhodné, kdy byla rozhodnutím způsobena škoda, případně kdy byla zjištěna jeho nezákonnost, a naplněny tak podmínky odpovědnosti státu za škodu, neboť s danými okolnostmi zákon č. 82/1998 Sb. svoji použitelnost nespojuje. Odvolací soud postupoval nesprávně, pokud na posuzovaný případ aplikoval zákon č. 82/1998 Sb.

31. Z výše citovaných právních úprav je patrné, že jak starší zákon č. 58/1969 Sb., tak novější zákon č. 82/1998 Sb. stanoví kombinovanou subjektivní a objektivní promlčecí lhůtu. Jejich vzájemný vztah je takový, že běží nezávisle na sobě, a k promlčení dochází, jakmile jedna z nich uplyne (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1896/2009).

32. Nejvyšší soud se v nyní posuzovaném případě zabývá během objektivní promlčecí lhůty a otázkou, zda došlo k jejímu uplynutí.

33. Dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu byla taková, že ztotožňovala počátek běhu objektivní promlčecí lhůty s okamžikem, kdy bylo poškozenému doručeno (oznámeno) rozhodnutí, které bylo později shledáno nezákonným a způsobilo vznik škody. Tak v rozsudku ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3266/2008, Nejvyšší soud uzavřel, že nárok žalobce je promlčen, neboť od doručení nezákonného rozhodnutí žalobci do podání žaloby uplynulo více než deset let. Počátek objektivní promlčecí lhůty je vymezen objektivně, nezávisle na po-

škozeném, a není pro něj významné, kdy se poškozený o nezákonnosti rozhodnutí dozvěděl, případně zda byl v situaci, která mu uplatnění práva znemožňovala; rozhodující z tohoto hlediska je pouze skutečnost, kdy – nezávisle na úrovni vědomí (znalosti) oprávněného účastníka odpovědnostního vztahu – došlo k vydání rozhodnutí, které bylo příčinou vzniku škody.

34. Stejný názor vyslovil Nejvyšší soud i v usnesení ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. 28 Cdo 1482/2012, na které odkazuje žalovaná v dovolání. Zde byl však tento názor prezentován pouze „nad rámec“ nosných úvah, kterými Nejvyšší soud odůvodnil rozhodnutí o odmítnutí dovolání pro nepřípustnost.

35. Řešení přijaté v rozsudku sp. zn. 30 Cdo 3266/2008 má na poškozené velmi tvrdé dopady, neboť připouští, aby objektivní promlčecí lhůta pro uplatnění práva na náhradu škody počala běžet, nebo dokonce celá uplynula, dříve, než škoda vůbec vznikla.

36. Tyto nežádoucí dopady odvracel Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2014/2013, použitím korektivu dobrých mravů. Nejvyšší soud v uvedeném rozsudku dospěl k závěru, že uplynula objektivní promlčecí lhůta, neboť rozhodnutí pozemkového úřadu, které způsobilo vznik škody, bylo vydáno dne 17. 11. 1992 a nabylo právní moci dne 7. 12. 1992, a nejspoději k tomuto datu muselo být toto rozhodnutí osobě poškozené (právnímu předchůdci žalobkyně) doručeno. Objektivní promlčecí lhůta ve smyslu výše citovaného ustanovení, která plyne bez ohledu na plynutí subjektivní promlčecí lhůty, by tak uplynula nejspoději dne 7. 12. 2002, tedy dříve, než vůbec měla žalobkyně „možnost shledat, že došlo k vydání nezákonného rozhodnutí a že v jeho důsledku vznikla škoda“. S poukazem na okolnosti případu proto Nejvyšší soud uzavřel, že námitka promlčení byla žalovaným státem vznesena v rozporu s dobrými mravy a nelze k ní z toho důvodu přihlížet.

37. Čistě jazykovým výkladem § 22 odst. 1, 2 zákona č. 58/1969 Sb. by bylo nutno dospět k závěru, že objektivní promlčecí lhůta u škody způsobené nezákonným rozhodnutím (kromě škody na zdraví) počíná běžet od doručení (oznámení) nezákonného rozhodnutí osobě, kterému škoda vznikla. Jak již bylo uvedeno výše (srov. odst. 38), tento výklad by měl za následek, že v některých případech by se právo na náhradu škody začalo promlčovat, nebo by se zcela promlčelo, dříve, než by vůbec vznikla škoda, a tedy dříve, než by vzniklo právo na její náhradu.

38. Promlčení je právní následek vyvolaný marným uplynutím lhůty, během níž bylo možné subjektivní právo věřitele vymáhat před orgány ochrany práva (zejména před soudem) a která uplynula, aniž by se toto právo realizovalo. Promlčení subjektivního práva se realizuje ve dvou fázích. První stadium promlčení je vyvoláno dvěma simultánně působícími právními skutečnostmi, a to marným uplynutím času (právní událostí) a neuplatněním práva během zákonem stanovené lhůty (omisivním právním úkonem). Věřitel může i po uplynutí promlčecí lhůty žádat plnění od dlužníka; pokud dlužník plní dobrovolně, nevznikne na straně

oprávněného věřitele bezdůvodné obohacení, jelikož právní důvod k plnění (dluh dlužníka vůči věřiteli) nezanikl. Druhé stadium promlčení nastupuje okamžikem, kdy promlčené právo začne realizovat věřitel soudní cestou. Pokud dlužník využije své právo vznést námitku promlčení, soud po zjištění, že žalované subjektivní právo je skutečně promlčeno, je povinen žalobu věřitele zamítnout. Tedy až sukcesivním přistoupení třetí právní skutečnosti (právním úkonem dlužníka v podobě vznesení námitky promlčení) ke dvěma výše uvedeným simultánním právním skutečnostem dochází k zániku nároku subjektivního práva věřitele, tj. subjektivní právo věřitele není vymahatelné donucovací mocí státu (srov. LA-ZÍKOVÁ, J., ŠTEVČEK, M. in LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014. s. 2167. Obdobně srov. ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník I, II. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 583–584: „Uplynula-li zákonem určená promlčecí doba ... a věřitel v ní stanoveným způsobem své právo u soudu či jiného orgánu nevykonával (neuplatnil), nevykonané (neuplatněné) právo se promlčelo. Vzdor nastalému promlčení však věřiteli zůstává jeho promlčené subjektivní občanské právo nadále zachováno.“).

39. Z úpravy institutu promlčení v civilním právu (v tomto směru není rozdíl mezi úpravou ve starém a v novém občanském zákoníku) je zřejmé, že se promlčuje právo. Pokud právo neexistuje, nemá se co promlčovat – nebo naopak, aby se právo mohlo promlčovat, musí existovat. Není proto možné, aby promlčecí lhůta počala plynout v době, kdy právo (dosud) neexistuje. Z toho důvodu je nutno konstatovat, že čistě jazykový výklad § 22 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb. by vedl k závěru, který je v rozporu se smyslem a úpravou institutu promlčení, jak jej chápal § 106 odst. 2 obč. zák. a jak jej chápe i nový občanský zákoník – že se právo na náhradu škody nemůže promlčovat v době, kdy dosud nevznikla škoda, a tedy ani právo na její náhradu.

40. Ústavní soud ústáleně uvádí, že „neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jazykového výkladu“ a že „soud ... není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případech, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci“ (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/03, a náleží Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu pod č. 13/1997).

41. Uvedené judikatuře Ústavního soudu odpovídá i pravidlo, podle něž lze každé ustanovení soukromého práva vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-

-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit (toto pravidlo bylo s účinností od 1. 1. 2014 kodifikováno v § 2 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“, ale z obecných principů, na nichž právní řád stojí, bylo obdobné pravidlo dovoditelné i před tímto datem – k tomu ostatně srov. nálezy Ústavního soudu vydané před rokem 2014 a citované v odst. 42 a 43).

42. Vzhledem k výše uvedenému je proto v posuzovaném případě namíste nalézání práva *contra verba sed secundum rationem legis* (proti slovům, avšak v souladu se smyslem a účelem zákona). Podle něj, byť určitý případ spadá do „jádra“ pojmu užitého v právním předpise, tento právní předpis nelze aplikovat, pokud by to bylo v rozporu se smyslem a účelem daného ustanovení, s teleologií občanského zákoníku a jeho institutů a s principy, na nichž stojí právní řád (srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník § 1–117: velký komentář. Svazek I. 1. vydání, Praha: Nakladatelství Leges, 2014, s. 195 a 200, a MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 229).

43. Nejvyšší soud se proto zabýval otázkou, jakým způsobem lze § 22 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb. aplikovat tak, aby to co nejvíce odpovídalo účelu, kterého má být tímto ustanovením dosaženo.

44. Účelem objektivních promlčecích lhůt je zabránit dlouhotrvajícím právním vztahům. Objektivní promlčecí lhůty mají přispět k jistotě právních vztahů, neboť jejich důsledkem je ukončení stavu potenciálního vymáhání donekonečna, k čemuž by jinak mohl směřovat subjektivní počátek promlčení (srov. TICHÝ, L. Promlčení. Bulletin advokacie, 2011, č. 1–2, s. 43).

45. Stanovením objektivních promlčecích lhůt se tedy řeší střet práva věřitele domoci se soudně určitého plnění a právní jistoty dlužníka, jeho práva bránit se u soudu námitkou promlčení. Cílem úpravy objektivních promlčecích lhůt je rozumně časově omezit možnost věřitele domáhat se u soudu svého práva bez rizika vznesení námítky promlčení protistranou – nikoliv tuto možnost objektivně zcela vyloučit.

46. V důvodové zprávě k zákonu č. 58/1969 Sb. je k promlčecí lhůtě uvedeno: „V otázce, zda právo na náhradu škody má být podrobeno režimu promlčení či režimu prekluze, dává navržený zákon přednost institutu promlčení. Nelze přehlédnout, že navržený zákon je v tomto směru doplněním občanského zákoníku, který ve všech ostatních případech práv na náhradu škody počítá toliko s jejich promlčením, a nikoli s prekluzí znamenající zánik práva, není-li včas uplatněno. Pokud jde o promlčení práva na náhradu škody podle první části první hlavy, upravuje navržený zákon subjektivní a objektivní promlčecí dobu, přičemž – na rozdíl od občanského zákoníku – stanoví ve všech případech (ne tedy jen u škody způsobené úmyslně) desetiletou dobu promlčecí, kterou považuje za přiměřenou vzhledem k podmínkám, za kterých může být toto právo uplatněno. Zásada, že při

škodě způsobené na zdraví objektivní doba promlčecí nepřichází vůbec v úvahu, byla zachována.“

č. 99

47. V důvodové zprávě k zákonu č. 82/1998 Sb. je k objektivní promlčecí lhůtě uvedeno: „Nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím lze uplatnit nejdéle do deseti let od okamžiku, kdy bylo doručeno nezákonné rozhodnutí. Tato objektivní promlčecí doba odpovídá promlčecí době stanovené občanským zákoníkem pro nárok na náhradu škody, jež byla způsobena úmyslně.“

48. U obou úprav objektivní promlčecí lhůty je tedy patrná inspirace úpravou v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, konkrétně v jeho § 106 odst. 2.

49. Nejvyšší soud proto považuje za potřebné vycházet při výkladu ustanovení o běhu objektivní promlčecí lhůty pro právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím ze své existující judikatury k běhu objektivní promlčecí lhůty stanovené v § 106 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. Podle uvedeného ustanovení začíná objektivní promlčecí, slovy zákona, „doba“ běžet od události, z níž vznikla škoda, neboli od škodní události.

50. Tato škodní událost ve smyslu § 106 odst. 2 obč. zák. zahrnuje nejen protiprávní úkon či zákonem zvlášť kvalifikovanou událost, které vedly ke vzniku škody, ale i vznik škody samé (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 1990, sp. zn. 1 Cz 20/90, dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2507/2005, uveřejněný pod číslem 38/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

51. Uvedený výklad pojmu událost, z níž škoda vznikla, Nejvyšší soud odvodnil tím, že „[k]dybychom ... ztotožnili událost, z níž škoda vznikla, pouze s protiprávním úkonem či událostí, vyvolávající škodu (protiprávní stav), ... mohla by promlčecí doba začít běžet dříve, než vznikla škoda, škoda by mohla vzniknout až po uplynutí objektivní promlčecí doby, nebo by nemusela vzniknout vůbec. Takový výklad je proto nepřijatelný“ (srov. rozhodnutí sp. zn. 1 Cz 20/90, citované výše, dále též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2423/2006 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2013, sp. zn. 30 Cdo 446/2012). Nejvyšší soud tedy již při tvorbě judikatury k § 106 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. vycházel z obdobných východisek jako v nyní posuzovaném případě (srov. odst. 41 výše).

52. Správnost uvedené judikatury Nejvyššího soudu potvrzuje i další vývoj. Judikatorní výklad § 106 odst. 2 obč. zák. účinného do konce roku 2013 totiž přejala i nová právní úprava, kterou přinesl občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014. Ten v § 636 připíná počátek objektivní promlčecí lhůty u nároků na náhradu škody nebo jiné újmy ke dni, kdy škoda nebo újma vznikla. Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku k tomu uvádí, že je nevhodné, aby právní úprava umožňovala promlčet právo na náhradu škody i dříve, než škoda vznikne. Takové pojetí podle důvodové zprávy „odporuje ústavně garantovanému právu na soudní ochranu“. Stejný názor zastává i odborná veřejnost, komentář k § 636 nového

občanského zákoníku označuje za nesprávnou koncepci, podle které se poškozenému může jeho právo promlčet „dříve, než měl objektivní možnost se o škodě vůbec dozvědět (neboť ta ještě nevznikla)“ – srov. v bodu 42. citovaný komentář.

53. Obdobným způsobem jako § 106 odst. 2 obč. zák. je podle Nejvyššího soudu nutno aplikovat i § 22 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se tak odchyluje od dosavadního rozhodování projeveného v rozsudku ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 3266/2008, a dospěl k závěru, že „doručení (oznámení) nezákonného rozhodnutí, kterým byla způsobena škoda“, v uvedeném ustanovení zahrnuje i vznik škody samé, neboť jen tak se právo na náhradu škody nepromlčí v důsledku uplynutí objektivní promlčecí lhůty dříve, než škoda vůbec vznikne.

54. Účel, kterému objektivní promlčecí lhůty slouží, přitom bude naplněn – objektivní promlčecí lhůta bude bránit existenci dlouhotrvajících právních povinností vymahatelných soudně bez možnosti obrany námitkou promlčení. Okolnost rozhodná pro počátek objektivní promlčecí lhůty však bude v nynějším pojetí zahrnovat nejen doručení (oznámení) nezákonného rozhodnutí, ale i vznik škody samé. V některých případech to nevyhnutelně povede ke snížení právní jistoty (potenciálního) dlužníka, to jest státu, neboť práva poškozených na náhradu újmy se promlčí později (než by tomu bylo při čistě jazykovém výkladu). Avšak lze-li legitimně požadovat, aby obdobný přístup strpěly subjekty soukromoprávních vztahů posuzovaných podle občanského zákoníku z roku 1964, pak tím spíše lze totéž požadovat po státu, který se sám přijetím Listiny a rozhodných zákonů zavázal, že bude újmu vznikající v důsledku nezákonných rozhodnutí nahrazovat.

55. Pro úplnost je třeba, aby se velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu vyjádřil i k postupu zvolenému v rozsudku ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 30 Cdo 1044/2013. V něm Nejvyšší soud dospěl k závěru, že námitka promlčení vznesená státem byla v rozporu s dobrými mravy (srov. odst. 39 odůvodnění). Takovýto přístup byl vhodný v konkrétním případě, v němž šlo o náhradu újmy vzniklé v souvislosti s navrácením majetku při restituci. Řeší tedy pouze konkrétní specifické situace některých posuzovaných případů, avšak není a nemůže být systémovým východiskem – už proto, že implicitně připouští, že je v některých případech přípustné řešení přijaté v rozsudku sp. zn. 30 Cdo 3266/2008 (podle kterého se právo promlčí v deseti letech ode dne, kdy poškozenému bylo doručeno nebo oznámeno rozhodnutí, které bylo později shledáno nezákonným, a to bez ohledu na to, kdy došlo ke vzniku škody). Uvedený postup navíc neposkytuje poškozeným dostatečnou právní jistotu, neboť dopředu není zřejmé, ve kterých případech bude námitka promlčení vznesená státem posouzena jako rozporná s dobrými mravy a ve kterých nikoliv.

56. V nyní posuzovaném případě bylo rozhodnutí o zápisu firmy do obchodního rejstříku žalobkyni doručeno dne 18. 11. 1992. Až dne 6. 11. 2008 byla proti žalobkyni podána žaloba pro neoprávněné užívání firmy, v roce 2011 nabyl

právní moci rozsudek uvedené žalobě vyhovující a v roce 2012 pak žalobkyně podle svého tvrzení vynaložila náklady na změnu firmy a na změnu propagačních a obalových materiálů. Počátek objektivní promlčecí lhůty v posuzovaném případě spadá do okamžiku, kdy žalobkyni vznikla škoda. K tomu došlo, když žalobkyně vynaložila finanční prostředky, jejichž náhradu nyní požaduje (srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 1970, č. j. Cpj 87/70, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 55/1971, část I, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 14/2005, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1836/2001).

57. Žalobkyně v řízení požaduje úhradu nákladů, které vynaložila na právní zastoupení v řízení o ochraně proti neoprávněnému užívání obchodní firmy vedeném u Městského soudu v Praze, u Vrchního soudu v Praze, u Nejvyššího soudu a u Ústavního soudu, náhradu za uhrazené soudní poplatky za podání odvolání a za podání dovolání, náhradu za částky, které musela na základě pravomocných rozhodnutí uhradit v uvedených řízeních jako náhradu nákladů zastoupení protistraně, náhradu za soudní poplatek za návrh na změnu zápisu obchodní firmy, za odměnu notáře za vyhotovení notářského zápisu a za vynaložené prostředky na změnu obalových a propagačních materiálů. Ze skutkových zjištění soudů nevyplývá, kdy žalobkyně uvedené náklady uhradila. Je však zřejmé, že se tak mohlo stát nejdříve po zahájení řízení o ochraně proti neoprávněnému užívání obchodní firmy, tedy po 6. 11. 2008. Desetiletá objektivní promlčecí lhůta tedy v době podání žaloby v této věci v březnu 2013 dosud neuplynula a právo žalobkyně jejím uplynutím podle § 22 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb. není promlčeno.

58. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dospěl k závěru, že jakkoli jsou právní úvahy vedoucí odvolací soud k závěru o nedůvodnosti námitky promlčení žalovaného nároku nesprávné, je výsledek těchto úvah věcně správný. Dovolání proto není důvodné a Nejvyšší soud je zamítl.

59. Závěrem je nutno dodat, že se Nejvyšší soud s ohledem na formulaci dovolacího důvodu a procesní stav plynoucí z dovolání proti zrušujícímu usnesení odvolacího soudu nemohl zabývat dalšími otázkami podstatnými pro posouzení této věci, a to zejména, zda lze usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18. 11. 1992 považovat za zrušené pro nezákonnost ve smyslu § 4 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb., ani existenci dalších odpovědnostních předpokladů zakládajících důvodnost uplatněné žaloby, a ani případným podílem žalobkyně na vzniklé újmě ve smyslu § 441 obč. zák.

60. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalované užij podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 100

č. 100

Vlastnictví

§ 1042 o. z., § 20 odst. 1 zákona č. 44/1988 Sb.

Osoba, které byl stanoven dobývací prostor (§ 27 odst. 1 horního zákona), nemůže těžit nerosty na cizím pozemku, jestliže jí nesvědčí i soukromoprávní titul, umožňující užívání tohoto pozemku k hornické činnosti.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 22 Cdo 308/2017, ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.308.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. 56 Co 292/2014, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se negatorní žalobou domáhala ochrany vlastnického práva k pozemku parc. č. 871/2 v k. ú P. nad O. Žalovaná si činí právo na těžbu písku na tomto pozemku a opírá je o smluvně nabyté veřejné právo k dobývacímu prostoru. Žalobkyně popírá jak veřejné právo žalovaného k dobývacímu prostoru, tak i jeho soukromoprávní oprávnění těžit nevyhrazený nerost.

2. Okresní soud v Ostravě rozsudkem ze dne 4. 3. 2014, č. j. 58 C 5/2012-228, žalovanému uložil, aby se zdržel zásahů do vlastnického práva žalobkyně k pozemku parc. č. 2816/1, v katastrálním území P. nad O., spočívajících v ukládání, skladování či jiném nakládání s odpady či jinými obdobnými věcmi a v provozování jakékoli hornické či jí (charakterem či rozsahem) obdobné činnosti na tomto pozemku, který je ve vlastnictví žalobkyně. Rozhodl také o nákladech řízení.

3. K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 7. 10. 2014, č. j. 56 Co 292/2014-279, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

4. Soudy vycházely z těchto skutečností: Žalobkyně nabyla smlouvou ze dne 15. 11. 2011 vlastnictví k předmětnému pozemku od J. S.; ten však již dříve přenechal nájemní smlouvou ze dne 26. 8. 2004 pozemek parc. 871/2 do nájmu společnosti BUDOUCNOST INVEST, s. r. o., za účelem těžby písku. Tato společnost pak uzavřela 1. 8. 2011 smlouvu o podnájmu pozemku se žalovanou. J. S. nájem

pozemku společnosti BUDOUCNOST INVEST, s. r. o., podle tvrzení žalobkyně písemně vypověděl 16. 9. 2011; výpověď byla nájemci doručena 19. 9. 2011.

č. 100

5. Rozhodnutím Ministerstva hutního průmyslu a rudných dolů ze dne 24. 5. 1963 byl stanoven dobývací prostor „P. nad O.“ podle § 21 odst. 2 zákona č. 41/1957 Sb. pro Vítkovické železářny Klementa Gottwalda n. p. Oprávnění k dobývacímu prostoru přešla později na Ing. J. L., který podnikal pod obchodním jménem Ing. J. L. – L. Ateliér; v roce 1999 však Ing. L. zemřel. Dne 8. 12. 2003 uzavřeli (podle odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu) „Ing. J. L. – L. Ateliér, zastoupený zákonnými dědici“ se žalovanou společností smlouvou o převodu práva povinností těžby písku ve sporném dobývacím prostoru; převod dobývacího prostoru vzal Obvodní báňský úřad v Ostravě na vědomí.

6. Odvolací soud konstatoval zjištění soudu prvního stupně, že v roce 2011 byla zásoba suroviny na pozemku převedena do kategorie štěrkopísku, není tedy vyhrazeným nerostem a patří vlastníkovu pozemku; toto zjištění odvolací soud nijak nekomentoval (viz s. 5–6 rozsudku), dále však uvedl, že na pozemku je ložisko vyhrazeného nerostu (str. 10 rozsudku dole).

7. Právní posouzení věci odvolacím soudem: Odvolací soud uvedl, že žalované společnosti právo k dobývacímu prostoru nesvědčí, nemohlo na ni být platně převedeno. Ing. J. L., podnikající jako fyzická osoba, nemohl nabýt převodem právo k dobývacímu prostoru, neboť takové právo mohla nabýt jen organizace uvedená v § 5a zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), ve znění pozdějších předpisů, tedy taková, která „v rámci podnikatelské činnosti při splnění podmínek stanovených právními předpisy vykonává zde uvedenou hornickou činnost“; takové oprávnění Ing. J. L. – L. Ateliér nikdy neměl. Protože horní zákon neumožňuje přechod práva k dobývacímu prostoru na dědice, nemohli ani dědicové Ing. L. převést tato práva, která nenabýli, na žalovanou podle § 27 odst. 7 horního zákona. Žalované tedy právo k dobývacímu prostoru nesvědčí.

8. Odvolací soud se pak zabýval otázkou, zda žalované svědčí soukromoprávní titul k užívání pozemku žalobkyně k těžbě. Konstatoval tvrzení žalobkyně (str. 4), že již jeho právní předchůdce nájem pozemku společnosti BUDOUCNOST INVEST, s. r. o., od které žalovaná odvozuje právo k těžbě, vypověděl, a tím zanikl i podnájem žalovaného; při reprodukci závěrů soudu prvního stupně uvedl jeho zjištění, že „mezi stranami neexistuje žádný obligační vztah“ (str. 6 rozsudku nahoře); nicméně se výpovědi dále nezabýval a neplatnost nájemní a podnájemní smlouvy opřel o závěr: „Předmět pronájmu tak, jak byl mezi těmito stranami ve smlouvě dohodnut, bylo užívání pozemku pro těžbu písku, závoz vytěženého prostoru a následná rekultivace a činnosti s tím spojené, tedy činnosti, ke které jak společnost BUDOUCNOST INVEST, s. r. o., tak společnost žalovaného neměla žádné oprávnění, jednalo se tedy o činnost nedovolenou, v rozporu se zákonem. Na takovou smlouvu nemůže být pohlíženo jako na smlouvu platně sjednanou.“

Předmětem smlouvy nemůže být užívání pozemku k činnosti nedovolené, bez potřebného oprávnění podle příslušných ustanovení horního zákona.“

9. Odvolací soud uzavřel: „Žalobkyně je vlastníkem pozemku, na němž podle předcházejících rozhodnutí příslušných orgánů je umístěno ložisko vyhrazeného nerostu, u něhož bylo rozhodnuto o dobývacím prostoru, o povolení hornické činnosti jinému subjektu a byly schváleny plány otvírky, přípravy a dobývání nerostu. Jako taková bude omezena ve svém vlastnickém právu do doby, než rozhodnutím příslušných správních orgánů dojde ke zrušení dobývacího prostoru na jejím pozemku. Omezena však může být na základě zákona a rozhodnutí příslušných úřadů pouze subjektem, v jehož prospěch tak bylo rozhodnuto, ne za situace, kdy těžební organizace nemůže prokázat své oprávnění k dobývacímu prostoru a hornické činnosti. Subjekt bez potřebného oprávnění k dobývacímu prostoru, k provádění hornické činnosti a jiné sanační a rekultivační činnosti nemůže po vlastníku pozemku nacházejícího se v dobývacím prostoru požadovat, aby střípal zásah do vlastnického práva.“

č. 100

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti rozsudku odvolacího podává žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. Přípustnost dovolání spatřuje v tom, že soudy dosud neřešily otázku dělení oprávnění k hornické činnosti ani závaznost správního rozhodnutí pro rozhodování soudu.

11. Žalovaná namítá, že účastníci považovali za nesporné, že žalovaná je organizací oprávněnou k dobývání v dobývacím prostoru P. nad O. Ke stejnému závěru dospěl i soud prvního stupně. Odvolací soud při jednání dne 24. 9. 2014 účastníkům nesdělil, že tuto skutečnost považuje za spornou a že by měly být navrženy důkazy, které dosud nebyly provedeny. Dne 7. 1. 2014, kdy mělo dojít toliko k vyhlášení rozsudku, pak dokazování doplnil výpisem z obchodního rejstříku dovolatele a Ing. J. L. – L. Ateliér, aniž sdělil účastníkům důvod. Tato organizace získala oprávnění k hornické činnosti podle rozhodnutí Státní báňské správy, Obvodní báňský úřad Ostrava. Toto rozhodnutí pak bylo nahrazeno rozhodnutím ze dne 20. 12. 1993, Ing. J. L. – L. Ateliér byl do obchodního rejstříku zapsán 24. 1. 1991. Podle tehdy platného obchodního zákoníku má zápis dalšího podnikání jen deklaratorní charakter. Oprávnění k hornické činnosti měl Ing. J. L. – L. Ateliér od 16. 11. 1992. Listiny předkládá.

12. Ing. J. L. dne 25. 2. 1999 zemřel. Dědicové vstupují do práv a povinností zemřelého, jestliže to není zákonem vyloučeno. Právo těžby v dobývacím prostoru je právem majetkovým (viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2050/2011), a může tak být předmětem dědictví. S dědičkami tohoto práva jednal

soud prvního stupně v jiném řízení sp. zn. 60 C 51/2003, kde dospěl k závěru opačnému než nyní odvolací soud.

č. 100

13. Po smrti Ing. J. L. Obvodní báňský úřad vydal 7. 5. 1999 rozhodnutí o oprávnění hornické činnosti pro L. ATELIER na dobu neurčitou. Pro báňský úřad tak šlo o organizaci ve smyslu § 5a zákona č. 44/1988 Sb. Dne 11. 11. 2003 báňský úřad udělil předchozí souhlas k převodu dobývacího prostoru z L. ATELIER na žalovaného. Dne 18. 4. 2005 potvrdil zaevidování převodu dobývacího prostoru (tyto důkazy provedl soud prvního stupně). Podle žalované jsou rozhodnutí báňského úřadu veřejnými listinami ve smyslu § 134 o. s. ř., kterými je soud vázán. Žalovaná byla také po celou dobu od rozhodnutí správního úřadu v dobré víře, že je nositelem práv a povinností k dobývacímu prostoru. Za této situace lze dovodit i nabytí „vlastnického práva k právu těžby“ v předmětném dobývacím prostoru vydržením.

14. V doplnění dovolání ze dne 19. 3. 2015 pak tvrdí, že rozhodnutí odvolacího soudu je překvapivé. Žalobkyně namítala jen nedostatek soukromoprávního titulu k dobývacímu prostoru a soud prvního stupně jí přisvědčil. Dále dovodil převahu vlastnického práva nad veřejnoprávním omezením vlastnického práva. Odvolací soud se překvapivě zabýval nedostatky jednotlivých veřejnoprávních titulů. Jeho rozhodnutí je překvapivé (odkaz na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1019/2009). Tím porušil zásadu dvouinstančnosti soudního řízení (obsahově v původním dovolání).

15. Odvolací soud pominul, že zákon č. 44/1988 Sb. ani zákon č. 61/1988 Sb. nevyžadovaly zápis oprávnění k hornické činnosti do tohoto rejstříku. Kromě toho podle § 24 odst. 6 tohoto zákona ve znění účinném do 21. 6. 1993 mohla organizace požádat o oprávnění do tří let od převodu dobývacího prostoru.

16. Povinnost uložená žalované rozsudky soudů obou stupňů je v rozporu s § 155 o. s. ř. Žalovaná má stanovené povinnosti v rámci sanace a rekultivace pozemku podle § 31 zákona č. 44/1988 Sb. Vlastník pozemku je omezen již tím, že je na něm ložisko nerostů, které je vlastnictvím státu. Vlastník pozemku tak nemůže bránit hornické činnosti. Příslušné orgány také žalovaného stále kontrolují.

17. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

18. Žalobkyně ve vyjádření uvedla, že podnájem pozemku žalovanému zanikl, a žalovaná přesto dne 14. 4. 2011 zahájila přípravné práce k hornické a rekultivační činnosti a prováděla pak hornickou činnost. Pro případ, že by dovolací soud považoval nájemní smlouvu za platnou, žalobkyně odkazuje na svoje dřívější vyjádření, že žalované nespovídá soukromoprávní a veřejnoprávní titul. Samotné stanovení dobývacího prostoru není titulem k užívání pozemku, ale je ještě potřeba povolení k hornické činnosti. Realizovat hornickou činnost bez souhlasu vlastníka pozemku není možné, neboť bez vyřešení střetu zájmů nemůže báňský úřad hornickou činnost povolit. Podle žalobkyně si tak hornická organizace musí

obstarat soukromoprávní titul, a to pro celou dobu její činnosti v dobývacím prostoru. Ústavní soud v nálezu ze dne 7. 8. 2012, sp. zn. II. ÚS 76/12, uvedl, že střet práva vlastníka, který hodlá svobodně naložit se svým pozemkem, na němž se nachází ložisko nevyhrazeného nerostu, jenž je podle § 7 zákona č. 77/1988 Sb. součástí pozemku s „právem“ na provedení rekultivačních prací odvozovaných z povinností právního předchůdce rekultivovat pozemek, je třeba řešit s přihlédnutím ke všem atributům věci a nelze pominout ani smysl a význam předchozích správních rozhodnutí a zejména poměřovat jejich závaznost pro případ rozporu s ústavně chráněným vlastnickým právem. Rekultivaci pozemku lze totiž chápat jako povinnost k odstranění či napravení způsobené škody, nikoli jako právo nakládat s cizím pozemkem bez souhlasu vlastníka. Také vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, stanoví, že v žádosti o udělení souhlasu k provozování odpadu je třeba doložit právní vztah žadatele k předmětné nemovitosti. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud dovolání zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

19. Nejvyšší soud usnesením ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 22 Cdo 1172/2015, dovolání žalovaného odmítl pro nepřipustnost. Ústavní soud nálezem ze dne 19. 7. 2016, sp. zn. I. ÚS 2804/15, usnesení dovolacího soudu zrušil.

20. Nejvyšší soud jako dovolací soud věc znovu projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno před 1. 1. 2014 (srovnej čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.). Dovolání je přípustné (viz náleze Ústavního soudu – dovolací soud též ještě neřešil otázku výkonu hornické činnosti na cizím pozemku bez soukromoprávního oprávnění) a je i částečně důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

21. K soukromoprávnímu oprávnění užívat cizí pozemek pro těžbu nerostů: „Dobývací prostor a jeho změny stanoví obvodní báňský úřad v součinnosti s dotčenými orgány“ (§ 27 odst. 1 horního zákona).

„Subjektu, kterému byl stanoven dobývací prostor, který se nachází na pozemku ve vlastnictví státu, vzniká právo, aby s ním správní úřad, právnická osoba nebo její organizační složka, která s takovým pozemkem hospodaří nebo jej má ve správě, uzavřela dohodu o pronájmu pozemku na dobu předpokládaného dobývání ložiska nebo kupní smlouvu o prodeji pozemku. Žádost obsahující specifikaci pozemku údajně podle katastru nemovitostí adresovaná správnímu úřadu, právnické osobě nebo její organizační složce, která s pozemkem hospodaří nebo

jej spravuje, a doložená potvrzením Českého báňského úřadu, že žadateli byl stanoven dobývací prostor, musí být podána nejpozději do 60 dnů od účinnosti rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru. Český báňský úřad potvrzení nevydává k pozemku v dobývacím prostoru, kde proběhne pouze hlubinná těžba, jestliže požadovaný pozemek nemůže být hornickou činností ohrožen. Dále musí být žádost doložena souhlasným stanoviskem obce, na jejímž katastrálním území se pozemek nachází“ (§ 20 odst. 1 horního zákona).

22. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že i v případě, že oprávněnému byl stanoven dobývací prostor na pozemku ve vlastnictví státu, musí být zřízen ještě soukromoprávní titul, umožňující tento pozemek užívat. Samotné stanovení dobývacího prostoru tedy oprávněnému neumožňuje užívat cizí pozemek k těžbě nerostů, ať vyhrazených, či nevyhrazených; to musí ovšem tím spíše platit pro pozemek v soukromém vlastnictví. Lze též argumentovat tím, že podle úpravy platné do 14. 1. 2013 mohla „organizace“ „nabývat pro plnění úkolů stanovených tímto zákonem nemovitostí nebo práv k nemovitostem a rozhodnutím o vyvlastnění, popřípadě zřízením užívacího práva; o vyvlastňovacím řízení platí zvláštní předpisy“ [§ 31 odst. 4 písm. b) horního zákona ve znění před novelou č. 498/2012 Sb.]. I z toho je zřejmé, že bez soukromoprávního titulu nebylo možno pozemek užívat, a pokud jej „organizace“ neměla, bylo třeba jej zřídit vyvlastněním, samozřejmě za náhradu (k tomu viz zejména čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). Osoba, které byl stanoven dobývací prostor (§ 27 odst. 1 horního zákona), tak nemůže těžit nerosty na cizím pozemku, jestliže jí nesvědčí i soukromoprávní titul, umožňující užívání tohoto pozemku k hornické činnosti.

23. Nicméně úvaha odvolacího soudu o tom, že nájemní, resp. podnájemní smlouva, zakládající soukromoprávní titul žalovaného k dobývání šterkopisku, je neplatná jen pro nedostatek veřejnoprávních oprávnění, správná není. Tuto věc je třeba též poměřit s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2002, sp. zn. 22 Cdo 981/2001, podle kterého nelze mít za to, že by prodávající nemohl kupujícímu platně prodat věc, kterou v době uzavření kupní smlouvy zatím nevlastnil, bylo-li reálné, že se stane vlastníkem prodávaných věcí a právě z toho důvodu vázal účinnost smlouvy na odkladací podmínku, a s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 142/2012, podle kterého věcné břemeno spočívající v právu užívání stavby lze zřídit i v době, kdy stavba ještě nebyla kolaudována, a konečně i s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1080/2005, v němž bylo judikováno, že v případě, že si účastníci sjednali, že nájemní vztah mezi nimi vznikne až po provedené kolaudaci, nevede tento postup k tomu, že by nepřímým předmětem právního vztahu byl předmět právně nedovolený s důsledky plynoucími z § 39 zákona č. 40/1964 Sb.; viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2015, sp. zn. 31 Cdo 945/2013, publikovaný pod č. 66/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Ostatně situace není nepo-

dobná případu, kdy někdo kupuje pozemek za účelem zastavení obytnou budovou a nemá ještě stavební povolení či jiné veřejnoprávní oprávnění ke stavbě; to nemůže být důvodem k neplatnosti kupní smlouvy. Lze tak konstatovat, že soukromoprávní smlouva, kterou se někomu sjednává možnost užívat pozemek k účelu, který vyžaduje ještě veřejnoprávní povolení, není neplatná jen proto, že nabyvatel práva ještě nemá potřebné oprávnění; to si totiž může opatřit později (a ostatně je otázka, zda by mu v řadě případů bez předchozího zajištění soukromoprávního titulu bylo vůbec uděleno). Pokud snad začne pozemek k tomuto účelu užívat bez oprávnění, může jít o veřejnoprávní delikt.

24. Uvedené platí přiměřeně i pro vymezení předmětu činnosti v obchodním rejstříku.

25. Jestliže tedy odvolací soud opřel úvahu o neplatnosti podnájemní smlouvy o nedostatek potřebného veřejnoprávního povolení k hornické činnosti či veřejného práva k dobývacímu prostoru, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). V dalším řízení odvolací soud postaví najisto otázku, zda – jak tvrdí žalobkyně – nájemní i navazující podnájemní právo žalované ke spornému prostoru již zaniklo výpovědí; pokud v souladu se soudem prvního stupně zjistí, že tomu tak bylo, bude zkoumání platnosti smlouvy v tomto řízení nadbytečné.

26. K údadnému veřejnoprávnímu oprávnění užívat cizí pozemek pro těžbu nerostů:

27. Žalovaná opírala své právo těžít především o veřejné právo k dobývacímu prostoru; toto právo samotné jí však k těžení na cizím pozemku neopravňuje, nesvědčí-li jí soukromoprávní titul (viz výše). Proti negatorní žalobě vlastníka, který tvrdí, že žalovaná nemá soukromoprávní oprávnění k užívání jeho pozemku pro těžbu nerostů, se žalovaná nemůže bránit tím, že jí svědčí veřejné právo k dobývacímu prostoru, eventuálně že má právo k hornické činnosti.

28. Ostatně to, zda žalované právo k dobývacímu prostoru a k výkonu hornické činnosti náleží, je věcí práva veřejného; o stanovení, změnách a zrušení dobývacího prostoru rozhoduje příslušný úřad v řízení podle správního řádu (viz § 27 ve spojení s § 41 horního zákona) a rozhodování o tom, komu svědčí veřejnoprávní oprávnění k tomuto prostoru, není v pravomoci soudu (viz přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 81/2015, a na něj navazující usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2016, sp. zn. I. ÚS 845/2016). Z rozhodnutí vydaných ohledně této otázky příslušným správním úřadem soud vychází (viz níže).

29. Lze poukázat na analogii se stavebním právem; získá-li stavebník stavební povolení ke stavbě na cizím pozemku, ke kterému nemá soukromoprávní oprávnění, neubrání se negatorní vlastnické žalobě námitkou, že mu svědčí veřejnoprávní povolení stavět.

30. Má-li žalobkyně za to, že žalovaná porušuje nejen její vlastnické právo tím, že pozemek užívá bez právního důvodu (řešení této otázky patří soudu), ale i tím,

že realizuje činnost bez potřebného veřejnoprávního povolení, musí se s poslední uvedenou otázkou obrátit na příslušný správní úřad.

č. 100

31. K převodu práv k dobývacímu prostoru dědění: Ústavní soud, jehož rozhodnutí je pro dovolací soud závazné, uvedl: „Nejvyšší soud se tak podaným dovoláním stěžovatelky bude muset zabývat znovu a ve svém rozhodnutí se zaměřit na v něm předestřené právní otázky, na nichž spočívá rozhodnutí odvolacího soudu a které podle stěžovatelky dosud nebyly v judikatuře Nejvyššího soudu řešeny, a to otázky vztahující se k existenci oprávnění k hornické činnosti a přechodu tohoto práva na dědice a dále k závaznosti rozhodnutí správního orgánu při rozhodování soudu v civilním řízení, zde tedy především aktů báňského úřadu k převodu dobývacího prostoru na stěžovatelku.“ Dovolací soud se proto uvedenou otázkou zabýval; vyšel z toho, že oprávnění k hornické činnosti, poskytované na základě horního zákona, je oprávněním veřejnoprávním; spory o jeho existenci nejsou spory vyplývající z poměrů soukromého práva (§ 7 odst. 1 o. s. ř.) ani je zákon nesvědčuje k projednání v občanském soudním řízení (§ 7 odst. 3 o. s. ř.); ostatně ani posouzení této otázky jako předběžné (§ 135 odst. 2 o. s. ř.) nepřichází do úvahy, neboť to, zda žalovanému oprávnění k hornické činnosti svědčí či nikoliv, není z hlediska soukromého práva rozhodující (viz též § 1 odst. 1 o. z. o uplatňování soukromého a veřejného práva). Tak např. pokud by žalované svědčil soukromoprávní titul k užívání pozemku k těžbě, měla by právo konat přípravné práce k zahájení dobývání nerostu, a tak pozemek užívat; to, zda by na něm již mohla těžít nerosty z hlediska veřejného práva, by byl již problém veřejnoprávní, o kterém by musel rozhodnout správní orgán.

32. Jen na okraj dovolací soud v souvislosti s otázkou dědění práva k dobývacímu prostoru připomíná judikaturu přiměřeně (s přihlédnutím ke změně terminologie v novém občanském zákoníku) použitelnou i nyní, podle které předmětem dědictví může být i podnik (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 486/2000, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34/2002). Protože podnik zahrnuje i práva, která patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit, přecházejí i tato práva (jako součást podniku – hromadné věci na jeho dědice).

33. K vázanosti soudu rozhodnutím správního orgánu: Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 26. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1393/97, uveřejněném pod č. 9/1999 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, přijal právní závěr, že mimo rámec správního soudnictví není soud oprávněn zkoumat ani věcnou správnost správního aktu; může jej přezkoumat jen se zřetelem k tomu, zda jde o akt nicotný (nulitní). Nejde-li tedy o nicotný správní akt (paakt), platí i v případě věcné vadnosti či nezákonnosti rozhodnutí správního orgánu, že pokud jím bylo rozhodnuto o otázce, jež má povahu otázky předběžné pro rozhodnutí soudu, soud z něj vychází (§ 135 odst. 2 věta druhá o. s. ř. – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 26 Cdo 2085/2004).

34. Z toho vyplývá, že odvolací soud, bude-li považovat tyto otázky pro věc za významné a nedojde-li k závěru, že šlo o paakty, vyjde z toho, že bylo vydáno oprávnění k dobývací činnosti, že byl vydán předběžný souhlas k převodu dobývacího prostoru a potvrzení o zaevidování tohoto převodu.

35. K námitce, že žalovaná je povinna provést rekultivaci pozemku ve vlastnictví žalobkyně: Tuto otázku řešil již Ústavní soud, který v nálezu ze dne 7. 8. 2012, sp. zn. II. ÚS 76/12, uvedl: „Střet práva vlastníka, který hodlá svobodně naložit se svým pozemkem, na němž se nachází ložisko nevyhrazeného nerostu, jenž je dle § 7 horního zákona součástí pozemku, a tvrzeným ‚právem‘ na provedení rekultivačních prací odvozovaným z povinnosti právního předchůdce rekultivovat jím vytěžený prostor, je třeba řešit s přihlédnutím ke všem atributům věci, přičemž nelze ani pominout smysl a význam předchozích správních rozhodnutí a zejména poměřovat jejich závaznost pro případ rozporu s ústavně chráněným vlastnickým právem. Rekultivaci pozemku je totiž nutno chápat jako povinnost k odstranění či napravení způsobené škody, nikoliv jako právo nakládat s cizím pozemkem bez souhlasu vlastníka.“ Žalovaná tak bez souhlasu žalobkyně nemůže rekultivovat pozemek v jejím vlastnictví.

36. K námitce, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo pro žalovanou překvapivé: Odvolací soud postupoval při rozhodování o věci v rozporu s konstantní judikaturou dovolacího soudu (srov. rozsudek ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 22 Cdo 373/2009). Tak například již v rozsudku ze dne 30. 1. 2007, sp. zn. 28 Cdo 3256/2006, publikovaném na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz, konstatoval, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jestliže odvolací soud vydal tzv. překvapivé rozhodnutí. Překvapivým je takové rozhodnutí, které nebylo možno na základě zjištěného skutkového stavu věci, postupu odvolacího soudu a dosud přednesených tvrzení účastníků řízení předvídat. Tak je tomu tehdy, kdy odvolací soud (oproti soudu prvního stupně) posuzoval skutečnost, kterou žádný z účastníků řízení nikdy netvrdil či nepopíral, popř. která nebyla předmětem posuzování soudu prvního stupně (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. 28 Cdo 2838/2005, publikovaný v Souboru rozhodnutí pod č. C 4310). Předvídatelnost rozhodnutí odvolacího soudu lze docílit i tím, že odvolací soud seznámí účastníky se svým odlišným právním názorem a dá jim možnost se k tomu názoru vyjádřit. Účastník tak ví, že odvolací soud na věc nahlíží jinak, a může tomu přizpůsobit své právní a skutkové námitky (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 32 Cdo 1019/2009, dostupný na www.nsoud.cz; viz též nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 523/02, I. ÚS 129/2006, sp. zn. IV. ÚS 321/2007, a řadu dalších).

37. V dané věci soud prvního stupně nevyšel z toho, že by smlouvy uzavřené mezi žalovanou společností a jejími právními předchůdci o převedení dobývacího prostoru na jinou organizaci (§ 27 odst. 7 horního zákona) byly neplatné pro nedostatek oprávnění nabyvatelů, kteří nebyli osobami, které „v rámci podnika-

č. 100

telské činnosti při splnění podmínek stanovených právními předpisy vykonávají vyhledávání, průzkum nebo dobývání výhradních ložisek nebo jinou hornickou činnost“ (§ 5a horního zákona); ani žaloba nebyla o takové tvrzení opřena. Proto měl odvolací soud svůj právní názor účastníkům předestít a umožnit jim k němu skutkově a právně argumentovat; pokud tak neučinil, není jeho postup v souladu s judikaturou, a uvedená vada řízení tak vychází z nesprávného právního posouzení (byť implicitního) uvedené procesněprávní otázky. Účastnicím je třeba v dalším řízení poskytnout možnost vyjádřit se ke skutkovým a právním závěrům, ze kterých hodlá odvolací soud vyjít, včetně právního názoru dovolacího soudu.

38. Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a že dovolání je důvodné. Proto nezbylo než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 3 o. s. ř.).

Č. 101

č. 101

Analogie legis, Zdravotní pojištění

§ 853 obč. zák., § 17a zákona č. 48/1997 Sb.

Vyhláška č. 425/2011 Sb., o stanovení hodnot bodu, výše úhrad zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění a regulačních omezení objemu poskytnuté zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění pro rok 2012, se použije i na úhradu za poskytnutou zdravotní péči v pobytových zařízeních sociálních služeb.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 23 Cdo 1988/2014, ECLI:CZ:NS:2016:23.CDO.1988.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. 15 Co 367/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 3 (dále jen „soud prvního stupně“) rozhodl rozsudkem ze dne 20. 3. 2013, č. j. 12 C 144/2012-77, o povinnosti žalované zaplatit žalobci částku 67 502,40 Kč s úrokem z prodlení (bod I. výroku). Žalované uložil povinnost zaplatit žalobci náklady řízení (bod II. výroku). Soud prvního stupně uzavřel, že žalobce byl zřízen jako obecně prospěšná společnost a byl registrován jako poskytovatel sociálních služeb, mimo jiné i sociálních služeb pobytových zařízení. Mezi účastníky byla dne 30. 4. 2007 uzavřena smlouva o poskytování a úhradě ošetrovatelské a rehabilitační péče (dále jen „zvláštní smlouva“), k níž byly vždy pro období jednoho roku uzavírány tzv. úhradové dodatky, v nichž byla stanovena hodnota bodu a případná regulační omezení. Dodatek č. 11 navržený na rok 2012 však schválen nebyl. Za leden 2012 vyúčtoval žalobce žalované poskytnutou zdravotní péči v hodnotě 146 154,40 Kč odpovídající 162 396 bodům. Žádný z dokladů o provedené péči nebyl odmítnut ani redukován, avšak žalovaná uhradila žalobci pouze částku 78 652 Kč, která se rovnala navrhované měsíční předběžné úhradě podle neschváleného dodatku. Soud dovodil, že závazkový vztah mezi stranami se subsidiárně řídí obchodním zákoníkem (dále jen „obch. zák.“), který v § 269 odst. 3 umožňuje smluvním stranám, aby si určitou část smlouvy (zde cenové ujednání) nahradily dohodou o způsobu jejího doda-

tečného určení, které však nesmí záviset na vůli jen jedné ze smluvních stran. Protože se ve smlouvě o úhradě zdravotní péče o zálohách nehovoří, nemohla žalovaná jednostranně stanovit zálohové platby oproti sjednanému způsobu úhrady zdravotní péče. K otázce hodnoty bodu a regulačních omezení soud prvního stupně zdůraznil, že na zdravotní péči poskytovanou v sociálních zařízeních se nevztahuje vyhláška č. 425/2011 Sb. (dále jen „úhradová vyhláška“). Podle zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění (dále jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“), je úhradovým obdobím vždy jeden rok. Do doby, než je péče za tento rok zúčtovatelná, hradí se v jeho průběhu zdravotní péče s hodnotou bodu tak, jak byla stanovena v předchozím úhradovém období, tedy v daném případě měsíčně podle seznamu výkonů s hodnotou bodu 0,90 Kč. Závěrem svého rozhodnutí připustil, že v zájmu spravedlivého a vyváženého přerozdělení prostředků z veřejného zdravotního pojištění by bylo, s přihlédnutím ke všem dalším okolnostem, možné analogicky z úhradové vyhlášky vycházet, avšak až v případech vyúčtování zdravotní péče za celé úhradové období.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

2. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) změnil rozsudkem ze dne 28. 1. 2014, č. j. 15 Co 367/2013-126, rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl (první výrok) a žalobci uložil povinnost zaplatit žalované náklady řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok). Uzavřel, že účastníci nesjednali hodnotu bodu a výši úhrad hrazené zdravotní péče. Aplikovala-li žalovaná za této situace úhradovou vyhlášku, pak se tak stalo v souladu s ujednáním účastníků, kteří odkazem na § 17 odst. 6 (nově § 17 odst. 5) zákona o veřejném zdravotním pojištění projevíli vůli být vázáni úhradovou vyhláškou, pokud nedojde k dohodovacímu řízení, nebo toto řízení bude bezvýsledné. Žalovaná proto správně použila vyhlášku jako předpis svou povahou účastníkům nejbližší. Naopak úvaha žalobce, že by měla být použita stejná hodnota bodu jako v minulém období, se neopírá o žádné smluvní ujednání ani zákonný či podzákonný předpis.

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Přípustnost dovolání spatřuje v dosud neřešené otázce, zda je v souladu s právem analogická aplikace úhradové vyhlášky na úhrady za poskytnutou zdravotní péči v pobytových zařízeních sociálních služeb. Úhradová vyhláška neobsahuje dotčený segment: poskytování zdravotní a ošetrovatelské péče v pobytových zařízeních sociálních služeb. Vztah mezi účastníky se řídí smlouvou a žádný z nich nemůže jednostranně měnit její obsah. Úhradový mechanismus, který je obsažen ve smlouvě, je neslučitelný s mechanismem upraveným v úhradové vyhlášce. Odvolací soud podle dovolatele v rozporu s čl. IV odst. 1 smlouvy uzavřel, že účastníci projevíli vůli být vázáni vyhláškou Ministerstva zdravotnictví stanovící hodnotu bodu a výši

úhrad hrazených služeb, pokud nedojde k dohadovacímu řízení nebo toto řízení bude bezvýsledné. Dané ujednání je nutné vykládat tak, že se účastníci pouze dohodli, že hodnota bodu a regulační omezení budou dohodnuta v dohadovacím řízení, a nikoliv jaký bude postup, nedohodnou-li se v dohadovacím řízení. Druhou právní otázkou vymezuje dovolatel tak, zda lze analogicky použít část úhradové vyhlášky, když v nálezů Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 19/13, byla sestupová hodnota bodu shledána neústavní.

4. Žalovaná ve svém vyjádření k dovolání uvedla, že cena dohodnutá v dodatcích se v minulosti vždy odvíjela od úhradových vyhlášek. Úhradové vyhlášky se sice vztahují na jiné poskytovatele, avšak druh poskytované zdravotní péče je srovnatelný. Postup žalované je i v souladu s čl. IV odst. 1 zvláštní smlouvy. Skutečnost, že během roku 2012 byla zdravotní péče hrazena formou záloh, je logická vzhledem k nastavení úhradového mechanismu ve vyhlášce.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

6. Dovolání lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

7. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. Protože dovolání může být podle § 237 o. s. ř. přípustné jen tehdy, jde-li o řešení právních otázek, je dovolatel oprávněn napadnout rozhodnutí odvolacího soudu pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

9. Dovolací soud shledává dovolání přípustným pro řešení otázky, dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu neřešené, zda je možné na základě analogie aplikovat úhradovou vyhlášku i na úhradu za poskytnutou zdravotní péči

v pobytových zařízeních sociálních služeb. Dosud neřešenou je i otázka navazující, totiž zda je případná aplikace úhradové vyhlášky možná poté, co byl vydán náleze Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 19/13.

IV. Důvodnost dovolání

10. Zákon o veřejném zdravotním pojištění upravuje mimo jiné rozsah a podmínky, za nichž jsou ze zdravotního pojištění hrazeny zdravotní služby. Původně se vztahoval na poskytování zdravotní péče pouze zdravotnickými zařízeními, která uzavírají smlouvu o poskytování zdravotní péče se Všeobecnou zdravotní pojišťovnou a ostatními zdravotními pojišťovnami. Smlouvy včetně jejich změn a dodatků, které se týkají způsobu úhrady, výše úhrady a regulačních omezení úhrady, vždy obsahují určení období, pro které se způsob úhrady, výše úhrady a regulační omezení úhrady sjednané v takové smlouvě použijí. Tato smlouva se řídí rámcovou smlouvou jakožto výsledkem dohadovacího řízení mezi zástupci svazů zdravotních pojišťoven a zástupci příslušných skupinových smluvních zdravotnických zařízení zastupovaných svými zájmovými sdruženími. Rovněž hodnoty bodu, výše úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění a regulační omezení objemu poskytnuté zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění se vždy na následující kalendářní rok dohadují v dohadovacím řízení zástupců Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky a ostatních zdravotních pojišťoven a příslušných profesních sdružení poskytovatelů jako zástupců smluvních zdravotnických zařízení. Ministerstvo zdravotnictví pak vydává výsledek dohody jako vyhlášku a v případě, že tento by nebyl v souladu s právními předpisy nebo veřejným zájmem, nebo by k dohodě nedošlo, stanoví hodnoty bodu, výši úhrad zdravotní péče hrazené ze zdravotního pojištění, výši záloh na úhradu hrazených služeb a regulační omezení objemu poskytnuté zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění na následující kalendářní rok samo vyhláškou. Vyhláška se použije, pokud se zdravotnické zařízení a zdravotní pojišťovna za podmínky dodržení zdravotně pojistného plánu zdravotní pojišťovny nedohodnou o způsobu úhrady, výši úhrady a regulačních omezeních jinak (srov. § 17 odst. 1, 3 a 6 zákona o veřejném zdravotním pojištění ve znění do 31. 12. 2006).

11. Od 1. 1. 2007 došlo v zákoně o veřejném zdravotním pojištění ke změně provedené zákonem č. 109/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách. Bylo vloženo nové ustanovení §17a, a zatímco zdravotnická zařízení se nadále řídila pravidly podle shora uvedeného § 17, stanovilo § 17a, že za účelem zajištění věcného plnění při poskytování ošetrovatelské a rehabilitační péče pojištěncům umístěným v zařízeních sociálních služeb s pobytovými službami uzavírají Všeobecná zdravotní pojišťovna

České republiky a ostatní zdravotní pojišťovny zřízené podle zvláštního zákona zvláštní smlouvy s těmito zařízeními sociálních služeb. Příslušná zdravotní pojišťovna zvláštní smlouvu uzavře, pokud o to zařízení sociálních služeb požádá a současně prokáže, že ošetřovatelská a rehabilitační zdravotní péče bude poskytována zdravotnickými pracovníky zařízení sociálních služeb, kteří jsou způsobilí k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštních právních předpisů. Do seznamu zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, který je přílohou vyhlášky č. 134/1998 Sb., byla vložena kapitola 913 – všeobecná sestra v sociálních službách výkon č. 06613 a bylo stanoveno bodové ohodnocení pro výkon ošetřovatelské intervence po předchozí indikaci ošetřujícího lékaře.

12. Vyhláška vydaná Ministerstvem zdravotnictví podle § 17 odst. 6 zákona o veřejném zdravotním pojištění na případy poskytování ošetřovatelské a rehabilitační péče pojištěncům umístěným v zařízení sociálních služeb výslovně nedopadá. Je proto třeba řešit otázku (na níž spočívá i rozhodnutí odvolacího soudu), zda připadá v úvahu analogická aplikace úhradové vyhlášky vydané na základě zmocnění v § 17 odst. 6 zákona o veřejném zdravotním pojištění na případ, že hodnota bodu, výše úhrad zdravotní péče a regulační omezení objemu poskytnuté zdravotní péče nejsou sjednány ve zvláštní smlouvě (jejích dodatcích) uzavřené mezi zdravotní pojišťovnou a zařízením sociálních služeb.

13. V rozhodné době byla analogie zákona upravena v § 853 občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. (dále jen „občanský zákoník“). Občanský zákoník byl přitom obecným právním předpisem i pro vztahy řídicí se obchodním zákoníkem, což je i posuzovaný případ, jak správně posoudily soudy nižších stupňů. Ostatně použití analogie na úpravu vztahů řídicích se obchodním zákoníkem bylo dovozeno i judikaturou (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1058/2003).

14. Prvním předpokladem použití analogie je tedy mezera v právu. V daném případě se jedná o stav, že norma obsažená v § 17a zákona o veřejném zdravotním pojištění stanoví právní následky, avšak nestanoví je komplexně [srov. PULKRÁBEK, Z. K problému otevřenosti (psaného) práva a možnostem jeho dotváření. Právník, 2000, č. 11, s. 1034]. Není upravena otázka, jaké právní následky mají nastat v případě, že strany pro určité období nedohodnou hodnotu bodu, výši úhrad zdravotní péče a regulační omezení jejího objemu.

15. Dalším předpokladem použití analogie je existence právní normy upravující obdobnou skutkovou podstatu. Obdobnost bude dána tehdy, jestliže se jedná o případy obdobné z hlediska svého účelu.

16. Důvodová zpráva k zákonu č. 109/2006 Sb. se k § 17a zákona o veřejném zdravotním pojištění nevyjadřuje (srov. sněmovní tisk 1103, Poslanecká sněmovna, 4. období, 2002–2006, veřejnosti dostupný na www.psp.cz). Dovolací soud shledává zásadní důvod pro použití analogie ve skutečnosti, že v obou případech

z hlediska účelu jde o poskytování zdravotních služeb pojištěncům v jednom systému veřejného zdravotního pojištění. V jeho rámci není věcného důvodu, aby v případě chybějícího smluvního ujednání nebyly i u zařízení sociálních služeb poskytujících zdravotnickou péči aplikovány podmínky úhrad, které jsou stanoveny závazným právním předpisem pro poskytování srovnatelné zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních [srov. rovněž § 22 písm. c), e) zákona o veřejném zdravotním pojištění]. Pro příslušné období se jedná o vyhlášku č. 425/2011 Sb., o stanovení hodnot bodu, výše úhrad zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění a regulačních omezení objemu poskytnuté zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění pro rok 2012.

17. Poskytované zdravotní péči je v daném případě nejbližší položka uvedena v její první příloze, části B bodu 2 písm. b), podle níž pro zvláštní ambulantní péči poskytovanou podle § 22 písm. c) zákona (zdravotní péče poskytovaná ve zdravotnických zařízeních ústavní péče osobám, které jsou v nich umístěny z jiných než zdravotních důvodů), hrazenou podle seznamu výkonů, se stanoví hodnota bodu ve výši 0,90 Kč do 100 % objemu. Tento objem se rovná součinu 1. celkového počtu zdravotnickým zařízením vykázaných a zdravotní pojišťovnou uznaných bodů za referenční období a 2. poměru počtu unikátních pojištěnců ošetřených zdravotnickým zařízením v hodnoceném období vůči počtu unikátních pojištěnců ošetřených zdravotnickým zařízením v dané odbornosti v referenčním období. Referenčním obdobím je zde rok 2010 (srov. § 2 odst. 1 této vyhlášky). Zdravotní péče poskytnutá zdravotnickým zařízením nad 100 % vypočteného objemu se hradí hodnotou bodu ve výši 0,40 Kč. Finanční vypořádání se provede nejpozději do 120 dnů po dni skončení hodnoceného období.

18. Dovolatel odůvodňuje svůj nesouhlas s analogickou aplikací úhradové vyhlášky i tím, že zvláštní smlouva sama obsahuje ujednání o ceně a platebních podmínkách. S jeho argumentací však nelze souhlasit, neboť stranami zvláštní smlouvy nebyl pro dané období uzavřen dodatek o výši úhrad; nelze tedy ani aplikovat navazující ustanovení smlouvy o tom, jakým způsobem se (smluvené) úhrady vyúčtovávají. Režim § 17 zákona o veřejném zdravotním pojištění a úhradové vyhlášky předpokládá naopak finanční vypořádání po uplynutí hodnoceného období (rok 2012) a hrazení záloh v jeho průběhu.

19. Dovolatel dále namítá, že aplikaci úhradové vyhlášky brání náleze Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 19/13. Tento náleze posuzoval ústavnost vyhlášky č. 475/2012 Sb., o stanovení hodnot bodu, výše úhrad hrazených služeb a regulačních omezení pro rok 2013. Jedním z důvodů zrušení této vyhlášky byla i limitace výše úhrad objemem poskytnutých zdravotních služeb. Ústavní soud uzavřel, že důsledkem (práva podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost) jsou požadavky ve vztahu k regulaci úhrad za poskytnuté výkony, které by při normálním běhu věcí, odhlédnouv od případných rizik přirozeně spojených s podnikáním, měly umožňovat (nikoliv zajišťovat) víc než jen pokrytí nákladů

poskytovaných služeb (bod 72). I když lze v některých směrech připustit větší efektivnost limitace výše úhrad před jinými způsoby kontroly hospodárného vynakládání prostředků veřejného zdravotního pojištění, neexistuje žádný důvod, aby stanovení výše úhrad zcela abstrahovalo od možnosti, že k překročení stanoveného objemu zdravotní péče nedojde jen v důsledku plýtvání či jejího nadužívání, nýbrž také v důsledku řádného plnění zákonných povinností ze strany poskytovatele. Základním problémem předmětné právní úpravy je tak absence nároku na dorovnání či kompenzaci, který by dopadal na tuto situaci (bod 74). Ústavní soud však odložil vykonatelnost nálezu až na 31. 12. 2014 s tím, že nadále zůstává aplikovatelným právním předpisem ve vztahu k posouzení výše úhrad za jednotlivé zdravotní služby poskytnuté v roce 2013.

20. V otázce intertemporálních účinků derogačních nálezů dospěl Ústavní soud k závěru (srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 6/05, 531/2005 Sb.), že derogační náleží, pokud zde existuje zvýšený zájem na ochraně ústavnosti, může být vykonatelný ještě před datem vyhlášení ve Sbírce zákonů; tato jeho vůle však musí být – nejen z důvodů požadavků zákona, ale i z důvodu právní jistoty – výslovně projevována. Zrušení právního předpisu *pro futuro* se jako princip projevuje i v tom, že při využití možnosti posunout okamžik vykonatelnosti náleží do budoucna (kupř. za tím účelem, aby měl normotvůrce dostatečný časový prostor protiústavní úpravu nahradit normou ústavně konformní) se po dobu odkladu vykonatelnosti hledí na napadenou právní úpravu jako na ústavně souladnou, a v tomto směru jsou orgány veřejné správy povinny takovou úpravu aplikovat, jinými slovy, „státní orgány nic neopravňuje k tomu, aby ve svém rozhodování uplatňovaly právní důsledky zrušovacích nálezů Ústavního soudu ještě předtím, než se tyto náleží staly vykonatelnými“ (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st. 31/10, 426/2010 Sb.).

21. Z odkladu (a jeho důvodů) vykonatelnosti náleží Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 19/13, je tak zřejmé, že tento náleží není překážkou pro aplikaci úhradové vyhlášky vztahující se k roku 2012. Uvedený závěr lze v jeho obecném významu vztáhnout i na analogickou aplikaci úhradové vyhlášky.

22. Ze shora uvedených důvodů lze uzavřít, že rozhodnutí odvolacího soudu vycházející z aplikace úhradové vyhlášky je správné. Proto Nejvyšší soud dovolání žalobce podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 102

č. 102 Pojištění

§ 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb.

Jestliže pojistitel upomenul pojistníka o úhradu dlužného pojistného z titulu pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, zaniká pojištění marným uplynutím lhůty uvedené v upomínce bez zřetele k tomu, zda pojistitel splnil povinnost informovat o upomínce vlastníka vozidla coby osobu odlišnou od pojistníka; případné právo vlastníka vozidla na náhradu škody způsobené porušením informační povinnosti tím není dotčeno.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2017, sp. zn. 23 Cdo 3842/2016, ECLI:CZ:NS:2017:23.CDO.3842.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 57 Co 549/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 23. 2. 2016, č. j. 57 Co 549/2015-172, výrokem I. potvrdil rozsudek Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 28. 5. 2015, č. j. 17 C 285/2014-122, v napadeném výroku I. a III., jimiž bylo žalované uloženo zaplatit žalobkyni 4× 20 040 Kč s úroky z prodlení specifikovanými v jednotlivých bodech a) až d) výroku I. rozsudku okresního soudu vždy ke každé části ve výši 20 040 Kč a rozhodnuto o povinnosti žalované zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení; výrokem II. rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.
2. Krajský soud v Ostravě (dále jen „odvolací soud“) se ztotožnil s právním závěrem Okresního soudu ve Frýdku-Místku (dále jen „soud prvního stupně“), že žalobkyně má nárok na zaplacení příspěvků za provoz nepojištěných vozidel ve vlastnictví žalované v období od 2. 8. 2011 do 6. 10. 2011, a to se zákonnými úroky z prodlení ode dne následujícího po uplynutí lhůty určené ve výzvě žalobkyně pro zaplacení příspěvků za nepojištěná vozidla.
3. Oba soudy vyšly z § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, v rozhodném znění (dále jen „zákon č. 168/1999Sb.“), podle něhož pojištění odpovědnosti zaniká dnem následujícím po marném uplynutí lhůty stanovené pojistitelem v upomínce k zaplacení pojist-

ného nebo jeho části, doručené pojistníkovi; tato lhůta nesmí být kratší než jeden měsíc a upomínka pojistitele musí obsahovat upozornění na zánik pojištění odpovědnosti v případě nezaplacení dlužného pojistného a o této upomínce pojistitel současně informuje osobu uvedenou v pojistné smlouvě jako vlastník tuzemského vozidla, jde-li o osobu odlišnou od pojistníka; lhůtu stanovenou pojistitelem v upomínce k zaplacení pojistného nebo jeho části lze před jejím uplynutím dohodou prodloužit.

4. V daném případě soudy zjistily, že provozovateli vozidel (společnosti Z., s. r. o.), jako pojistníkovi podle pojistné smlouvy ze dne 23. 12. 2008, uzavřené s Českou pojišťovnou, a. s., byla odeslána výzva, aby do 31. 7. 2011 uhradil dlužné pojistné za pojištění vozidel pro případ odpovědnosti za škodu, a to s upozorněním, že pokud dlužné pojistné nebude v určené lhůtě uhrazeno, pojištění vozidel zanikne dnem 1. 8. 2011. Výzva byla pro pojistníka připravena k vyzvednutí na poště od 8. 6. do 20. 6. 2011 a po uplynutí úložní doby byla zásilka vrácena odesílateli – České pojišťovně, a. s., čímž byla podle soudů výzva považována za doručenou a pojištění zaniklo dnem 1. 8. 2011. Soudy se neztotožnily se stanoviskem žalované, že nesplnění informační povinnosti pojistitelem ve vztahu k vlastníkovi vozidla má vliv na platnost zániku pojištění. Oba soudy shodně uzavřely, že žaloba byla podána důvodně, bylo-li prokázáno, že žalobkyně výzvami doručenými žalované dne 7. 2. 2012 vyzvala žalovanou k zaplacení příspěvků za nepojištěná vozidla, což však žalovaná v určené lhůtě nesplnila.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání s tím, že jej považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), neboť se domnívá, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) dosud nebyla řešena, a to konkrétně otázky výkladu § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2010. Z obsahu dovolání vyplývá, že dovolatelka za neřešenou právní otázku považuje, zda je splněna hmotněprávní podmínka pro řádné ukončení pojistné smlouvy, jestliže vlastník vozidla nebyl informován o upomínce k zaplacení dlužného pojistného doručené pojistitelem pojistníkovi s upozorněním na zánik pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Dovolatelka má za to, že tato otázka měla být vyřešena tak, že musí být kumulativně splněny všechny podmínky § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb., tj. že lhůta uvedená v upomínce nesmí být kratší než jeden měsíc, upomínka musí obsahovat upozornění na zánik pojištění odpovědnosti v případě nezaplacení dlužného pojistného a o této upomínce je současně informována osoba uvedená v pojistné smlouvě jako vlastník vozidla, je-li osobou odlišnou

od pojistníka. Jestliže všechny tři tyto podmínky nebyly v dané věci naplněny, není možno podle dovolatelky dospět k závěru, že byly naplněny podmínky pro vyhovění žalobě na zaplacení příspěvků za provoz nepojištěných vozidel. Podle dovolatelky je smyslem § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb. chránit vlastníka vozidla před situací, aby vozidlo nebylo provozováno bez zákonného pojištění, a zároveň chránit vlastníka před případnou náhradou škody. Dovolatelka navrhl, aby Nejvyšší soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že žaloba se zamítá a žalované se přiznává náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů a před soudem dovolacím.

6. Žalobkyně ve vyjádření k podanému dovolání navrhl jeho odmítnutí, neboť se domnívá, že dovolatelka neuvedla, jaká konkrétní otázka má být dovolacím soudem vyřešena, když pouze uvedla, že dovolací soud se má zabývat výkladem § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb. Pokud by dovolací soud přesto považoval dovolání žalované za přípustné, navrhl, aby bylo dovolání zamítnuto, neboť je podle žalobkyně zcela nedůvodné. Žalobkyně se domnívá, že informační povinnost, kterou zákon stanovuje ve vztahu k vlastníkovi vozidla, nelze považovat za jednu z obligatorních podmínek pro zánik pojištění odpovědnosti, jež musí být kumulativně splněna spolu s podmínkami týkajícími se náležitostí upomínky doručené pojistníkovi podle § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas a osobou k tomu oprávněnou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to otázky, zda nesplnění informační povinnosti pojistitelem ve vztahu k vlastníkovi vozidla, jako osoby odlišné od pojistníka, o upomínce k zaplacení pojistného doručené pojistníkovi, má vliv na platnost zániku pojištění odpovědnosti

IV.

Důvodnost dovolání

8. Podle § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, ve znění platném od 1. 1. 2010 (dále opět jen „zákon č. 168/1999 Sb.“), pojištění odpovědnosti zaniká dnem následujícím po marném uplynutí lhůty stanovené pojistitelem v upomínce k zaplacení pojistného nebo jeho části doručené pojistníkovi; tato lhůta nesmí být kratší než jeden měsíc a upomínka pojistitele musí obsahovat upozornění na zánik pojištění odpovědnosti

v případě nezaplacení dlužného pojistného a o této upomínce pojistitel současně informuje osobu uvedenou v pojistné smlouvě jako vlastníka tuzemského vozidla, jde-li o osobu odlišnou od pojistníka; lhůtu stanovenou pojistitelem v upomínce k zaplacení pojistného nebo jeho části lze před jejím uplynutím dohodou prodloužit.

9. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že odvolací soud správně potvrdil odvoláním napadenou vyhovující část rozsudku soudu prvního stupně, jestliže dovedl, že nesplnění povinnosti pojistitele informovat vlastníka vozidla, uvedeného v pojistné smlouvě uzavřené s pojistníkem, jako osobou odlišnou od vlastníka vozidla, o upomínce pojistitele k zaplacení pojistného, nemá vliv na zánik pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, neboť k zániku pojištění dojde podle § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb. marným uplynutím lhůty uvedené v upomínce k zaplacení dlužného pojistného doručené pojistníkovi. Odvolací soud správně vyšel z úvahy, že pojistná smlouva je dvoustranným právním jednáním, které zavazuje pouze účastníky smlouvy, a že s porušením informační povinnosti ze strany pojistitele může být spojeno případně jen právo vlastníka vozidla na náhradu škody, která by v důsledku porušení této povinnosti pojišťovnou vlastníku vozidla vznikla. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb. nespojuje s případným porušením informační povinnosti ze strany pojistitele vůči vlastníkovi tuzemského vozidla žádné následky pro další trvání nebo zánik pojištění podle smlouvy uzavřené mezi pojistitelem a pojistníkem o odpovědnosti z provozu vozidla.

10. Ke shodnému právnímu závěru ohledně následků nesplnění informační povinnosti pojistitelem ve vztahu k vlastníkovi vozidla ostatně dospěla i odborná právní literatura, která k § 12 odst. 1 písm. e) zákona č. 168/1999 Sb. uvádí, že „Nesplnění povinnosti pojistitele informovat vlastníka vozidla uvedeného v pojistné smlouvě o upomínce pojistitele k zaplacení pojistného nemá vliv na zánik pojištění, k tomu dojde marným uplynutím lhůty uvedené v upomínce k zaplacení pojistného doručené pojistníkovi. S porušením této povinnosti ze strany pojistitele však může být spojeno právo na náhradu škody, která by v důsledku porušení této povinnosti vznikla.“ (viz blíže JANDOVÁ, L., VOJTEK, P. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Komentář. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2012, s. 261).

11. Z výše uvedeného je tak zřejmé, že dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) nebyl uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto uzavřel, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné [§ 243d písm. a) o. s. ř.] a dovolání žalované zamítl.

Č. 103

č. 103 Přestavek (o. z.)

§ 3059 o. z., § 1087 o. z.

Ustanovení § 3059 věta druhá o. z. rozšiřuje institut přestavku (§ 1087) o. z. i na stavby zřízené před 1. 1. 2014; podmínky pro nabytí vlastnického práva přestavkem se v takovém případě posoudí podle § 1087 o. z. Institut přestavku lze aplikovat jen u trvalých staveb zřizovaných stavebníkem zčásti na cizím pozemku v přesvědčení (dobré víře), že zřizuje stavbu na vlastním pozemku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. 22 Cdo 4572/2015, ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.4572.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyň proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích – pobočky v Táboře ze dne 31. 3. 2015, sp. zn. 15 Co 72/2015.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Pelhřimově (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 6. 11. 2014, č. j. 4 C 97/2014-93, ve výroku I. zamítl žalobu na určení, že žalobkyně a) je vlastníci spoluvlastnického podílu o velikosti 2/6 na pozemku parc. č. 603/4 o výměře 12 m² v k. ú. P. (dále jen „sporný pozemek“), který je polohově určen geometrickým plánem č. 4397-129/2014, vyhotoveným dne 20. 6. 2014 Ing. V. S. (dále jen „příslušný geometrický plán“), ve výroku II. zamítl žalobu na určení, že žalobkyně b) je vlastníci spoluvlastnického podílu o velikosti 4/6 na sporném pozemku, který je polohově určen příslušným geometrickým plánem, a ve výroku III. rozhodl o náhradě nákladů řízení. V odůvodnění uvedl, že je dán naléhavý právní zájem na určovací žalobě, neboť se účastníci nedohodli na souhlasném prohlášení ohledně existence přestavku. K vybudování přestavku mělo dojít v roce 1934, kdy byl stavebník vlastníkem obou pozemků. Stavěl tedy na svém vlastním pozemku na základě řádného stavebního povolení a v době, kdy byl přestavek stavěn, se nejednalo o neoprávněnou stavbu. Přestavek je nepochybně malou součástí stavby žalobkyň, která převážnou částí stojí na jejich pozemku. O této části stavby může být uvažováno jako o přestavku, byť není spojen se zemí, neboť pozemek je ohraničen i do prostoru nad povrchem pozemku v kol-

mici nad jeho hranicí, takže přestavkem může být např. i balkon. V daném případě však není naplněna další podmínka pro přestavek, a sice aby malá část stavby zasahovala jen na malou část cizího pozemku. Sporný pozemek je sice nepatrný v porovnání s pozemkem parc. č. 603 v k. ú. P., z něhož byl oddělen, nicméně soud prvního stupně měl za to, že nelze takto pohlížet na pozemek parc. č. 603. Sporný pozemek byl oddělen v rámci celého pozemku parc. č. 603, který je zčásti zastavěn a zčásti nezastavěn, přičemž slouží jako jediná přístupová cesta k oběma nemovitostem. Je tak třeba dbát i na hospodářské využití, protože sporný pozemek je v rámci nezastavěného pozemku nikoliv nepatrný. Nejedná se tak o malou část cizího pozemku, ale podstatnou, resp. celou část společné přístupové cesty. Soud prvního stupně rovněž zdůraznil, že účelem nového občanského zákoníku je odstranění konfliktních stavů, a nikoliv jejich opětovné vyvolávání. V případě určení vlastnického práva žalobkyň by přitom žalovaní ztratili jediný přístup do své nemovitosti, zamítnutím návrhu nevznikne žalobkyním žádná újma. Byť sporný přestavek splňuje formální náležitosti přestavku, neboť se jedná o malou část stavby žalobkyň postavenou v dobré víře, má soud prvního stupně za to, že se nejedná o neoprávněnou stavbu a nezasahuje na malou část cizího pozemku v širších souvislostech. V tomto konkrétním případě by měly zůstat zachovány vlastnické vztahy, které fungovaly od nepaměti. Vzhledem k tomu soud prvního stupně žalobu zamítl.

2. K odvolání žalobkyň Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 31. 3. 2015, č. j. 15 Co 72/2015-161, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II.). Uvedl, že rozhodnutí soudu prvního stupně je věcně správné, nicméně z jiných důvodů. Přisvědčil žalobkyním, že pokud by se staly na základě zákona vlastníci sporného pozemku, bylo by nutno jejich žalobě vyhovět, takže nelze určení vlastnického práva odepřít podle § 80 občanského soudního řádu; pro posuzovaný případ to však není významné. Aplikace § 1087 odst. 1 občanského zákoníku nepřichází do úvahy z toho důvodu, že jej lze použít pouze v případech, kdy byla stavba zřízena alespoň zčásti na cizím pozemku. V této věci však není sporu o tom, že obě sousední nemovitosti byly ve 30. letech minulého století vybudovány týmiž osobami, které byly též vlastníky obou pozemků. Ustanovení § 3059 věta druhá občanského zákoníku pak lze použít jen v situaci, kdy převážná část stavby původně není součástí pozemku, na němž je postavena, a stane se jeho součástí až po účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. na základě některého z § 3056 až 3058 občanského zákoníku. Právě z odkazu na tato ustanovení je zřejmé, že § 3059 dopadá jen na případy, kdy se stavba nestala součástí pozemku podle § 3054. Pouze tehdy se ve vztahu k dalším pozemkům, na nichž stavba (menší částí) stojí, použijí ustanovení o přestavku. V daném případě ovšem není pochyb o tom, že převážná část stavby žalobkyň byla ke dni účinnosti občanského zákoníku postavena na jejich vlastním pozemku a stala se

podle § 3054 občanského zákoníku jeho součástí, takže použití § 3059 občanského zákoníku je vyloučeno. Žalobkyně tedy nejsou vlastníci sporného pozemku, a proto byla žaloba právem zamítnuta.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 103

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podaly žalobkyně dovolání, které považují za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které doposud nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešeny. Konkrétně pokládají otázku, jak má být aplikován § 1087 občanského zákoníku upravující přestavek na „vzdušný přestavek“, tedy na situaci, kdy je přestavek představován tím, že na cizí pozemek přesahuje pouze nadzemní část stavby, která není pevně spojena s cizím pozemkem, ale stavebně je spojena „pouze“ s vlastním pozemkem vlastníka stavby, např. přesahy střech, balkony, výklenky apod. Dále pokládají otázku, jak má být vykládáno použití termínu „zřízená stavba“ v § 1087 odst. 1 občanského zákoníku. Nesouhlasí s výkladem odvolacího soudu, že by se za stavbu zřízenou na cizím pozemku považovala jen taková stavba, která byla budována (stavěna) v době, kdy část povrchu pod ní měla odlišného vlastníka. Domnívají se, že zákonodárce uvedeným termínem definoval výsledný stav, a nikoliv samotný proces výstavby, který je specifikován podmínkou existence dobré víry. Další otázkou je, jak má být aplikován § 3054 občanského zákoníku na stavby, které se nacházejí na více pozemcích s tím, že na jednom (vlastním) pozemku je pevně spojena stavba se zemí a na druhý pozemek zasahuje stavba svou nadzemní částí (vzdušný přestavek). Aplikace § 3054 občanského zákoníku je v případě žalobkyň vyloučena z toho důvodu, že dopadá jen na situaci, kdy se stavba nachází zcela jen na jednom pozemku, takže je třeba aplikovat § 3059 občanského zákoníku, kdy se stavba stane součástí pozemku vlastního, neboť na něm se nachází její převážná část, a na zbylé části se aplikuje úprava přestavku. Ustanovení § 3059 občanského zákoníku je přitom třeba považovat za *lex specialis* k § 3054 občanského zákoníku. Žalobkyně následně shrnují průběh sporu, zdůrazňují, že ve 30. letech minulého století byly stavby žalobkyň i žalovaných, jakož i pozemky, na nichž stojí, ve vlastnictví jedné osoby, která provedla rekonstrukci, když rozšířila 1. patro stavby v současnosti patřící žalobkyním nad prostor průchodu, tedy i nad sporný pozemek. Soud prvního stupně shledal naplnění podmínek § 1087 občanského zákoníku, byť jen formálně, odvolací soud pak uvedl, že se ustanovení o přestavku nemohou vůbec aplikovat; s tím však žalobkyně nesouhlasí, když se domnívají, že jsou splněny všechny podmínky aplikace uvedeného ustanovení, a proto jim ke spornému pozemku vzniklo vlastnické právo ze zákona k 1. 1. 2014. Navrhují, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že žalobě vyhová a přízná jim náhradu nákladů řízení před soudy všech stupňů.

4. Žalovaní považují dovolání za nedůvodné. Zdůrazňují, že přestavek lze aplikovat v případě omylu, o němž stavebník v době výstavby nevěděl, například při zpřesňování geometrického a polohového určení nemovitosti, přestavek naopak nemůže být záměr. Taktéž přestavek nemůže vzniknout, když stavebník staví zcela na svém pozemku, což byl i tento případ. Zdůrazňují, že přestavek měl podle žalobkyň vzniknout do 30. let 20. století, kdy vlastníkem všech nemovitostí byli manželé K. Rozebírají následně přechodná ustanovení, načež dospívají k závěru, že odvolacím soudem byla vyložena zcela správně. Považují za nedůvodné jednotlivé otázky žalobkyň. Zdůrazňují, že i pro přestavek podle § 3059 občanského zákoníku by měly být naplněny podmínky obsažené v § 1087 občanského zákoníku, což nemůže být v případě – jak samy žalobkyně uvádějí – výrazného přesahu jejich stavby. Vyjadřují se také k průběhu řízení a k tvrzením žalobkyň v jeho průběhu. S ohledem na uvedené navrhují, aby dovolání bylo jako nedůvodné zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014, neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno po tomto datu (článek II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb.) (dále jen „o. s. ř.“).

6. Podle § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

7. Jelikož k nabytí vlastnického práva ke spornému pozemku žalobkyněmi mělo dojít na základě přestavku s účinností od 1. 1. 2014, postupoval dovolací soud při posouzení této otázky podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „o. z.“).

8. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

9. Podle § 241a odst. 1–3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému

rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

č. 103

10. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

11. Soudy obou stupňů dospěly k závěru, že část stavby žalobkyň nad předmětným pozemkem byla stavbou oprávněnou, na níž se přestavek neaplikuje. Dovolatelky tento závěr rozporují tím, že předkládají dovolacímu soudu otázku, jak se má posoudit přestavek vzniklý před 1. 1. 2014 s ohledem na přechodná ustanovení k občanskému zákoníku.

12. Jelikož tato otázka nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud vyřešena, rozhodnutí odvolacího soudu je na jejím řešení založeno a dovolatelky závěry odvolacího soudu napadají, je dovolání pro řešení této otázky přípustné, není však důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Podle § 506 o. z. součástí pozemku je prostor nad povrchem i pod povrchem, stavby zřízené na pozemku a jiná zařízení (dále jen „stavba“) s výjimkou staveb dočasných, včetně toho, co je zapuštěno v pozemku nebo upevněno ve zdech.

Podle § 3054 o. z. stavba, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena, přestává být dnem nabytí účinnosti tohoto zákona samostatnou věcí a stává se součástí pozemku, měla-li v den nabytí účinnosti tohoto zákona vlastnické právo k stavbě i vlastnické právo k pozemku táž osoba.

14. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, opětovně do českého právního prostředí zavedl zásadu *superficies solo cedit* (povrch ustupuje půdě) i ve vztahu ke stavbám; tato se projevuje zejména v § 506 a § 1083 a násl. o. z. Zákonná úprava vychází z toho, že se superficiální zásada s ohledem na ochranu nabytých práv v plné míře uplatní jen u nově zřizovaných staveb (viz také důvodovou zprávu k § 3015 až 3027 a k § 3054 až 3061 o. z. dostupnou na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>), a proto Nejvyšší soud dovodil, že samotné ustanovení § 506 o. z. nemůže ničeho změnit na existenci staveb, které vznikly před 1. 1. 2014, jakožto samostatných věcí v občanskoprávním smyslu [srovnej usnesení Nejvyš-

šihó soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 892/2016 (dostupné na www.nsoud.cz]). Zákodnárce v rámci přechodných ustanovení v § 3054 a násl. o. z. upravil zvláštní pravidla, která mají sjednotit vlastnický režim stavby coby samostatné věci v právním slova smyslu vzniklé před 1. 1. 2014, a pozemku, na němž tato stavba stojí. Je-li vlastnický režim stavby a vlastnický režim pozemku pod touto stavbou totožný, pak se stavba ve shodě s § 3054 o. z. stala dnem 1. 1. 2014 součástí pozemku. Ustanovení § 3054 o. z. tak dopadá na případy, kde se stavba ve vlastnictví určitého subjektu (subjektů) celá nachází na pozemku téhož vlastníka (vlastníků). Tímto způsobem chápe úpravu obsaženou v § 3054 také judikatura Nejvyššího soudu [k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 22 Cdo 5189/2014 (dostupné na www.nsoud.cz); proti uvedenému rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 10. 11. 2015, sp. zn. II. ÚS 2644/2015 (dostupným na <http://nalus.usoud.cz>); dále srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2016, sp. zn. 22 Cdo 599/2015 (dostupné na www.nsoud.cz)]. Ani závěry odborné literatury nenaznačují, že by měla úprava § 3054 o. z. dopadat na případy, kdy se stavba nachází na vícero pozemcích, přičemž vlastníkem alespoň jednoho z nich je vlastník stavby (k tomu srovnej např. SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1231–1232, nebo ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1392). Takové pojetí pak také zjevně vyplývá z důvodové zprávy k § 3054 až 3061 o. z. (dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>).

15. Závěr o dopadu § 3054 na případy, kdy se celá stavba nachází na pozemku ve vlastnictví vlastníka stavby, ostatně odpovídá i obecnému pojetí konstrukce přechodných ustanovení § 3054 o. z. a násl., kdy zákonná úprava na prvním místě při regulaci režimu podléhajícímu superficiální zásadě vymezuje nejčastější situace, kdy se celá stavba nachází na pozemku téhož vlastníka. Ustanovení § 3056–3059 pak upravují situace, kdy se výchozí pravidlo obsažené v § 3054 o. z. nemůže uplatnit právě proto, že ke dni účinnosti o. z. se celá stavba nenachází na pozemku vlastníka stavby. Režim § 3055 až 3058 dopadá na případy, kdy se stavba nachází celá na jednom pozemku, ale pro nesplnění podmínek § 3054 o. z. nedošlo k právnímu sjednocení režimu pozemku a stavby již ke dni účinnosti o. z., a teprve § 3059 o. z. řeší právní režim staveb, které jsou zřízeny na několika pozemcích, tj. staveb, u nichž se právě z tohoto důvodu nemohou uplatnit předchozí zákonná ustanovení (§ 3054 až 3058).

16. Z uvedeného vyplývá, že je-li vlastnický režim stavby a vlastnický režim pozemku pod touto stavbou odlišný, pak se ve shodě s § 3055 odst. 1 o. z. dnem 1. 1. 2014 stavba součástí pozemku nestala. Dojde-li ke sjednocení vlastnického režimu později, tak se stavba stane ve shodě s § 3058 odst. 1 o. z. součástí pozemku k okamžiku sjednocení vlastnického režimu.

17. Občanský zákoník v § 3059 upravuje zvláštní postup pro případ, že je stavba zřízena na více pozemcích, a potud je třeba úpravu obsaženou v § 3059 o. z. považovat za doplnění úpravy § 3054 až 3058.

18. Podle § 3059 o. z., je-li stavba zřízena na několika pozemcích, použijí se § 3056 až 3058 jen ve vztahu k pozemku, na němž je převážná část stavby. Stane-li se stavba součástí tohoto pozemku, použije se ve vztahu k pozemkům, na něž části stavby přesahují, ustanovení o přestavku.

19. Uvedené ustanovení doplňuje přechodná ustanovení § 3054 až 3058 o. z. tak, že umožňuje, aby se superficiální zásada uplatnila i ve vztahu k pozemku, na němž leží alespoň převážná část stavby; stavba se tak stane součástí toho pozemku, na němž převážně leží, ke zbylým pozemkům zákonodárce připouští uplatnění institutu přestavku. Ačkoliv znění § 3059 o. z. odkazem na § 3056 až 3058 o. z. naznačuje, že se zmíněné pravidlo uplatní toliko v situaci, kdy stavba coby samostatná věc v právním smyslu byla zřízena na více pozemcích, přičemž až po nabytí účinnosti občanského zákoníku by se sjednotil vlastnický režim ke stavbě a k pozemku, na němž převážná část této stavby leží, je třeba argumentem *a fortiori* dospět k závěru, že se stejné pravidlo uplatní i v situaci, kdy taková stavba již před 1. 1. 2014 byla zřízena na více pozemcích v situaci, kdy vlastník stavby byl zároveň vlastníkem pozemku, na němž se stavba nacházela alespoň svou převážnou částí, přičemž i zde ke zbylým částem pozemků, na které přesahovala, se může uplatnit režim přestavku při splnění zákonných předpokladů. V opačném případě by totiž bez opodstatněného důvodu byly z aplikace § 3059 o. z. vyloučeny právě ty případy, kdy již ke dni účinnosti o. z. se zřízená stavba nacházela mimo jiné na pozemku vlastníka stavby; v těchto případech by se § 3059 o. z. pak již nikdy nemohl uplatnit.

20. Výše bylo zdůrazněno, že § 506 o. z. upravuje právní poměry vznikající až po 1. 1. 2014, nemá však vliv na právní poměry založené před 1. 1. 2014. Obdobně to platí i pro § 1087 o. z. upravující přestavek, který se s ohledem na ochranu nabytých práv uplatní teprve až u staveb zřízených po 1. 1. 2014. Zákonodárce nicméně § 3059 větou druhou o. z. obecně připustil použití režimu přestavku i na stavby zřízené alespoň z části na cizím pozemku před nabytím účinnosti občanského zákoníku (k tomu srovnej důvodovou zprávu k § 3054 až 3061 o. z., dostupnou na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>). Ustanovení § 3059 věty druhé o. z. naopak nelze vykládat tak, že by stanovilo zvláštní podmínky pro uplatnění institutu přestavku nad rámec § 1087 o. z. Smyslem právní úpravy § 3059 o. z. není zavedení pravidla, aby v případě, kdy je stavba zřízena na některém z pozemků z převážné části, by se ve zbylém rozsahu u dalšího pozemku (pozemků) bez dalšího aplikovalo ustanovení o přestavku. Bylo by totiž v rozporu se zásadami, na nichž je občanský zákoník založen, aby se mohl stát vlastník stavby vlastníkem cizího pozemku za situace, kdy by si byl vědom toho, že svou stavbu zřídil – byť jen částečně – na cizím pozemku; občanský zákoník totiž chrání dobrou víru, a nikoliv jednání nepoctivé (srovnej např. § 6 o. z.). I pro případy předvída-

né v § 3059 větě druhé o. z. platí, že se pro použití přestavku vyžaduje naplnění podmínek obsažených v § 1087 o. z. Jinými slovy řečeno, úmysl zákonodárce je třeba vykládat tak, že se prostřednictvím § 3059 věty druhé o. z. rozšiřuje toliko aplikace ustanovení o přestavku i na stavby zřízené před 1. 1. 2014 alespoň zčásti na cizím pozemku, ale nemodifikují se jím podmínky pro uplatnění přestavku (tj. pro posouzení situace jako přestavku) obsažené v § 1087 o. z. (k tomu srovnej MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III. § 419–654. Praha: Leges, 2014, str. 1170, marg. č. 124).

21. Institut přestavku podle § 1087 o. z. systematicky spadá do úpravy režimu staveb zřízených na cizím pozemku bez existence oprávnění na cizím pozemku stavět (§ 1084 a násl. o. z.). Právní úprava staveb zřízených na cizím pozemku přitom s ohledem na různé skutečnosti, zejména s ohledem na dobrou víru stavebníka, stanoví různé právní následky takové činnosti. Základním předpokladem pro aplikaci ustanovením o přestavku je skutečnost, že je stavba zřizována na cizím pozemku v dobré víře, že stavebník stavbu zřizuje na svém vlastním pozemku, ačkoliv tomu tak ve skutečnosti není. Tento předpoklad není naplněn tehdy, jestliže je stavba zřizována na cizím pozemku, ačkoliv stavebník v dobré víře není, a ani tehdy, má-li stavebník ke zřízení stavby na cizím pozemku platný právní titul; o dobré víře ve vztahu k tomu, že stavebník staví na vlastním pozemku, nelze v tomto případě uvažovat právě pro existenci takového právního titulu.

22. Z toho lze argumentem *a contrario* dovodit, že byla-li stavba zřízena zčásti na cizím pozemku na základě platného existujícího oprávnění (např. nájmu, věcného břemene apod.), nelze uvedená ustanovení (§ 3059 ve spojení s § 1087 o. z.) aplikovat, byť by později oprávnění k umístění stavby zaniklo, neboť v době zřízení stavby se nejednalo o stavbu zřizovanou na cizím pozemku v dobré víře, že stavebník zřizuje stavbu na svém vlastním pozemku. To platí i pro situace, kdy stavba byla zcela zřízena na pozemku stavebníka, přičemž později se stavba z nejrůznějších důvodů stala zčásti stavbou na cizím pozemku; ani v těchto případech totiž není stavba zřizována na cizím pozemku. Uvedené závěry pak plně platí i pro stavby zřízené před 1. 1. 2014.

23. V posuzovaném případě soudy obou stupňů dospěly k závěru, že část stavby ve vlastnictví žalobkyň byla postavena nad sporným pozemkem jejich právním předchůdcem v období, kdy právní předchůdce byl vlastníkem pozemku pod celou stavbou, z čehož dovodily, že se jednalo o oprávněnou stavbu. Za dané situace je podle dovolacího soudu zcela správným závěr odvolacího soudu, že se žalobkyně nestaly na základě § 3059 o. z. spoluvlastnicemi sporného pozemku. To v poměrech předmětné věci platí tím spíše, že ke dni nabytí účinnosti o. z. podle skutkových zjištění soudů žalobkyně bez pochybností věděly o tom, že část jejich stavby se nachází nad pozemkem ve vlastnictví žalovaných.

24. Jelikož skutečnost, že byla část stavby žalobkyň zřízena nad sporným pozemkem na základě tehdy existujícího oprávnění spočívajícího ve vlastnickém

právu a nešlo o stavbu na cizím pozemku, sama o sobě vede k vyloučení aplikace institutu přestavku, nezabýval se dovolací soud pro nadbytečnost ostatními vymezenými otázkami přípustnosti dovolání.

č. 103

25. S ohledem na výše uvedené je tedy zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů věcně správné, byť se dovolací soud s právními závěry odvolacího soudu ztotožnil pouze zčásti. Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyň podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 104

č. 104

Cena

§ 3 odst. 1 zákona č. 180/2005 Sb., § 4 zákona č. 180/2005Sb., § 6 předpisu č. 180/2005Sb. ve znění od 20. 5. 2010, § 25 odst. 1 zákona č. 458/2000 Sb. ve znění do 17. 8. 2011, § 52 zákona č. 458/2000 Sb.

Předpokladem vzniku nároku provozovatele výroby elektrické energie využívající sluneční záření na výkupní ceny elektřiny stanovené pro rok 2010 je skutečnost, že výrobce začal do konce tohoto roku v souladu s pravomocným rozhodnutím o udělení licence vyrábět a dodávat elektřinu do elektrizační soustavy. Tento předpoklad není splněn, jestliže dodávky byly prováděny bezsmluvně a bez připojení k přenosové nebo distribuční soustavě provedeného provozovatelem příslušné soustavy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2017, sp. zn. 32 Cdo 1051/2015, ECLI:CZ:NS:2017:32.CDO.1051.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze 13. 11. 2014, sp. zn. 8 Co 235/2013.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v souzené věci žalobou podle části páté zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), domáhala, aby soud nahradil rozhodnutí předsedy Energetického regulačního úřadu (dále též jen „ERÚ“) ze dne 27. 5. 2011, č. j. 00243-17/2011-ERÚ, v celém rozsahu tak, že účastnice řízení (dále též jen „účastnice“) je jako provozovatel distribuční soustavy povinna uzavřít se žalobkyní jako výrobcem elektřiny dodávané fotovoltaickou elektrárnou P. (dále též jen „FVE P.“ či „FVE“) smlouvu o dodávce elektřiny vycházející z výkupních cen platných pro fotovoltaické elektrárny s výkonem nad 30 kW a uvedených do provozu od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.

2. Krajský soud v Českých Budějovicích v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 1. 11. 2012, č. j. 34 C 262/2011-361, v zamítavém výroku o věci samé a ve výroku o nákladech řízení jej změnil tak, že žalobkyně je povinna na jejich náhradu zaplatit účastníci částku 15 839 Kč (první výrok). Zároveň rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

3. Odvolací soud shledal správným postup soudu prvního stupně, jenž vzal za svá skutková zjištění správního orgánu podle § 250e odst. 2 věty první o. s. ř. a neprováděl dokazování. Ztotožnil se s názorem soudu prvního stupně, že zjištění ERÚ jsou pro účely právního posouzení věci postačující, neboť odpovídají shodným skutkovým tvrzením obou účastníků řízení, a skutečnost mezi nimi sporná, zda FVE fakticky dodávala elektřinu do odběrné sítě účastnice již od 8. 12. 2010 či nikoliv, není právně významná. Odvolací soud tudíž vycházel z těchto zjištění:

4. Dne 6. 11. 2009 žalobkyně s účastnicí uzavřely smlouvu o připojení zařízení výrobce elektřiny k distribuční soustavě, v níž se účastnice zavázala umožnit žalobkyni připojení výroby k distribuční soustavě a zajistit požadovaný rezervovaný výkon za předpokladu splnění podmínek dle čl. IV odst. 1 této smlouvy. Ve smlouvě se strany zavázaly řídit Pravidly provozování distribuční soustavy (dále též jen „PPDS“).

Dne 3. 12. 2010 podala žalobkyně účastnici žádost o první paralelní připojení, avšak bez potřebných listin.

Dne 4. 12. 2010 žalobkyně uzavřela se společností E.ON Energie, a. s., smlouvu o odběru elektrické energie, čímž se FVE P. stala odběratelem elektřiny ze sítě.

Dne 27. 12. 2010 nabylo právní moci rozhodnutí, jímž byla žalobkyni udělena licence k výrobě elektřiny. Téhož dne žalobkyně doplnila žádost o první paralelní připojení nutnými listinami.

Dne 13. 1. 2011 podala žalobkyně ERÚ návrh, aby účastnici bylo uloženo uzavřít s ní smlouvu o dodávce elektřiny v cenách platných pro fotovoltaické elektrárny uvedené do provozu od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010.

Dne 19. 1. 2011 účastnice vyhotovila protokol o schválení výroby elektrické energie a došlo k prvnímu paralelnímu připojení výroby žalobkyně.

Dne 12. 2. 2011 proběhla první měřená dodávka elektrické energie vyrobené ve FVE P. do distribuční soustavy.

Dne 10. 3. 2011 byla mezi žalobkyní a účastnicí uzavřena smlouva o dodávce elektřiny.

5. Též v rovině právního posouzení se odvolací soud ztotožnil se závěry soudu prvního stupně. Podle nich byla sice FVE P. od 8. 12. 2010 připojena do distribuční soustavy, avšak výhradně pro potřeby odběru, nikoliv pro dodávky do sítě, a to na základě smlouvy uzavřené s jiným subjektem (s E.ON Energie, a. s.) než s účastnicí řízení. Nešlo tedy o připojení, na základě kterého by mohlo docházet k legálním dodávkám elektrické energie do sítě. Pokud proto žalobkyně před datem 19. 1. 2011, tedy před provedením řádného připojení, a před uzavřením smlouvy o dodávce elektřiny do sítě, na jejímž základě teprve docházelo k výkupu a ke vzniku nároku na kupní cenu, dodávala do distribuční sítě elektřinu, činila tak protiprávně (jednalo by se o nepovolenou dodávku energie do sítě) a takovou dodávku nelze podkládat za relevantní ve smyslu cenového rozhodnutí

ERÚ č. 4/2009 ze dne 3. 11. 2009. Odvolací soud shrnul, že faktické dodávání elektřiny do soustavy účastnice v rozporu se smluvními podmínkami a před udělením licence, jakož i před vlastním smluvním připojením, nemůže mít rozhodný význam pro vznik práva žalobkyně na výkupní ceny elektřiny pro rok 2010. Vzhledem k tomu se žalobkyně nemůže dovolávat ani porušení principu ochrany legitimního očekávání.

č. 104

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozsudek odvolacího soudu ve výroku o věci samé napadla žalobkyně dovoláním.

7. Přípustnost dovolání žalobkyně shledává v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky hmotného práva, v rozhodování odvolacího soudu doposud nevyřešené, „zda omezení vlastnického práva lze či nelze vázat na učinění či neučinění úkonu ze strany třetí osoby, konkrétně zda poskytnutí součinnosti ze strany soukromoprávního subjektu může ovlivnit vlastnické právo garantované v rámci veřejnoprávních vztahů, a s tím související otázky, zda cenový předpis jakožto akt normativní povahy je či není předpisem dostatečné právní síly, aby omezoval právo vlastnit majetek“.

8. Dovolatelka poté, co vylíčila svou vlastní verzi skutkového stavu věci, obsáhle argumentuje ve prospěch závěru, že splnila zákonné podmínky pro přiznání podpory na výrobu elektrické energie z obnovitelných zdrojů ve formě výkupních cen určených pro výrobu uvedenou do provozu v roce 2010. Vytýká odvolacímu soudu, že nesprávně a ústavně nekonformně vyložil jak bod 1.9 cenového rozhodnutí ERÚ č. 4/2009, tak příslušná ustanovení PPDS, a zasáhl tím do jejího práva vlastnit majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v rovině legitimního očekávání, že se jí dostane těchto výkupních cen, vycházel-li z toho, že podmínkou vzniku nároku na výkupní ceny pro výrobu uvedené do provozu v roce 2010 bylo provedení prvního paralelního připojení do elektrizační soustavy a uzavření smlouvy o dodávkách s provozovatelem distribuční soustavy, a nepřiznal-li právní význam faktickému připojení a dodávkám elektřiny do distribuční soustavy, ačkoliv se jedná o materiální splnění podmínky připojení k distribuční soustavě. Dovolatelka má za ústavně konformní takový výklad bodu 1.9 tohoto cenového rozhodnutí, že dnem uvedení do provozu se rozumí již den, kdy začne výroba v souladu s rozhodnutím o udělení licence vyrábět elektřinu a je schopna ji dodávat do elektrizační soustavy, a dovozuje, že též tuto podmínku splnila, neboť vyráběla elektřinu a dodávala ji do soustavy již v období od 8. 12. 2010. Poukazuje na to, že první paralelní připojení bylo jako podmínka zakotveno až s účinností od 1. 1. 2011 cenovým rozhodnutím ERÚ č. 2/2010 ze dne 8. 11. 2010, což umožňovalo až § 3 zákona

č. 180/2005 Sb. ve znění novely provedené s účinností od 1. 1. 2011 zákonem č. 330/2010 Sb., podle něhož podpora se vztahuje na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů ve výrobních elektřiny připojených do elektrizační soustavy; stanovením takové podmínky v cenovém rozhodnutí č. 4/2009 by cenový orgán vybočil z mezí zákonného zmocnění. Výklad, že musí být též uzavřena smlouva o dodávce elektřiny, by pak podmiňoval právo na aktuální výkupní ceny tím, zda soukromý subjekt uzavře soukromoprávní smlouvu, a přiznával by jednání účastnice závažné veřejnoprávní účinky. Dovolatelka zdůrazňuje, že povinnost provést první paralelní připojení na základě souhlasu a za přítomnosti provozovatele distribuční soustavy byla stanovena až s účinností od 26. 10. 2010 změnou PPDS, doplněním čl. 13 přílohy č. 4, a namítá, že jde o jednostrannou změnu obchodních podmínek „v průběhu hry“, která je v rozporu s jejím legitimním očekáváním, a tudíž s ústavním pořádkem.

9. Ujednání v čl. VII bod 1 smlouvy o připojení má dovolatelka za neplatné pro rozpor s § 269 odst. 3 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zrušeného ke dni 1. 1. 2014 (dále jen „obch. zák.“), neboť stanoví podmínku, která závisí na libovůli jedné strany. I v případě jeho platnosti měla účastnice svůj závazek splnit a výrobu schválit bez zbytečného odkladu po požádání, k němuž došlo nejpozději 3. 12. 2010. Tvrdí též, že účastnice záměrně zmařila splnění podmínky provozu distribuční soustavy, neboť ač měla možnost i personální kapacitu provést u ní první paralelní připojení v roce 2010, tak neučinila, a smlouva se tak vzhledem k § 36 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zrušeného ke dni 1. 1. 2014 (dále též je „obč. zák.“), stala nepodmíněnou. Zároveň považuje za ústavně nekonformní, aby byl vznik nároku vázán na libovůli provozovatele distribuční soustavy nebo na jeho personálních možnostech, respektive aby bylo na jeho zvážení, kterému subjektu poskytne součinnost ještě v roce 2010 a kterému ne.

10. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

11. Účastnice řízení se ve svém vyjádření k dovolání ztotožňuje s právním posouzením odvolacího soudu, snáší argumenty na podporu jeho závěrů a navrhuje, aby dovolání bylo odmítnuto, případně zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

12. Se zřetelem k době vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu se uplatní pro dovolací řízení – v souladu s bodem 7. čl. II části první přechodných ustanovení zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a s bodem 2. čl. II části první přechodných ustanovení zákona č. 293/2013 Sb., kterým

se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony – občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále též jen „o. s. ř.“).

13. Po zjištění, že dovolání bylo podáno ve lhůtě stanovené v § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou při splnění podmínky povinného zastoupení (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), se Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání, neboť dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu jen za předpokladu, že to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

14. Podle § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem posouzena jinak.

15. Otázky, které dovolatelka výslovně vymezila, závěr o přípustnosti dovolání založit nemohou, neboť napadené rozhodnutí na jejich řešení nespočívá, a není tak splněna jedna ze základních podmínek přípustnosti dovolání stanovených v § 237 o. s. ř. Odvolací soud takto formulované otázky neřešil, neboť nedovodil, že došlo k omezení vlastnického práva dovolatelky, respektive k omezení jejího práva vlastnit majetek.

16. Vzhledem k tomu však, že dovolací soud není vázán formálním vymezením předpokladů přípustnosti dovolání (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, a též např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 30 Cdo 159/2014), nýbrž hodnotí, zda je z dovolání vůbec patrné, o kterou otázku hmotného nebo procesního práva jde, Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné, když z obsahu dovolání vyplývá, že se jím předkládá k řešení otázka hmotného práva, na jejímž řešení spočívá napadené rozhodnutí a kterou dovolací soud ve své rozhodovací praxi dosud neřešil, totiž otázka výkladu pojmu „vedení výroby do provozu“ jako skutečnosti rozhodné pro vznik nároku provozovatele výroby elektrické energie využívající sluneční záření na výkupní ceny elektřiny stanovené cenovým rozhodnutím Energetického regulačního úřadu pro rok 2010.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Nejvyšší soud tedy přezkoumal napadené rozhodnutí z hlediska dovolatelkou vymezeného důvodu (srov. § 242 odst. 3 větu první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není důvodné.

18. Podle § 3 odst. 1 věty první zákona č. 180/2005 Sb., o podpoře výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie a o změně některých zákonů (zákon o podpoře využívání obnovitelných zdrojů), zrušeného k 1. 1. 2013, ve znění účinném do 31. 12. 2010, podpora podle tohoto zákona (dále jen „podpora“) se vztahuje na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů vyrobenou v zařízeních v České republice využívajících obnovitelné zdroje, s výjimkou větrných elektráren umístěných na rozloze 1 km² o celkovém instalovaném výkonu nad 20 MWe.

Podle § 3 odst. 1 věty první zákona č. 180/2005 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2012, podpora podle tohoto zákona (dále jen „podpora“) se vztahuje na výrobu elektřiny z obnovitelných zdrojů ve výrobnách elektřiny na území České republiky připojených do elektrizační soustavy České republiky přímo, prostřednictvím odběrného místa nebo prostřednictvím jiné výroby elektřiny připojené k elektrizační soustavě České republiky, s výjimkou větrných elektráren umístěných na rozloze 1 km² o celkovém instalovaném výkonu nad 20 MWe. Podle § 4 zákona č. 180/2005 Sb., který po dobu účinnosti zákona nedoznal změny, provozovatel přenosové soustavy nebo provozovatelé distribučních soustav jsou povinni na svém licenci vymezeném území přednostně připojit k přenosové soustavě nebo k distribučním soustavám zařízení podle § 3 (dále jen „zařízení“) za účelem přenosu nebo distribuce elektřiny z obnovitelných zdrojů, pokud o to výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů (dále jen „výrobce“) požádá a pokud splňuje podmínky připojení a dopravy elektřiny stanovené zvláštním právním předpisem [tj. energetickým zákonem] (odstavec 1). Provozovatelé regionálních distribučních soustav a provozovatel přenosové soustavy jsou povinni vykupovat veškerou elektřinu z obnovitelných zdrojů, na kterou se vztahuje podpora, a uzavřít smlouvu o dodávce, pokud výrobce elektřinu z obnovitelných zdrojů nabídl, za podmínek podle § 5 a za ceny podle § 6 (odstavec 4 věta první). Výrobce, který nabídl elektřinu k povinnému výkupu, musí uzavřít smlouvu s provozovatelem příslušné regionální distribuční soustavy nebo přenosové soustavy (odstavec 17). Podle § 6 zákona č. 180/2005 Sb., ve znění novely provedené s účinností od 20. 5. 2010 zákonem č. 137/2010 Sb., týkající se jen odstavce 4, úřad stanoví vždy na kalendářní rok dopředu výkupní ceny za elektřinu z obnovitelných zdrojů (dále jen „výkupní ceny“) samostatně pro jednotlivé druhy obnovitelných zdrojů a zelené bonusy tak, aby

a) byly vytvořeny podmínky pro naplnění indikativního cíle podílu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů na hrubé spotřebě elektřiny ve výši 8 % v roce 2010 a

b) pro zařízení uvedená do provozu

1. po dni nabytí účinnosti tohoto zákona bylo při podpoře výkupními cenami dosaženo patnáctileté doby návratnosti investic za podmínky splnění technických a ekonomických parametrů, kterými jsou zejména náklady na instalovanou jednotku výkonu, účinnost využití primárního obsahu energie v obnovitelném zdroji

a doba využití zařízení a které jsou stanoveny prováděcím právním předpisem,
2. po dni nabytí účinnosti tohoto zákona zůstala zachována výše výnosů za jednotku elektřiny z obnovitelných zdrojů při podpoře výkupními cenami po dobu 15 let od roku uvedení zařízení do provozu jako minimální se zohledněním indexu cen průmyslových výrobců; za uvedení zařízení do provozu se považuje též ukončení rekonstrukce technologické části stávajícího zařízení, změna paliva nebo ukončení modernizace, zvyšující technickou a ekologickou úroveň stávajícího zařízení,

3. před dnem nabytí účinnosti tohoto zákona byla po dobu 15 let zachována minimální výše výkupních cen stanovených pro rok 2005 podle dosavadních právních předpisů se zohledněním indexu cen průmyslových výrobců (odstavec 1).

19. Výkupní ceny stanovené Úřadem pro následující kalendářní rok nesmí být nižší než 95 % hodnoty výkupních cen platných v roce, v němž se o novém stanovení rozhoduje. Ustanovení věty první se nepoužije pro stanovení výkupních cen pro následující kalendářní rok pro ty druhy obnovitelných zdrojů, u kterých je v roce, v němž se o novém stanovení výkupních cen rozhoduje, dosaženo návratnosti investic kratší než 11 let; Úřad při stanovení výkupních cen postupuje podle odstavců 1 až 3 (odstavec 4).

20. Podle bodu 1.9 Cenového rozhodnutí Energetického regulačního úřadu č. 4/2009 ze dne 3. 11. 2009, ve znění Cenového rozhodnutí ERÚ č. 5/2009 ze dne 23. 11. 2009, účinného od 1. 1. 2010, u nově zřizované výroby elektřiny nebo zdroje se uvedením do provozu rozumí den, kdy výrobce začal v souladu s rozhodnutím o udělení licence a vzniku oprávnění k výkonu licencované činnosti vyrábět a dodávat elektřinu do elektrizační soustavy při uplatnění podpory formou výkupních cen nebo kdy poprvé začal vyrábět elektřinu při uplatnění podpory formou zelených bonusů. V bodě 1.15. je pak stanovena (mimo jiné) výkupní cena pro výrobu elektřiny využitím slunečního záření po 1. lednu 2009 pro zdroj s instalovaným výkonem nad 30 kW včetně a uvedeným do provozu od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010: 12 150 Kč/MWh.

21. Podle bodu 1.10 Cenového rozhodnutí Energetického regulačního úřadu č. 2/2010 ze dne 8. 11. 2010, účinného od 1. 1. 2011, u nově zřizované výroby připojené do distribuční soustavy nebo přenosové soustavy se dnem uvedení do provozu rozumí den, kdy byly splněny obě následující podmínky: a) nabyla právní moc licence na výrobu elektřiny a b) bylo ze strany provozovatele distribuční soustavy nebo provozovatele přenosové soustavy provedeno paralelní připojení výroby k distribuční nebo přenosové soustavě. V bodě 1.9 je stanovena (mimo jiné) výkupní cena pro výrobu elektřiny využitím slunečního záření pro zdroj s instalovaným výkonem nad 30 kW do 100 kW včetně a uvedeným do provozu od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011: 5 900 Kč/MWh, a pro zdroj s instalovaným výkonem nad 30 kW a uvedeným do provozu od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2010: 12 400 Kč/MWh.

22. Podle § 25 odst. 1 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění účinném do 17. 8. 2011 (dále též jen „energetický zákon“), provozovatel distribuční soustavy a) zajišťuje spolehlivé provozování, obnovu a rozvoj distribuční soustavy na území vymezeném licenci, b) umožňuje distribuci elektřiny na základě uzavřených smluv, c) řídí toky elektřiny v distribuční soustavě při respektování přenosů elektřiny mezi ostatními distribučními soustavami a přenosovou soustavou ve spolupráci s provozovatelem ostatních distribučních soustav a provozovatelem přenosové soustavy.

Podle § 50 energetického zákona smlouvou o dodávce elektřiny se zavazuje dodavatel elektřiny dodávat elektřinu vymezenou množstvím a časovým průběhem jinému účastníkovi trhu s elektřinou a účastník trhu s elektřinou se zavazuje zaplatit za ni cenu (odstavec 1 věta první). Smlouvou o připojení se zavazuje provozovatel přenosové nebo distribuční soustavy připojit k přenosové nebo distribuční soustavě zařízení žadatele pro výrobu, distribuci nebo odběr elektřiny a zajistit dohodnutý rezervovaný příkon nebo výkon a žadatel se zavazuje uhradit podíl na oprávněných nákladech na připojení. Smlouva o připojení musí obsahovat technické podmínky připojení zařízení, typ měření a jeho umístění a termíny a místo připojení zařízení (odstavec 3).

Podle § 52 energetického zákona je neoprávněnou dodávkou elektřiny do elektrizační soustavy [mimo jiné] a) dodávka bez uzavřené smlouvy o dodávce elektřiny ... (odstavec 1). Neoprávněná dodávka elektřiny do elektrizační soustavy se zakazuje (odstavec 3).

23. Dovolatelce je třeba přisvědčit v tom, že v cenovém rozhodnutí ERÚ č. 4/2009 nebyl závěr o uvedení nově zřizované výrobní do provozu výslovně podmíněn provedením paralelního připojení výrobní k distribuční nebo přenosové soustavě provozovatelem příslušné soustavy, jak se stalo v pozdějším cenovém rozhodnutí ERÚ č. 2/2010. I v něm se však dnem uvedení do provozu rozuměl den, kdy byly splněny obě tam stanovené podmínky, totiž že a) výrobcí byla pravomocným rozhodnutím udělena licence na výrobu elektřiny a b) výrobce začal vyrábět a dodávat elektřinu do elektrizační soustavy.

24. Tak to vnímá též dovolatelka, jak je zřejmé z argumentace v bodě 20 dovolání. V názoru, že též druhou z těchto podmínek ještě v roce 2010 splnila, se však mylí; podmínka „dodávání elektřiny do elektrizační soustavy“ nemůže být splněna jednáním, které není v souladu s právem.

25. Splnění předpokladu realizace dodávek energie do elektrizační soustavy rozhodně není možno chápat jen technicky, jak prosazuje dovolatelka, nýbrž též v právním smyslu; musí jít o dodávky, které jsou realizovány v souladu s právem, nikoliv bez právního titulu, či dokonce protiprávně. Dodávání elektřiny do elektrizační soustavy z povahy věci nutně vyžaduje souhlas a součinnost jejího provozovatele; ten by jen stěží mohl řádně plnit své funkce vymezené v § 25 odst. 1

energetického zákona, kdyby jakýkoliv subjekt připojený toliko pro odběr mohl bez jeho vědomí a souhlasu do sítě elektřinu i dodávat. Nemůže proto jít o faktické dodávky bez náležitého připojení k dodávkám do soustavy. Dodávky bez uzavřené smlouvy jsou § 52 energetického zákona výslovně zakázány, a jejich realizace je tudíž protiprávní.

26. V situaci, v níž výrobná dovozatelky nebyla připojena pro dodávání elektřiny do sítě, ale jen pro odběr, navíc v závazkovém vztahu s jiným subjektem (s obchodníkem s elektřinou) než s provozovatelem distribuční soustavy, a smlouva s provozovatelem distribuční soustavy o dodávkách elektřiny do soustavy nebyla uzavřena, nemohly být případně jen „faktické“ dodávky dodávkami právně relevantními z hlediska výkupních cen pro rok 2010.

27. V té souvislosti je třeba zdůraznit k těm tvrzením o skutkovém stavu věci, která dovozatelka předkládá v rámci dovolací argumentace, aniž jsou poznatky o příslušných skutečnostech zahrnuty ve skutkovém stavu zjištěném soudy nižších stupňů, že správnost skutkového stavu věci zjištěného v řízení před soudy nižších stupňů v dovolacím řízení probíhajícím v procesním režimu účinném od 1. 1. 2013 v žádném ohledu zpochybnit nelze. Dovolací přezkum je § 241a odst. 1 o. s. ř. vyhrazen výlučně otázkám právním, ke zpochybnění skutkových zjištění odvolacího soudu nemá dovozatel k dispozici způsobitelný dovolací důvod, a dovolací soud proto při přezkumu správnosti právního posouzení odvolacího soudu vychází z toho skutkového stavu věci, jak jej zjistily soudy nižších stupňů (je tímto skutkovým stavem vázán).

28. Pod bodem 28 dovolání dovozatelka – v rozporu s tím, co dovozuje v bodě 20 – prosazuje takový výklad cenového rozhodnutí ERÚ č. 4/2009, podle něhož je výrobná připojena dnem, kdy začne v souladu s rozhodnutím o udělení licence vyrábět elektřinu a je schopna dodávat ji do elektrizační soustavy. Z čeho dovozuje, že právě jen takový výklad je ústavně konformní, není z dovolání zcela zřejmé. Zakládá-li i tento názor na úvaze, že ERÚ stanovením věcné podmínky pro uplatnění dané formy cenové regulace vybočil z mezí zákonného zmocnění a postupoval v rozporu s čl. 4 Listiny základních práv a svobod, podle něhož mohou být povinnosti ukládány pouze na základě zákona a v jeho mezích, nepodpírá toto své tvrzení přesvědčivými argumenty.

29. Podle § 5 odst. 5 věty první zákona č. 526/1990 S., o cenách, ve znění účinném do 17. 11. 2009, maximální, pevné nebo minimální ceny platí pro všechny prodávající a kupující určeného druhu zboží a jejich uplatnění mohou cenové orgány nebo místní orgány omezit dalšími věcnými, popřípadě časovými podmínkami.

30. Započetí s dodávkami elektřiny do elektrizační soustavy v průběhu určitého kalendářního roku, zakotvené jako podmínka aplikace cenového předpisu stanovícího výkupní ceny elektřiny pro tento kalendářní rok, je zcela logickým předpokladem podpory formou určitých výkupních cen, majícím oporu v zákoně. Hovo-

ří-li zákon č. 180/2005 Sb. o „výkupu“ vyrobené elektrické energie a uplatňuje-li dovolatelka nárok na určité „výkupní ceny“, nelze rozumně vycházet z toho, že by se tento výkup mohl realizovat bez současného prodeje z její strany, a tedy bez dodávek této energie subjektu, který elektřinu vykupuje. Jak požadavek dodávání energie do sítě, tak požadavek, aby se tak dělo na základě licence, je v souladu se zněním a účelem zákona č. 180/2005 Sb. a tvoří s ním logický a přirozeně provázaný celek. Bod 1.9 cenového rozhodnutí ERÚ č. 4/2009 tak ve skutečnosti žádné nové povinnosti nezakládá. Vyjadřuje v rovině cenové regulace, že k výkupu energie je třeba energii dodávat, a je tak třeba činit legálně, a promítá v ní znění zákona plně v souladu s jeho smyslem. Jedná se tudíž spíše o technickou specifikaci stavu, v němž lze výrobu považovat za uvedenou do provozu pro účely uplatnění podpory formou výkupních cen.

31. Novela zákona č. 180/2005 Sb. provedená zákonem č. 330/2010 Sb. nemá ten význam, který mu dovolatelka přisuzuje. Z důvodové zprávy k vládnímu návrhu tohoto zákona a z protokolu o jejím projednání Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky dne 29. 10. 2010 (dostupného na webových stránkách Poslanecké sněmovny) je zřejmé, že účelem novelizace § 3 odst. 1 zákona č. 180/2005 Sb. bylo neposkytovat nadále podporu výrobnám nepřipojeným do elektrizační soustavy, tzv. ostrovním systémům, tedy výrobě elektřiny pro vlastní spotřebu, o kterou v souzené věci nejde. Dovolatelka se tu domáhá výkupních cen za elektřinu dodanou do soustavy.

32. Stanoví-li tedy cenové rozhodnutí jako předpoklad pro nárok na výkupní ceny pro rok 2010, že výrobce v tomto roce začne elektřinu dodávat, pak nejde o nic takového, co by mohlo – oproti přesvědčení dovolatelky – legitimní očekávání založené na úpravě v samotném zákoně č. 180/2005 Sb. narušit.

33. Cenové rozhodnutí ERÚ č. 4/2009 pak bylo vydáno dne 3. 11. 2009 a uveřejněno v Energetickém regulačním věstníku, částka 9, dne 6. 11. 2009, tedy právě v době, kdy dovolatelka uzavřela s účastnicí smlouvu o připojení. Již od samého počátku závazkového vztahu musela být tedy její očekávání ohledně podmínek pro získání nároku na výkupní ceny roku 2010 formována právě s vědomím úpravy obsažené v tomto cenovém rozhodnutí. Argumentace, že do jejího majetku bylo zasazeno až pozdějšími změnami s retroaktivními účinky, je proto lichá; dovolatelka nesplnila podmínky ani dle původních pravidel, za kterých smlouvu uzavírala.

34. Dovolací soud tedy vybočení z mezí zákonného zmocnění ani jinak zapříčiněný protiústavní zásah do majetku dovolatelky v tomto cenovém rozhodnutí neshledává.

35. Důvodnost nelze přiznat ani polemice dovolatelky proti takovému výkladu cenového rozhodnutí ERÚ č. 4/2009, podle něhož je předpokladem „dodávání“ ve smyslu bodu 1.9 předchozí uzavření smlouvy o dodávce elektřiny s provozovatelem distribuční soustavy. Dovolatelka nijak nevysvětluje, v čem konkrétně

by protiústavnost takové podmínky měla spočívat. To, že čerpání určitých zvýhodnění, dotací, bonusů či zvláštních režimů, které mají veřejnoprávní povahu, je podmíněno uzavřením soukromoprávní smlouvy, není samo o sobě ničím protiústavním. Nejde tu o podmínku nijak výjimečnou. Například v programu zelená úsporám je třeba provést určité úkony (energetické zhodnocení), k nimž je třeba využít smluvních služeb určitých osob (energetický specialista se speciálním oprávněním), konkrétní materiály je možno nakoupit od dodavatelů s příslušným oprávněním, u celé řady dotačních programů v sociální oblasti je podpora navázána například na uzavření určitého počtu pracovních smluv s vymezenými typy zaměstnanců, pro získání řady daňových zvýhodnění je třeba uzavřít smlouvu o úvěru ze stavebního spoření či smlouvu o hypotečním úvěru atp. V řadě případů je pak poskytnutí veřejnoprávní podpory z povahy věci existencí určitého soukromoprávního vztahu nutně podmíněno, a tak je tomu i v souzené věci. Jak by mohla být provozovateli fotovoltaické elektrárny poskytnuta podpora formou určitých, cenovým orgánem stanovených výkupních cen, kdyby tu nebyl smlouvou soukromého práva založený závazkový vztah, obsahující mimo jiné závazek provozovatele distribuční soustavy odebírat vyrobenou elektřinu a platit za ni kupní cenu?

36. Uzavření smlouvy s provozovatelem distribuční soustavy jako předpoklad pro dodávání elektřiny k povinnému výkupu ostatně vyplývá přímo ze zákona, z § 4 odst. 17 zákona č. 180/2005 Sb., podle něhož výrobce, který nabídl elektřinu, musí uzavřít smlouvu s provozovatelem příslušné regionální distribuční soustavy nebo přenosové soustavy.

37. Uzavření smlouvy o dodávce přitom oproti tomu, co naznačuje dovolatelka, není ponecháno na libovůli třetí osoby. Povinnost provozovatele distribuční soustavy připojit výrobce elektřiny z obnovitelných zdrojů při splnění stanovených podmínek k distribuční soustavě, vykupovat od něho elektřinu z obnovitelných zdrojů, na kterou se vztahuje podpora, a za tímto účelem s ním uzavřít smlouvu o dodávce, je stanovena zákonem (srov. § 4 zákona č. 180/2005 Sb.). Jestliže by se provozovatel distribuční soustavy ve vztahu k plnění těchto povinností, též k uzavření smlouvy o dodávkách elektřiny do soustavy, dopustil obstrukčního, šikanózního, diskriminačního či jinak protiprávního postupu, byl by stížen soukromoprávní sankcí, neboť by odpovídal za škodu tím způsobenou.

38. Skutečnost, že pro dodávání energie do sítě je třeba řádného připojení pro dodávání (nikoliv jen pro odběr), schválení výroby ze strany účastnice a uzavření smlouvy o dodávkách, vyplývá nakonec i ze samotné smlouvy o připojení. Podle jejího čl. VII odst. 1 podmínkou paralelního provozu výroby s distribuční soustavou je potvrzení „Protokolu o schválení výroby“ (příloha č. 2 smlouvy) ze strany provozovatele distribuční soustavy. Názor o neplatnosti tohoto ujednání pro rozpor s § 269 odst. 3 obč. zák. prosazovaný dovolatelkou neobstojí; toto ujednání neupravuje dodatečné určení obsahu závazku. Jde o stanovení běžné

smluvní povinnosti, respektive podmínky, která je z povahy věci závislá na aktivitě jedné ze smluvních stran, stejně jako realizace mnoha jiných smluvních povinností či podmínek, včetně těch, které vyplývají přímo ze zákona, např. převzetí díla a podepsání protokolu o jeho předání a převzetí (srov. § 554 obč. zák. a k němu např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2592/2008, a ze dne 29. 1. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1168/2011). Součástí smlouvy o připojení je dle jejího článku I *in fine* též Stanovisko Provozovatele DS k žádosti o připojení ze dne 8. 7. 2009, které obsahuje upozornění, že před uvedením výroby do provozu bude požadováno předložení licence na výrobu elektřiny, a je zde popsán proces uvedení do provozu, na což navazuje informace, že „po provedení ověřovacího provozu a odstranění případných závad s Vámi bude uzavřena smlouva o připojení zařízení Výrobce k DS (nebyla-li uzavřena dříve), uzavřeny příslušné obchodní smlouvy s účastníkem trhu s elektřinou a instalováno obchodní měření dodávky el. energie do distribuční sítě“. Dovolatelce tedy muselo být již při uzavírání smlouvy o připojení zřejmé, jaké podmínky musejí být splněny, aby mohla započít s dodávkami do sítě.

39. Argument, že účastnice „záměrně zmařila splnění podmínky provozu distribuční soustavy“, neboť měla možnost i personální kapacitu provést první paralelní připojení dovozatelky v roce 2010, nejenže postrádá podklad ve zjištěném skutkovém stavu věci, nýbrž je s tím, co bylo zjištěno, v evidentním rozporu. I kdyby nebylo lze vycházet z PPDS novelizovaných až k 6. 10. 2010, stanovících provozovateli distribuční soustavy k provedení tzv. paralelního připojení 30denní lhůtu běžící ode dne, kdy mu bude předložena úplná žádost výrobce včetně všech podkladů, nelze přehlédnout, že dovozatelka předložila úplnou žádost až dne 27. 12. 2010, účastnice by tedy měla na připojení za účelem dodávky elektřiny do soustavy čtyři pracovní dny na samém konci kalendářního roku. Ze skutečnosti, že tak v této době neučinila, nelze dovozovat ani její prodlení, posuzované se zřetelem na obecnou lhůtu „bez zbytečného odkladu poté, kdyby byl věřitel dlužníkem o splnění požádán“ (§ 340 odst. 2 obč. zák.), natož pak záměr. Tím spíše by to platilo, kdyby soudy nižších stupňů vyšly důsledně ze skutkového stavu zjištěného ve správním řízení, podle něhož byla žádost doplněna o poslední potřebnou listinu dokonce až dne 29. 12. 2010. Že oproti tomu, co tvrdí dovozatelka, nemohla být relevantní žádost podána již dne 3. 12. 2010, kdy neměla dokonce ani licenci, je nabíledni.

40. Lze uzavřít, že předpokladem vzniku nároku provozovatele výroby elektrické energie využívající sluneční záření na výkupní ceny elektřiny stanovené pro rok 2010 Cenovým rozhodnutím Energetického regulačního úřadu č. 4/2009 ze dne 3. 11. 2009 je skutečnost, že výrobce začal do konce tohoto roku v souladu s pravomocným rozhodnutím o udělení licence vyrábět a dodávat elektřinu do elektrizační soustavy. Tento předpoklad není splněn, jestliže byly dodávky prováděny toliko protiprávně, tj. bezesmluvně a bez připojení k dodávkám provedeného provozovatelem distribuční soustavy.

41. Vzhledem k tomu, že závěry soudů nižších stupňů při řešení otázky, pro něž je dovolání přípustné, nejsou založeny na obsahu Pravidel provozování distribuční soustavy, nezavdává důvod k dovolacímu přezkumu ta část námitek, v níž se dovolatelka věnuje právní povaze PPDS, závaznosti jejich změn a režimu jejich schvalování a zpochybňuje soulad § 97a energetického zákona s ústavním pořádkem.

42. Očekávání dovolatelky, že se jí dostane výkupních cen stanovených pro rok 2010, založené na zjevně nesprávném názoru o právní relevanci tzv. faktických (ve skutečnosti svévolných a protiprávních) dodávek, rozhodně nelze shledat legitimním, do jejího majetku ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod tudíž zasaženo nebylo. Vzhledem k tomu, že dovolatelka předpoklady pro vznik práva na tyto výkupní ceny nesplnila, nelze jí přisvědčit ani v tom, že byla napadeným rozhodnutím zbavena svých již nabytých práv.

43. Protože v mezích, v nichž bylo dovolání shledáno přípustným, je rozsudek odvolacího soudu z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný a dovoláním neuplatněné vady řízení, k nimž u přípustného dovolání dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (srov. § 242 odst. 3 větu druhou o. s. ř.), se ve vztahu k závěrům odvolacího soudu otevřeným dovolacímu přezkumu ze spisu nepodávají, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 105

č. 105 Dědění, Odúmrť, Pojištění

§ 462 obč. zák. ve znění do 13. 6. 2012, § 25 zákona č. 37/2004 Sb. ve znění do 31. 12. 2013, § 51 zákona č. 37/2004 Sb. ve znění do 31. 12. 2013

Za dědice pojištěného ve smyslu § 51 odst. 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě (ve znění do 31. 12. 2013), se nepovažuje stát, kterému dědictví po pojištěném připadlo jako odúmrť podle § 462 obč. zák. Pojistné plnění ze smlouvy o životním pojištění uzavřené pojištěným (zůstavitelem) není předmětem dědického řízení a stát na ně z titulu odúmrti nemá právo, nebyl-li určen jako obmyšlený.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1144/2016, ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.1144.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2015, sp. zn. 68 Co 390/2015, jakož i rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 10. 7. 2015, sp. zn. 19 C 42/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 1 dne 3. 4. 2015 uplatnila nárok na úhradu pojistného plnění ze smlouvy o životním a úrazovém pojištění uzavřené mezi žalovanou jako pojistitelem a P. S., zemřelým dne 13. 4. 2012, jako pojistníkem (dále též jen „zůstavitel“). Žalobu odůvodnila zejména tím, že „na základě usnesení Okresního soudu v Třebíči, č. j. 19 D 458/2012-110, Nd 92/2012, ze dne 4. 10. 2012, které nabylo právní moci dne 9. 11. 2012, připadl veškerý majetek zanechaný zůstavitelem podle § 462 obč. zák. České republiky – Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových“, že „při realizaci majetku zůstavitele, který nabyla Česká republika z titulu odúmrti, byly prokázány platby realizované ze spořicího účtu zůstavitele vedeného u České spořitelny, a. s., po jeho smrti“, že „dopisem ze dne 7. 5. 2013 sdělila žalovaná žalobkyni, že přeplatek po zániku pojistné smlouvy bude vrácen, pojistné plnění z předmětné pojistné smlouvy však pojišťovna vyplácet nebude, neboť v daném případě se jedná o odúmrť a toto plnění tedy státu nepřipadá, neboť není součástí

dědictví“. Navrhla, aby Obvodní soud pro Prahu 1 vydal „platební rozkaz, kterým uloží žalované, aby do 15 dnů od doručení platebního rozkazu zaplatila žalobkyni částku 70 000 Kč spolu se zákonným úrokem z prodlení z této částky, tedy s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % z částky 70 000 Kč počínaje dnem 1. 3. 2015 do zaplacení na účet žalobkyně vedený u ČNB, pobočky B.“.

2. Jelikož žalovaná nesouhlasila s rozhodnutím věci bez nařízení jednání, Obvodní soud pro Prahu 1 věc projednal a rozsudkem ze dne 10. 7. 2015, č. j. 19 C 42/2015-16, uložil žalované povinnost „uhradit žalobkyni 70 000 Kč s 8,05% úrokem z prodlení od 1. 3. 2015 do zaplacení, to vše do tří dnů od právní moci rozsudku“; dále rozhodl, že „žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náklady řízení v částce 1 557,80 Kč ve lhůtě tří dnů od právní moci rozsudku“. Vycházel z toho, že „z odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 15. 5. 2014, sp. zn. 23 Co 175/2014, kterým byl jako správný potvrzen rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 9. 1. 2014, č. j. 127 C 38/2013-50, se podává, že tyto soudy řešily obdobný nárok České republiky na výplatu pojistného plnění vyplývajícího ze životní pojistky“, že „majetek zůstavitele, zemřelého v roce 2010 bez zanechání dědiců, připadl státu odúmrtí“, že „soudy dospěly v tomto řízení k závěru, že ačkoliv stát není osobou obmyšlenou – určenou pojistníkem v pojistné smlouvě, ani nejde o žádnou další osobu vyjmenovanou v § 51 odst. 2 a 3 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, tedy ani dědice pojištěného, je přesto třeba na Českou republiku hledět jako na právního nástupce zůstavitele srovnatelného s dědicem“ a že „dle dosavadní judikatury Nejvyššího soudu ČR je odúmrtí jedna z forem univerzální sukcese, při níž jde o obdobné postavení jako dědice, ledaže zákon pro případ odúmrtí stanoví něco jiného“. Odkázal dále na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu České republiky, podle níž „se stát jako nabyvatel majetku zemřelého odúmrtí stává členem bytového družstva stejně jako dědic“. K argumentaci žalované týkající se starší judikatury uvedl, že „toto posouzení jednak vzniklo za situace, kdy státní pojišťovna by pojistné plnění vyplácela státu, tedy vlastně sama sobě, jednak toto právní posouzení stojí čistě na jazykovém výkladu, že stát, který nabyl majetek jako odúmrtí, není dědicem“. Uzavřel, že „stát vstupuje do práv a povinností zůstavitele, má tedy vypořádat, co zůstavitel započal, případně nesplatil a nesplnil“, že „vůči všem event. oprávněným subjektům stát plní funkci povinného“ a že „naproti tomu žalovaná nemůže opřít nárok na ponechání si pojistného plnění o žádný právní titul ani ekonomický nebo společenský smysl, pokud si s pojištěným neujednala speciální postup pro případ, že by nebylo komu vyplatit pojistné plnění.“

3. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 11. 2015, č. j. 68 Co 390/2015-43, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil ve výroku o věci samé, změnil ve výroku o náhradě nákladů řízení tak, že „jejich výše činí 2 157,80 Kč“, a rozhodl, že „žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhra-

du nákladů odvolacího řízení 600 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku“. Sice odkázal na „judikatorně v minulosti užívané rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 1984, sp. zn. 4 Cz 25/84, které vyslovilo, že jestliže po pojištěném z pojištění osob nikdo nedědí a dědictví připadlo státu podle § 462 obč. zák., zaniká povinnost České (Slovenské) státní pojišťovny plnit z této pojistné smlouvy, když tu není žádného oprávněného subjektu ve smyslu § 372 odst. 2 a 3 obč. zák., a že stát, jemuž připadlo dědictví podle § 462 obč. zák., není dědicem“, nicméně se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že „považuje toto posouzení za zastaralé a překonané vývojem judikatury v širších souvislostech“. Uvedl, že „soudem prvního stupně citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu sice výslovně neřeší otázku práva České republiky, již připadlo dědictví po zemřelém pojistiteli z titulu odúmrti, na pojistné plnění z pojistné smlouvy sjednané pro případ smrti pojistitele, ale tato rozhodnutí výslovně zaujala názor, že stát, i když není z důvodu odúmrti dědicem, má, nestanoví-li zákon jinak, zásadně stejné postavení jako dědic“. Uzavřel, že „je důvod vyhovět nároku České republiky na pojistné plnění právě proto, že poté, kdy nabyla dědictví po zemřelém pojistiteli P. S., jakkoli doslovně není jeho dědicem, je třeba na ni jako na dědice co do jejího právního postavení hledět a ve smyslu § 51 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě jí tak náleží podle pojistné smlouvy P. S. a žalované právo na výplatu pojistného plnění v žalované výši“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Je toho názoru, že „odvolací soud činí nesprávné právní závěry při aplikaci § 51 odst. 3 zákona o pojistné smlouvě (č. 37/2004 Sb.)“, že „interpretace tohoto ustanovení je již po řadu let při nezměněné právní úpravě naprosto konstantní“ a že „kromě ustálené rozhodovací praxe rovněž odborná veřejnost a odborná či komentářová literatura setrvávají na závěru, že v případě tzv. odúmrti nenáleží státu právo na plnění z pojistné smlouvy“. Upozorňuje rovněž na tu skutečnost, že „ani právní úprava dle nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (který se ovšem v tomto případě nepoužije) ničevo nemění na závěrech dosavadní judikatury a odborné literatury“. Konečně namítá, že „i novější soudní rozhodnutí, na která nesprávně a nepřiléhavě odkazují soudy obou stupňů, v podstatě potvrzují správnost právního názoru a stanoviska žalované a nelze je pak při posouzení sporné otázky použít způsobem, jak to učinily soudy obou stupňů, když v případě pojistného plnění se nejedná o majetek zůstavitele či o nárok zůstavitele, ani stát v tomto případě nevstupuje do práv a povinností zůstavitele, aby snad vypořádal, co zůstavitel započal, případně nesplatil a nesplnil“. Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že „se podaná žaloba zamítá a žalobkyně je povinna

zaplatit žalované náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně a náhradu nákladů odvolacího řízení“, a aby jí bylo vůči žalobkyni přiznáno právo na náhradu nákladů dovolacího řízení, eventuálně aby Nejvyšší soud zrušil dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání uvedla, že „pokud by státu, který stejně jako dědic ze zákona či dědic ze závěti nakládá po smrti zůstavitele s jeho aktivy a pasivy, nenáleželo plnění z pojistné smlouvy zůstavitelem uzavřené, ocitli by se případní věřitelé zůstavitele, který zanechal závětního či zákonného dědice, ve výhodnějším postavení než věřitelé zůstavitele, jehož dědictví připadlo státu jako odúmrt“, že „pokud by nedošlo k vyplacení pojistného plnění státu, majícímu v daném případě stejné postavení jako dědic, zůstalo by žalované bez právního důvodu“ a že „zůstavitel předpokládal vyplacení pojistného, ať již jemu samotnému pro případ dožití, či tomu, kdo vypořádá pozůstalost jím zanechanou a uhradí náklady spojené s jeho pohřbem pro případ jeho smrti“. Navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl.

č. 105

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníci řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Z hlediska skutkového stavu (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacího soudu nepodléhá – srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.) bylo v projednávané věci z obsahu spisu mimo jiné zjištěno, že zůstavitel se žalovanou uzavřel dne 14. 7. 2008 smlouvu o životním a úrazovém pojištění DYNAMIK Plus, v níž nebyla označena obmyšlená osoba a v níž byl počátek pojištění určen dnem 20. 7. 2008, pojistná doba byla sjednána na 10 let a pojistná částka pro případ smrti byla stanovena ve výši 70 000 Kč. Dále bylo zjištěno, že zůstavitel pojistné řádně hradil. Jelikož neměl zákonné dědice a nepořídil závěť, Okresní soud v Třebíči

rozhodl v dědickém řízení po zůstaviteli usnesením ze dne 4. 10. 2012, č. j. 19 D 458/2012, Nd 92/2012-110 (které nabylo právní moci dne 9. 11. 2012), tak, že veškerý zůstavitelův majetek připadá z titulu odúmrti žalobkyni. Žalobkyně dopisem ze dne 29. 1. 2015 vyzvala žalovanou k vyplacení pojistné částky 70 000 Kč, což však žalovaná odmítla s odůvodněním, že pojistné plnění za úmrtí pojištěného z pojistné smlouvy do dědictví nenáleží.

10. Za tohoto skutkového stavu bylo v posuzované věci pro rozhodnutí soudů významné vyřešení právní otázky, zda má stát, jemuž dědictví po zůstaviteli připadlo z titulu odúmrti, právo na pojistné plnění ze smlouvy o životním pojištění uzavřené zůstavitelem bez určení obmyšlené osoby. Protože tato otázka hmotného práva v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání žalované je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

11. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., který provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

12. Vzhledem k tomu, že zůstavitel P. S. zemřel dne 13. 4. 2012, použije se při dědění po něm právo platné v den jeho smrti, tedy zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 13. 6. 2012 (dále jen „obč. zák.“; srov. § 3069 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“).

13. Dědí se ze zákona, ze závěti nebo z obou těchto důvodů (§ 461 odst. 1 obč. zák.).

14. Dědictví, jehož nenabude žádný dědic, připadne státu (§ 462 obč. zák.).

15. Nastane-li za řízení o dědictví stav, že dědictví nemůže nabýt žádný z dědiců (např. proto, že zůstavitel nezanechal dědice, že dědicové jsou nezpůsobilí dědit nebo že dědictví odmítli), soud potvrdí případnutí dědictví (jako odúmrti) státu. Odúmrtí připadá majetek státu proto, že dědictví nenabyl (nemohl nabýt) žádný dědic. Přejedání majetku zůstavitele na stát odúmrtí se odlišuje od nabytí majetku, který stát získává jako dědic (závěti). Je-li stát povolán za dědice závěti, má stejné právní postavení jako jiný dědic (může dědictví odmítnout a nese odpovědnost za zůstavitelovy dluhy). Zatímco při odúmrtí jsou práva a povinnosti státu k majetku zůstavitele ovlivněny tím, že dědictví nemůže nabýt žádný dědic a že i v takovéto situaci musí být vypořádány majetek zůstavitele a jeho závazky (dluhy). Státu proto nepřísluší právo dědictví odmítnout a nese odpovědnost za zůstavitelovy dluhy a přiměřené náklady jeho pohřbu, i když v odpovědnosti za dluhy zůstavitele je oproti jiným dědicům zvýhodněn (§ 472 odst. 2 obč. zák.).

16. Odúmrť nepředstavuje případ, kdy by si stát „přisvojoval“ zůstavitelův majetek, který nenabyl žádný dědic (obdobně jako by šlo např. o opuštěné věci). Odúmrť je tradičně považována za jednu z forem univerzální (dědické) sukcese; vyplývá z toho především, že je třeba na ni hledět analogicky podle právní úpravy nabytí zůstavitelova majetku dědici a o odpovědnosti dědiců za zůstavitelovy dluhy, ledaže zákon o tom stanoví při odúmrti něco jiného.

17. Nové pojetí státu při odúmrti přináší současná právní úprava v § 1634 o. z., podle níž, nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, připadá dědictví státu a na stát se hledí, jako by byl zákonným dědicem. Stát má (zásadně) stejné postavení jako dědic, kterému svědčí právní účinky výhrady soupisu pozůstalosti. Je proto povinen hradit zůstavitelovy dluhy (a další pasiva pozůstalosti) až do výše ceny nabytého dědictví a odpovídá nejen nabytým majetkem z pozůstalosti, ale i jakýmkoliv jiným majetkem. Pouze ve dvou případech je postavení státu jiné. Především nemá právo dědictví odmítnout a nemá ani právo na odkaz.

18. Z pojetí státu při odúmrti však nelze automaticky dovozovat i jeho postavení v případě práva na plnění z pojistného vztahu.

19. V projednávané věci se při posouzení pojistného vztahu založeného smlouvou ze dne 14. 7. 2008 – s ohledem na dobu jeho vzniku – použije zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“).

20. Podle § 25 zákona o pojistné smlouvě soukromé pojištění zaniká dnem, kdy zaniklo pojistné riziko nebo pojištěná věc nebo jiná majetková hodnota, nebo dnem, kdy došlo ke smrti pojištěné fyzické osoby nebo zániku pojištěné právnické osoby bez právního nástupce, nestanoví-li tento zákon nebo pojistná smlouva jinak.

Podle § 51 odst. 1 věty první zákona o pojistné smlouvě, je-li pojistnou událostí smrt pojištěného, může pojistník určit obmyšleného jako oprávněnou osobu, a to jménem nebo vztahem k pojištěnému. Podle druhého odstavce téhož ustanovení, nebyl-li v době pojistné události určen obmyšlený nebo nenabude-li obmyšlený práva na pojistné plnění, nabývají tohoto práva manžel pojištěného, a není-li ho, děti pojištěného.

Podle § 51 odst. 3 věty první zákona o pojistné smlouvě, není-li osob uvedených v odstavcích 1 a 2, nabývají práva na pojistné plnění rodiče pojištěného, a není-li jich, nabývají práva na pojistné plnění osoby, které žily s pojištěným po dobu nejméně jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti a které z tohoto důvodu pečovaly o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na pojištěného; není-li ani těchto osob, nabývají tohoto práva dědici pojištěného.

21. Právo na pojistné plnění při neurčení obmyšleného podle § 51 odst. 2 a 3 zákona o pojistné smlouvě bylo převzato i do § 2831 o. z.

22. I v poměrech stávající – zásadně stejné právní úpravy, jako byla úprava předchozí – by tedy byl aplikovatelný dosud přijímaný závěr, že osoba, které má

případnout pojistné plnění, má na toto plnění přímé právo vyplývající z pojistné smlouvy. Pojistné plnění ze smlouvy o životním pojištění přitom není předmětem dědění. Nárok na plnění je totiž nezávislý na výsledku řízení o dědictví, a proto nelze dovozovat univerzální dědickou sukcesí. Jedná se o majetkové právo, které smrtí oprávněného nezaniká, přechází-li na jiné osoby na základě právní úpravy v zákoně o pojistné smlouvě, tedy jinak než podle předpisů dědického práva. Proto jestliže je oprávněná osoba současně „dědicem pojištěného“, tj. osobou spadající do okruhu dědiců ze zákona nebo ze závěti, pojišťovna jí plní bez ohledu na to, zda by i jinak splňovala podmínky pro dědění podle předpisů dědického práva (např. i tehdy, jestliže dědictví v dědickém řízení po pojištěném odmítla). Tyto závěry jsou podpořeny také názory vyslovenými v právní literatuře (k tomu srov. právní názor vyjádřený v HOLUB, M., FIALA, J., BIČOVSKÝ, J. Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou a novou literaturou (včetně věcného rejstříku). 9. doplněné vydání. Praha: Linde, 2002, str. 763, nebo v MIKEŠ, J., MUZIKÁŘ, L. Dědické právo v teorii a praxi. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 20). Z uvedeného je navíc zjevné, že by v případech interpretace, která by umožňovala shledat oprávněnou osobou i stát z titulu odúmrti, nastávaly situace, kdy by pojišťovně vznikla „dvojitá“ povinnost k plnění, a to nejen osobě (dědici pojištěného), která by např. odmítla dědictví, ale i státu „v postavení dědice“, protože dědictví v důsledku jeho odmítnutí nenabyl žádný z dědiců (srov. výše výklad k odúmrti). Jinak řečeno, oprávněná osoba nemá postavení dědice v dědickém řízení, i když se může jednat o osobu s dědicem totožnou, a proto neodpovídá za závazky (dluhy) zůstavitele (viz níže). Není-li takové osoby (pokud zůstavitel nezanechal žádné v úvahu přicházející dědice ze závěti nebo ze zákona), právo na pojistné plnění zanikne. Zde by tedy nepřicházel v úvahu ani stát, pokud by nebyl přímo určen jako obmyšlený (k tomu srov. § 2831 o. z. a právní názor vyjádřený v JANDOVÁ, L., ŠLAUF, P., SVEJKOVSKÝ, J. a kol. Pojištění v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 247).

23. I nadále lze proto jako správné přijmout ustálené judikatorní závěry, podle kterých plnění z pojistné smlouvy o pojištění osob náleží přímo oprávněnému z pojistné smlouvy, nepatří do dědictví po pojištěném a nenáleží státu, kterému připadlo dědictví po pojištěném podle § 462 obč. zák. (k tomu srov. právní názor vyjádřený v rozhodnutí býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. 4. 1930, sp. zn. R I 58/30, uveřejněném ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu – Vážný, pod č. 9864; rozhodnutí býv. Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 29. 9. 1967, sp. zn. 4 Cz 100/67, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 9, ročník 1968; rozsudku býv. Nejvyššího soudu SSR ze dne 17. 5. 1972, sp. zn. 1 Cz 53/72, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 16, ročník 1973, nebo rozsudku býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 5. 1984, sp. zn. 4 Cz 25/84, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 18, roč-

ník 1988), neboť jsou i v poměrech současné právní úpravy aplikovatelné a jako správné mohou být nadále přijímány.

24. Na projednávanou věc se naopak nevztahují judikatorní závěry – o něž opřely svá rozhodnutí soud prvního stupně i soud odvolací – dovozující, že stát může odúmrtí nabyt podíl v obchodní společnosti (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 9. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3525/2011, nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 10. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1946/2012) nebo členský podíl v bytovém družstvu, resp. členská práva a povinnosti zemřelého člena bytového družstva (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2426/2008, nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. 21 Cdo 4498/2008, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 9, ročník 2011), neboť se vyjadřují k institutu odúmrti jako k jedné z forem univerzální dědické sukcese; podíl v obchodní společnosti i členský podíl v bytovém družstvu jsou tu předmětem dědění, přičemž členství v družstvu i nájem družstevního bytu v podstatě následují režim dědění členského podílu, tj. přechází nejen na dědice, ale na každého, komu podle výsledku dědického řízení připadl členský podíl v družstvu. Proto závěr, že stát má v těchto případech při odúmrti zásadně stejné právní postavení jako dědic, je třeba logicky vnímat jako závěr přílehlavý právě pro dědické řízení (nikoliv však pro přechod práv na stát mimo dědické řízení).

25. Pro úplnost dovolací soud poznamenává, že v posuzované věci není případná ani judikatura k pracovněprávní problematice, podle níž se sice za dědice zaměstnavatele, který je fyzickou osobou, považuje i stát, jemuž připadlo dědictví podle § 462 obč. zák. (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 486/2000, který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34, ročník 2002), avšak současně se bere náležitý zřetel k tomu, že není důvodu narušovat jednotu osobních a hmotných složek podnikání (tj. nabytí podniku, v němž pracovali zůstavitelovi zaměstnanci, v dědickém řízení po zaměstnavateli), jakož i k tomu, že zánikem pracovněprávních vztahů může dojít po smrti zůstavitele bezdůvodně ke snížení ceny majetku patřícího do dědictví a že zůstavitelova práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů jako zaměstnavatele jsou předmětem dědění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2012, sp. zn. 21 Cdo 4391/2009).

26. V neposlední řadě nelze přehlížet, že pojistné plnění sleduje primárně cíl státem jednoznačně nedosažitelný, tj. příjemci plnění (dědici pojištěného) zmírnit hmotnou újmu vyvolanou úmrtím pojištěného. Není možné přitom použít ani takovou argumentaci, podle níž by snad tato újma mohla být spatřována v odpovědnosti státu za dluhy v dědickém řízení po pojištěném, protože pojistné plnění ze smlouvy o životním pojištění není – jak již bylo uvedeno – předmětem dědického řízení (není zahrnováno do aktiv dědictví), a tudíž ve vztahu ke státu, kterému

případně dědictví po pojištěném z titulu odúmrti, nelze dovozovat žalobkyní namítaný nepoměr mezi děděním nabývanými právy a povinnostmi.

č. 105

27. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Obvodnímu soudu pro Prahu 1) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

Č. 106

č. 106

Dědické právo (právo na pozůstalost) (o. z.), Dědický nápad (o. z.)

§ 1500 odst. 1 o. z., § 1504 o. z., § 1505 o. z.

Za situace, kdy zůstavitel povolal rovným dílem více závětních dědiců k určitému podílu z pozůstalosti (určenému konkrétní věcí nebo procentem či zlomkem), nastává přírůstání uvolněného dědického podílu dědice, který nedědí (§ 1504 o. z.), k podílům ostatních spoludědiců; uvolněný podíl tudíž nepřipadne zákonným dědicům.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1843/2016, ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.1843.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání J. K. zrušil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 10. 2015, sp. zn. 7 Co 1573/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o pozůstalosti po J. M., zemřelé dne 20. 10. 2014 (dále též jen „zůstavitelka“), bylo zahájeno usnesením vydaným Okresním soudem v Prachaticích dne 6. 11. 2014, č. j. 13 D 577/2014-3. Provedením úkonů v řízení o pozůstalosti po zůstavitelce byl pověřen JUDr. J. P., notář v P. (§ 100 zákona o zvláštních řízeních soudních).

2. Okresní soud v Prachaticích usnesením ze dne 12. 5. 2015, č. j. 13 D 577/2014-104, rozhodl, že „nadále bude jednáno pouze s J. K., Ing. J. H. a MUDr. M. H.“ a že „účast JUDr. J. T. se ukončuje“. Poté, co dovodil, že zůstavitelka „byla svobodná, bezdětná, její rodiče zemřeli dříve a žila sama“, že „zemřel rovněž její jediný sourozenec M. M.“ a že „jako jediná dědička ze zákona III. dědické třídy by přicházela v úvahu neteř JUDr. J. T., která je jediným potomkem bratra zůstavitelky M. M.“, vycházel mimo jiné ze zjištění, že „zůstavitelka zanechala závěť ze dne 6. 6. 2006, psanou vlastní rukou, v níž pořídila o veškerém svém majetku“ tak, že „odkázala svůj dům v B. u J. s přilehlým sadem a veškerým vnitřním zařízením své sestřenci M. K. a jejím synům J. a I. s prosbou, aby vždy zůstal v majetku jejich rodu“, že „svůj družstevní byt ve S., D., ve čtvrtém poschodí, včetně veškerého zařízení, odkázala manželům MUDr. M. H. a J. H.

s prosbou, aby knihy a obrazy, které si neponechají pro sebe a svoje děti, věnovali obecní knihovně ve V.“, že „jim také touto závětí odkázala i ostatní majetek, který v době smrti bude vlastnit“, a že „závětní dědička M. K. již ke dni úmrtí zůstavitelky nežila, když tato zemřela dne 1. 1. 2009, a závětní dědic I. K. se rovněž zůstavitelčiny smrti nedožil, neboť zemřel dne 17. 2. 2013“. Při posouzení otázky „případnutí podílu předemřelých dědiců“ dospěl k závěru, že „zůstavitel neurčil pro povolané dědice dědické podíly“, že „podíly všech takto povolaných dědiců jsou shodné“ a že „dům v B. u J. s přilehlým sadem a veškerým vnitřním zařízením podléhá celý dědění ze závěti a neuplatní se u něho zákonná dědická posloupnost“, a to „s odkazem na ust. § 1504 o. z. v souvislosti s ust. § 1494 odst. 2 o. z., dle kterého je závěť třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele, když tento v závěti explicitně uvedl prosbu ponechat takto zůstavěnou část pozůstalosti vždy v majetku jejich rodu“.

3. K odvolání JUDr. J. T. Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 9. 10. 2015, č. j. 7 Co 1573/2015-146, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že „účast dědičky JUDr. J. T. v řízení o projednání pozůstalosti po J. M., zemřelé 20. 10. 2014, se neukončuje“. Odvolací soud předně dovedl, že soud prvního stupně „nesprávně užívá výkladového pravidla (ust. § 1494 odst. 2 o. z.), nikoliv pro výklad vůle zůstavitelky při pořízení závěti, ale pro výklad zákonného ustanovení upravujícího přechod uvolněných dědických podílů dědiců ze závěti (§ 1504 o. z.)“. Vycházel „z doslovného znění ust. § 1504 o. z.“, podle nějž „podíl dědice, který nedědí a nemá náhradníka, se uvolní a přiroste poměrně k podílům ostatních povolaných dědiců jen tehdy, jsou-li všichni dědicové povoláni k dědictví buď rovným dílem, nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení“, „který klade důraz na to, aby všichni dědicové byli povoláni k dědictví“, a proto „lze jednoznačně dovést, že aplikace tohoto zákonného ustanovení přichází v úvahu pouze v situaci, kdy všichni povolání dědicové jsou povoláni k dědění celého majetku jako univerzální dědici“. Dospěl k závěru, že „v situaci, kdy jedna skupina dědiců je povolána k dědění části pozůstalosti a další skupina k dědění jiné části pozůstalosti, možnost přirůstání uvolněného podílu některého ze závětních dědiců je zcela vyloučena“, že „text ustanovení § 1504 o. z. nepřipouští přirůstání podílů pouze některým povolaným dědicům v konkrétní skupině, kteří dědí část pozůstalosti zůstavitelky“, že „nelze z textu ust. § 1504 o. z. usoudit ani na možnost přirůstání uvolněného podílu závětního dědice z jedné skupiny dědiců povolané k dědění části pozůstalosti závětním dědicům z jiné skupiny, kteří jsou povoláni k dědění zcela jiné části zůstavitelčina majetku“, že „právní úprava přirůstání dědických podílů připadá v úvahu pouze tehdy, kdy univerzální dědicové zůstavitele jsou povoláni k dědění rovným dílem bez uvedení konkrétních dědických podílů“, a že „zůstavitelka sice závěť pořídila o celém svém majetku, ten však rozdělila mezi závětní dědice podle konkrétních dědických podílů, ale s vymezením konkrétního majetku“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 106

4. Proti tomuto usnesení podal J. K. dovolání. Namítá nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem týkající se „výkladu a aplikace hmotného práva ohledně přirůstání uvolněných dědických podílů předemřelých závětních dědiců“. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, který „vyloučil možnost aplikace § 1504 o. z. na situaci, když je k části pozůstalosti (k určitému dílu) povoláno dohromady několik dědiců (spoludědiců)“. Je přesvědčen, že „pravidla o přirůstání uvolněných podílů dle § 1504 (až § 1506) o. z. by měla být aplikována i při povolání několika dědiců (spoludědiců) k určité části pozůstalosti (k určitému dílu), a to z důvodů, že pouze a jen v takovém případě je možné zohlednit skutečnou vůli zůstavitele, že se jedná v praxi o velmi časté případy (a nemusí se jednat jen o přidělení konkrétních věcí několika dědicům dohromady, ale i o povolání několika dědiců k určitému podílu vyjádřenému procentem či zlomkem na celé pozůstalosti) a že pouze a jen tak bude zabráněno rozměňování majetku zůstavitele, a tudíž vzniku nechtěných a neudržitelných spoluvlastnictví (v posuzovaném případě by vzniklo ohledně nemovitostí v B. spoluvlastnictví za účasti osoby, na kterou zůstavitelka v závěti vůbec nepomyšlela)“. Domnívá se, že „není možné tvrdit bez dalšího, že dědicové M., J. a I. K. jsou povoláni bez určení podílů, neboť ve skutečnosti jsou jako společenství dědiců povoláni k určité skupině věcí, která má povahu určitého dědického podílu“, že „teprve ve vztahu k určité části pozůstalosti (k určitému podílu) jsou uvedeni tři dědicové povoláni *sine partibus*, nikoliv však k pozůstalosti jako celku, ba právě naopak, ve vztahu k celé pozůstalosti je těmto spoludědicům přidělena určitá část pozůstalosti (určitý podíl) a nemělo by jim připadnout za žádných okolností – dle vůle zůstavitele – více, než je tato část pozůstalosti“, že „zůstavitelka pořídila o celém svém majetku a vyjádřila vůli, že se jen závětní dědici mají podělit o její majetek“, že „ze zákonného textu nelze dovodit, že je vyloučena aplikace § 1504 (jakož i § 1505) o. z. jen na část pozůstalosti (na určitý podíl)“, že „ustanovení § 1504 o. z. obsahuje pouze výraz ‚povolání k dědictví‘, a nikoliv ‚k celému dědictví‘ či jiné podobné spojení“, že „soud by měl usilovat o výklad zákonného textu tak, aby ho dokázal aplikovat i na případ, na který zákonodárce přímo nepomyšlel“, a že „je v závěti splněna podmínka ust. § 1504 o. z., že jsou všichni dědicové povoláni k dědictví, byť i jen k jeho konkrétní části (k určitému podílu), rovným dílem, nebo všeobecným znamenajícím rovné postavení, neboť dědický podíl M., J. a I. K. na konkrétně přidělených věcech nebyl určen (tj. jsou povoláni *sine partibus*), a tudíž v souladu s ust. § 1500 odst. 1 o. z. mají právo na vymezenou část pozůstalosti (na určitý podíl) rovným dílem“. Argumentuje rovněž tím, že „uvedený výklad a aplikace pravidel o přirůstání uvolněných podílů i jen na část dědictví (určitý podíl) potvrzuje i komentář univerzitních profesorů Dr. F. R. a Dr. J. S. (viz Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo

platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Díl 3., z roku 1936) uvedený na straně 89“. Navrhuje, aby dovolací soud usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se potvrzuje usnesení soudu prvního stupně, nebo, alternativně, aby usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

č. 106

5. Ing. J. H. a MUDr. M. H. ve vyjádření k dovolání navrhuji změnit rozhodnutí odvolacího soudu tak, že se usnesení soudu prvního stupně jako věcně správné potvrzuje, *in eventum* zrušit rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátit k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (dále jen „o. s. ř.“; srov. § 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se dovolací soud nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. V projednávané věci bylo pro rozhodnutí soudů významné (mimo jiné) vyřešení právní otázky přirůstání uvolněného dědického podílu závětního dědice k podílům ostatních závětních dědiců za situace, kdy jsou všichni tyto dědicové povoláni k dědictví určité věci z pozůstalosti. Vzhledem k tomu, že posouzení této otázky hmotného práva bylo pro rozhodnutí v projednávané věci významné (určující) a protože tato otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu ve všech souvislostech vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání J. K. je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

11. Vzhledem k tomu, že zůstavitelka J. M. zemřela dne 20. 10. 2014, je třeba v řízení o pozůstalosti postupovat podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“; srov. § 3069 o. z.).

12. Podle § 1504 o. z. se podíl dědice, který nedědí a nemá náhradníka, uvolní a přiroste poměrně k podílům ostatních povolaných dědiců jen tehdy, jsou-li všichni dědicové povoláni k dědictví buď rovným dílem, nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení.

Podle § 1505 odst. 1 o. z. právo na přírůstek nemá ten, komu byl zůstaven určitý dědický podíl. Jsou-li někteří dědici povoláni s podílem a další bez takového určení, přiroste uvolněný podíl těm, kteří jsou povoláni bez podílu (§ 1505 odst. 2 o. z.).

Podle § 1506 o. z. s uvolněným dědickým podílem přecházejí na toho, komu přiroste, omezení s ním spojená, ledaže zůstavitel projevil vůli, že se tato omezení vztahují jedině k osobě povolaného dědice, anebo plyne-li to z povahy věci.

13. O. z. upravuje nově – na rozdíl od dosavadní právní úpravy provedené zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, která nepřipouštěla přirůstání uvolněného podílu mezi závětními dědici – pravidla pro akrecenci podílu závětního dědice, který nedědí, ve prospěch ostatních dědiců ze závěti. Tato úprava je dalším důkazem posilování postavení závěti a vůle zůstavitele, a proto omezuje přirůstání dědických podílů dědicům zákonným. Jedná se o zřetelnou inspiraci úpravou obsaženou v § 560 až § 563 Obecného zákoníku občanského, vyhlášeného císařským patentem ze dne 1. 6. 1811 č. 946 Sb. z. s. (dále též jen „OZO“), který byl pro území Republiky československé recipován zákonem č. 11/1918 Sb., jakož i úpravou v § 400 až § 402 vládního návrhu Československého občanského zákoníku z roku 1937.

14. K přirůstání (akrecenci) dědických podílů dochází pouze tehdy, když zůstavitel v závěti pořídí o celé své pozůstalosti, avšak některý z povolaných dědiců nedědí (zemře dříve než zůstavitel, dědictví se zrekne, odmítne jej, stane se dědicem nezpůsobilým). Pokud zůstavitel nepořídí o celé pozůstalosti, řeší se situace podle § 1499 o. z., příp. podle § 1500 odst. 2 o. z. tak, že zbylá část pozůstalosti případně zákonným dědicům. Uvolněný podíl závětního dědice, který nedědí a kterému zůstavitel neustanovil náhradníka (podle § 1507 a násl. o. z.) nebo svěřenského nástupce (podle § 1512 a násl. o. z.), přiroste poměrně k podílům ostatních závětních dědiců jen tehdy, jestliže jsou povoláni k dědictví rovným dílem nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení. Ze zákonné díkce § 1500 odst. 1 a § 1504 o. z. lze dovodit, že dědice povolané k dědictví rovným dílem nebo všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení je třeba považovat za dědice povolané bez určení podílů. Je přitom zapotřebí rozlišovat, zda zůstavitel povolá dědice např. slovy „stejným dílem“, nebo „každého k jedné čtvrtině pozůstalosti“. V prvním případě půjde o dědice povolané k dědění všeobecným výrazem znamenajícím rovné podělení, resp. bez určení podílu, zatímco ve druhém případě bude podíl každého závětního dědice roven 1/4 pozůstalosti (ani

více, ani méně), a akrescence tak bude vyloučena (na rozdíl od prvního případu), neboť se vychází z toho, že takto povolaným dědicům chtěl zůstavitel zanechat jen to, co jim přiznal, a nic víc. Určitým dědicovým podílem závětního dědice je přitom podíl vyměřený nejen zlomkem, ale i procentem z celé pozůstalosti, příp. určitou věcí z majetku zůstavitele (k tomu však srov. závěry níže). Uvolní-li se za takové situace podíl závětního dědice, nepříroste ostatním závětním dědicům, nýbrž připadne dědicům ze zákona. Jsou-li pak k dědění po zůstaviteli povoláni jak závětní dědicové s určeným podílem (*cum partibus*), tak závětní dědicové bez určeného podílu (*sine partibus*) [např. tak, že jednomu dědici připadne z pozůstalosti 1/4 a o zbývající pozůstalost se ostatní dědici podělí stejným dílem], příroste uvolněný podíl jen těm povolaným bez určení podílu. Právní následky akrescence spočívají v tom, že uvolněný podíl – není-li zřejmá jiná vůle zůstavitele – přibývá dědicům povolaným bez určení podílů *ipso iure*, tedy tak, že jejich původní podíly se zvětší, přičemž však zůstane zachován jejich původní poměr (k sobě navzájem). Společně s uvolněným podílem přechází na nabyvatele také omezení s podílem spojená (odkazy, podmínky, doložení času a příkazy, která zůstavitel může v závěti či dovětku uložit dědici nebo odkazovníkovi).

15. Z obsahu spisu v projednávané věci vyplývá, že zůstavitelka holografní závěti ze dne 6. 6. 2006 pořídila o veškerém svém majetku, který rozdělila závětním dědicům tak, že „svůj dům v B. u J. s přilehlým sadem a veškerým vnitřním zařízením odkazuje své sestřence M. K. a jejím synům J. a I. s prosbou, aby vždy zůstal v majetku jejich rodu“, že „svůj družstevní byt ve S., D., ve čtvrtém poschodí, který jest jejím vlastnictvím, odkazuje včetně veškerého zařízení manželům MUDr. M. H. a Ing. J. H. s prosbou, aby knihy a obrazy, které neponechají pro sebe a svoje děti, věnovali Obecní knihovně ve V.“ a že „jim také odkazuje i ostatní majetek, který v době smrti bude vlastnit“. Z obsahu spisu dále vyplývá, že M. K. a I. K. zemřeli dříve než zůstavitelka, a to dne 1. 1. 2009 a dne 17. 2. 2013.

16. Vzhledem k tomu, že tito závětní dědicové nedědí, vyvstává otázka osudu jejich uvolněného podílu. Jak bylo zjištěno, zůstavitelka pořídila závěti o celé své pozůstalosti, přičemž dědictvím (srov. § 1504 o. z.) ve smyslu pozůstalosti ve vztahu k dědicům K. (srov. § 1475 odst. 3 o. z.) je v posuzovaném případě konkrétní věc (dům v B. u J. s přilehlým sadem a veškerým vnitřním zařízením), k níž byli tito závětní dědicové povoláni bez výslovného určení podílu, tj. rovným dílem (§ 1500 odst. 1 o. z.). Dovolací soud je proto názoru, že v tomto případě již samotná dikce § 1504 o. z. nebrání závěru, podle nějž zůstavitelka přidělením konkrétní věci více závětním dědicům společně neurčila jejich podíly (*sine partibus*), a proto nedědí-li některý z nich, nezaujímají jeho místo zákonní dědicové [k tomu srov. *a contrario* právní názor vyjádřený v ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Dědické právo (§ 1475 až 1720) včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 89, podle kterého dojde-li však k situaci, že dědic (pozn.: jediný) konkrétní věc dědit

nebude, nastoupí k ní dědici ze zákona, neboť zůstavitel přidělením věcí dědicům vlastně přesně určil jejich podíly].

17. Navíc v rámci OZO právní teorie i soudní praxe dovozovala, že jsou-li někteří dědicové dohromady povoláni k jednomu podílu (*sine partibus*) a některý z nich odpadne, přibude uprázdněný podíl ostatním z nich (srov. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému. Díl III., svazek 1. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2013, s. 84).

18. Je zapotřebí připomenout, že právo slovenské k § 560 OZO bylo shodné, přičemž na Slovensku platilo až do účinnosti občanského zákoníku (r. 1950) uherské právo. Jak plyne z rozhodnutí býv. uherské královské Kurie (č. P. VII 6260/1914 nebo č. P. I 7429/1916), bylo judikatorně dovozováno, že pokud je dědici určitého dílu pozůstalosti ustanoveno více osob, a to odděleně od osob ostatních, vznikne především právo přírůstku spoludědiců, kteří jsou společně povoláni ke stejnému dílu pozůstalosti. Dále že právo dědice k přírůstku je třeba posuzovat podle pravděpodobné vůle zůstavitele, a proto je třeba k přírůstku povolat v první řadě ty, které zůstavitel stanovil spoludědici stejného majetkového předmětu (*re coniuncti*) [srov. FAJNOR V., ZÁTURECKÝ A. Zásadné rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie (do 28. X. 1918) a Najvyššieho súdu Československej republiky (do r. 1926) vo veciach občianskych z oboru práva súkromého platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. Bratislava: Právnická jednota na Slovensku, 1927, s. 971].

19. Obdobně bylo nahlíženo i na právo odkazovníka k přírůstku, když okolnost, že jeden z odkazovníků odmítl odkaz, neměla ten právní následek, že by se odmítnutá suma stala předmětem zákonného dědění, ale ten, že celý odkaz připadl spoluodkazovníkovi [k tomu srov. FAJNOR V., ZÁTURECKÝ A. Zásadné rozhodnutia býv. uh. kr. Kúrie (do 28. X. 1918) a Najvyššieho súdu Československej republiky (do r. 1926) vo veciach občianskych z oboru práva súkromého platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. Bratislava: Právnická jednota na Slovensku, 1927, s. 987]. Shodně přistupuje k problematice uvolnění odkazu i § 1628 o. z. Odkáže-li zůstavitel určitý předmět rovnoměrně (bez určení podílů) několika osobám a odpadne-li v takovém případě některý z odkazovníků, případně jeho uvolněný podíl ostatním [k tomu srov. ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Dědické právo (§ 1475 až 1720) včetně výkladu řízení o pozůstalosti. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 313]. Na uvedených závěrech nemá dovolací soud důvod cokoliv měnit, neboť jsou i v poměrech současné (v zásadě stejné) právní úpravy aplikovatelné a jako správné mohou být nadále přijímány.

20. S ohledem na již zmíněné a zvláště tehdy, kdy je z poslední vůle zřejmé, že zůstavitelka vyjádřila prosbu, aby dům vždy zůstal v majetku rodu K., lze dovodit, že nastává akrescence uvolněných dědických podílů dědiců, kteří nedědí, zbývajícímu dědici J. K. společně s nimi závěti povolanému k téže věci

a že předchází zákonné posloupnosti svědčící dědičce JUDr. J. T. Za tohoto stavu věci dovolací soud nesouhlasí s nesprávným závěrem odvolacího soudu o tom, že účast dědičky JUDr. J. T. v řízení o projednání pozůstalosti po zůstavitelce „se neukončuje“.

č. 106

21. Protože usnesení odvolacího soudu není správné a protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a § 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 107

č. 107

Obsazení soudu, Zákonný soudce

§ 160 odst. 2 IZ, § 42 odst. 4 zákona č. 6/2002 Sb., § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř.

Přidělení věci do jiného soudního oddělení podle § 160 odst. 2 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 30. 6. 2017*) bránila (zásadně) skutečnost, že ve věci již byl (soudcem, jemuž byla věc dle rozvrhu práce původně přidělena) učiněn úkon.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2017, sen. zn. 29 ICdo 28/2016, ECLI:CZ:NS:2017:29.ICDO.28.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 11. 2015, sp. zn. 27 ICm 1496/2013, 104 VSPH 401/2015 (KSCB 27 INS 1855/2009), a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 2. 2015, sp. zn. 27 ICm 1496/2013, a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 4. 2. 2015, č. j. 27 ICm 1496/2013-655, zamítl žalobu o vyloučení 10 akcií na jméno M. K., každé o jmenovité hodnotě 100 000 Kč (dále jen „sporné akcie“), emitovaných společností CB – M. C., a. s. (dále jen „společnost“), z majetkové podstaty dlužníka P. T. (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výroky II. a III.).

2. Insolvenční soud vyšel (mimo jiné) z toho, že:

[1] Dlužník byl vlastníkem sporných akcií, představujících 50% podíl na základním kapitálu společnosti. Zbývajících deset akcií vlastnil (a druhým akcionářem společnosti byl) Z. S.

[2] Žalobce poslal dlužníkovi dne 2. 12. 2007 prostřednictvím e-mailu koncept smlouvy o úplatném převodu všech akcií společnosti (dále též jen „smlouva“) se žádostí o vytištění ve třech „exemplářích“, podepsání, úřední ověření svého podpisu a následné odeslání žalobci do P.

[3] Dlužník vytištěný „koncept“ smlouvy dne 3. 12. 2007 podepsal v T. a téhož dne svůj podpis uznal za vlastní na Městském úřadě v T. Následně listinu se svým podpisem (ale bez podpisu žalobce a Z. S.) odeslal do P., kde

ji téhož dne (3. 12. 2007) podepsali žalobce a Z. S.. I jejich podpisy byly legalizovány.

[4] Smlouva podepsaná žalobcem a Z. S. nebyla nikdy doručena zpět dlužníku.

[5] Dne 5. 6. 2009 byl na majetek dlužníka prohlášen konkurs, insolvenční správce zapsal sporné akcie do majetkové podstaty.

[6] Žalobce jako zástupce Z. S. projevil (dopisem ze dne 26. 8. 2009) zájem o koupi sporných akcií.

[7] Jednání valné hromady společnosti konaného dne 9. 5. 2011 se jako akcionáři zúčastnili Z. S., zastoupený žalobcem, a insolvenční správce dlužníka.

[8] Z. S. a žalobce oznámili přípisem ze dne 11. 6. 2012 České spořitelně, a. s. (jejíž pohledávka za společností z úvěru ve výši 870 000 000 Kč byla zajištěna zástavním právem k akciím společnosti), že vlastníkem deseti akcií společnosti, dosud vlastněných Z. S., se stal žalobce.

[9] Jednání valné hromady společnosti konaného dne 17. 9. 2012 se jako akcionáři účastnili žalobce a insolvenční správce.

[10] Přípisem ze dne 19. 11. 2012 žalobce oznámil insolvenčnímu správci, že je vlastníkem sporných akcií.

[11] Přípisem ze dne 22. 4. 2013 vyrozuměl insolvenční správce žalobce o tom, že sporné akcie jsou sepsány do majetkové podstaty dlužníka.

[12] Dne 24. 4. 2013 podal žalobce žalobu o vyloučení sporných akcií z majetkové podstaty dlužníka.

3. Na takto ustaveném základu insolvenční soud – cituje § 43a, § 43b odst. 1 písm. b) a § 44 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“) – uzavřel, že smlouva o úplatném převodu akcií společnosti nebyla uzavřena a sporné akcie nebyly převedeny na žalobce. Projev vůle dlužníka, který v T. vytiskl znění smlouvy zaslané mu žalobcem, podepsal je a odeslal do P. žalobci, je třeba považovat za návrh (ofertu). Jelikož se akceptace oferty (učinená žalobcem a Z. S.) nedostala („po rozumně předvídatelné době“) do dispozice dlužníka, návrh na uzavření smlouvy (učiněný dlužníkem) zanikl a dlužník oprávněně vycházel z přesvědčení, že smlouva nebyla uzavřena. Tomu odpovídalo i následné chování žalobce a Z. S.

4. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 23. 11. 2015, č. j. 27 ICM 1496/2013, 104 VSPH 401/2015-779 (KSCB 27 INS 1855/2009), potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý a třetí výrok).

5. Odvolací soud přisvědčil insolvenčnímu soudu v posouzení kontraktačního procesu i v závěru, podle něhož smlouva nebyla uzavřena.

6. Na tom podle odvolacího soudu ničeho nemění ani ujednání obsažené v čl. VII odst. 4 smlouvy, podle kterého nastává platnost a účinnost smlouvy „jejím

podepsáním kupujícím a alespoň jedním z prodávajících s účinky pro něj, přičemž účinky pro druhého prodávajícího nastávají připojením jeho podpisu“, a to ani ve světle rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 16. ledna 2013, sp. zn. 31 Cdo 1571/2010, uveřejněného pod č. 39/2013 Sb. rozh. obč. (jenž je veřejnosti dostupný, stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. lednu 2001, na webových stránkách Nejvyššího soudu; dále jen „R 39/2013“). V této souvislosti odvolací soud považoval za významnou „nečinnost žalobce“, který „nejenže dlužníkovi jako nepřítomnému navrhovateli nezaslal přijetí návrhu sporné smlouvy (spornou smlouvu se svým podpisem), ale ani po podpisu smlouvy podle ní nejednal, jelikož dlužníku neuhradil sjednanou kupní cenu ani se nezačal chovat jako vlastník sporných akcií“.

7. Přitom R 39/2013 „váže svoji právní větu na skutkový stav, kdy na základě dohody smluvních stran oblát, namísto zaslání souhlasu oferentovi, vyjádřil akceptaci návrhu smlouvy svým dalším jednáním (doručil podepsanou smlouvu katastrálnímu úřadu), a z tohoto jednání byla i pro oferenta rozpoznatelná akceptace návrhu“. Podle odvolacího soudu si strany sice mohou sjednat účinnost akceptace návrhu k jinému okamžiku, než je dojití akceptace oferentovi, avšak musí se tak stát způsobem umožňujícím oferentovi zjistit, že k uzavření smlouvy došlo. Proto odvolací soud považoval za nesprávný názor žalobce, podle něhož se smlouva stala účinnou již samotným podepsáním žalobcem jakožto oblátem, aniž by bylo třeba akceptaci projevít vůči dlužníkovi jakožto oferentovi.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, maje je za přípustné podle § 237 o. s. ř. především k řešení níže uvedených otázek hmotného a procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud měl odchýlit od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

[1] Dovolatel má především za to, že odvolací soud posoudil účinnosti smlouvy v rozporu s R 39/2013; podle dovolatele se smlouva stala v souladu s ujednáním obsaženým v čl. VII. odst. 4 účinnou dnem, kdy ji podepsal kupující a alespoň jeden z prodávajících (k čemuž došlo 3. 12. 2007), aniž bylo třeba informovat dlužníka o tom, že dovolatel (jakožto oblát) návrh smlouvy akceptoval.

[2] Současně dovolatel namítá, že v rozporu s čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod byl odňat zákonnému soudci, neboť změnou rozvrhu práce byla věc přikázána poté, kdy již ve věci proběhla řada ústních jednání, jinému soudci, který následně ve věci rozhodl. Podle názoru dovolatele se tak stalo v rozporu s § 160 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), a s judikaturou Nejvyššího soudu k předví-

datelnosti a transparentnosti změn v obsazení soudu (např. s rozsudky ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1222/2008, ze dne 21. 5. 2009, sp. zn. 21 Cdo 1542/2008, anebo ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1316/2008). Dovolatel má proto dovolání za přípustné (i) k výkladu § 160 odst. 2 insolvenčního zákona, který odvolací soud (jenž v postupu soudu prvního stupně neshledal žádné pochybení) vyložil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu.

Dále dovolatel považuje dovolání za přípustné k řešení otázek, odvolacím soudem zodpovězených v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu [jde-li o otázky 3) a 4)], popř. dosud v judikatuře Nejvyššího soudu neřešených (jde-li o zbývající otázky), a to:

[3] Zda lze vedlejšího účastníka v řízení vyslechnout jako svědka k okolnostem uzavření smlouvy, jejíž byl stranou.

[4] Zda lze využít jako důkaz výslech účastníka provedený v rozporu s § 131 odst. 1 o. s. ř.

[5] Zda je § 160 odst. 2 insolvenčního zákona v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

[6] Zda lze mít za naplněnou písemnou formu smlouvenou účastníky v souladu s § 40 odst. 4 obč. zák., je-li jednou stranou druhé odeslán prostý e-mail bez zaručeného elektronického podpisu, z něhož je zřejmé, kdo e-mail odeslal i to, že má být uzavřena smlouva ve znění obsaženém v příloze e-mailové zprávy, a zda lze takovou emailovou zprávu považovat za návrh smlouvy.

[7] Zda je v rozporu s povinností poctivosti v právním styku, nezjišťuje-li navrhovatel po odeslání návrhu smlouvy žádným způsobem, zda návrh smlouvy byl akceptován, a následně nedostatek informací využije jako důvod pro závěr, že smlouva nevznikla.

[8] Zda je „procesním pochybením“ soudu, nejsou-li strany seznámeny s písemností, kterou soud obdržel na základě své žádosti od jiného orgánu veřejné moci, a není-li jim dána možnost se k této písemnosti vyjádřit.

9. Žalovaný i vedlejší účastník na straně žalovaného mají dovolání za nepřipustné a navrhují, aby je Nejvyšší soud odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud předesílá, že s přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.).

11. Dovolání je přípustné k řešení otázky účinnosti přijetí návrhu na uzavření smlouvy, již odvolací soud vyřešil v rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu (jak rozebráno níže).

IV. Důvodnost dovolání

č. 107

12. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.) a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

13. Podle § 43a obč. zák. projev vůle, směřující k uzavření smlouvy, jenž je určen jedné nebo více určitým osobám, je návrhem na uzavření smlouvy (dále jen „návrh“), jestliže je dostatečně určitý a vyplývá z něj vůle navrhovatele, aby byl vázán v případě jeho přijetí (odstavec první). Návrh působí od doby, kdy dojde osobě, které je určen. Návrh, i když je neodvolatelný, může navrhovatel zrušit, dojde-li projev o zrušení osobě, které je určen, dříve nebo alespoň současně s návrhem (odstavec druhý).

Z § 43c obč. zák. se podává, že včasné prohlášení učiněné osobou, které byl návrh určen, nebo jiné její včasné jednání, z něhož lze dovodit její souhlas, je přijetím návrhu (odstavec 1). Včasné přijetí návrhu nabývá účinnosti okamžikem, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde navrhovateli. Přijetí lze odvolat, jestliže odvolání dojde navrhovateli nejpozději současně s přijetím (odstavec 2).

Podle § 44 obč. zák. smlouva je uzavřena okamžikem, kdy přijetí návrhu na uzavření smlouvy nabývá účinnosti. Mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu (odstavec 1). Je-li návrh určen dvěma nebo více osobám, a z jeho obsahu vyplývá, že úmyslem navrhovatele je, aby všechny osoby, kterým je návrh určen, se staly stranou smlouvy, je smlouva uzavřena, jestliže všechny tyto osoby návrh přijmou (odstavec 3).

Z § 45 odst. 1 obč. zák. pak plyne, že projev vůle působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí dojde.

14. Výkladem citovaných ustanovení se Nejvyšší soud zabýval (mimo jiné) i v R 39/2013, v němž formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého „účinnost přijetí návrhu na uzavření smlouvy ve smyslu § 44 odst. 1 obč. zák. může být (jde-li o smlouvu, u níž projevy účastníků nemusí být na téže listině, srov. § 46 odst. 2 větu druhou obč. zák.) dohodou stran určena k jinému okamžiku než k okamžiku, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde zpět navrhovateli... Účastníci budoucí smlouvy uzavírané tzv. distančním způsobem se mohou též dohodnout, že projev vůle obláta (přijetí návrhu smlouvy) působí vůči oferentovi za jiných podmínek než od okamžiku, kdy mu tento projev dojde, neboť výslovnému projevu vůle oferenta být vázán návrhem za jiných (předem dohodnutých) podmínek povaha § 45 odst. 1 obč. zák. nebrání. Na tomto závěru ničeho nemění ani skutečnost, že uzavíraná smlouva má obligatorně písemnou formu, neboť povinnost obláta doručit písemné prohlášení o přijetí návrhu smlouvy nebo písemně akceptovaný návrh smlouvy zpět oferentovi zákon nevynezuje.“

15. Odvolací soud se pokusil vypořádat se závěry R 39/2013 a vysvětlit, proč na poměry projednávané věci nedopadají a proč pouhý podpis obláta (dovolatele)

nepostačuje pro účinnost přijetí návrhu na uzavření smlouvy (účinného dlužníkem). Za zásadní považoval, že oproti skutkovému stavu v R 39/2013, v němž „oblát, namísto zaslání souhlasu oferentovi, vyjádřil akceptaci návrhu smlouvy svým dalším jednáním (doručil podepsanou smlouvu katastrálnímu úřadu), a z tohoto jednání byla i pro oferenta rozpoznatelná akceptace návrhu“, v projednávané věci k obdobnému jednání nedošlo.

16. Pro odvolací soud byla „rozhodující prokázána nečinnost“ dovolatele, který dlužníku ani nezaslal akceptaci jeho návrhu, ani po podpisu smlouvy podle ní nejednal. Přehlédl však, že i v R 39/2013 Nejvyšší soud – aplikuje shora popsané závěry na tam zjištěný skutkový stav – uzavřel, že akceptace návrhu (zástavních) smluv byla (podle ujednání stran) účinná k okamžiku jejich podpisu oběma obláty.

17. Jakkoliv mlčení nebo nečinnost samy o sobě neznamenají přijetí návrhu (§ 44 odst. 1 věta druhá obč. zák.), podepsání návrhu smlouvy oblátem je komisivním jednáním, tedy činností (nikoliv nečinností); dohodnou-li se na tom smluvní strany, může být přijetí písemného návrhu smlouvy účinné i mezi nepřítomnými k okamžiku, kdy oblát návrh na uzavření smlouvy, jemu doručенý, podepíše.

18. V projednávané věci žalobce doručil dlužníkovi „koncept“ smlouvy, jež obsahovala i čl. VII. odst. 4 (viz výše), prostřednictvím elektronické pošty. Jestliže dlužník bez dalšího tento koncept převzal, vytiskl a odeslal žalobci (jakožto jím podepsaný návrh smlouvy) včetně čl. VII. odst. 4 v nezměněné podobě, který následně žalobce taktéž podepsal, nelze než uzavřít, že se dlužník a žalobce dohodli na tom, že návrh na uzavření smlouvy (podepsaný jednou smluvní stranou, v projednávané věci dlužníkem jakožto prodávajícím) je účinně přijat druhou smluvní stranou (v projednávané věci dovolatelem jakožto kupujícím) k okamžiku, kdy oblát (dovolatel) návrh smlouvy podepíše, aniž bylo nezbytné, aby akceptaci (vyjádření souhlasu s návrhem) doručil navrhovateli (dlužníku). Na uvedeném závěru pak nemůže ničeho změnit následné chování dovolatele.

19. Právní posouzení věci odvolacím soudem, jde-li o otázku účinnosti přijetí návrhu na uzavření smlouvy, tudíž není správné a dovolání je (potud) důvodné.

20. Jakkoliv zmatečnostní vady nejsou (již od 1. 1. 2001) přípustným dovolacím důvodem (k jejich prověření slouží žaloba pro zmatečnost) a přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. tudíž nezakládají (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. 29 Cdo 5075/2014, uveřejněného pod č. 29/2016 Sb. rozh. obč.), je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

21. Podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.

Podle § 160 odst. 2 insolvenčního zákona, jestliže by projednání a rozhodnutí incidenčního sporu v rámci insolvenčního řízení mohlo vést k průtahům v insol-

venčním řízení, přikáže předseda insolvenčního soudu takový spor jinému soudci insolvenčního soudu.

Podle § 42 odst. 4 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, rozvrhem práce pro příští kalendářní rok nebo změnou rozvrhu práce nesmí být dotčeno rozdělení věci a, pokud je to možné, ani zařazení soudců a přísedících do jednotlivých soudních oddělení, provedené před jejich účinností. To neplatí, nebyl-li ve věci učiněn žádný úkon nebo došlo-li ke zřízení nového soudního oddělení nebo jeho zrušení. Ustanovení § 160 odst. 2 insolvenčního zákona, umožňující přikázání incidenčního sporu jinému soudci insolvenčního soudu, než který rozhoduje v insolvenčním řízení dotčeného dlužníka, je třeba vykládat v mezích nastavených čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a – mimo jiné – ustanovením § 42 odst. 4 zákona o soudech a soudcích.

22. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu k výkladu § 42 zákona o soudech a soudcích se přitom podává, že přidělení věci do jiného soudního oddělení brání (zásadně) skutečnost, že ve věci již byl (soudcem, jemuž byla věc dle rozvrhu práce původně přidělena) učiněn úkon (srov. např. důvody dovolatelem přiléhavě citovaného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1222/2008).

23. Uvedené závěry se přitom prosadí i při výkladu § 160 odst. 2 insolvenčního zákona. Jinými slovy, předseda insolvenčního soudu zásadně nemůže incidenční spor přidělit jinému soudci téhož soudu podle citovaného ustanovení tehdy, byl-li ve věci učiněn úkon. Přikáže-li předseda insolvenčního soudu incidenční spor v rozporu s uvedeným požadavkem a projedná-li a rozhodne věc takto nově určený soudce, platí, že věc projednal a rozhodl nesprávně obsazený insolvenční soud, a tedy že v řízení před insolvenčním soudem byl účastníkem řízení (incidenčního sporu) odňat zákonný soudce (srov. důvody rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1222/2008).

24. Projednávaná věc byla u insolvenčního soudu původně přidělena (v souladu s rozvrhem práce) do soudního oddělení číslo 27 předsedovi senátu JUDr. J. Š., který usnesením ze dne 2. 5. 2013, č. j. 27 Icm 1496/2013-38, vyzval žalovaného, aby se vyjádřil k žalobě. Usnesení bylo žalovanému doručeno dne 27. 5. 2013. Změnou rozvrhu práce účinnou k 21. 10. 2013 byla věc přikázána k vyřízení JUDr. P. T. JUDr. J. Š. zůstal i nadále soudcem insolvenčního soudu, rozhodujícím v insolvenčních věcech a ve věcech vyvolaných insolvenčním řízením (se zařazením do soudního oddělení číslo 27).

25. Změnou rozvrhu práce účinnou k 1. 12. 2014 byla věc přikázána k vyřízení JUDr. O. L. (viz č. l. 636 spisu). K druhé změně rozvrhu práce (a přikázání k vyřízení JUDr. O. L.) přitom došlo poté, kdy již ve věci proběhlo několik ústních jednání (3. 2. 2014, 17. 3. 2014, 14. 5. 2014 a 17. 9. 2014, viz č. l. 145, 366, 459 a 555 spisu), a JUDr. P. T. i nadále zůstal soudcem insolvenčního soudu (se zařazením do soudního oddělení číslo 29).

26. Z řečeného se podává, že již první změna rozvrhu práce, již byla věc přidělena JUDr. P. T. poté, kdy ve věci učinil JUDr. J. Š. procesní úkon (výzvu k vyjá-

dření k žalobě), odporuje § 160 odst. 2 insolvenčního zákona; rozhodnutí insolvenčního soudu je tak postiženo zmatečností vadou vymezenou v § 229 odst. 1 písm. f) o. s. ř.

27. Stejným nedostatkem je zatížena i druhá změna rozvrhu práce, již byla věc přidělena JUDr. O. L. poté, kdy již ve věci proběhlo několik ústních jednání.

č. 107

28. Zbývá dodat, že dovolání nečiní přípustným třetí otázka, neboť její řešení přijaté odvolacím soudem je v souladu s (odvolacím soudem i dovolatelem citovanou) ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 3851/2013), z níž se podává, že „vedlejší účastník je třetí osobou, o jejíž práva a povinnosti v řízení nejde a jako takový není účastníkem řízení, ale pouze coby třetí osoba podporuje procesní stranu, a proto může být v témže řízení slyšen jako svědek“. Nevypovídal-li vedlejší účastník (správně) jako účastník řízení, nemohl být jeho výslech proveden v rozporu s § 131 odst. 1 o. s. ř.; dovolání tudíž není přípustné ani pro řešení čtvrté otázky.

29. S ohledem na závěr přijatý ohledně účinnosti přijetí návrhu smlouvy pozbývají na významu (a nečiní dovolání přípustným) ani otázky číslo 6 a 7 (jejich posouzení se nemůže projevit v poměrech dovolatele založených napadeným rozhodnutím).

30. Konečně má-li dovolatel v důsledku zrušení napadeného rozhodnutí, jakož i rozsudku insolvenčního soudu (viz níže), možnost vyjádřit se k jakýmkoliv listinám obsaženým ve spise, nezabýval se Nejvyšší soud pro nadbytečnost ani dovolatelem tvrzenou vadou řízení, spočívající v tom, že mu soudy (údajně) neumožnily seznámit se s obsahem přípisu Policie České republiky a vyjádřit se k jeho obsahu.

31. Jelikož řešení (některých) otázek, na nichž napadené rozhodnutí spočívá, není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozsudek insolvenčního soudu; proto Nejvyšší soud zrušil i jej a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1, odst. 2 o. s. ř.).

* S účinností od 1. 7. 2017 byl text § 160 odst. 2 insolvenčního zákona nahrazen tímto textem: „Stanoví-li tak rozvrh práce, incidenční spor projedná a rozhodne jiný soudce insolvenčního soudu.“

Č. 108

č. 108

Dědické řízení, Insolvence, Uplatňování pohledávky, Oddlužení
§ 1709 o. z., § 1706 o. z., § 5 písm. a) IZ, § 173 IZ, § 246 odst. 4 IZ

Nedošlo-li k odloučení pozůstalosti (§ 1709 o. z.) a je-li do soupisu majetkové podstaty (§ 205 insolvenčního zákona) zapsán majetek, který nabyl dlužník z dědictví, může věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, k jehož zaplacení je nyní povinen dlužník, uplatnit toto své právo vůči dlužníkovi v insolvenčním řízení (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona).

Nabyli-li dlužník dědictví po zůstaviteli až v průběhu insolvenčního řízení v době po marném uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek, není věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, bez dalšího zbaven práva uplatnit ji též vůči dlužníkovi podáním přihlášky (§ 173 a násl. insolvenčního zákona). Insolvenční soud je povinen takového věřitele vyzvat, aby v (procesní) lhůtě k tomu určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení dluhu zůstavitele vůči dlužníkovi a poučit jej, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít za to, že takové právo neuplatnil.

Věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, má právo, aby jeho pohledávka byla uspokojena v insolvenčním řízení dlužníka (dědice) podle schváleného způsobu oddlužení nebo v konkursu způsobem stanoveným v insolvenčním zákoně, avšak jen do výše ceny nabytého dědictví.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2017, sen. zn. 4 VSPH 671/2017, ECLI:CZ:VSPH:2017:4.VSPH.671.2017.1)

Vrchní soud v Praze k odvolání České spořitelny, a. s., změnil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 10. 3. 2017, sp. zn. KSPH 68 INS 258/2014-P9, tak, že se přihláška P9-1 věřitelky č. 10 České spořitelny, a. s., sídlem Praha 4, Olbrachtova 1929/62, IČO 45244782, neodmítá a její účast v insolvenčním řízení nekončí.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Ve výroku uvedeném usnesením Krajský soud v Praze odmítl přihlášku pohledávky věřitelky č. 10 Česká spořitelna, a. s. (dále jen „odvolatelka“; bod I.

výroku), a konstatoval, že právní mocí tohoto usnesení účast odvolatelky v insolvenčním řízení končí (bod II. výroku).

2. V odůvodnění usnesení soud I. stupně zejména uvedl, že usnesením ze dne 21. 3. 2014 (A-11) byl mj. zjištěn úpadek dlužníka M. Č. (dále jen „dlužník“), bylo povoleno jeho oddlužení a že současně byli jeho věřitelé, kteří dosud nepřihlásili své pohledávky do řízení, vyzváni, aby tak učinili ve lhůtě 30 dnů ode dne zveřejnění rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku. Lhůta stanovená pro přihlášení pohledávek věřitelů uplynula dne 22. 4. 2014. Protože mu přihláška pohledávky odvolatelky byla doručena až dne 23. 1. 2017, postupoval soud prvního stupně dle § 185 insolvenčního zákona (dále jen „IZ“) a odmítl ji pro opožděnost. K tomu dodal, že si je vědom toho, že pohledávka odvolatelky vznikla až po uplynutí přihlašovací lhůty, jež je lhůtou konečnou, a že nejde o žádnou z výjimek, jako např. u zahraničního věřitele, u pohledávek za podstatou či pohledávek jim na roveň postavených nebo u nároků na náhradu škody způsobené trestným činem, jak plyne též z právních závěrů vyjádřených v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. I VSPH 1226/2015-P5-8.

II. Odvolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto usnesení se odvolatelka včas odvolala (P9-3) a požadovala, aby je odvolací soud změnil tak, že se její přihláška neodmítá. Argumentovala zejména tím, že dne 23. 1. 2017 přihlásila do insolvenčního řízení pohledávku č. 1 ze smlouvy o úvěru, pohledávku č. 2 ze smlouvy o úvěru a pohledávku č. 3 ze smlouvy o úvěru a že jde o dluh, který zdědil právě dlužník. K tomu předložila usnesení o dědictví a smlouvy o úvěru. Uvedla, že dlužníkův dluh vznikl až s právní mocí usnesení o dědictví, tedy dne 21. 9. 2015, a proto jej nemohla v přihlašovací lhůtě přihlásit, neboť nemohla vědět, že dlužník zdědí dluhy po zemřelém. Dovolávala se právních závěrů vyjádřených v usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 VSPH 1493/2013, dle něhož nelze na přihlášku odvolatele aplikovat pravidelnou přihlašovací lhůtu, neboť v jejím průběhu odvolatel nebyl věřitelem, resp. nemohl vědět, že se jím vůbec stane v důsledku nabytí dědictví dlužníkem po zemřelém. Dle odvolatelky by se ke zděděnému majetku mělo přistupovat jako k „oddělené podstatě“, z níž budou uhrazeny zůstavitelovy dluhy, a až po jejich uhrazení bude tento majetek vydán do majetkové podstaty dlužníka. K tomu se dovolávala publikovaného právního názoru zastávaného místopředsedou Krajského soudu v Ostravě Mgr. R. K.: „V případě dědictví k těmto podstatám přistupuje další oddělená podstata, kterou můžeme označit jako podstatu zděděného majetku. Dispoziční oprávnění k ní má dlužník (§ 412 IZ ukládá zpeněžení majetku dlužníkovi, byť samozřejmě správce i zde na dlužníka dohlíží, a v praxi to bude nezřídka správce, kdo zpeněžení fakticky obstará), který zděděný majetek

zpeněží, uhradí náklady spojené s udržováním zděděného majetku a s prodejem zděděného majetku, uhradí dluhy zůstavitele a čistý výtěžek poté vydá insolvenčnímu správci do základní majetkové podstaty k rozdělení mezi věřitele.“

III.

Důvodnost odvolání

č. 108

4. Vrchní soud v Praze přezkoumal napadené rozhodnutí i řízení jemu předcházející a dospěl k následujícím zjištěním a závěrům:

5. Z insolvenčního spisu zjistil odvolací soud tyto rozhodující skutečnosti:

– dne 21. 3. 2014 byl zjištěn úpadek dlužníka a dlužníkovi bylo povoleno oddlužení (A-11); přihlašovací lhůta pro věřitele skončila v úterý 22. 4. 2014;

– dne 4. 6. 2014 bylo schváleno oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře (B-13); dlužník schválený způsob oddlužení prozatím plní (B-24);

– přihláškou ze dne 23. 1. 2017 (P9-1) přihlašuje odvolatelka 3 nezajištěné pohledávky v celkové výši 41 455 Kč s tím, že jejich právním důvodem je odpovědnost dlužníka za dluhy zůstavitelky J. Č., zemřelý dne 27. 12. 2014, která vyplývá z univerzální sukcese, když dlužník zdědil 1/3 dědictví a 1/3 podílu neuhrazených zůstatků 3 smluv o úvěrů splatných ode dne 17. 3. 2016, vše dle usnesení Mgr. J. H., notářky v M. B., jako soudní komisařky ze dne 21. 9. 2015, č. j. 80 D 18/2015-60, jež nabylo právní moci téhož dne;

– napadeným usnesením ze dne 10. 3. 2017 (P9-2) soud I. stupně přihlášku odvolatelky odmítl pro opožděnost;

– dle zprávy insolvenčního správce L., v. o. s. (dále jen „správce“), ze dne 26. 5. 2016, a přiloženého znaleckého posudku (B-23) zdědil dlužník jen 1/3 podíl na rodinném domku s pozemkem oceněný na 300 000 Kč a zatížený zástavním právem ve prospěch zajištěného věřitele Hypoteční banka, a. s. (dále jen „zajištěný věřitel“), jenž dne 9. 12. 2015 (P8-1) přihlásil zajištěnou pohledávku ve výši 504 316,82 Kč, která byla zjištěna dne 10. 3. 2016 na zvláštním přezkumném jednání (B-22); s ohledem na to, že zajištěný věřitel nepožádal o zpeněžení předmětu zajištění a že hodnota předmětu zajištění je nižší než výše zjištěné zajištěné pohledávky (nebude žádná hyperocha), nebude správce dlužníkem zděděný podíl ani zpeněžovat.

6. Pro posouzení věci je třeba nejprve zodpovědět otázku, zda a jak lze v insolvenčním řízení uplatnit a uspokojit pohledávku, kterou měl věřitel vůči zůstaviteli, když tento dluh zůstavitele přešel v důsledku rozhodnutí o dědictví (§ 184 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních; dále jen „z. z. ř. s.“) vydaného po uplynutí přihlašovací lhůty [§ 136 odst. 2 písm. d) nebo odst. 3 IZ] na dlužníka jako dědice.

7. Dosavadní sporá judikatura Vrchního soudu v Praze prezentovaná jen usnesením ze dne 1. 10. 2015, č. j. KSPA 48 INS 16409/2011, 1 VSPH 1226/2015-P5-8,

z něhož vycházel soud I. stupně a dle kterého nelze takovou pohledávku v insolvenčním řízení uspokojit, nebo usnesením ze dne 31. 3. 2014, č. j. KSPL 56 INS 5847/2013, 2 VSPH 1493/2013-P7-7, jehož se naopak dovolává odvolatelka a dle kterého nelze takovou pohledávku odmítnout jako opožděnou, neboť ji lze v insolvenčním řízení uplatnit, nedává uspokojivou odpověď na shora položenou otázku.

č. 108

8. Podle § 205 IZ, jestliže insolvenční návrh podal dlužník, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, jakož i majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení (odstavec 1). Podal-li insolvenční návrh věřitel, náleží do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky předběžného opatření, kterým insolvenční soud zcela nebo zčásti omezil právo dlužníka nakládat s jeho majetkem, majetek, který dlužníkovi patřil k okamžiku, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, a majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky těchto rozhodnutí (odstavec 2). Je-li dlužník spoluvlastníkem majetku podle odstavců 1 a 2, náleží do majetkové podstaty podíl dlužníka na tomto majetku. Majetek podle odstavců 1 a 2 náleží do majetkové podstaty i tehdy, je-li ve společném jmění dlužníka a jeho manžela (odstavec 3). Majetek jiných osob než dlužníka náleží do majetkové podstaty, stanoví-li to zákon, zejména jde-li o plnění z neúčinných právních úkonů. Pro účely zpeněžení se na takový majetek pohlíží jako na majetek dlužníka (odstavec 4).

Podle § 246 odst. 4 IZ právní úkon, kterým dlužník po prohlášení konkursu odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědičný podíl.

Podle § 412 odst. 1 písm. b) IZ po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je dlužník povinen hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře.

Podle § 412 odst. 3 IZ právní úkon, kterým dlužník za trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře odmítne přijetí daru nebo dědictví bez souhlasu insolvenčního správce, je neplatný. Totéž platí, jestliže dlužník uzavře bez souhlasu insolvenčního správce dohodu o vypořádání dědictví, podle které má z dědictví obdržet méně, než činí jeho dědičný podíl. Má se za to, že dlužník, který za trvání účinků schválení oddlužení neodmítne dědictví, uplatnil výhradu soupisu.

9. Ze shora citovaných ustanovení je zřejmé, že pokud jde o dědictví nabyté dlužníkem v průběhu insolvenčního řízení, kalkuluje IZ výslovně jen s aktivy pozůstalosti (§ 171 a § 172 z. z. ř. s.), jež náležejí (srov. § 206 IZ) do majetkové

podstaty dlužníka určené v poměrech insolvenčního řízení zpravidla ke zpeněžení a k (poměrnému) rozdělení výtěžku z toho mezi insolvenční věřitele způsobem stanoveným v IZ.

10. Pokud jde o pasiva – dluhy zůstavitele, jež rovněž tvoří pozůstalost – celé jmění zůstavitele (§ 1475 o. z.), a která rovněž pravidelně přecházejí na dědice (§ 1701 odst. 1 o. z.), nemá ohledně nich IZ žádná ustanovení, jež by se mohla v insolvenčním řízení přednostně aplikovat před obecnými ustanoveními o. z. Z toho odvolací soud dovozuje, že v otázce úhrady dluhů zůstavitele je třeba v insolvenčním řízení zásadně respektovat právní úpravu o. z. Jinými slovy řečeno, věřitelé zůstavitele – nyní dlužníka jako jeho dědice – nemohou být probíhajícím insolvenčním řízením dlužníka zásadně dotčeni na svých právech při uspokojení svých pohledávek. Dle přesvědčení odvolacího soudu se tato zásada v poměrech insolvenčního řízení prosadí s jediným omezením, jímž je výše ceny nabytého dědictví zapsaného do soupisu majetkové podstaty.

11. Tento limit je v IZ výslovně dán jen v § 412 odst. 3 věť třetí IZ, dle níž má se za to, že dlužník, který za trvání účinků schválení oddlužení neodmítne dědictví, uplatnil výhradu soupisu. Výhrada soupisu má ten účinek, že dědic, který ji uplatnil, hradí dluhy zůstavitele jen do výše ceny nabytého dědictví (§ 1706 o. z.). Opačný výklad, dle něhož by byl dlužník povinen hradit dluhy zůstavitele nad výši ceny nabytého dědictví zapsaného do soupisu majetkové podstaty, by vedl k nepřijatelnému důsledku, totiž že by výtěžek ze zpeněžení ostatního majetku podstaty nemohl být zcela použit pro uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů (§ 173 IZ) a věřitelů pohledávek za podstatou (§ 168 IZ) nebo pohledávek jim na roveň postavených (§ 169 IZ), ale na uspokojení dluhů zůstavitele, čímž by byl zcela popřen účel a cíl insolvenčního řízení. Nelze totiž bez výhrad akceptovat, aby míra uspokojení věřitele pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, byla závislá od různého způsobu řešení úpadku dlužníka. Odvolací soud tím míní především situaci, kdyby o uspokojení takového věřitele bylo rozhodováno v rámci (stejněho) insolvenčního řízení buď ještě za trvání účinků schváleného oddlužení, nebo až po jeho eventuálním zrušení a po prohlášení konkursu na majetek dlužníka (§ 418 IZ); v obou případech musí být míra uspokojení tohoto věřitele stejná [§ 5 písm. b) IZ].

12. Jestliže IZ do insolvenčního řízení „vtahuje“ aktiva dlužníkem nabytého dědictví (majetek zůstavitele), nemohou ani jeho pasiva (dluhy zůstavitele), jež s nimi neoddělitelně souvisejí, zůstat mimo insolvenční řízení a je třeba i jim umožnit „vstup“ do insolvenčního řízení. Tento princip se dle mínění odvolacího soudu pravidelně prosadí všude tam, kde nedošlo k odloučení pozůstalosti podle § 1709 o. z., dle něhož věřitel, který osvědčí obavu z předlužení dědice, může předtím, než soud potvrdí nabytí dědictví, navrhnout, aby pozůstalost zůstala odloučena od jmění dědice a byla spravována jako oddělené jmění. Dle názoru odvolacího soudu povaha odděleného jmění vylučuje jeho zahrnutí do majetkové podstaty dlužníka, proto

se aktiva a pasiva tvořící odloučenou pozůstalost vypořádají zásadně mimo rámec insolvenčního řízení. Tento závěr odvolacího soudu je plně konformní s úpravou obsaženou v § 1710 o. z., dle něhož se z odloučené pozůstalosti uspokojí věřitel, který si odloučení vyžádal; tento věřitel však ztrácí právo uspokojit se z ostatního dědicova majetku, a to i v případě, že dědic neuplatnil výhradu soupisu.

č. 108

13. Lze tedy přijmout první závěr: Nedošlo-li k odloučení pozůstalosti (§ 1709 o. z.) a je-li do soupisu majetkové podstaty (§ 205 IZ) zapsán majetek, který nabyli dlužník z dědictví, může věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, k jehož zaplacení je nyní povinen dlužník, uplatnit toto své právo vůči dlužníkovi v insolvenčním řízení (§ 14 odst. 1 IZ).

14. Pokud jde o postup při uplatnění takových pohledávek věřiteli v insolvenčním řízení, nabízí IZ dva možné způsoby:

1. přihláškou pohledávky podanou v přihlašovací lhůtě na předepsaném formuláři u insolvenčního soudu (§ 173 a násl. IZ) s následným určením její pravosti, výše a pořadí na přezkumném jednání (§ 190 a násl. IZ) nebo v incidenčním sporu u insolvenčního soudu [§ 159 odst. 1 písm. a) IZ];

2. neformálním písemným uplatněním učiněným kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení u osoby s dispozičními oprávněními s eventuálním určením její existence v běžném nalézacím řízení u obecného soudu (§ 203 odst. 4 IZ) nebo s eventuálním určením jejího přednostního uspokojení v incidenčním sporu u insolvenčního soudu (§ 203a IZ).

15. S ohledem na to, že v taxativním výčtu pohledávek za podstatou (§ 168 IZ) ani pohledávek jim na roveň postavených (§ 169 IZ) nejsou uvedeny dluhy zůstavitele, které přešly na dlužníka v důsledku nabytí dědictví, je tím automaticky vyloučen úspěch věřitele v případných žalobách podaných podle § 203 odst. 4 nebo § 203a odst. 1 IZ, což činí postup ad 2. při uplatňování takových pohledávek zjevně neschůdným.

16. Zbývá tedy jen postup ad 1., tedy prostřednictvím přihlášky takové pohledávky podané na předepsaném formuláři u insolvenčního soudu (§ 173 a násl. IZ) s následným určením její pravosti, výše a pořadí na přezkumném jednání (§ 190 a násl. IZ) nebo v incidenčním sporu u insolvenčního soudu [§ 159 odst. 1 písm. a) IZ] s tím, že je třeba se vypořádat s uplynutím přihlašovací lhůty, v níž se přihlášky věřitelů pravidelně podávají.

17. K tomu se nabízí řešení použité již dříve v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2012, sen. zn. 29 NSCR 32/2011 (R 112/2012), dle něhož nabyli dlužník vlastnické právo k věci zatížené zástavním právem až v průběhu insolvenčního řízení, v době po marném uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek (a ustanoveními o možných změnách pořadí přihlášených pohledávek), neznamená to, že by věřitel, který svou pohledávku řádně a včas přihlásil, byl bez dalšího zbaven práva dovolat se zajištění. Insolvenční soud je povinen takového věřitele vyzvat, aby v (procesní) lhůtě k tomu

určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení ze zajištění, a poučit jej, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít za to, že právo na uspokojení pohledávky ze zajištění neuplatní.

18. Odvolací soud je proto přesvědčen o tom, že též pohledávku, která má původ v dluhu zůstavitele, jenž přešel na dlužníka v důsledku nabytí dědictví až po přihlašovaci lhůtě, lze řádně přihlásit (§ 173 IZ) ve zvláštní lhůtě určené soudem ve smyslu shora uvedeného judikátu. Toto řešení je v souladu též s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 3. 2014, č. j. KSPL 56 INS 5847/2013, 2 VSPH 1493/2013-P7-7, jehož se dovolávala odvolatelka a k němuž se odvolací soud rovněž hlásí; proto odvolací soud nesdílí právní závěry vyjádřené v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 10. 2015, č. j. KSPA 48 INS 16409/2011, 1 VSPH 1226/2015-P5-8, z něhož vycházel soud prvního stupně a jež takové řešení (nesprávně) nepřipouští.

19. Lze tedy přijmout druhý závěr: Nabyli-li dlužník dědictví po zůstaviteli až v průběhu insolvenčního řízení v době po marném uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek, není věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, bez dalšího zbaven práva uplatnit ji též vůči dlužníkovi podáním přihlášky (§ 173 a násl. IZ). Insolvenční soud je povinen takového věřitele vyzvat, aby v (procesní) lhůtě k tomu určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení dluhu zůstavitele vůči dlužníkovi, a poučit jej, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít za to, že takové právo neuplatní.

20. Zbývá vyložit, kdy a v jakém rozsahu lze v insolvenčním řízení uspokojit věřitele pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, poté, co jeho pohledávka byla zjištěna (§ 201 IZ). Dle názoru odvolacího soudu se takový věřitel – nepůjde-li současně o zajištěného věřitele ve smyslu § 2 písm. g) IZ, jenž se bude pravidelně uspokojovat postupem podle § 298 IZ – zařadí se svým nárokem mezi ostatní přihlášené nezajištěné věřitele a pravidelně se uspokojí spolu s nimi ve schváleném způsobu oddlužení nebo v konkursu způsobem stanoveným v IZ, ovšem s limitem – jak vyloženo shora [§ 5 písm. a) a § 412 odst. 3 věta třetí IZ] – že na svoji pohledávku nemůže z insolvenčního řízení obdržet více, než kolik činí cena nabytého dědictví; nad tento limit uspokojen být nemůže.

21. Bude-li cena nabytého dědictví menší než hodnota zjištěné pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, uspokojí se věřitel (zpravidla poměrně) nejvýše do celé výše ceny nabytého dědictví; neuspokojený zbytek pohledávky tohoto věřitele se v insolvenčním řízení již uspokojovat nebude s ohledem na účinek (limit) výhrady soupisu. Bude-li cena nabytého dědictví převyšovat hodnotu zjištěné pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, neprojeví se nijak účinek (limit) výhrady soupisu a věřitel bude (zpravidla poměrně) uspokojen způsobem stanoveným v IZ bez jakéhokoliv omezení.

22. Lze tedy přijmout třetí závěr: Věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, má právo, aby jeho pohledávka byla uspokojena v insolvenčním ří-

zení dlužníka (dědice) podle schváleného způsobu oddlužení nebo v konkursu způsobem stanoveným v IZ, avšak jen do výše ceny nabytého dědictví.

č. 108

23. V posuzované věci soud prvního stupně napadeným usnesením odmítl jako opožděnou přihlášku odvolatelky, jejíž pohledávky vzešly z dluhů zůstavitele nabytých dlužníkem v rámci dědictví po zůstaviteli až v průběhu insolvenčního řízení, přičemž dědictví bylo sice zapsáno do soupisu majetkové podstaty (k odloučení pozůstalosti nedošlo), ale správce jej prozatím zpeněžovat nebude. Jak vyloženo shora, takovou přihlášku nelze považovat za opožděnou, přičemž ve vztahu k odvolatelce, jakož i dalším věřitelům zůstavitele patrným z odůvodnění usnesení Mgr. J. H., notářky v M. B., jako soudní komisařky ze dne 21. 9. 2015, č. j. 80 D 18/2015-60, bude třeba postupovat ve smyslu shora uvedených závěrů odvolacího soudu, tj. aby je soud prvního stupně vyzval (včetně odvolatelky, které tím uzavře lhůtu pro případné uplatňování dalších eventuálních nároků), aby v (procesní) lhůtě k tomu určené sdělili, zda uplatňují právo na uspokojení dluhu zůstavitele vůči dlužníkovi, a poučil je, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít za to, že takové právo neuplatnili.

24. Protože soud prvního stupně takto nepostupoval a pro odmítnutí přihlášky odvolatelky nebyl žádný důvod, postupoval odvolací soud podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a napadené usnesení změnil ve výroku uvedeným způsobem.

INHALT

Stellungnahmen

- Nr. 2 I.** Auch wenn den Strafverfolgungsbehörden die Aufenthaltsadresse im Ausland eines Beschuldigten, dem die Abschrift des Beschlusses über die Eröffnung der Strafverfolgung schon früher zugestellt wurde oder einer der Verübung einer Straftat verdächtigen Person, bei welcher der Beschluss über die Eröffnung der Strafverfolgung bereits gefällt wurde, die Abschrift dieses Beschlusses dieser Person jedoch nicht zugestellt wurde, bekannt ist, kann der über den Antrag des Staatsanwaltes entscheidende Richter einen Haftbefehl gemäß § 69, Abs. 1 der StPO oder einen Festnahmebefehl gemäß § 76a der StPO und einen den anknüpfenden Europäischen Haftbefehl (EuHB) gemäß § 190 Buchst. a) Gesetz Nr. 104/2013 Slg., über die internationale justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen (nachstehend nur noch „PJZS“ genannt) erlassen, ohne dass vorher das Institut der Rechtshilfe gemäß § 39 ff. des PJZS angewendet wurde.
- Dies ist namentlich in Fällen relevant, in denen die Anwendung des Instituts der Rechtshilfe die Flucht oder das Untertauchen der Person, gegen die das Verfahren geführt wird, hätte bewirken können, des Weiteren in Fällen, wenn diese Person offensichtlich Maßnahmen trifft, die darauf hinauslaufen, die Zustellung der Vorladung oder der Abschrift über die Eröffnung der Strafverfolgung zu verhindern oder sonstige Schritte zur Vertuschung seiner strafbaren Tätigkeit unternimmt, etc. Als begründeter Fall einer realen Gefährdung der erfolgreichen Durchführung des Strafverfahrens ist darüber hinaus auch anzusehen, wenn der Beschuldigte an der bekannten Adresse im Ausland zwar kontaktfähig ist, einschließlich des Umstands, dass er den Beschluss über die Eröffnung der Strafverfolgung oder die zugestellte Vorladung zum Strafverfahrensakt entgegen nimmt, sich jedoch völlig passiv verhält oder sich auf die Aufforderung, sich zum entsprechenden Rechtsakt einzufinden, wiederholt nur mit diversen Ausreden oder Anträgen auf Durchführung des Rechtsaktes auf dem Wege der Rechtshilfe reagiert und offensichtlich wird, dass er so auch die erfolgreiche Durchführung des Strafverfahren vereiteln kann.
- II.** Die in § 69, Abs. 1 der StPO zitierte Voraussetzung der ‚Unmöglichkeit der Vorladung des Beschuldigten‘ ist im Sinne des § 90, Abs. 2 der StPO auszulegen, laut dem der Beschuldigte auch ohne vorherige Vorladung vorgeführt werden kann, wenn dies als notwendig zur erfolgreichen Durchführung des Strafverfahrens erscheint, also mitnichten nur hinsichtlich der Möglichkeit oder Unmöglichkeit der Zustellung dieser Vorladung (die Adresse des Beschuldigten im Ausland ist bekannt), sondern vielmehr aus taktischer Sicht, um zu vermeiden, dass die gemäß § 39 ff. des PJZS realisierte Vorladung den Beschuldigten warnt und zur Flucht veranlasst.
- Ähnlich müssen die Bedingungen der Unmöglichkeit der Zustellung der Abschrift des Beschlusses über die Eröffnung der Strafverfolgung bei einer der Verübung einer Straftat verdächtigen Person und bei der in § 76a, Abs. 1 der StPO (§ 90 Abs. 2 StPO per analogiam) zitierten Unmöglichkeit der Vorladung dieser Person so auszulegen, dass die gemäß § 39 ff. des PJZS realisierte Zustellung der Abschrift des Beschlusses über die Eröffnung der Strafverfolgung nicht zum Mittel der Warnung und der Flucht einer der Verübung einer Straftat verdächtigen Person werden darf.

Entscheidungen in Strafsachens

- Nr. 32** Unter der „unberechtigten Verwendung von Daten“ im Sinne des § 230, Abs. 2, Buchst. a) des StGB ist deren unerlaubtes Kopieren auf einen anderen Datenträger zu Zwecken ihrer späteren Verwendung zugunsten des Straftäters oder ein Drittperson zu verstehen.
- Nr. 33** Ein Verurteilter, dessen gemäß § 88, Abs. 1, Buchst. b) des StGB gestellter Antrag auf Entlassung auf Bewährung nach Verbüßung eines Drittels seiner Haftstrafe abgelehnt worden ist, kann entsprechend § 88, Abs. 1, Buchst. a) des StGB einen erneuten Antrag auf Entlassung auf Bewährung stellen, wenn er zumindest die Hälfte seiner Freiheitsstrafe verbüßt hat und dies auch vor Ablauf der in § 331, Abs. 1 der StPO festgelegten sechsmonatigen Frist ab der Rechtskrafterlangung des vorherigen abgelehnten Antrags, denn die Bedingungen zur Entlassung auf Bewährung gemäß § 88, Abs. 1, Buchst. b) des StGB sind nicht identisch mit den in den Bestimmungen des § 88, Abs. 1 Buchst. a) des StGB verlangten Bedingungen zur Entlassung auf Bewährung. Es geht daher um keinen wiederholten Antrag im Sinne des § 331, Abs. 1, letzter Satz der StPO.
- Nr. 34** Die Strafverfolgung, die im Ermittlungsverfahren durch rechtsgültigen Beschluss des Staatsanwaltes über deren Einstellung aufgrund der Unzurechnungsfähigkeit des Angeklagten gemäß § 172, Abs. 1, Buchst. e) der StPO beendet wurde und das anschließende Gerichtsverfahren über den Antrag des Staatsanwaltes zur Auferlegung der Zwangsbehandlung sind zwei unterschiedliche Verfahren. Wenn der gleiche Verteidiger für den Angeklagten für diese beiden (unterschiedlichen) Verfahren bestellt wurde, ist betreffs der Höhe der Vergütung und des Ersatzes der Barauslagen separat, in Beziehung zu jedem dieser Verfahren zu entscheiden. Die Rechtskraft des Beschlusses des Staatsanwaltes über die Einstellung der Strafverfolgung beendete nämlich die Verteidigungspflicht des Verteidigers und so ist gemäß § 151, Abs. 3 der StPO der Staatsanwalt und mitnichten das Gericht zuständig, über die Höhe seiner Vergütung und den Ersatz seiner Barauslagen im Ermittlungsverfahren zu entscheiden. Der Senatsvorsitzende ist lediglich im Verfahren vor dem Gericht, das auf Antrag des Staatsanwaltes zur Auferlegung der Zwangsbehandlung stattfindet, berechtigt, über die Höhe der Vergütung und den Ersatz der Barauslagen dieses Verteidigers zu entscheiden.
- Nr. 35** Unter der „Vorbereitung einer Straftat“ gemäß § 20, Abs. 1 des StGB ist die vorsätzliche Schaffung der Voraussetzungen zur Verübung einer besonders schwerwiegenden Straftat zu verstehen. Allein der Gedanke, eine Straftat zu verüben, der im Sinne des Grundsatzes *cogitationis poenam nemo patitur* nicht strafbar ist (d.h. die alleinige Absicht, eine Straftat verüben zu wollen, ist nicht strafbar, da Gedanken allein nicht strafbar sind), kann nicht als Vorbereitung einer Straftat angesehen werden; ähnlich ist dies auch bei der Äußerung, eine Straftat verüben zu wollen, sofern nicht schon diese Äußerung selbst strafbar ist. Hierdurch unterscheidet sich die „Vorbereitung“ einerseits von der nicht strafbaren geäußerten Erklärung, eine besonders schwerwiegende Straftat verüben zu wollen, von der versuchten Straftat, bei welcher die Handlung des Täters weiter fortgeschritten ist, als bei der Vorbereitung, da sie bereits unmittelbar auf ihre Vollendung abzielt. Die Äußerung des Gedankens, eine Straftat zu verüben, namentlich, wenn es um eine verbale Äußerung geht, ist dann ausnahmsweise als Vorbereitung strafbar, wenn der Täter bereits konkrete Schritte unternommen hat, aus denen die Faktizität seines Gedankens, eine konkrete Straftat (beispielsweise einen Mord) zu be-

gehen, ersichtlich ist, wenn auch nicht unmittelbar. Um die Grenze zwischen einer straffreien Äußerung des Gedankens, eine Straftat zu verüben, die noch nicht als Vorbereitung zu werten ist, und einer Situation zu erfassen, in der es bereits darum geht, die Voraussetzungen zu einer besonders schweren Straftat zu schaffen, was als Vorbereitung gemäß § 20, Abs. 1 des StGB einzustufen wäre, müssen gründlich die konkreten Umstände erwogen werden, unter denen es zur Äußerung des Gedankens des Täters oder ggf. seiner Mitteilung an eine Drittperson gekommen ist.

Die verbale Äußerung des Gedankens, eine Straftat verüben zu wollen, kann dann strafbar sein, wenn der Tatbestand einer der Straftaten (*delicta sui generis*) erfüllt ist, bei der zur Erfüllung ihrer gesetzlichen Merkmale nicht ausschlaggebend ist, ob der Täter seine Drohung in die Tat umzusetzen gedenkt oder nicht (z. B. gefährliche Drohung gemäß § 353 StGB).

Nr. 36 Wenn einem Straftäter der Gang einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung komplett zur Verübung seiner betrügerischen strafbaren Tätigkeit gedient hat, aus der er profitiert hat, und sofern er zur Verübung gewisser Teilangriffe in dieser Gesellschaft tätige Personen benutzt hat, die den möglichen Tatumstand, der das Merkmal für die Straftat bildet (in diesem Fall der Betrug) weder gekannt noch in Betracht gezogen haben, also im Sinne des § 18, Abs. 1 des StGB nicht vorsätzlich, sondern in gutem Glauben, im sog. negativen Tatirrtum gehandelt haben, dann hat der Täter zur Verübung seiner Tat als deren indirekter Täter laut § 22, Abs. 2 des StGB Drittpersonen verwendet, die nicht schuldhaft gehandelt hat.

Nr. 37 Im Hausdurchsuchungsbefehl und dessen Begründung muss die Wohnung oder der sonstige zum Wohnen dienende Raum, einschließlich der dazugehörigen Räume definiert sein und dies auf eine Weise, dass angesichts des Handlungszweckes Zweifel über dessen Umfang oder Verwechslungen ausgeschlossen sind. Die Gesetzlichkeit des Befehls des Hausdurchsuchungsbefehls des Richters und der Verwendung des Hausdurchsuchungsprotokolls als Beweismittel wird daher allein durch den Umstand nicht in Frage gestellt, dass ein Teil der Immobilien, die die angeordnete Hausdurchsuchung betrifft, beim zuständigen Grundbuchamt auf einer anderen Eigentumsurkunde eingetragen sind, als der Teil der Immobilie, der sich in Besitz derjenigen Person betrifft, bei welcher die Hausdurchsuchung stattfindet, wenn diese Teile der Immobilie zudem Teil des Wohnsitzes im Sinne des § 82, Abs. 1 StPO sind.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

Nr. 94 Zur Beurteilung, ob die Bedingungen der internationalen Zuständigkeit tschechischer Richter im Sinne der EG-Verordnung Brüssel I erfüllt sind, bedarf das Gericht bei Verhandlungen in der Verfahrensweise laut § 122, Abs. 1 der ZPO keiner Beweisaufnahme.

Nr. 95 Die Verfahrensteilnehmer und die Gerichte sind an den Beschluss über die sachliche Zuständigkeit des übergeordneten Gerichts gebunden. Diese Gebundenheit widerspiegelt sich jedoch ausschließlich in der Einschätzung der vom Ausspruch behandelten Prozessfrage (§ 159a, Abs. 1 und 4 der ZPO, in dem bis zum 31. 12. 2013 gültigen Wortlaut), also in der Beurteilung, welches Gericht zur erstinstanzlichen Erörterung und der Entscheidung sachlich zuständig ist. Im Gegenteil hierzu ist ausgeschlossen, dass das in der Sache der sachlichen Zuständigkeit im Regime des § 104a der ZPO entscheidende Gericht irgendeine verbindliche Rechtsmeinung betreffs der Frage formuliert, auf welche Weise der in der Klage geltend gemachte

Anspruch meritorisch beurteilt werden müsse, oder (sogar), dass das Gericht, an welches die Sache als sachlich zuständigem Gericht überwiesen wurde oder die Verfahrensbeteiligten irgendwelche Schlussfolgerungen, zu denen das übergeordnete Gericht bei der Beantwortung der Frage gelangt ist, welches Gericht in der ersten Instanz sachlich zuständig zur Erörterung und Entscheidung der Sache sei, bei der anschließenden Entscheidung des so bestimmten sachlich zuständigen Gerichts über den per Klage erhobenen Anspruch als verbindliche Rechtsmeinung auszugeben.

Der Anfechtungsanspruch büßt laut Insolvenzgesetz diesen Charakter nicht allein dadurch ein, weil zu seiner Erörterung und Entscheidung auf Beschluss des übergeordneten Gerichts auf verbindliche Weise ein anderes, als (das gesetzlich vorgeschriebene) erstinstanzliche Gericht bestimmt wurde. Auch solch ein Anspruch muss zweifelsohne in der (*meritorischen*) Sachentscheidung an der in den Bestimmungen des § 235 ff. des Insolvenzgesetzes Rechtsregelung gemessen werden.

- Nr. 96** In Angelegenheiten, in denen die örtliche Zuständigkeit des Gerichts (im Sinne des § 85, Abs. 1 der ZPO) vom ordentlichen Gerichts abgeleitet wird, in dessen Bezirk die physische Person, die den Antrag stellt, kraft dessen das entsprechende Verfahren eröffnet wird, ihren Wohnort hat (und sofern sie dort keinen Wohnort hat, in dem sie sich aufhält), [wie im Falle (in Übereinstimmung mit § 7b, Abs. 1 des Insolvenzgesetzes) eines per Insolvenzantrag des Schuldners – einer physischen, nicht unternehmerisch tätigen Person eröffneten Insolvenzverfahrens], geht das Gericht (zu Zwecken der Beurteilung der örtlichen Zuständigkeit/ des Gerichtsstands) von den Angaben aus, die solch eine Person im verfahrenseinleitenden Antrag selbst über ihren Wohnort (bzw. Aufenthaltsort) anführt. Sofern im Laufe des Verfahrens (in der Zeit, in der das Gericht berechtigt ist, die Frage der örtlichen Zuständigkeit zu prüfen) keine Tatsachen auftauchen, welche die Angaben über den Wohnort (bzw. über den Aufenthaltsort) der Person, die den verfahrenseinleitenden Antrag gestellt hat, in Zweifel ziehen, ist das Gericht nicht verpflichtet, sich selbst zu versichern oder „nachzuforschen“, ob die Informationen des Antragstellers über seinen Wohnort wahrheitsgetreu sind oder nicht.
- Nr. 97** Eigenverwaltende Schuldner sind in Verfahren über Ansprüche, die zur Vermögensmasse gehörende Vermögenswerte betreffen, oder die aus diesem Vermögen befriedigt werden sollen, bis zu dem Augenblick von Gerichtsgebühren befreit, bis das Insolvenzgericht deren Insolvenz (Konkurs) (ab der Entscheidung über die Insolvenz des Schuldners) feststellt.
- Nr. 98** Das Gericht ist verpflichtet, sich vor Erlassen der Entscheidung über die Kraftloserklärung von Urkunden nicht nur mit den fristgerecht eingereichten Anmeldungen und Einwänden zu befassen, sondern muss auch Anmeldungen und Einwände in Betracht ziehen, die zwar erst nach Ablauf der in § 185m, Abs. 2 und 3 der ZPO, angeführten Fristen, jedoch noch bevor das Gericht über den Antrag auf die Kraftloserklärung entschieden hat, eingereicht wurden.
- Nr. 99** Wenn ein Schaden erst nach Zustellung einer ungesetzlichen Entscheidung im Sinne des § 22, Gesetz Nr. 58/1969 Slg. eingetreten ist, beginnt die Verjährungsfrist erst ab dem Augenblick der Schadensentstehung zu laufen.
- Nr. 100** Eine Person, der ein Fördergebiet zugeteilt wurde (§ 27, Abs. 1 des Bergbaugesetzes), ist es nicht gestattet, Mineralien auf fremden Grundstücken abzubauen, es sei denn, dass ihr nicht auch ein privatrechtlicher Titel zusteht, der ihr die Nutzung dieses Grundstücks zu bergbaulichen Tätigkeiten ermöglicht.
- Nr. 101** Die Verordnung Nr. 425/2011 Slg., über die Festlegung von Punktwerten, die Höhe der von der öffentlichen Krankenkasse erstatteten Leistungen der Gesundheitsfür-

sorge und die regulatorischen Beschränkungen des Umfangs der für das Jahr 2012 von der öffentlichen Krankenkasse gedeckten Gesundheitsfürsorge, kommt auch bei Leistungen für gewährte Gesundheitsfürsorge in Aufenthaltseinrichtungen der Sozialdienste zur Anwendung.

- Nr. 102** Wenn der Versicherer den Versicherungsnehmer in Bezug auf ausstehende Zahlungen der Kraftfahrzeug-Haftpflichtversicherung angemahnt hat, erlischt die Versicherung durch fruchtlosen Ablauf der in dieser Mahnung enthaltenen Frist und zwar ohne Rücksicht darauf, ob der Versicherer seiner Pflicht nachgekommen ist, den Fahrzeugeigentümer, als vom Versicherungsnehmer abweichende Person, über diese Mahnung zu informieren; das eventuelle Recht des Fahrzeugeigentümers auf Ersatz des durch die Verletzung der erwähnten Informationspflicht verursachten Schadens, bleibt davon unberührt.
- Nr. 103** Die Bestimmung des § 3059, zweiter Satz des BGB, erweitert das Institut des Überbaus (§ 1087 des BGB) auch auf noch vor dem 1. 1. 2014 errichtete Bauten; die Voraussetzungen zum Erwerb der Eigentumsrechte eines derartigen Überbaus wird in solch einem Fall gemäß § 1087 des BGB beurteilt. Das Institut des Überbaus ist nur bei dauerhaften Gebäuden anwendbar, die vom Bauherrn teilweise auf einem fremden Grundstück errichtet wurden, in der Annahme, dass er sie auf seinem eigenen Grundstück errichtet.
- Nr. 104** Voraussetzung zur Entstehung des Anspruchs des Betreibers einer Sonnenenergie nutzenden Stromerzeugungsanlage, sich die für 2010 festgelegten Ankaufpreise für Ökostrom zu Nutzen zu machen, ist der Umstand, dass der Energieerzeuger bis zum Ende desselbigen Jahres begonnen hat, in Einklang mit der rechtsgültigen Entscheidung über die Erteilung der Lizenz elektrischen Strom zu erzeugen und ins Stromnetz zu liefern. Diese Voraussetzung gilt als nicht erfüllt, wenn diese Lieferung ohne Vertrag und ohne Anschluss an das vom Betreiber des entsprechenden Netzes durchgeführte Übertragungs- oder Verteilernetz erfolgt sind.
- Nr. 105** Als Erbe des Versicherungsnehmers im Sinne des § 51, Abs. 3 von Gesetz Nr. 37/2004 Slg., über Versicherungsverträge (im Wortlaut bis zum 31. 12. 2013), wird nicht der Staat angesehen, dem der Nachlass des Versicherten als Heimfall gemäß der Bestimmung des § 462 des BGB zugefallen ist. Die Versicherungsleistung aus einem vom Versicherungsnehmer (Erblasser) abgeschlossenen Lebensversicherungsvertrag wird nicht zum Gegenstand des Nachlassverfahrens und der Staat hat auf diese kein Anrecht kraft Heimfall, sofern er nicht als Begünstigter bestimmt wurde.
- Nr. 106** Für den Fall, dass der Erblasser zu gleichen Teilen mehrere testamentarische Erben zu einem bestimmten Anteil aus dem Nachlass berufen hat (durch Bestimmung einer konkreten Sache oder per Prozent oder Bruchteil), kommt es zum Anwachsen des freigewordenen Anteils des Erbens, der nicht erbt (§ 1504 des BGB) zu den Anteilen der sonstigen Miterben; der freigewordene Anteil fällt nämlich nicht den gesetzlichen Erben zu.
- Nr. 107** Die Verweisung einer Sache an eine andere Gerichtsabteilung gemäß § 160 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes (in der zum 30. 6. 2017* gültigen Fassung) wurde (prinzipiell) vom Umstand verhindert, dass in der Sache (vom Gericht, dem die Sache laut Arbeitsaufteilung ursprünglich zugeteilt wurde) bereits Handlungen getätigt wurden.
- Nr. 108** Wenn es zu keiner Absonderung der Verlassenschaft (§ 1709 des BGB) gekommen ist und wenn in die Liste der Vermögensmasse (§ 205 des Insolvenzgesetzes) aus einer Erbschaft stammendes Vermögen des Schuldners aufgenommen wurde,

kann der Gläubiger eine Forderung, die ihren Ursprung in der Schuld des Erblassers hat, zu deren Zahlung nunmehr der Schuldner verpflichtet ist, sein diesbezügliches Recht im Insolvenzverfahren wahrnehmen (§ 14, Abs. 1 des Insolvenzgesetzes).

Wenn der Schuldner das Erbe vom Erblasser erst im Verlauf des Insolvenzverfahrens und in der Zeit nach dem fruchtlosen Ablauf der in der Insolvenzzentscheidung zur Anmeldung von Forderungen festgelegten Frist erworben hat, ist der Gläubiger der Forderung, die ihren Ursprung in der Schuld des Erblassers hat, nicht ohne Weiteres seines Rechtes entbunden, diese auch gegenüber dem Schuldner durch Einreichung der Anmeldung (§ 173 ff. des Insolvenzgesetzes) geltend zu machen. Das Insolvenzgericht ist verpflichtet, solch einen Gläubiger aufzufordern, binnen der festgelegten (prozessualen) Frist mitzuteilen, ob er sein Recht auf Befriedigung der Schuld des Erblassers gegenüber dem Schuldner wahrnimmt und ihn zu belehren, dass nach vergeblichen Ablauf der festgelegten Frist davon ausgegangen wird, dass er sein diesbezügliches Recht nicht wahrgenommen hat.

Der Gläubiger der Forderung, die ihren Ursprung in der Schuld des Erblassers hat, ist berechtigt, dass seine Forderung im Insolvenzverfahren des Schuldners (Erben) gemäß eines gebilligten Entschuldungsverfahrens oder Konkurs auf eine im Insolvenzgesetz verankerte Weise befriedigt wird, dies jedoch nur bis zur Höhe des erworbenen Erbes.

CONTENTS

Opinions

- No. 2 I.** Even if the address of temporary residence abroad is known to the bodies active in criminal proceedings in relation to an accused who has been previously served a copy of a resolution on the initiation of criminal prosecution or in relation to a person suspected of having committed a crime, in which case a resolution on the initiation of criminal prosecution has already been issued, however, a copy thereof has not yet been served to the person, the judge deciding on the public prosecutor's motion may issue an arrest warrant pursuant to Section 69(1) of the Code of Criminal Procedure or a detention order pursuant to Section 76a of the Code of Criminal Procedure along with the subsequent European arrest warrant pursuant to Section 190(a) of Act No. 104/2013 Coll., on International Judicial Cooperation in Criminal Matters, as amended (hereafter the "International Judicial Cooperation Act"), without first making use of the institute of legal aid in accordance with Section 39 et seq. thereof.

This exceptional procedure of the court may be applied only subject to the fulfilment of the below indicated conditions and criteria. As regards the accused or the person suspected of having committed a crime, one of the grounds for detention set forth in Section 67 of the Code of Criminal Procedure must exist and concrete facts should ensue from the circumstances of the case demonstrating that the use of the institutes of legal aid pursuant to Section 39 et seq. of the International Judicial Cooperation Act could threaten the successful execution of the criminal proceedings. This namely applies in cases when the use of the institutes of legal aid could provoke the person against whom the proceedings have been initiated to escape or to go into hiding, as well as in cases when such person is apparently taking measures in an attempt to prevent the delivery of an appearance notice or a copy of the resolution on the initiation of criminal prosecution, or is taking steps to cover their criminal activity, etc. A justified case posing a real threat to the successful execution of the criminal proceedings could also be a situation when the accused is contactable at a known address abroad and accepts the delivered resolution on the initiation of criminal prosecution or the notice to appear to an act of criminal proceedings, however, the accused is either completely passive or, after having been summoned to appear, repeatedly responds by various excuses or requests the performance of the act by way of legal aid and it is therefore clear that also this way, the accused may threaten the successful execution of the criminal proceedings.

- II. The condition precluding the issue of an appearance notice to the accused as stipulated in Section 69(1) of the Code of Criminal Procedure should be construed within the meaning of Section 90(2) of the Code of Criminal Procedure, according to which the accused may be brought to the court also without a previous appearance notice if necessary for the successful execution of the criminal proceedings, i.e. not only from the point of view of the reality of the delivery of the appearance notice (the address of the temporary residence of the accused abroad is known), but also from a tactical perspective so that the appearance notice realised in line with Section

39 et seq. of the International Judicial Cooperation Act does not become a means for warning the accused and their flight.

The conditions precluding the serving of a copy of the resolution on the initiation of criminal prosecution to a person suspected of having committed a crime and precluding the issue of an appearance notice to such person as set forth in Section 76a(1) of the Code of Criminal Procedure should be construed analogically (per analogiam Section 90(2) of the Code of Criminal Procedure) so that the delivery of a copy of the resolution on the initiation of criminal prosecution or the appearance notice realised in accordance with Section 39 et seq. of the International Judicial Cooperation Act does not become a means for warning the person suspected of having committed a crime and their flight.

Resolution in Criminal Law Cases

No. 32 “Unauthorised use of data” within the meaning of Section 230(2)(a) of the Penal Code is also their unpermitted copying to another information carrier for the purpose of later use by the offender or another person.

No. 33 A convicted individual whose request for conditional release lodged in accordance with Section 88(1)(b) of the Code of Criminal Procedure after having served a third of the sentence of imprisonment has been dismissed may file a new request for conditional release pursuant to Section 88(1)(a) of the Code of Criminal Procedure provided that they have served at least half of the sentence of imprisonment and may do so also before the expiry of the six-month period from the legal force of the previous dismissive decision of the court as set forth in Section 331(1) of the Code of Criminal Procedure since the conditions of conditional release stipulated in Section 88(1)(b) of the Code of Criminal Procedure are not identical to the conditions of conditional release required by the provisions of Section 88(1)(a) of the Code of Criminal Procedure. Therefore, the request cannot be considered repetitive within the meaning of the last clause of Section 331(1) of the Code of Criminal Procedure.

No. 34 Criminal prosecution discontinued within preparatory proceedings by a final resolution of the public prosecutor, whereby criminal prosecution was discontinued due to the legal irresponsibility of the accused pursuant to Section 172(1)(e) of the Code of Criminal Procedure, and the subsequent court proceedings concerning the public prosecutor’s motion for the imposition of protective treatment constitute two separate proceedings.

Where the same defence counsel has been appointed to the accused for both these proceedings, it is necessary to decide separately on the defence counsel’s fee and reimbursement of cash expenses with respect to each of the proceedings.

As the obligation of the defence counsel to defend the accused became extinct with the legal force of the public prosecutor’s resolution on discontinuing criminal prosecution, the decision on the defence counsel’s fee and reimbursement of cash expenses within preparatory proceedings falls within the competence of the public prosecutor and not of the court in accordance with Section 151(3) of the Code of Criminal Procedure. The senate chairperson is authorised to decide on the defence counsel’s fee and reimbursement of cash expenses only in relation to the court proceedings initiated upon the public prosecutor’s motion for the imposition of protective treatment.

No. 35 Crime preparation pursuant to Section 20(1) of the Penal Code shall mean the intentional creation of conditions for committing an especially grave crime. The

mere thought of committing a crime, which is non-punishable within the sense of the *cogitationis poenam nemo patitur* principle (no one suffers punishment for mere intent, or thoughts are not subject to punishment), cannot be deemed crime preparation; the same principally applies to expressing the thought of committing a crime, unless such expression of thought alone is punishable. Thereby, crime preparation differs from the non-punishable expression of the intent to commit an especially grave crime on one hand and, on the other hand, from attempted crime when the offender's actions exceed the phase of preparation since they are directly aimed at completing the same.

The expression of the thought of committing a crime, namely verbal, shall be exceptionally punishable as preparation on condition that the offender has already taken concrete actions clearly showing the viability of their thought of carrying out a concrete crime (e.g. a homicide), even if not directly. In order to stake out the border between the non-punishable expression of the intent to commit a crime, which is not yet preparation, and the situation when conditions for committing an especially grave crime are already being created and which constitutes preparation pursuant to Section 20(1) of the Penal Code, it is vital to evaluate the specific circumstances under which the offender expressed their thought and/or communicated the same to another person.

The verbal expression of the thought of committing a crime may be punishable if it fulfils the body of any of the crimes (*delicta sui generis*) where the fact whether the offender actually intends to carry out their threat is not decisive for the fulfilment of their legal characteristics (e.g. dangerous threats in accordance with Section 353 of the Penal Code).

No. 36 When the operations of a limited liability company as a whole served the offender for pursuing a fraudulent criminal activity, from which the offender gained profit, and if, for certain partial attacks, the offender used persons active in the company, who were unaware of and could not anticipate as possible the *res gestae* being the characteristic of the crime (i.e. fraud in this case) and who instead of acting wilfully within the meaning of Section 18(1) of the Penal Code acted in good faith based on a negative factual error, then, in order to commit the crime as an indirect offender under Section 22(2) of the Penal Code, the offender made use of another person who did not act culpably.

No. 37 A search warrant and the rationalisation thereof shall designate the flat or other dwelling premises, including any space pertaining thereto, in a manner excluding any doubts as regards the scope, as well as any confusion, while taking into account the purpose of such act. The lawfulness of the search warrant issued by the judge and the use of a domiciliary search report as evidence therefore cannot be questioned based on the mere fact that a part of the immovable things being the subject of the domicile search are registered on a different title deed with the competent cadastral office than the part of the immovable things in the possession of the person who is subjected to the domiciliary search, especially if these parts of the immovable things are a part of a dwelling within the meaning of Section 82(1) of the Code of Criminal Procedure.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 94 When considering the fulfilment of the conditions applicable to the international jurisdiction of Czech courts within the meaning of Brussels I, the court is not ob-

ligated to introduce evidence if proceeding pursuant to Section 122(1) of the Civil Procedure Code.

No. 95 The parties to proceedings and the courts are bound by the resolution of the superior court on material jurisdiction. However, this liability is exclusively reflected in the evaluation of the procedural issue resolved by the verdict (Section 159a(1) and (4) of the Civil Procedure Code in the wording effective until 31 December 2013), i.e. when considering which court exercises material jurisdiction and is thus competent to hear and to decide the relevant case at the first level. On the contrary, it is not possible for the superior court deciding on material jurisdiction in the regime pursuant to Section 104a of the Civil Procedure Code to formulate any binding legal opinion on how to meritoriously adjudge a claim enforced by an action, or (even) for a court having been assigned the case as the court exercising material jurisdiction or for the parties to proceedings to state any conclusions that are accepted by the superior court as a binding legal opinion for the purpose of answering the question of which court exercises material jurisdiction to hear and to decide the case at the first level, namely in relation to the subsequent decision on the claim filed by way on an action made by the court designated in this manner as the court exercising material jurisdiction.

In accordance with the Insolvency Act, a counter-claim cannot lose its character solely based on the fact that another (other than prescribed by law) first-level court was designated to hear and to decide the case by a binding decision of the superior court. In the meritorious decision, even such a claim should (must) be evaluated with the aid of the legal regulation contained in the provisions of Section 235 et seq. of the Insolvency Act.

No. 96 In matters when the venue jurisdiction of the court is derived (within the meaning of Section 85(1) of the Civil Procedure Code) from the general court of the district, in which the natural person, who is filing a motion based on which the relevant proceedings are to be initiated, has their residence (or the place of temporary residence, if having no permanent residence) [as in the case (in consonance with Section 7b(1) of the Insolvency Act) of insolvency proceedings initiated based on the insolvency petition of a debtor – a natural person who is not an entrepreneur], the court (for the purpose of determining venue jurisdiction) relies on the information on residence (or the place of temporary residence) indicated by the person in the motion for the initiation of the proceedings. If, within the proceedings (when the court is authorised to examine the question of venue jurisdiction), no facts arise that would cast doubts on the information on the residence (or the place of temporary residence) of the person who filed the motion for the initiation of the proceedings, the court is not obligated to “investigate” (verify) whether such claimant provided true information to the court on their residence.

No. 97 A debtor with disposition authority is exempt from court fees in proceedings concerning claims, which involve assets belonging to the bankruptcy estate or which are to be satisfied from such assets, namely from the moment when the insolvency court acknowledges the debtor’s bankruptcy (awards a decision on the debtor’s bankruptcy).

No. 98 Prior to awarding a resolution on the extinction of a deed, the court shall deal not only with applications and objections filed in a timely manner, but shall also consider applications and objections filed after the expiry of the time periods set forth in Section 185m(2) and (3) of the Civil Procedure Code, which the court received before deciding on the motion for extinction.

- No. 99** Where damage was inflicted following the delivery of an unlawful decision within the meaning of Section 22 of Act No. 58/1969 Coll., the period of limitation shall commence from the moment of infliction of such damage.
- No. 100** A person with an allocated mining allotment (Section 27(1) of the Mining Act) cannot extract minerals on another person's land without concurrently having a private-law title that would permit the use of the land for mining activities.
- No. 101** Decree No. 425/2011 Coll., on the Determination of Point Values, Health Care Reimbursement from Public Health Insurance and Regulatory Limitations of the Volume of Provided Health Care Paid from Public Health Insurance for 2012, shall also be applied to the reimbursement of health care provided at residential social services facilities.
- No. 102** If an insurer demanded the payment of premium for motor third-party liability insurance owed by the insured, the insurance shall be terminated upon the futile expiry of the time period indicated in the demand letter regardless of whether the insurer fulfilled the obligation to inform the vehicle owner as a person different from the insured, whereas the vehicle owner's conceivable right to the compensation of damage inflicted as a result of a breach of the information liability shall not be affected thereby.
- No. 103** The provision of the second clause of Section 3059 of the Civil Code extends the institute of the overbuilt structure (Section 1087) therein also to structures built before 1 January 2014; the conditions for the acquisition of the ownership title by such overbuilt structure shall be evaluated according to Section 1087 of the Civil Code. The institute may be applied only to permanent structures built in part by a builder on another person's land in the conviction (in good faith) that it is built on the builder's own land.
- No. 104** The precondition for the entitlement of a solar power generation facility operator to the purchase prices of electricity determined for 2010 is the fact that the producer began generating and supplying electricity to the power system by or before the end of the said year in accordance with the final decision on the granting of a licence. This precondition is not fulfilled if the supply was effected without a contract and without being connected to the transmission or distribution grid by the grid operators.
- No. 105** A heir of the insured within the meaning of the provisions of Section 51(3) of Act No. 37/2004 Coll., on the Insurance Policy (within the wording effective until 31 December 2013), is not deemed the state upon which the inheritance from the insured devolved by escheat pursuant to the provision of Section 462 of the Civil Code. Insurance benefits or indemnity from a life insurance policy concluded by the insured (devisor) are not the subject of inheritance proceedings and the state is not entitled to them by escheat, unless designated as the devisee.
- No. 106** In a situation when the devisor designated more testamentary heirs as having an equal share in a certain portion of the inheritance (specified by a concrete thing or by percentage or a fraction), the released share of a non-inheriting heir (Section 1504 of the Civil Code) is added to the shares of the other co-heirs; thus, the released share does not devolve upon the legal heirs.
- No. 107** The assignment of a matter to another court department pursuant to Section 160(2) of the Insolvency Act (in the wording effective until 30 June 2017*) was (essentially) prevented by the fact that an act has already been made in the matter (by a judge to whom the matter was originally assigned according to the work schedule).
- No. 108** If inheritance was not detached (Section 1709 of the Civil Code) and if the list of

the bankruptcy estate (Section 205 of the Insolvency Act) includes assets acquired by the debtor by inheritance, the creditor whose claim originated from the devisor's debt, which the debtor is now obligated to settle, may exercise their right towards the debtor within insolvency proceedings (Section 14(1) of the Insolvency Act).

When the debtor acquired the inheritance from the devisor already in the course of the insolvency proceedings and after the futile expiry of the time period for the submission of claims as specified in the decision on bankruptcy, the creditor whose claim originated from the devisor's debt is not automatically divested of their right to demand the claim from the debtor by submitting an application (Section 173 et seq. of the Insolvency Act). The insolvency court shall call upon such creditor to notify the court in the designated (procedural) period whether they exercise the right to the satisfaction of the devisor's debt towards the debtor and shall instruct the creditor that the court shall deem the creditor's right not exercised following the futile expiry of the designated period.

The creditor whose claim originated from the devisor's debt is entitled to the satisfaction of their claim in the insolvency proceedings of the debtor (heir) according to the approved discharge method or in bankruptcy proceedings in the manner laid down by the Insolvency Act, however, only up to the amount of the acquired inheritance.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s.,

U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.

Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.

Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.